

Till statsrådet

Regeringen bemyndigade den 29 mars 2007 statsrådet Jan Björklund att utse en särskild utredare med uppdrag att göra en analys av och lämna förslag till hur eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan ska sammanföras under ett gemensamt ramverk benämnt Yrkeshögskolan (dir. 2007:50). Den 30 augusti 2007 uppdrog regeringen genom tilläggsdirektiv (dir. 2007:121) åt utredaren att se över hur verksamheten vid Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning ska förhålla sig till det nya ramverket.

Den 29 mars 2007 förordnades före detta departementsrådet, Anders Franzén som särskild utredare. Som sekreterare i utredningen från och med den 1 maj 2007 förordnades kanslirådet Dan Fagerlund och från och med den 7 maj 2007 fil.kand. Helena Nybom. Den 4 december 2007 förordnades hovrättsassessor Roger Karlsson att vara sekreterare i utredningen. Utredningens assistent har varit Lisbeth Lindin.

Ämnessakkunnig Staffan Bolin vid Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning och fil.dr. Carl- Gustaf Carlsson vid Stockholms universitet har medverkat i arbetet.

Regeringen förordnade från och med den 1 juni 2007 följande experter i utredningen: departementssekreteraren Helena Asp, Näringsdepartementet, ämnesrådet Erik Henriks, Utbildningsdepartementet, departementssekreteraren Carl-Albert Hjelmborn, Utbildningsdepartementet, ämnesrådet Brittmarie Högberg, Utbildningsdepartementet, kanslirådet Eva Löfbom Finansdepartementet, kanslirådet Peter Syrén, Utbildningsdepartementet och departementssekreteraren Johannes Sjögren, Arbetsmarknadsdepartementet. Sedan Sjögren avsagt sig uppdraget förordnades den 2 oktober 2007 departementssekreteraren Jesper Ahlgren, Arbetsmarknadsdepartementet, att ersätta honom.

En referensgrupp har knutits till utredningen. En förteckning över deltagarna i referensgruppen redovisas i bilaga 3.

Utredningen (U 2007:07) har antagit namnet Yrkeshögskoleutredningen.

Härmed överlämnar jag betänkandet *Yrkeshögskolan. För yrkeskunnande i förändring*. Uppdraget är därmed slutfört.

Stockholm i mars 2008

Anders Franzén

/Dan Fagerlund
Helena Nybom
Roger Karlsson

Innehåll

Sammanfattning	11
Författningsförslag	23
1 Grunden för en yrkeshögskola	83
1.1 Uppdraget.....	83
1.2 Ramverket.....	85
1.3 Kunskap i yrkeshögskolan.....	87
1.4 Yrkeshögskolans karaktär och särart.....	90
2 Yrkeshögskolans omfattning	95
2.1 Bakgrund och sammanfattning	95
2.1.1 Bakgrund	95
2.1.2 Sammanfattning av förslagen.....	96
2.2 Kvalificerad yrkesutbildning (KY)	97
2.2.1 Bakgrund	97
2.2.2 Överväganden och förslag.....	98
2.3 Påbyggnadsutbildning	99
2.3.1 Bakgrund	99
2.3.2 Volymer och statsbidrag	101
2.3.3 Påbyggnadsutbildningar i yrkeshögskolan.....	103
2.3.4 Påbyggnadsutbildningar som inte ska vara yrkeshögskoleutbildningar.....	104
2.4 Kompletterande utbildningar.....	105
2.4.1 Bakgrund	105

2.4.2	Kompletterande utbildning i tre kategorier	106
2.4.3	Utbildningar på gymnasial nivå.....	108
2.4.4	Kortkurser	108
2.5	Folkbildning	109
2.5.1	Yrkesutbildning i folkbildningen	109
2.5.2	Andra utbildningsformer inom folkhögskolan.....	110
2.5.3	Folkbildning i yrkeshögskolan.....	111
2.6	Kort yrkesinriktad högskoleutbildning	113
2.7	Lärlingsutbildning för vuxna	115
2.7.1	Bakgrund	115
2.7.2	Lärlingsutbildning i yrkeshögskolan.....	116
3	Utbildningsplanering och dimensionering.....	119
3.1.1	Genomförande av uppdraget.....	119
3.2	Bakgrund.....	120
3.3	Planering av eftergymnasial yrkesutbildning, nuläge	120
3.3.1	KY-utbildning	120
3.3.2	Påbyggnadsutbildningar inom kommunal vuxenutbildning.	121
3.3.3	Kompletterande utbildning	121
3.3.4	Folkhögskoleutbildning	122
3.3.5	Yrkesutbildningar inom högskolan.	122
3.3.6	Arbetsmarknadsutbildning.....	122
3.4	Nationell och regional planering	123
3.5	En struktur för planering och dimensionering.....	124
3.5.1	Modellen	124
3.5.2	Initiering av ny utbildning.....	125
3.5.3	Ansökningsförfarande	125
3.5.4	Att vara en del av yrkeshögskolan	126
3.5.5	Statligt ekonomiskt stöd.....	127
3.5.6	Utfasning av utbildning	128
3.5.7	En förstärkt omvärldsbevakning.....	129
4	Kvalitetskriterier	131
4.1	Utgångspunkter.....	131

4.2	Innehållsliga kriterier.....	132
4.3	Organisatoriska kriterier	134
5	Kvalitetssäkring	139
5.1	Definitioner.....	139
5.1.1	Uppföljning och utvärdering	139
5.1.2	Tillsyn.....	140
5.1.3	Granskning av kvalitetssäkringsprocessen.....	141
5.2	Kvalitetssäkring inom yrkeshögskolan.....	141
5.2.1	Uppföljning och utvärdering	141
5.2.2	Tillsyn.....	143
5.2.3	Kvalitetsgranskning, inspektion	143
5.2.4	Kontroll av systematiskt kvalitetsarbete	145
5.2.5	Transparens	145
5.2.6	Sanktioner	146
6	Yrkeslärande och yrkes-kunnande	147
6.1	Inledning.....	147
6.2	Yrkeslärande.....	148
6.2.1	Praktiskt kunnande.....	148
6.2.2	Progression i yrkeskunnande.....	149
6.2.3	Att tillägna sig yrkeskunnande på arbetsplats	151
6.2.4	Bedömning av yrkeskunnande.....	152
6.3	Dokumentation och examina.....	153
6.3.1	Lärande i arbete.....	153
6.3.2	Dokumentation av kunskaper inom yrkeshögskolan	155
7	Utbildningens organisation m.m.	159
7.1	Utgångspunkter	159
7.2	Lokal ledning och styrning.....	160
7.2.1	Styrinstrument m.m.	160
7.2.2	Övervägande och förslag.....	160
7.3	Personal för undervisning och handledning.....	164

7.4	Flexibelt lärande	166
8	Ett delat åtagande	169
8.1	Bakgrund.....	169
8.2	Utbildningsmålets förändring	171
8.3	Ett förändrat åtagande	172
8.3.1	Arbetslivets åtagande	172
8.3.2	Den enskildes åtagande.....	175
	Det statliga åtagandet.....	176
8.4	Fördelning av statens stöd	179
8.4.1	Beräkning av statligt stöd	179
8.4.2	Planeringsproblematiken	181
9	Villkor för deltagarna i utbildningen	183
9.1	Målgrupper.....	183
9.2	Behörighet och urval	184
9.3	Studiestöd	185
9.3.1	Bakgrund	185
9.3.2	Studiestöd på lika villkor	187
9.4	Rättssäkerhet	187
9.4.1	Studiedokumentation	188
9.4.2	Avskiljande	189
9.4.3	Försäkringar	190
10	Särskilda utbildningar	193
10.1	Pilotutbildningar	193
10.1.1	Bakgrund	193
10.1.2	Regelverket	194
10.1.3	Behörigheter	194
10.1.4	Offentliga anordnare	195
10.1.5	Fysiska förutsättningar	196
10.1.6	Anordnare av kompletterande utbildning m.m.....	197
10.1.7	Övriga flygutbildningar med statligt stöd	197
10.1.8	Flygklubbar	198
10.1.9	Pilotutbildning i yrkeshögskolan	199

Statens åtagande	202
10.1.10 Kostnader	203
10.1.11 Studiestöd.....	204
10.1.12 Närliggande utbildningar med flyganknytning ..	204
10.1.13 Helikopterutbildning	205
10.2 Konst- och kulturutbildningar.....	206
10.2.1 Ett särskilt regelverk.....	206
10.2.2 Statligt stöd	207
10.2.3 Utbildningens längd	210
10.2.4 Studiestödsreglering	211
10.2.5 Administration.....	213
11 En ny myndighet	215
11.1 Utgångspunkter	215
11.2 Uppgifter	215
11.3 Arbetsformer.....	216
11.4 Erforderliga kvalifikationer	218
11.5 Myndighetens storlek	219
11.6 Myndighetens namn	222
11.7 Lokalisering	223
12 Kostnader.....	231
12.1 Merkostnader och besparingar.....	231
12.2 Finansiering.....	234
12.3 Omföringar	234
13 Genomförande och konsekvens-analys	237
13.1 Genomförande	237
13.2 Konsekvensanalys	239
13.2.1 Kommunerna	239
13.2.2 Utbildningsanordnarna	240
13.2.3 Deltagarna	242

14	Författningskommentarer.....	243
14.1	Förslaget till lag om yrkeshögskolan	243
14.2	Förslaget till lag om bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om statligt stöd till vissa eftergymnasiala utbildningar	252
14.3	Förslaget till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	252
14.4	Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)....	252
 Bilagor		
<i>Bilaga 1</i>	Kommittédirektiv (Dir. 2007:50).....	255
<i>Bilaga 2</i>	Tilläggsdirektiv (Dir. 2007:121)	263
<i>Bilaga 3</i>	Referensgrupp	265
<i>Bilaga 4</i>	Kompletterande utbildningar i tre kategorier	267

Sammanfattning

Uppdraget

I direktiven formuleras uppdraget på följande sätt: ”en särskild utredare skall göra en analys av och lämna förslag till hur eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan skall sammanföras under ett gemensamt ramverk benämnt Yrkeshögskolan”. Det ingår alltså inte i uppdraget att pröva om en yrkeshögskola behövs eller vilka motiv som kan finnas för att skapa en sådan.

Syfte

Förslagen innebär att ett ramverk kallat yrkeshögskolan ska skapas. Syftet är att säkerställa kvalitet och rättssäkerhet för de studerande samt förenkla regelverken, öka tydligheten och förbättra informationen till de studerande och till arbetsmarknaden. Vidare avses ramverket medverka till effektivare resursanvändning, till tydligare prioriteringar med utgångspunkt i arbetslivets behov samt till mer likvärdiga ekonomiska villkor för anordnare och de studerande. Ramverket ska också medverka till att säkerställa tillgång på sådana yrkeskvalifikationer som efterfrågas av arbetslivet.

Yrkeshögskolans omfattning

Yrkeshögskolan ska bildas med utgångspunkt i de eftergymnasiala yrkesutbildningarna utanför högskolan som nu finns. De är den kvalificerade yrkesutbildningen (KY), påbyggnadsutbildning (PU) inom kommunal vuxenutbildning, de kompletterande utbildningarna samt lärlingsutbildningen för vuxna till vissa hantverksyrken, vilka alla föreslås upphöra som separata utbildningsformer. Därutöver diskuteras möjligheten att korta högskoleutbildningar

med svag forskningsanknytning skulle kunna föras över till yrkeshögskolan. Också eftergymnasiala yrkesutbildningar inom folkhögskolan skulle kunna erbjudas kvalitetssäkring inom ramverket yrkeshögskolan.

Pågående och beslutade utbildningar ska fullföljas enligt hittills gällande regler och de av Skolverket respektive Myndigheten för kvalificerade yrkesutbildning fattade besluten. Myndighetsansvaret för dem övergår till den nya myndigheten för yrkeshögskolan den 1 juli 2009. Denna myndighet får pröva ansökningar från huvudmännen om eventuell fortsatt verksamhet inom yrkeshögskolan.

Förslagen innebär att det inom det allmänna utbildningsväsendet inte kommer att finnas någon eftergymnasial yrkesutbildning vid sidan om högskolan och den nya myndighetens för yrkeshögskolan ansvarsområde.

Författningsförslag läggs fram avseende en lag om yrkeshögskolan, en förordning med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan, en förordning om yrkeshögskolan, en förordning om statligt stöd till utbildningar inom yrkeshögskolan, en förordning om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning samt en förordning om statligt stöd till vissa eftergymnasiala utbildningar. Därutöver läggs förslag om en rad konsekvensändringar i olika författningar.

Utbildningens karaktär

Utbildningarna ska i hög grad baseras på kunskaper, färdigheter och erfarenheter som genereras och utvecklas vid produktionen av varor och tjänster. De ska vara eftergymnasiala och bygga på den grund gymnasieskolan ger. För behörighet ska krävas genomgången gymnasieskola med godkänt slutbetyg eller motsvarande kunskaper förvärvade på annat sätt.

Många utbildningar inom yrkeshögskolan kommer att direkt bygga vidare på de kunskaper som de yrkesförberedande utbildningarna i gymnasieskolan avses ge de studerande. De ska komma till stånd och utvecklas för att det finns ett behov av bestämda kvalifikationer på arbetsmarknaden. Vid utformningen av yrkeshögskolans utbildningar och deras innehåll ska arbetslivet ha ett avgörande inflytande och dess krav ska vara utgångspunkt vid kvalitetssäkring och utvärdering.

Planering och dimensionering

I betänkandet redovisas förslag till struktur och processer för hur yrkeshögskolan ska hantera dimensioneringsuppgiften. Den ska bygga på en kombination av initiativ på lokal och regional nivå, uppföljning och utvärdering av pågående verksamhet samt en väl utvecklad omvärldsbevakning i samverkan med många andra aktörer. Det är en ständigt pågående process, som ska bidra till att utbildningsutbudet inom yrkeshögskolan kontinuerligt förnyas. Det hindrar naturligtvis inte att det inom yrkeshögskolan kan finnas utbildningar som tillgodoser en över tid stabil efterfrågan på kvalifikationer.

Det grundläggande beslutet i planeringsprocessen blir att den nya myndigheten prövar en ansökan från en utbildningsanordnare om att omfattas av yrkeshögskolans kvalitetssäkringssystem. Grunden för beslutet är de kvalitativa krav som lagts fast för utbildningar inom yrkeshögskolan. Till ett positivt beslut kan anges behov av vissa utvecklingsinsatser och ett högsta antal årsplatser. Utbildningar, som omfattas av yrkeshögskolans kvalitetssäkringssystem, kan ansöka hos den nya myndigheten om statligt ekonomiskt stöd.

När en utbildning förlorat sin arbetsmarknadsrelevans eller inte längre lever upp till de kvalitetskrav som gäller, ska myndigheten besluta att den ska fasas ut. Utfasningen kan ske successivt genom minskat eller indraget statligt stöd och minskad dimensionering eller genom uteslutning från kvalitetssäkringssystemet.

Kvalitetskriterier

I betänkandet redovisas ett antal kvalitetskriterier för yrkeshögskolan som är inspirerade framförallt av kvalitetsarbetet inom Bologna-processen samt av kvalitetsnormer inom existerande utbildningsformer i Sverige. De har anpassats till och kompletterats med kriterier som springer ur yrkeshögskolans särskilda förutsättningar.

De redovisade kriterierna ska ses som exempel och är valda för att ytterligare tydliggöra utbildningens karaktär inom yrkeshögskolan.

Uppföljning och kvalitetssäkring

Den nya myndigheten ska bygga upp en fullgod uppföljning framförallt vad gäller verksamhetens resultat. För att åstadkomma detta behöver den ha tillgång till ett studerande- och studiedokumentationssystem där studerandeprestationer kan följas på individnivå. Myndigheten behöver också bygga upp ett uppföljningssystem, som utgår från författningarna och de fastställda kvalitetskriterierna.

Myndigheten har att löpande följa, granska och värdera den verksamhet som bedrivs inom ramverket. Ett avgörande motiv för att skapa ramverket är behovet av kvalitetssäkring. Myndigheten har också att avgöra hur ramarna till ekonomiskt stöd till eftergymnasial yrkesutbildning ska fördelas. Därutöver krävs en återkommande fristående utvärdering av såväl yrkeshögskolan som system, som av enskilda utbildningar eller grupper av utbildningar och av myndighetens eget arbete.

Myndigheten ska värdera bl.a. kvaliteten i enskilda utbildningar, utbildningsanordnares förmåga att anordna utbildningar samt utbildningsbehov inom olika yrkesområden eller regioner. Inom dessa områden måste myndigheten bygga upp en hög intern kompetens. Denna omvärldskunskap ska byggas upp i samverkan med branscher, parter, myndigheter och andra organisationer och institutioner.

Den nya myndigheten ska utöva tillsyn och genomföra kvalitetsgranskning samt ha resurser att låta oberoende institutioner, t.ex. vid universitet och högskolor, utvärdera olika aspekter av verksamheten inom såväl yrkeshögskolan som myndigheten.

Yrkeskunnande och yrkeslärande

I avsnitt 6 refereras några teoretiska beskrivningar av yrkeskunnande, yrkeslärande och lärande i arbete. De utgör viktiga utgångspunkter för förslagen. De bör också bidra till att ytterligare tydliggöra yrkeshögskolans identitet. Förslagen om utbildningarnas utformning och om bedömning, betyg och examenssystem motiveras huvudsakligen på detta sätt.

Utbildningarna i yrkeshögskolan ska ha ett väsentligt inslag av arbetslivsanknutet lärande. Att utveckla formerna för arbetslivsanknytning av lärandet blir en utmaning för yrkeshögskolan. För att

inte en stor del av de eftergymnasiala yrkesutbildningarna ska hamna utanför möjligheten att ingå i yrkeshögskolan, måste formerna för arbetslivsanknytning utvecklas. Denna utveckling ska utgå från den kunskap som finns om hur yrkeskunnande utvecklas i samspel med produktion av varor och tjänster. Även om deltagarna inte alltid behöver befinna sig på en arbetsplats i bestämda perioder måste undervisning och handledning samt undervisande personal och handledande personal ha en stark anknytning till arbetslivet. Arbets- och övningsuppgifter behöver utformas så att en reell progression i lärandet kan uppnås.

Utbildningens omfattning ska anges med ett poängsystem där 100 poäng motsvarar heltidsstudier under 20 veckor. I frågan om tillgodoräknande av utbildning inom yrkeshögskolan vid övergång till högskolan eller vice versa, betonas vikten av att kunna tillgodoräkna kunnande, som förvärvats i det ena systemet, när man går över till det andra. Fokus ska då riktas mot förvärvade kunskaper i stället för poängsystem och numeriska värden.

I yrkeshögskolan ska det finnas två olika examina. Den allmänna examen ska benämnas yrkeshögskoleexamen och kräva att deltagaren har fullgjort vad som krävs för att bli godkänd på alla moment i en utbildning omfattande minst 300 poäng. För kvalificerad yrkeshögskoleexamen ska krävas dels att utbildningen omfattar minst 400 poäng, dels att minst en fjärdedel av utbildningstiden utgjorts av lärande i arbete. Vidare ska det krävas ett examensarbete samt att utbildningen uppfyller vissa organisatoriska krav.

Utbildningens organisation mm

I avsnitt 7 lämnas förslag på reglering av lokal ledning och styrning av utbildningen. Sålunda föreslås att det ska finnas en ledningsgrupp för varje utbildning. Flertalet av ledamöterna ska vara företrädare för arbetslivet. Den nya myndigheten ska efter förslag från utbildningsanordnaren godkänna en utbildningsplan. Ledningsgruppen ska fastställa en kursplan för varje utbildning.

Den undervisande och handledande personalen är ofta utbildningens främsta resurs. En stor del av utbildningen inom yrkeshögskolan kommer, som en följd av kravet på en stark arbetslivsanknytning, att genomföras med hjälp av personer, som inte har formell lärarutbildning. Utbildningens kvalitet kommer i hög grad

att vara beroende av att lärare och handledare med erforderlig ämnesmässig och pedagogisk kompetens kan rekryteras. Det bör vara en angelägen uppgift för den nya myndigheten att främja fortbildning av dem som medverkar i undervisning och handledning.

För att kunna möta alla deltagares behov av stöd för sitt lärande, ska utbildningarna inom yrkeshögskolan präglas av stor flexibilitet. Den moderna tekniken öppnar möjligheter att stödja vuxnas lärande oberoende av plats och tid. En utbildning som i hög grad bygger på nära samverkan med arbetslivet behöver också anpassas till arbetslivets årsrytm.

Ett delat åtagande

Den grundläggande yrkesutbildningen i gymnasieskolan är yrkesförberedande. Färdigutbildning förutsätts ske efter anställning i ett företag. Det ökade kunskapsinnehållet i produkter och produktionsmetoder liksom ny arbetsorganisation kräver djupare och bredare kompetens av de anställda. Möjligheterna för eleverna att nå dessa kompetensnivåer inom en treårig gymnasieutbildning har minskat. Dessa förändringar accentuerar behovet av eftergymnasial yrkesutbildning.

Yrkeshögskolan innebär, principiellt sett, en vidgning av det allmännas åtagande. Den är delvis förorsakad av arbetslivets förändring, delvis av utvecklingen av gymnasieskolan. Detta motiverar ett ökat åtagande från arbetslivets sida när det gäller den eftergymnasiala yrkesutbildningen. Ett annat starkt skäl för ett ökat åtagande från arbetslivets sida är det inflytande över utbildningens innehåll och inriktning som följer av den föreslagna utformningen av yrkeshögskolan.

Det större åtagandet från arbetslivets sida kan ta sig många uttryck. Det behöver anpassas till situationen inom varje bransch eller utbildning. Det är en angelägen uppgift för branscher, som för sin kompetensförsörjning är beroende av yrkeshögskolan, att hitta former för utjämning av kostnaderna mellan de företag som aktivt medverkar och övriga.

Elevavgifter förekommer för närvarande vid de kompletterande utbildningarna och lärlingsutbildningen för vuxna till vissa hantverksyrken. Avgifterna är, i främst de kompletterande utbildningarna, betungande för deltagarna. De medverkar till att snedvrida rekryteringen till utbildningarna i socialt hänseende. Som ett

led i strävandena att begränsa skillnaderna för de studerande mellan olika eftergymnasiala yrkesutbildningar, bör möjligheten för anordnare att ta ut elevavgifter upphöra i de fall utbildningen stöds med statsbidrag. Statsbidragen bör då höjas. Detta kan bl.a. ske genom att antalet utbildningsplatser minskas.

Omfattningen av det statliga åtagandet bestäms genom riksdagens beslut om anslaget till yrkeshögskolan. Det är rimligt, att detta av regeringen kopplas till ett prestationskrav uttryckt som ett lägsta antal årsplatser. Det statliga åtagandet omfattar även ekonomiskt stöd till deltagarna, studiestöd. För att uppnå enhetlighet mellan de olika utbildningarna föreslås, att all utbildning inom yrkeshögskolan ska berättiga till studiestöd som eftergymnasial utbildning.

Den struktur för planering och dimensionering av utbildningen inom yrkeshögskolan som föreslås i avsnitt 3 avses leda till, att vissa av dagens utbildningar fasas ut eller ges minskad volym. Därmed kan resurser omfördelas till mer angelägna områden. Den totala omfattningen av den eftergymnasiala yrkesutbildningen bedöms emellertid behöva öka. Skälen härför är flera. Den demografiska utvecklingen med stora pensionsavgångar och små ungdomskullar under det närmaste decenniet, medför att tillflödet till arbetsmarknaden kommer av vara avsevärt lägre än avgångarna. Detta kommer att kräva kompetensutveckling av yrkesverksamma vuxna för att arbetslivets efterfrågan på vissa kvalifikationer ska kunna mötas. Kunskapsinnehållet i såväl produktionsprocesser som produkter ökar ständigt. Det ställer krav på både djupare och bredare kompetenser hos de anställda. Utvecklingen av arbetsorganisationen vid produktionen av varor och tjänster verkar i samma riktning. Det finns anledning att anta att en utbyggd eftergymnasial yrkesutbildning inom vissa områden bättre skulle motsvara arbetsmarknadens behov än en del av den nuvarande högskoleutbildningen. Mot denna bakgrund föreslås att 300 miljoner kronor successivt tillförs yrkeshögskolan med början år 2009.

Deltagarna

Yrkeshögskolan kommer att erbjuda en möjlighet till fördjupning inom det yrkesområde, som en elev valt i gymnasieskolan. Yrkeshögskolan blir en intressant väg för vidare utveckling efter gymnasiet för det stora antal gymnasieelever, som inte uppfattar

akademiska studier som ett relevant alternativ. Yrkeshögskolan bör också kunna få stor betydelse genom att erbjuda yrkesverksamma kompetensutveckling i form av kortare kurser och kurspaket med reducerad studietakt i flexibla former.

Betänkandet tar upp några frågor som berör deltagarnas rätts-säkerhet m.m. Den nya myndigheten bör bygga upp och driva ett system för registrering av deltagare och studieresultat. Regeringen bör därför uppdras åt organisationskommittén för yrkeshögskolan att inleda utvecklingen av ett system för dokumentation av deltagare och studieresultat. Deltagare i utbildning inom yrkeshögskolan med statlig, kommunal eller landstingskommunal huvudman ska, liksom studerande vid statliga högskolor, under vissa villkor kunna avskiljas från utbildningen. Vidare bör myndigheten för yrkeshögskolan ansvara för att deltagare i utbildning är försäkrade för personskada m.m.

Kostnadskrävande utbildningar

I direktiven uppdras åt utredaren att lämna förslag om hur ansvaret för speciella och särskilt kostnadskrävande utbildningar, t.ex. flygutbildningar ska utformas.

Flygutbildningarna kännetecknas, utöver kostnadsnivån, av att de är mycket attraktiva. Vidare vänder de sig mot en utpräglat internationell arbetsmarknad. Omfattningen av samhällets åtagande bör bestämmas genom en avvägning mellan behovet av utbildad arbetskraft i landet och tillgängliga resurser.

Samtidigt som pilotutbildningen är starkt reglerad genom internationella överenskommelser bedrivs den f.n. i fyra olika skolformer. Utbildningens karaktär gör att den passar väl in i yrkeshögskolan. Därför föreslås att offentligt finansierad pilotutbildning utanför försvaret ska bedrivas inom yrkeshögskolan. Pilotutbildning ska inte längre kunna anordnas inom gymnasieskolan eller inom högskolan.

Arbetsmarknaden för dem som avslutar utbildningen med CPL-certifikat, som endast ger rätt till fraktflyg med enmotoriga plan, är begränsad. Det kan ifrågasättas om utbildningen utgör en fullständig yrkesutbildning i egentlig mening. Det offentliga åtagande bör enbart omfatta utbildning till fullständig behörighet som trafikflygare i passagerartrafik (ATPL-behörighet).

I betänkandet föreslås, att staten finansierar kostnader för 55 utbildningsplatser i en tvåårig utbildning, som leder fram till ATPL-behörighet. Statens åtagande kan då beräknas till ca 36 miljoner kronor per år inklusive studiestöd. Samtidigt upphör statens kostnader för nuvarande pilotutbildning på ca 31 miljoner kronor och kommunernas merkostnader på ca 29 miljoner kronor.

Inom flygområdet finns utöver pilotutbildningen, utbildning till flygmekaniker och flygtekniker. Också dessa utbildningar är mycket kostnadskrävande och styrs av internationella konventioner och certifikat. Man bör pröva om det finns samordningsvinster vid en samlokalisering av utbildningarna av flygteknisk underhållspersonal och piloter. Möjligheterna till samverkan med en kommersiell flygplats och därmed kommersiella flygbolag bör vara en fördel i båda fallen.

Utbildningar inom konst och kultur

Utgångspunkten för yrkeshögskolans utbildningar är att de ska präglas av arbetsmarknadsrelevans och arbetslivsanknytning. Detta är varken rimligt eller möjligt att förverkliga för ett stort antal av de kompletterande utbildningarna, som förbereder för konstnärlig högskoleutbildning eller har en kulturarvsbevarande karaktär. Ett ramverk för kvalitetssäkring och fördelning av statligt ekonomiskt stöd till dessa utbildningar bör därför regleras i en separat förordning.

Förslagen innebär att någon stödform motsvarande nuvarande "statlig tillsyn" inte kommer att finnas kvar. Kraven för att omfattas av det nya systemet föreslås vara högre än de som nu gäller för att ställas under statlig tillsyn. Dessutom ska samtliga utbildningar inom systemet berättiga till statligt studiestöd. Det medför sannolikt att antalet utbildningar som omfattas av någon typ av statligt stöd kommer att minska.

I likhet med vad som föreslås i fråga om yrkeshögskolan bör anordnarna av dessa utbildningar inte kunna ta ut elevavgifter och samtidigt åtnjuta statligt ekonomiskt stöd. Elevavgifterna vid konstutbildningarna verkar påtagligt socialt segregande, vilket återverkar på rekryteringen till de högre konstnärliga utbildningarna. Statsbidraget bör i stället höjas och höjningen delvis finansieras genom att antalet utbildningsplatser med statsbidrag minskas.

Även dessa utbildningar bör administreras av den nya myndigheten.

En ny myndighet

Förslagen innebär att en ny myndighet skapas, som tar över uppgifter från KY-myndigheten, Skolverket och Myndigheten för skolutveckling. KY-myndigheten avvecklas därmed. Myndigheten ska bl.a besluta om vilka utbildningar som yrkeshögskolan ska omfatta, besluta om statligt ekonomiskt stöd till utbildningar, ansvara för dokumentation av deltagare och av deras studieresultat, utöva tillsyn över utbildningar, ansvara för uppföljning av utbildningarna och utbildningsanordnarnas kvalitetsarbete samt säkerställa att all verksamhet utvärderas.

Arbetslivet förutsätts få ett starkt inflytande också över myndighetens prioriteringar och beslut. En kvalificerad omvärldsbevakning med inriktning på förändringar av kompetensbehoven på arbetsmarknaden är en förutsättning för att myndighetens verksamhet ska vinna respekt och upplevas som legitim. Myndigheten måste ha breda kontaktytor såväl mot företag, myndigheter, branscher och näringslivsorganisationer som mot arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer.

Myndigheten föreslås inledningsvis omfatta 55 anställda så att – trots volymökningen – en ambitionshöjning jämfört med den nuvarande KY-myndigheten blir möjlig inom ett antal områden, särskilt omvärldsanalys samt uppföljning, tillsyn och kvalitetsgranskning.

Vid övervägandena om myndighetens lokalisering bedöms kompetensförsörjningen vara av avgörande betydelse. Detta talar för en lokalisering nära något av de större universiteten. Uppföljning, tillsyn och kvalitetsgranskning underlättas påtagligt om myndigheten lokaliseras centralt i södra hälften av landet. En ny statlig myndighet bör inte förläggas till Stockholms-, Göteborgs- eller Malmö/Lund-regionerna.

Sammantagna leder övervägandena till att den nya myndigheten bör lokaliseras till någon av orterna Västerås, Eskilstuna, Örebro eller Norrköping. Förutsättningarna att där rekrytera personal med den erforderliga kompetensen bör vara goda. I det slutliga valet utgör den starka forskningsmiljö kring yrkesutbildning som finns vid universitetet i Linköping och nedläggningen av Nationellt centrum

för flexibelt lärande argument för att förlägga myndigheten till Norrköping.

Kostnader

De förslag som innebär kostnadsökningar för staten är utvidgning av rätten till studiestöd, kompensation för avveckling av elevavgifter, reformering av pilotutbildningen samt uppbyggnaden av den nya myndigheten. Vidare medför en allmän volymökning av den eftergymnasiala yrkesutbildningen en kostnadsökning.

Förslagen innebär en nettokostnadsökning – utöver en eventuell allmän volymökning – på knappt 53 miljoner kronor. Denna merkostnad föreslås bli finansierad genom en minskning av antalet utbildningsplatser inom yrkeshögskolan med ca 550.

En utökning av utbildningsvolymen bör finansieras genom omföreling av medel från anslagen till högskoleutbildning.

Genomförande

Avsikten är att yrkeshögskolan ska bildas den 1 juli 2009. Genomförandet måste ske så att pågående utbildning och deltagarna i denna påverkas så lite som möjligt. Principen bör vara att KY-myndighetens och Skolverkets beslut enligt nuvarande regelverk ska gälla under den tidsperiod som besluten avser, även för tid efter den 1 juli 2009. Deltagare, som påbörjat en utbildning enligt nuvarande regelverk, ska kunna fullfölja denna.

De uppgifter avseende pågående eller beslutad utbildning, som enligt nu gällande reglering ankommer på KY-myndigheten respektive Skolverket, ska efter den 1 juli 2009 med stöd av övergångsbestämmelser, fullgöras av myndigheten för yrkeshögskolan i enlighet med nu gällande författningar.

Konsekvenser

KY-myndigheten i Hässleholm kommer att upphöra och verksamheten avvecklas. Ett 25-tal arbetstillfällen försvinner därmed. De berörda kommer i kraft av lagen om anställningsskydd, att erbjudas anställning vid den nya myndigheten. Ett bortfall av ca 25 arbetstillfällen bör ha marginell betydelse för kommunen.

De gymnasiala pilotutbildningarna i Västerås och Arvidsjaur föreslås upphöra. Detsamma avses gälla pilotutbildningen vid TFHS i Lund. Förändringen innebär ett bortfall av ca 100 elever från gymnasieskolan i Arvidsjaur, praktiskt taget samtliga från andra kommuner. En nedläggning av pilotutbildningen i Arvidsjaur kommer att påverka kommunen negativt. Man bör därför pröva om den nya pilotutbildningen inom yrkeshögskolan till en mindre del kan lokaliseras till Arvidsjaur och där genomföras i samarbete med Luleå.

Två syften med den föreslagna reformen är att stärka kvaliteten på den eftergymnasiala yrkesutbildningen och att öka tydligheten för studerande och arbetsgivare. De föreslagna åtgärderna kommer att kräva anpassning från utbildningsanordnarnas sida.

Förändringarna för de kompletterande utbildningarna gäller väsentligen att det statliga stödet omfördelas, så att elevavgifterna kan avskaffas för de utbildningar som får statligt stöd. Antalet bidragsberättigade utbildningsplatser kan då beräknas minska och alla nuvarande skolor kommer inte att kunna erhålla statsbidrag.

För samtliga utbildningar gäller, att deras ställning i yrkeshögskolan prövas när nuvarande beslut av Skolverket respektive KY-myndigheten upphör att gälla. Då ska den nya myndigheten pröva en ansökan från anordnaren. Den bedöms då med utgångspunkt i kvalitetskriterierna inom yrkeshögskolan. Utbildningsanordnare, som inte kan eller önskar anpassa verksamheten till de nya kriterierna, kommer att ställas utanför ramverket och därmed utan statligt stöd, studiestöd och kvalitetskontroll.

Författningsförslag

Regeringen har i propositionen *Nya skolmyndigheter* (prop. 2007/08:50) föreslagit en ändrad ansvarsfördelning mellan myndigheter inom skolväsendet. Enligt förslagen ska vissa uppgifter som hittills åvilat Statens skolverk i stället fullgöras av en ny myndighet, Statens skolinspektion. Av förslagen framgår också att viss verksamhet ska överföras från Nationellt centrum för flexibelt lärande (CFL) till Skolverket. CFL ska avvecklas. Ändringarna har föreslagits träda i kraft den 1 oktober 2008. Med hänsyn härtill lämnar jag inte förslag på hur instruktionerna för Skolverket och CFL samt förordningen (2002:1013) om utbildning vid Nationellt centrum för flexibelt lärande behöver ändras till följd av mina förslag i detta betänkande.

Förslag till lag om yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Bestämmelserna i denna lag syftar till att säkerställa

- att arbetslivets behov av eftergymnasial yrkesutbildning tillgodoses,
- att statens stöd till eftergymnasiala yrkesutbildningar fördelas effektivt, och
- att eftergymnasiala yrkesutbildningar med statligt stöd håller hög kvalitet.

Syftet med bestämmelserna är även att tillgodose behov av eftergymnasial yrkesutbildning inom smala yrkesområden som avses leda till förvärvsarbete för deltagarna.

2 § I lagen avses med

- *deltagare*: den som är antagen till och bedriver studier vid en utbildning som ingår i yrkeshögskolan,
- *uppdragsutbildning*: utbildningsverksamhet som anordnas mot ersättning från uppdragsgivare som inte är en fysisk person och där uppdragsgivaren utser den som ska få delta i utbildningen,
- *yrkeshögskolan*: samtliga utbildningar i 3 §,
- *årsplats*: en deltagarplats i heltidsutbildning.

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beslutar om vilka utbildningar som ska ingå i yrkeshögskolan.

4 § Utbildning inom yrkeshögskolan kan anordnas av statliga universitet och högskolor, kommuner, landsting och enskilda fysiska eller juridiska personer. Utbildningsanordnarna får anordna utbildningen i samverkan med andra.

5 § Verksamheten inom yrkeshögskolan ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom yrkeshögskolan ska främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt ska den som verkar inom yrkeshögskolan främja jämställdhet mellan könen och aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.

Utbildningen

6 § En utbildning inom yrkeshögskolan ska väsentligen bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella eller specialutformade program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper.

7 § Utbildningen ska

1. ha sin grund dels i kunskap som genererats i produktionen av varor och tjänster, dels i vetenskap och utformas så att en hög kvalitet och yrkesrelevans nås,
2. ge sådana fördjupade teoretiska, praktiska och erfarenhetsbaserade kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag kunna utföra kvalificerade uppgifter i arbetslivet,
3. präglas av såväl teoretiskt djup som en stark arbetslivsanknytning,
4. utvecklas och bedrivs i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnare, och

5. bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval.

Bidrag och avgifter

8 § En anordnare av utbildning inom yrkeshögskolan kan efter ansökan få statsbidrag eller särskilda medel. Bidragen eller medlen fördelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

9 § Utbildning inom yrkeshögskolan, för vilken utbildningsanordnaren får statsbidrag eller särskilda medel enligt 8 §, ska vara avgiftsfri för deltagarna.

Deltagaravgifter, som utbildningsanordnaren tar ut för annan utbildning än som avses i första stycket, ska vara skäligen med hänsyn till de kostnader som anordnaren har, förutsatt att kostnaderna i sig kan anses rimliga för verksamheten.

Uppdragsutbildning

10 § En anordnare av utbildning inom yrkeshögskolan får efter anmälan till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bedriva sådan utbildning även som uppdragsutbildning.

11 § Regeringen får meddela föreskrifter om att en myndighet får ta ut avgifter av en sådan utbildningsanordnare som avses i 10 §.

Organisation

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beslutar om hur många årsplatser en utbildning inom yrkeshögskolan ska omfatta.

13 § De personer som anlitas av utbildningsanordnaren för undervisning eller handledning ska genom utbildning eller erfarenhet ha kompetens för den utbildning som de ska bedriva.

14 § Utbildningsanordnaren ska se till att kompetensutveckling anordnas för de personer som anlitas för undervisning eller handledning.

15 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka examina som får avläggas.

Utbildningsanordnaren får utfärda utbildningsbevis och examensbevis enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Deltagare

16 § En utbildning inom yrkeshögskolan ska vara öppen för alla som uppfyller behörighetskraven för utbildningen.

17 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka behörighetsvillkor som ska gälla för att bli antagen till en utbildning inom yrkeshögskolan.

18 § Kan inte alla behöriga sökande till en utbildning inom yrkeshögskolan tas emot, ska urval göras bland de sökande. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om urval.

19 § Deltagarna i en utbildning inom yrkeshögskolan ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen.

Utbildningsanordnaren ska verka för att deltagarna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.

20 § Regeringen får meddela föreskrifter om att en deltagare tills vidare ska avskiljas från utbildningen i fall då deltagaren

1. lider av psykisk störning,
2. missbrukar alkohol eller narkotika, eller
3. har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet.

Som ytterligare förutsättning för ett avskiljande gäller att det, till följd av något sådant förhållande som avses i första stycket 1-3, bedöms föreligga en påtaglig risk att deltagaren kan komma att skada annan person eller värdefull egendom under utbildningen.

Övriga föreskrifter

21 § En särskild nämnd ska pröva frågor om avskiljande. Nämndens ordförande ska vara jurist och ha erfarenhet som domare.

Nämndens beslut i avskiljandefrågor får överklagas till allmän förvaltningsdomstol av deltagaren och utbildningsanordnaren.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Ett beslut om avskiljande ska, om den som har avskiljts begär det, omprövas efter två år.

22 § För prövning av överklagande av vissa andra beslut än de som avses i 21 § svarar en särskild överklagandenämnde. Nämndens beslut med anledning av ett överklagande får inte överklagas.

23 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om utbildningarna inom yrkes-högskolan.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009, då lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning ska upphöra att gälla.

2. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för utbildning för vilken det före den 1 juli 2009 har beviljats statligt stöd enligt bestämmelserna i förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning. Detsamma gäller för utbildning, för vilken beslut om statligt stöd har förlängts enligt punkten 2 i övergångsbestämmelserna till förordningen om upphävande av förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning.

Förslag till lag om bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om statligt stöd till vissa eftergymnasiala utbildningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Regeringen får meddela föreskrifter om grunderna för kommuners och landstings organisation och verksamhetsformer samt deras befogenheter och åligganden när det gäller statligt stöd till utbildningar som avses i 2 §.

2 § Föreskrifterna ska avse statligt stöd för av kommunen eller landstinget anordnad eftergymnasial utbildning som

1. förbereder för konstnärlig högskoleutbildning, eller
2. bidrar till att bevara det svenska kulturarvet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (1985:1100)¹

dels att 2 kap. 3 § och 11 kap. 1, 2, 20, 21 och 24 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast efter 11 kap. 16 § ska lyda ”Gymnasial vuxenutbildning”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

Kommuner och landsting är skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak *skall* bedriva.

Undantag får göras endast om personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna.

Varje kommun och landsting *skall* vidare sträva efter att för undervisning i gymnasieskolan, gymnasial vuxenutbildning *och påbyggnadsutbildning* anställa lärare som har forskarutbildning.

Kommuner och landsting är skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak *ska* bedriva.

Varje kommun och landsting *ska* vidare sträva efter att för undervisning i gymnasieskolan *och* gymnasial vuxenutbildning anställa lärare som har forskarutbildning.

11 kap.

1 §

Komvux består av grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning *och påbyggnadsutbildning*.

Utbildningen i komvux *skall* anordnas i form av kurser.

Komvux består av grundläggande vuxenutbildning *och* gymnasial vuxenutbildning.

Utbildningen i komvux *ska* anordnas i form av kurser.

¹ Lagen omtryckt 1997:1212.

2 §²

Grundläggande vuxenutbildning syftar till att ge vuxna sådana kunskaper och färdigheter som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Den *skall* också syfta till att möjliggöra fortsatta studier.

Gymnasial vuxenutbildning syftar till att ge vuxna kunskaper och färdigheter på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan *skall* ge.

Påbyggnadsutbildning syftar till att ge vuxna en sådan utbildning som leder till en ny nivå inom deras yrke eller till ett nytt yrke. Vad som sägs i detta kapitel om gymnasial vuxenutbildning gäller också påbyggnadsutbildning.

Grundläggande vuxenutbildning syftar till att ge vuxna sådana kunskaper och färdigheter som de behöver för att delta i samhälls- och arbetsliv. Den *ska* också syfta till att möjliggöra fortsatta studier.

Gymnasial vuxenutbildning syftar till att ge vuxna kunskaper och färdigheter på en nivå som motsvarar den som utbildningen i gymnasieskolan *ska* ge.

² Senaste lydelse 2001:293. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket upphävs.

20 §³

Kommuner och landsting är skyldiga att till sin gymnasiala vuxenutbildning ta emot en behörig sökande från en annan kommun, om

1. hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna för elevens utbildning,

2. det är fråga om en sådan utbildning eller utbildningsplats för vilken kommunen eller landstinget har rätt till ersättning enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 24 §, eller

3. det är fråga om en påbyggnadsutbildning som finansieras med statliga medel enligt beslut av Statens skolverk.

Kommuner och landsting är skyldiga att till sin gymnasiala vuxenutbildning ta emot en behörig sökande från en annan kommun, om

1. hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna för elevens utbildning, eller

2. det är fråga om en sådan utbildning eller utbildningsplats för vilken kommunen eller landstinget har rätt till ersättning enligt föreskrifter som meddelats med stöd av 24 §.

21 §⁴

Den som vill delta i gymnasial vuxenutbildning skall ansöka om detta hos styrelsen för utbildningen i sin hemkommun. Detta gäller dock inte ansökan om att delta i påbyggnadsutbildning som finansieras med statliga medel enligt beslut av Statens skolverk. En sådan ansökan skall lämnas till styrelsen för utbildningen i den kommun eller det landsting som anordnar eller låter anordna utbildningen.

Den som vill delta i gymnasial vuxenutbildning ska ansöka om detta hos styrelsen för utbildningen i sin hemkommun.

³ Senaste lydelse 2006:528.

⁴ Senaste lydelse 2006:528.

Om ansökan *i andra fall* avser en utbildning som en annan kommun eller ett landsting anordnar eller låter anordna, *skall* styrelsen skyndsamt sända ansökan vidare till styrelsen för utbildningen där. Till en sådan ansökan *skall* styrelsen foga ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för elevens utbildning, såvida det inte på grund av tidigare överenskommelse är onödigt. Regeringen får vidare meddela föreskrifter om när ett yttrande inte behöver fogas till en ansökan.

Åtagande att svara för kostnaderna *skall* alltid lämnas om den sökande med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i en annan kommuns gymnasiala vuxenutbildning *och påbyggnadsutbildning*. I sådant fall äger 5 kap. 33 § motsvarande tillämpning beträffande ungdomar fram till och med det första kalenderhalvåret det år då ungdomarna fyller tjugo år.

Om ansökan avser en utbildning som en annan kommun eller ett landsting anordnar eller låter anordna, *ska* styrelsen skyndsamt sända ansökan vidare till styrelsen för utbildningen där. Till en sådan ansökan *ska* styrelsen foga ett yttrande av vilket det framgår om hemkommunen åtar sig att svara för kostnaderna för elevens utbildning, såvida det inte på grund av tidigare överenskommelse är onödigt. Regeringen får vidare meddela föreskrifter om när ett yttrande inte behöver fogas till en ansökan.

Åtagande att svara för kostnaderna *ska* alltid lämnas om den sökande med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i en annan kommuns gymnasiala vuxenutbildning. I sådant fall äger 5 kap. 33 § motsvarande tillämpning beträffande ungdomar fram till och med det första kalenderhalvåret det år då ungdomarna fyller tjugo år.

24 §⁵

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att betala ersättning för gymnasial vuxenutbildning till den kommun eller det landsting som anordnar utbildningen.

⁵ Senaste lydelse 2006:528.

Hemkommunen *skall* lämna stöd till inackordering enligt 5 kap. 33 § till ungdomar fram till och med första kalenderhalvåret det år då ungdomarna fyller 20 år *dels i sådana fall som avses i första stycket, dels om ungdomarna deltar i påbyggnadsutbildning som finansieras med statliga medel enligt beslut av Statens skolverk.*

Hemkommunen *ska i sådana fall som avses i första stycket* lämna stöd till inackordering enligt 5 kap. 33 § till ungdomar fram till och med första kalenderhalvåret det år då ungdomarna fyller 20 år.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.
2. Påbyggnadsutbildning som studerande påbörjat före den 31 augusti 2009 ska fortsättningsvis anordnas till dess de studerande har avslutat den. Äldre bestämmelser ska tillämpas på sådan utbildning.

Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 36 § sekretesslagen (1980:100)⁶ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.
36 §⁷

Sekretess gäller hos Skolväsendets överklagandenumnd i ärenden som överklagats dit samt i Statens skolverks *tillsynsverksamhet* för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller dock inte nämndens *eller* verkets beslut i ett ärende.

Sekretess gäller hos Skolväsendets överklagandenumnd i ärenden som överklagats dit samt i Statens skolverks *och Myndigheten för yrkeshögskolans tillsynsverksamheter* för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller dock inte nämndens, verkets *eller Myndigheten för yrkeshögskolans* beslut i ett ärende.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2009.

⁶ Lagen omtryckt 1992:1474.

⁷ Senaste lydelse 2006:854.

Förslag till förordning med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs följande.

Uppgifter

1 § Myndigheten för yrkeshögskolan är förvaltningsmyndighet för frågor som rör yrkeshögskolan enligt lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan.

2 § Myndigheten ska verka för att behoven av eftergymnasial yrkesutbildning, som inte anordnas av högskolan, tillgodoses.

3 § Myndigheten ska särskilt

1. besluta om vilka utbildningar som ska ingå i yrkeshögskolan enligt förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan,

2. besluta om statsbidrag eller särskilda medel enligt förordningen (0000:0000) om statligt stöd till utbildningar inom yrkeshögskolan,

3. svara för information om yrkeshögskolan och det samlade utbudet av utbildningar inom yrkeshögskolan,

4. svara för ett studieregister med individuella uppgifter om deltagare vid utbildningar inom yrkeshögskolan och deras studieresultat, betyg och examen,

5. vara personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter i sin verksamhet,

6. ha tillsyn över utbildningar inom yrkeshögskolan,

7. följa upp utbildningar inom yrkeshögskolan och utbildningsanordnarnas kvalitetsarbete,

8. säkerställa att utbildningar inom yrkeshögskolan och utbildningsanordnarnas kvalitetsarbete utvärderas,

9. följa upp resultaten av den utvärdering som avses i 8,

10. säkerställa att verksamheten vid myndigheten bedrivs med hög kvalitet,

11. främja utvecklingen av utbildningar inom yrkeshögskolan och utbildningarnas kvalitet,

12. svara för ekonomisk uppföljning inom sitt ansvarsområde,

13. inom sitt verksamhetsområde samverka med berörda organisationer,

14. på sätt som anges i 6 kap. 1 § förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan svara för där angivna försäkringar, och

15. vara behörig myndighet enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkesvalifikationer⁸, senast ändrat genom kommissionens förordning (EG) nr 1430/2007⁹, när det gäller att utfärda utbildningsbevis och andra handlingar för utbildningar inom yrkeshögskolan.

Det som anges i första stycket 1, 2 och 14 gäller inte utbildningar inom yrkeshögskolan som bedrivs som uppdragsutbildning.

Ledning

4 § Myndigheten leds av en myndighetschef.

5 § Vid myndigheten ska det finnas ett insynsråd som består av högst nio ledamöter.

Särskilda organ

Rådet för uppkommande behov

6 § Vid myndigheten finns ett råd för arbetsmarknadens uppkommande behov av kvalificerad arbetskraft. Rådet har till uppgift att bistå myndigheten i frågor om vilka nya kvalifikationer som kommer att efterfrågas inom nuvarande yrkesområden samt vilka nya yrkesområden som är under utveckling och vilka kvalifikationer som kommer att efterfrågas inom dessa.

Rådet består av högst sju ledamöter.

⁸ EUT L 255, 30.9.2005, s. 22 (Celex 32005L0036).

⁹ EUT L 320, 6.12.2007, s. 3 (Celex 32007R1430).

Rådet för avtagande behov

7 § Vid myndigheten finns ett råd för arbetsmarknadens nuvarande behov av kvalificerad arbetskraft men som bedöms avta. Rådet har till uppgift att bistå myndigheten i frågor om vilka kvalifikationer som inte längre kommer att efterfrågas på arbetsmarknaden.

Rådet består av högst sju ledamöter.

Anställningar och uppdrag

8 § Generaldirektören är myndighetschef.

9 § Ledamöterna i rådet för uppkommande behov och i rådet för avtagande behov utses av myndigheten efter samråd med företrädare för berörda myndigheter och organisationer. Ledamöterna förordnas för längst tre år.

Tillämpligheten av vissa förordningar

10 § Myndigheten ska tillämpa personalföreträdarförordningen (1987:1101).

Avgifter

11 § Myndigheten har rätt att ta ut ersättning för sådana varor och tjänster som avses i 4 § första stycket 1–6 och 9 avgiftsförordningen (1992:191) utan den begränsning som föreskrivs i andra stycket samma paragraf.

Myndigheten har även rätt att av en utbildningsanordnare som bedriver utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning ta ut avgifter för

1. studiedokumentation och administration avseende uppdragsutbildningen med 2 400 kronor per utbildningsintag, och
2. tillsyn och uppföljning avseende uppdragsutbildning som endast i mindre omfattning är integrerad i annan utbildning inom yrkeshögskolan med 23 000 kronor per ärende.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009, då förordningen (2001:723) med instruktion för Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning ska upphöra att gälla.

2. Om inte något annat sägs i punkt 3 ska vad som anges i denna förordning om yrkeshögskolan eller utbildningar inom yrkeshögskolan även avse kvalificerad yrkesutbildning som avses i punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan.

3. 3 § 1, 2 och 14 gäller inte kvalificerad yrkesutbildning som avses i punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan.

4. Myndigheten ska på sätt som anges i 1 kap. 9 § förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning svara för sådana försäkringar som anges där när det gäller kvalificerad yrkesutbildning som avses i punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan. Vad som anges i 1 kap. 9 § förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning om Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning ska i detta fall avse Myndigheten för yrkeshögskolan.

Förslag till förordning om yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Utbildningar inom yrkeshögskolan

1 § Den som enligt 4 § lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan kan vara utbildningsanordnare får ansöka om att en viss utbildning ska ingå i yrkeshögskolan.

2 § Med utbildning avses i denna förordning den utbildning som omfattas av utbildningsanordnarens ansökan, om inte annat anges.

Ansökan

3 § Ansökan om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan ska lämnas till Myndigheten för yrkeshögskolan.

Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om innehållet i ansökan.

Förutsättningar

4 § För att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan krävs det utöver vad som anges i 5–7 §§ lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan att utbildningen

1. svarar mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet som inte tillgodoses av högskolan eller
2. medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom smalt yrkesområde som är av betydelse för individen eller samhället,
3. har en från samhällssynpunkt lämplig regional placering, och
4. uppfyller villkoren i 2–4 och 8 kap.

Beslut

5 § Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan.

Beslutet får begränsas till att avse en viss tid.

6 § Beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan ska innehålla uppgifter om utbildningens inriktning, ansvarig utbildningsanordnare, högsta antal årsplatser, utbildningens lokalisering och omfattning samt den tid beslutet avser.

Återkallande

7 § Myndigheten för yrkeshögskolan får besluta att utbildningen ska upphöra att ingå i yrkeshögskolan om utbildningen inte längre uppfyller kraven eller utbildningsanordnaren eller någon annan som medverkar i anordnandet av utbildningen inte iakttar sina skyldigheter enligt denna förordning.

Innan ett beslut enligt första stycket meddelas ska den ansvariga utbildningsanordnaren fått tillfälle att avhjälpa bristerna.

2 kap. Utbildningen

Utbildningens mål

1 § I 7 § lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan anges de allmänna målen för utbildningen.

Därutöver gäller de särskilda mål och krav som enligt 7 § 6 ska fastställas för en examen.

Utbildningens uppläggning

2 § Utbildningen ska stödja

1. teoretisk fördjupning, och
2. arbetslivsanknutet lärande, som väsentligen genomförs i samarbete med de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen.

Ansvarig utbildningsanordnare

3 § För utbildningen ska det finnas en ansvarig utbildningsanordnare, som ansvarar för att utbildningen genomförs enligt lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan och enligt denna förordning.

Den ansvariga utbildningsanordnaren ska se till att det finns vägledning om studiealternativ, antagning och tillträde samt yrkesvägledning.

Omfattning

4 § Utbildningens omfattning ska anges enligt ett poängsystem, där fem poäng motsvarar heltidsstudier under en vecka. En poäng benämns YH-poäng.

5 § Utbildningen ska omfatta minst 100 YH-poäng.

6 § Utbildningen ska bedrivas i form av en eller flera kurser.

Utbildningsplan

7 § För utbildningen ska det finnas en utbildningsplan som fastställs av Myndigheten för yrkeshögskolan.

Av planen ska framgå

1. den ansvariga utbildningsanordnaren och övriga utbildningsanordnare,
2. utbildningens mål, inriktning och de huvudmoment som ingår i utbildningen,
3. utbildningens omfattning, huvudsakliga uppläggning och organisation,
4. antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar,
5. de krav på särskilda förkunskaper som ställs upp enligt 3 kap. 4 §,
6. de grunder som ska användas för urval mellan sökande till utbildningen,
7. de särskilda mål och krav som ska gälla för en examen, och
8. hur utbildningen ska kvalitetssäkras.

8 § För utbildningar med inriktning som kräver nationellt likvärdigt innehåll får Myndigheten för yrkeshögskolan meddela föreskrifter om vilka kunskaper och färdigheter som alla deltagare ska ha uppnått vid utbildningens slut.

Föreskrifterna ska fastställas efter samråd med företrädare för berörda myndigheter och organisationer.

Kursplan

9 § För utbildningen ska det finnas en kursplan som fastställs av utbildningens ledningsgrupp.

Av planen ska framgå

1. vilka kurser som utbildningen omfattar,
2. kursernas benämning,
3. antal YH-poäng som varje kurs omfattar,
4. målen för varje kurs,
5. det huvudsakliga innehållet i varje kurs, och
6. de principer för betygssättning och former för kunskapskontroll som ska tillämpas.

Betyg

10 § Om inte annat är föreskrivet i kursplanen, ska betyg sättas på en genomgången kurs.

11 § Som betyg ska användas något av uttrycken Icke godkänd och Godkänd eller Icke godkänd, Godkänd och Väl godkänd.

Tillgodoräknande

12 § En deltagare ska ha rätt att för en del av utbildningen tillgodoräkna sig annan genomgången utbildning, om de kunskaper och färdigheter som deltagaren åberopar är av sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den utbildning för vilken de är avsedda att tillgodoräknas. En deltagare ska även få tillgodoräkna sig motsvarande kunskaper och färdigheter som deltagaren har förvärvat i yrkesverksamhet eller på annat sätt.

Examen

13 § Om en deltagare har fullgjort vad som krävs för att bli godkänd på alla moment i utbildningen, ska denna få avslutas med

1. *yrkeshögskoleexamen* om utbildningen omfattar minst 300 YH-poäng, eller
2. *qualificerad yrkeshögskoleexamen* om utbildningen omfattar minst 400 YH-poäng och minst en fjärdedel av utbildningstiden

består av lärande i arbete på en arbetsplats. För kvalificerad yrkes-
högskoleexamen ska deltagaren inom ramen för kursfordringarna
ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete).

Examens- och utbildningsbevis

14 § En deltagare som uppfyller kraven för en examen ska på
begäran få ett examensbevis av den ansvariga utbildningsan-
ordnaren. I beviset ska utbildningens inriktning anges.

Till examensbeviset ska det fogas en bilaga som beskriver utbild-
ningens innehåll och mål.

15 § En deltagare ska på begäran få ett utbildningsbevis av den
ansvariga utbildningsanordnaren om

1. utbildningen inte avslutas med examen,
2. deltagaren inte har fullgjort vad som krävs för en examen, eller
3. deltagaren inte begär att enligt 14 § få ett examensbevis.

I beviset ska utbildningens innehåll och deltagarens uppnådda mål
anges.

Ytterligare bestämmelser

16 § Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela de ytterligare
föreskrifter som krävs för att säkerställa likvärdighet när det gäller
betyg, examensarbete samt examens- och utbildningsbevis.

Fristående kurs

17 § En kurs som ingår i utbildningen får även erbjudas som fri-
stående kurs.

18 § Det som anges i 4, 12, 15 och 16 §§, 3 kap., 4 kap. 5–7 §§ samt
6–8 kap. om utbildning gäller också i tillämpliga delar fristående
kurser.

3 kap. Tillträde till utbildningen

Behörighet

1 § Antagning ska avse utbildningen eller en fristående kurs.

2 § Behörig att antas ska den vara som

1. fått slutbetyg från ett fullständigt nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan och har lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng,
2. fått slutbetyg från gymnasial vuxenutbildning och har lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng,
3. har en svensk eller utländsk utbildning som motsvarar kraven i 1 eller 2,
4. är bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge och där är behörig till motsvarande utbildning, eller
5. genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

3 § Den som har annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska ska ha de kunskaper i svenska som behövs.

4 § För tillträde till utbildningen får det utöver vad som anges i 2 och 3 §§ ställas krav som är helt nödvändiga för att deltagaren ska kunna tillgodogöra sig denna. Kraven får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser som erbjuds inom ett och samma nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper,
2. yrkeserfarenhet som kan vara av betydelse för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för, och
3. andra villkor som betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för.

5 § Högst 20 procent av deltagarna får antas utan hinder av vad som anges i 2–4 §§ om den sökande bedöms kunna tillgodogöra sig utbildningen och därefter kunna utöva yrket.

Urval

6 § Om antalet deltagarplatser inom utbildningen är mindre än antalet behöriga sökande, får ett urval göras. Hänsyn ska då tas till den sökandes möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen.

7 § Vid urvalet får en eller flera av följande urvalsgrunder användas: betyg, särskilt prov, tidigare utbildning och yrkeserfarenhet.

4 kap. Utbildningens ledning

Ledningsgrupp

1 § Hos den ansvariga utbildningsanordnaren ska det finnas en ledningsgrupp för utbildningen.

2 § Ledningsgruppen för utbildningen ska

1. se till att utbildningen genomförs enligt bestämmelserna i lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan, bestämmelserna i denna förordning och i enlighet med beslut av Myndigheten för yrkeshögskolan,

2. fastställa kursplaner för utbildningen,

3. anta deltagare till utbildningen eller till fristående kurs,

4. pröva frågor om tillgodoräknande enligt 2 kap. 12 §,

5. utfärda examens- och utbildningsbevis, och

6. svara för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs.

3 § Ledningsgruppen ska bestå av

1. företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen,

2. minst en företrädare för deltagarna, och

3. den person som avses i 5 §.

Den ansvariga utbildningsanordnaren får utse ledamöter utöver dem som anges i första stycket. Flertalet av ledamöterna i ledningsgruppen ska dock vara företrädare för arbetslivet.

4 § Om en kommun eller ett landsting är ansvarig utbildningsanordnare, ska den nämnd som fullmäktige utser ge en ledningsgrupp i uppdrag att under nämnden sköta de uppgifter som anges i 2 §. Nämnden får helt eller delvis återkalla uppdraget, om det finns särskilda skäl för det.

Ledning av det dagliga arbetet

5 § Det ska finnas en av den ansvariga utbildningsanordnaren utsedd person som leder det dagliga arbetet i verksamheten. Det åligger denna person att särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Deltagarinflytande

6 § Deltagarna ska ges möjlighet till insyn i verksamheten och tillfälle att påverka utbildningens uppläggning och genomförande.

Uppföljning och utvärdering

7 § De utbildningsanordnare som deltar i anordnandet av utbildningen är skyldiga att utvärdera verksamheten och att medverka i den uppföljning och utvärdering av utbildningen som initieras av Myndigheten för yrkeshögskolan. De ska till myndigheten eller den som myndigheten bestämmer lämna de uppgifter som myndigheten begär.

5 kap. Kvalificerad yrkesutbildning

1 § En utbildning som utöver villkoren i 1–4 kap. uppfyller villkoren i 2 § benämns *kvalificerad yrkesutbildning*.

2 § I stället för vad som anges i 2 kap. 2 § om utbildningens uppläggning gäller att utbildningen ska

1. stödja teoretisk fördjupning,
2. till minst en fjärdedel av utbildningstiden bestå av lärande i arbete på en arbetsplats, och
3. bestå av ett självständigt arbete (examensarbete).

3 § Utöver vad som anges i 2 kap. 7 § gäller att det av utbildningsplanen även ska framgå inriktning, organisation och omfattning av det lärande i arbete som ingår i utbildningen.

4 § Utöver vad som anges i 4 kap. 3 § första stycket ska det i ledningsgruppen även ingå

1. minst en företrädare för ett universitet eller en högskola som utsetts av universitetet eller högskolan, och
2. minst en företrädare för det offentliga skolväsendet som utsetts av styrelsen för det offentliga skolväsendet i den kommun där utbildningen bedrivs.

6 kap. Försäkringar

1 § Myndigheten för yrkeshögskolan ska ansvara för att personer, som är antagna till och bedriver en utbildning inom yrkeshögskolan, är försäkrade för personskada. Försäkringen ska avse sådan skada som har uppkommit till följd av olycksfall eller framkallats av sådan smitta som avses i 5 § förordningen (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd, om skadan har inträffat i samband med utbildning inom yrkeshögskolan i Sverige. Försäkringen ska inte ge rätt till ersättning i den mån deltagaren har rätt till ersättning med stöd av författning eller kollektivavtal.

Myndigheten för yrkeshögskolan ska också ansvara för att det finns en ansvarsförsäkring som avser skador som deltagare orsakar arbetsgivaren eller företagaren under utbildningsmoment som genomförs vid företag i Sverige.

Försäkringarna ska tecknas av Myndigheten för yrkeshögskolan genom överenskommelser med Kammarkollegiet. Överenskommelserna och ändringar i dessa ska träffas med förbehåll för regeringens godkännande.

7 kap. Avskiljande

Förutsättningar för avskiljande

1 § En deltagare i utbildning inom yrkeshögskolan, som anordnas av staten, en kommun eller ett landsting, får avskiljas från utbildningen under de villkor som anges i 20 § lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan.

Frågor om avskiljande prövas av Högskolans avskiljandenämnd enligt 8–21 §§ förordning (2007:989) om avskiljande av studenter från högskoleutbildning. Deltagarens motpart hos nämnden enligt 7 § andra stycket i den förordningen ska vara den ansvariga utbildningsanordnaren.

Nämnden tar upp frågor om avskiljande endast efter skriftlig anmälan från ledningsgruppen för utbildningen.

Verkan av ett avskiljande

2 § Ett beslut om avskiljande ska alltid innebära att deltagaren tills vidare inte får fortsätta den pågående utbildningen.

Ett beslut om avskiljande ska också innebära att deltagaren tills vidare inte får antas till eller fortsätta annan utbildning av samma slag som anordnas av staten, en kommun eller ett landsting, om inte avskiljandenämnden beslutar något annat.

Ett beslut om avskiljande innebär också att deltagaren tills vidare inte får antas till eller fortsätta någon annan utbildning inom yrkeshögskolan som anordnas av staten, en kommun eller ett landsting, om det anges i beslutet.

3 § Ett beslut om avskiljande som avses i 2 § ska omprövas tidigast två år efter det att beslutet meddelades, om den som beslutet avser begär det skriftligen.

Vid en sådan omprövning gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om avskiljande.

Upphävande av ett avskiljande

4 § När ett beslut om avskiljande upphävs, får deltagaren utan ansökan återuppta utbildningen och tillgodoräkna sig den utbildning som fullgjorts tidigare.

8 kap. Överklagande

1 § I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande av Myndigheten för yrkeshögskolans beslut enligt denna förordning hos allmän förvaltningsdomstol.

2 § Ett beslut av ansvarig utbildningsanordnare om avslag på en deltagares begäran att få examensbevis eller utbildningsbevis får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

Utöver vad som sägs i första stycket får följande beslut av ett universitet eller en högskola som har staten som huvudman överklagas till Överklagandenämnden för högskolan, nämligen

1. beslut om att en sökande inte uppfyller kraven på behörighet för att bli antagen till utbildningen, och
2. beslut om tillgodoräknande av utbildning.

Beslut av Överklagandenämnden för högskolan enligt denna förordning får inte överklagas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.

Förslag till förordning om statligt stöd till utbildningar inom yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Statligt stöd får lämnas för utbildningar inom yrkeshögskolan enligt bestämmelserna i lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan och bestämmelserna i denna förordning.

2 § För utbildningar inom yrkeshögskolan får statsbidrag lämnas till kommuner, landsting eller enskilda fysiska eller juridiska personer och särskilda medel får lämnas till universitet eller högskolor som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen (1992:1434).

3 § Statsbidrag och särskilda medel enligt denna förordning lämnas inom ramen för tillgängliga medel och får inte lämnas för en sådan del av en utbildning för vilken statsbidrag eller särskilda medel lämnas i någon annan ordning.

Beslut om statligt stöd

4 § Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om statsbidrag eller särskilda medel efter ansökan av den som enligt 4 § lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan kan anordna en utbildning inom yrkeshögskolan.

5 § Om anvisade medel för ändamålet inte räcker för statsbidrag eller särskilda medel till alla sökande, ska Myndigheten för yrkeshögskolan vid sin bedömning av vilka utbildningsanordnare som ska få statsbidrag eller särskilda medel särskilt ta hänsyn till i vilken grad en utbildning

1. i kvalitativt och kvantitativt hänseende svarar mot arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft eller
2. medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället, och
3. finansieras av arbetslivet.

6 § Vid beräkning av statsbidrag eller särskilda medel ska Myndigheten för yrkeshögskolan särskilt beakta

1. de faktiska kostnaderna för utbildningen, och
2. hur det samlade ekonomiska ansvaret för en utbildning delas mellan staten, arbetslivet eller andra finansiärer.

7 § Beslut om statsbidrag eller särskilda medel ska innehålla uppgifter om den ansvariga utbildningsanordnare som avses i 2 kap. 3 § förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan, belopp, antal årsplatser och utbildningens lokalisering och omfattning.

Utbetalning av statligt stöd

8 § Statsbidrag eller särskilda medel betalas ut av Myndigheten för yrkeshögskolan till den ansvariga utbildningsanordnare som avses i 2 kap. 3 § förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan.

Återkallelse och återkrav av statligt stöd

9 § Statsbidrag eller särskilda medel ska upphöra om utbildningen enligt 1 kap. 7 § förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan upphör att ingå i yrkeshögskolan.

10 § Statsbidrag får återkrävas, om utbildningsanordnaren eller någon annan som medverkar i anordnandet av utbildningen i väsentlig mån åsidosätter någon bestämmelse eller något villkor som gäller för statsbidraget.

Överklagande

11 § Beslut av Myndighetens för yrkeshögskolan enligt denna förordning får inte överklagas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.

Förslag till förordning om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning utöver vad som föreskrivs i lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan.

2 § Anmälan om att utbildning inom yrkeshögskolan ska bedrivas som uppdragsutbildning ska lämnas av utbildningsanordnaren till Myndigheten för yrkeshögskolan.

3 § Uppdragsutbildningen får inte till någon del finansieras med statsbidrag eller särskilda medel enligt förordningen (0000:0000) om statligt stöd till utbildningar inom yrkeshögskolan.

4 § Uppdragsutbildningen ska vara avgiftsfri för deltagarna.

Tillämpning av förordningen om yrkeshögskolan

5 § Förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan ska tillämpas på uppdragsutbildning med undantag av 1 kap., 2 kap. 2, 5, 12, 17 och 18 §§, 3 kap., 4 kap. 2 § 3 och 4, 5 kap., 6 kap. och 8 kap. 2 § andra stycket. Det som sägs i 2 kap. 7–9 §§ i den förordningen gäller då den utbildning som uppdragsutbildningen avser enligt 7 § denna förordning.

En förutsättning för att 2 kap. 10, 11 och 13–16 §§ samt 4 kap. 2 § 5 i förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan ska tillämpas är att samma kvalitetskrav ställs på uppdragsutbildningen som på annan utbildning inom yrkeshögskolan.

6 § Den ansvariga utbildningsanordnaren som enligt 2 kap. 3 § första stycket förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan ansvarar för att utbildningen genomförs ska även ansvara för att uppdragsutbildningen genomförs enligt denna förordning.

Ledningsgruppen för utbildningen som enligt 4 kap. 2 § 1 förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan ska se till att utbildningen genomförs ska även se till att uppdragsutbildningen genomförs enligt bestämmelserna i denna förordning.

Utbildningar

7 § En uppdragsutbildning ska avse en utbildning inom yrkeshögskolan. Uppdragsutbildningen kan avse en eller flera kurser eller hela utbildningen.

8 § Om uppdragsgivaren är svenska staten, en svensk kommun, ett svenskt landsting eller en motsvarande offentlig uppdragsgivare från ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), ska uppdraget avse

1. personalutbildning,
2. utbildning som behövs av arbetsmarknadsskäl,
3. utbildning som behövs av biståndspolitiska skäl, eller
4. utbildning som utgör ett led i rehabilitering av en enskild.

När det inte är fråga om en offentlig uppdragsgivare gäller i stället att uppdraget ska avse personalutbildning som är ägnad att få betydelse för deltagarnas arbete åt uppdragsgivaren.

9 § Uppdragsutbildning får inte anordnas eller bedrivas på sådant sätt eller i sådan omfattning att den får en negativ inverkan på en utbildning inom yrkeshögskolan som inte är uppdragsutbildning eller för deltagarna i en sådan utbildning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009, då förordningen (2006:906) om kvalificerad yrkesutbildning som uppdragsutbildning ska upphöra att gälla.

2. Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande för kvalificerad yrkesutbildning som avses i punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan. Det som i den upphävda förordningen sägs om Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning ska i detta fall avse Myndigheten för yrkeshögskolan.

Förslag till förordning om statligt stöd till vissa eftergymnasiala utbildningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Statligt stöd får lämnas till kommuner, landsting och enskilda fysiska eller juridiska personer som anordnar eftergymnasial utbildning som

1. förbereder för konstnärlig högskoleutbildning, eller
2. bidrar till att bevara det svenska kulturarvet.

Statligt stöd enligt denna förordning får dock inte lämnas för en utbildning som ingår i yrkeshögskolan enligt lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan, som kan leda fram till en examen, som utbildningsanordnaren får utfärda enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, eller som står under statlig tillsyn som utövas av Högskoleverket.

2 § Statligt stöd kan lämnas genom att

- utbildningen omfattas av statlig kvalitetssäkring, eller
- utbildningsanordnaren får statsbidrag för utbildningen.

3 § I denna förordning avses med

– *deltagare*: den som är antagen till och bedriver studier vid eftergymnasial utbildning som beviljats statligt stöd enligt denna förordning,

– *statlig kvalitetssäkring*: att Myndigheten för yrkeshögskolan ansvarar för kvalitetsgranskning och tillsyn av utbildningen samt för ett studieregister inom yrkeshögskolan,

– *utbildning*: den utbildning som omfattas utbildningsanordnarens ansökan om statligt stöd enligt denna förordning, om inte annat anges,

– *årsplats*: en deltagarplats i heltidsutbildning.

2 kap. Statligt stöd

Ansökan

1 § Ansökan om statligt stöd ska lämnas till Myndigheten för yrkeshögskolan.

Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela närmare föreskrifter om innehållet i ansökan.

Förutsättningar för statligt stöd

Statlig kvalitetssäkring

2 § För att en utbildning ska omfattas av statlig kvalitetssäkring krävs att utbildningen, utöver vad som anges i 1 kap. 1 § första stycket 1 eller 2 och andra stycket, uppfyller villkoren i 3–6 kap.

Statsbidrag

3 § För att en utbildningsanordnare, som avses i 1 kap. 1 §, ska få statsbidrag för en utbildning krävs att denna enligt 2 § omfattas av statlig kvalitetssäkring.

4 § Statsbidrag enligt denna förordning lämnas inom ramen för tillgängliga medel och får inte lämnas för en sådan del av en utbildning för vilken statsbidrag lämnas i någon annan ordning.

5 § Myndigheten för yrkeshögskolan ska publicera vilka kriterier som myndigheten tillämpar vid urval av vilka utbildningar som utbildningsanordnare ska få statsbidrag för. Urvalskriterierna ska fastställas efter samråd med företrädare för de konstnärliga högskoleutbildningarna, myndigheter eller andra berörda intressenter.

6 § Myndigheten för yrkeshögskolan ska vid beräkning av statsbidrag beakta antalet årsplatser och de faktiska kostnaderna för utbildningen.

Beslut om statligt stöd

7 § Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om statligt stöd enligt denna förordning.

Beslutet får begränsas till att avse en viss tid.

8 § Beslut om att en utbildning ska omfattas av statlig kvalitetssäkring ska innehålla uppgifter om utbildningens inriktning, utbildningsanordnaren, högsta antal årsplatser, utbildningens lokalisering och omfattning samt den tid beslutet avser.

Beslut om statsbidrag ska, utöver vad som anges i första stycket, innehålla uppgift om bidragets storlek.

Utbetalning av statsbidrag

9 § Statsbidrag betalas ut av Myndigheten för yrkeshögskolan till utbildningsanordnaren.

Återkallande och återkrav av statsbidrag

10 § Myndigheten för yrkeshögskolan får besluta att statligt stöd enligt denna förordning ska upphöra, om utbildningen inte längre uppfyller kraven eller utbildningsanordnaren inte iakttar sina skyldigheter enligt denna förordning.

Innan ett beslut om återkallande av det statliga stödet meddelas ska utbildningsanordnaren fått tillfälle att avhjälpa bristerna.

11 § Statsbidrag får återkrävas om utbildningsanordnaren eller någon annan som medverkar i anordnandet av utbildningen i väsentlig mån åsidosätter någon bestämmelse eller något villkor som gäller för bidraget.

3 kap. Utbildningen

Innehåll

1 § Utbildningen ska väsentligen bygga på de kunskaper som eleverna får i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper.

En utbildning för deltagare som är utvecklingsstörda ska, i stället för vad som anges i första stycket, väsentligen bygga på de kunskaper som eleverna får i gymnasiesärskolan eller motsvarande kunskaper.

2 § Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Särskilt ska den som verkar inom utbildningen främja jämställdhet mellan könen och aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.

Utbildningen ska vila på konstnärlig grund eller på beprövad erfarenhet.

3 § Myndigheten för yrkeshögskolan får, efter samråd med företrädare för de konstnärliga högskoleutbildningarna, myndigheter eller andra berörda intressenter, meddela närmare föreskrifter om utbildningarnas inriktning och innehåll.

4 § Det ska finnas vägledning om studiealternativ, antagning och tillträde samt yrkesvägledning.

Deltagaravgifter

5 § Utbildning för vilken utbildningsanordnaren får statsbidrag enligt denna förordning ska vara avgiftsfri för deltagarna.

Deltagaravgifter, som utbildningsanordnaren tar ut för annan utbildning än som avses i första stycket, ska vara skäligen med hänsyn till de kostnader som anordnaren har, förutsatt att kostnaderna i sig kan anses rimliga för verksamheten.

Omfattning

6 § Utbildningen ska ha en omfattning som sammanlagt motsvarar heltidsstudier under minst 16 veckor och högst 80 veckor.

7 § Utbildningen ska bedrivas i form av en eller flera kurser.

Utbildningsplan

8 § För utbildningen ska det finnas en utbildningsplan som fastställs av Myndigheten för yrkeshögskolan.

Av planen ska framgå

1. uppgifter om utbildningsanordnaren,
2. utbildningens mål, inriktning och de huvudmoment som ingår i utbildningen,
3. utbildningens omfattning, huvudsakliga uppläggning och organisation,
4. antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar,
5. de krav på särskilda förkunskaper som ställs upp enligt 4 kap. 4 § och de grunder som ska användas för urval mellan sökande till utbildningen, och
6. hur utbildningen ska kvalitetssäkras.

Kursplan

9 § För utbildningen ska det finnas en kursplan som fastställs av utbildningens ledningsgrupp.

Av planen ska framgå

1. vilka kurser som utbildningen omfattar,
2. kursernas benämning,
3. varje kurs omfattning,
4. målen för varje kurs,
5. det huvudsakliga innehållet i varje kurs, och
6. de principer för betygssättning och former för kunskapskontroll som ska tillämpas.

Betyg

10 § Om inte annat är föreskrivet i kursplanen, ska betyg sättas på en genomgången kurs.

11 § Som betyg ska användas något av uttrycken Icke godkänd och Godkänd eller Icke godkänd, Godkänd och Väl godkänd.

Tillgodoräknande

12 § En deltagare ska ha rätt att för en del av utbildningen tillgodoräkna sig annan genomgången utbildning, om de kunskaper och färdigheter som deltagaren åberopar är av sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den utbildning för vilken de är avsedda att tillgodoräknas. En deltagare ska även få tillgodoräkna sig motsvarande kunskaper och färdigheter som deltagaren har förvärvat på annat sätt.

Utbildningsbevis

13 § En deltagare ska på begäran få ett utbildningsbevis av utbildningsanordnaren efter avslutad utbildning.

I beviset ska utbildningens innehåll och deltagarens uppnådda mål anges.

4 kap. Tillträde till utbildningen

Behörighet

1 § Utbildningen ska vara öppen för alla som uppfyller behörighetskraven för utbildningen.

2 § Behörig att antas ska den vara som

1. fått slutbetyg från ett fullständigt nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan och har lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng,

2. fått slutbetyg från gymnasial vuxenutbildning och har lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng,

3. har en svensk eller utländsk utbildning som motsvarar kraven i 1 eller 2,

4. är bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge och där är behörig till motsvarande utbildning, eller

5. genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

3 § Den som har annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska ska ha de kunskaper i svenska som behövs.

4 § För tillträde till en utbildning får det utöver vad som anges i 2 och 3 §§ ställas krav som är helt nödvändiga för att deltagaren ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kraven får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser som erbjuds inom ett och samma nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper,

2. erfarenhet som kan vara av betydelse för utbildningens speciella inriktning, och

3. andra villkor som betingas av utbildningen.

5 § Högst 20 procent av deltagarna får antas utan hinder av vad som anges i 2–4 §§ om den sökande bedöms kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Urval

6 § Om antalet platser inom en utbildning är mindre än antalet behöriga sökande, får ett urval göras. Hänsyn ska då tas till den sökandes möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen.

7 § Vid urvalet får en eller flera av följande urvalsgrunder användas: betyg, särskilt prov, tidigare utbildning och sådan erfarenhet som avses i 4 § 2.

5 kap. Utbildningens ledning

1 § Det ska hos utbildningsanordnaren finnas en ledningsgrupp för utbildningen.

2 § Ledningsgruppen ska

1. se till att utbildningen genomförs enligt bestämmelserna i denna förordning,
2. fastställa kursplaner för utbildningen,
3. anta deltagare till utbildningen,
4. pröva frågor om tillgodoräknande enligt 3 kap. 12 §,
5. utfärda utbildningsbevis, och
6. svara för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs.

3 § Ledningsgruppen ska bestå av minst 3 ledamöter. Av dessa ska

1. minst en vara företrädare för deltagarna, och
2. en vara den person som avses i 5 §.

Utbildningsanordnaren får utse ledamöter utöver dem som anges i första stycket.

4 § Om en kommun eller ett landsting är utbildningsanordnare, ska den nämnd som fullmäktige utser ge en ledningsgrupp i uppdrag att under nämnden sköta de uppgifter som anges i 2 §. Nämnden får helt eller delvis återkalla uppdraget, om det finns särskilda skäl för det.

Ledning av det dagliga arbetet

5 § Det ska finnas en av utbildningsanordnaren utsedd person som leder det dagliga arbetet i verksamheten. Det åligger denna person att särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Undervisning och handledning

6 § De personer som anlitas av utbildningsanordnaren för undervisning och handledning ska genom utbildning eller erfarenhet ha kompetens och kvalifikationer för den utbildning som de ska bedriva.

7 § Utbildningsanordnaren ska se till att kompetensutveckling anordnas för den personal som har hand om utbildningen.

Deltagarinflytande

8 § Deltagarna ska ges möjlighet till insyn i verksamheten och tillfälle att påverka utbildningens uppläggning och genomförande.

Utbildningsanordnaren ska verka för att deltagarna tar aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.

6 kap. Övriga bestämmelser

1 § Bestämmelserna i 3 § 3–9, 11–13 och 15 förordningen (0000:0000) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan gäller även utbildningar som får statligt stöd enligt denna förordning. Det som i dessa bestämmelser anges om utbildningar inom yrkeshögskolan ska i stället avse utbildningar som får statligt stöd enligt denna förordning.

2 § Utbildningsanordnaren är skyldig att utvärdera verksamheten och att medverka i den uppföljning och utvärdering av utbildningen som initieras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningsanordnaren ska till myndigheten eller den som myndigheten bestämmer lämna de uppgifter som myndigheten begär.

3 § I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande av Myndigheten för yrkeshögskolans beslut enligt denna förordning hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut än beslut om att utbildningen ska omfattas av statlig kvalitetssäkring får dock inte överklagas.

4 § Beslut av utbildningsanordnaren om avslag på en deltagares begäran att få utbildningsbevis får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.

Förslag till förordning om ändring i studiestödsförordningen (2000:655)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § studiestödsförordningen (2000:655) och bilagan till förordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹⁰

Regeringen bestämmer vid vilka läroanstalter och utbildningar som studerande kan få studiestöd. Läroanstalterna och utbildningarna anges i bilagan till denna förordning.

Det finns särskilda bestämmelser om studier utomlands i 2 kap. 15-17 §§ och 3 kap. 20-25 §§.

Det finns särskilda bestämmelser om kompletterande utbildningar i förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för kompletterande utbildning som enligt bestämmelserna i förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar före den 1 juli 2009 har förklarats berättiga eleverna till studiestöd. Detsamma gäller för kompletterande utbildning, för vilken beslut om att utbildningen förklarats berättiga eleverna till studiestöd har förlängts enligt punkten 2 i övergångsbestämmelserna till förordningen om upphävande av förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildning.

3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för kvalificerad yrkesutbildning för vilken det före den 1 juli 2009 har beviljats statligt

¹⁰ Ändringen innebär att tredje stycket upphävs.

stöd enligt bestämmelserna i förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning. Detsamma gäller för kvalificerad yrkesutbildning, för vilken beslut om statligt stöd har förlängts enligt punkten 2 i övergångsbestämmelserna till förordningen om upphävande av förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning.

4. Studerande som före den 31 augusti 2009 har påbörjat en utbildning, som inte avses i 2 och 3, för vilken studiestöd kan lämnas enligt föreskrifterna i avdelning A 2 och B 1 i bilagan i dess äldre lydelse ska fortfarande kunna få studiestöd för denna utbildning.

Bilaga¹¹**Förteckning över de läroanstalter och utbildningar vid vilka studiestöd kan lämnas**-----
A 1

Engelskspråkig gymnasial utbildning i Stockholms kommuns regi

Folkhögskola, utbildning på grundskolenivå och utbildning som motsvarar gymnasial vuxenutbildning i kommunal vuxenutbildning (komvux)

Grännaskolan, gymnasial utbildning vid riksinternatskolan

Gymnasieskola, fristående, i fråga om utbildningar för vilka skolan förklarats berättigad till bidrag enligt 9 kap. 8 § skollagen (1985:1100) eller blivit ställd under statlig tillsyn

Gymnasieskola, kommunal

Internationell gymnasieutbildning för International Baccalaureate (IB)

Kommunal och statlig vuxenutbildning, utom *påbygg-* vuxenutbildning, utom *upp-* *nadsutbildning och* uppdragsut- dragsutbildning bildning

Liber Hermods skola, utbildning på gymnasial nivå samt utbildning för vuxna på grundskolenivå

Lundsbergs skola, gymnasial utbildning vid riksinternatskola

Lycée Français Saint-Louis, utbildning på gymnasial nivå

Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket, gymnasial utbildning vid riksinternatskolan och internationell gymnasial utbildning

Torsås kommun, distansundervisning på gymnasial nivå enligt förordningen (1992:1261) om distansundervisning på gymnasial nivå i Torsås

Tyska skolan, utbildning på gymnasial nivå

¹¹ Senaste lydelse 2007:821. Ändringen innebär bl.a. att följande utbildningsanordnare har tagits bort från förteckningen: Kommunal och statlig vuxenutbildning, påbyggnadsutbildning som inte är uppdragsutbildning; Kompletterande utbildningar som enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar har förklarats berättiga till studiestöd enligt avdelning A och B; BF Scandinavian Aviation Academy AB, trafikflygarutbildning samt ATPL-teori; Flygteoriskolan i Barkaby AB, ATPL-teori; Kvalificerad yrkesutbildning enligt lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning som inte är uppdragsutbildning; Statlig trafikflygarutbildning.

A 2

Folkhögskola, annan utbildning än sådan som anges i A 1 och B 1

Förberedande dansutbildning i grundskolan

Stiftelsen Värmlands och Örebro läns skogsskola för Gammelkroppa skogsskola, arbetsledarfortbildning

Kommunal och statlig vuxenutbildning, påbyggnadsutbildning som inte är uppdragsutbildning

Kompletterande utbildningar som enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar har förklarats berättiga till studiestöd enligt avdelning A

Samernas utbildningscentrum

Sveriges hovslagarskola, Skara, utbildning till hovslagare

Sveriges lantbruksuniversitet, seminörutbildning

Öster-Malma jaktvårdsskola

A 3

Statliga universitet och högskolor, utbildning enligt förordningen (2007:432) om behörighetsgivande förutbildning vid universitet och högskolor

Utbildning för vilken utbildningsanordnaren får statligt stöd enligt förordningen (0000:0000) om statligt stöd till vissa eftergymnasiala utbildningar och som förbereder för konstnärlig högskoleutbildning

B 1

BF Scandinavian Aviation

Academy AB, trafikflygarutbildning samt ATPL teori

Entry Point North AB, utbildning till flygledare

Ersta Sköndal Högskola AB

–kyrkokameral utbildning,

–teologisk baskurs 60 högskolepoäng, och

–påbyggnadsutbildning i psykosocialt arbete

Evangeliska Frikyrkan, pastors- och missionärsutbildning

Flygteoriskolan i Barkarby AB,

ATPL-teori

Folkhögskola

–fritidsledarutbildning,

–utbildning till tolk mellan hörande och barndomsdöva, dövblinda, vuxendöva och hörselskadade, och

–yrkesutbildning motsvarande högst 80 veckors studier på heltid som utgör påbyggnad till gymnasieskolan och som för tillträde fordrar ett slutbetyg från en treårig utbildning i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper

Företagshälsovårdsutbildning som bedrivs under överinseende av utredningen Framtidens FHV-utbildning (S 2007:01)

Johannelunds teologiska högskola, pastors- och missionärsutbildning

Kompletterande utbildningar som enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar har förklarats berättiga till studiestöd enligt avdelning B

- Korteboskolan
 - pastors- och missionärsutbildning, och
 - utbildning i kristen terapeutisk själavård
- Kursverksamheten vid Uppsala universitet, kurs i svenska för utländsk hälso- och sjukvårdspersonal
- Kvalificerad yrkesutbildning enligt lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning som inte är uppdragsutbildning
- Marionetteatern, dockspelarutbildning
- Metodistkyrkans nordiska teologiska seminarium, pastors- och missionärsutbildning
- Missionsskolan Götabro, pastors- och missionärsutbildning
- Polishögskolan, polisprogrammet
- Polisprogrammet, uppdragsutbildning vid Umeå universitet
- Polisutbildningen, uppdragsutbildning vid Växjö universitet
- Skandinaviska Naprapathögskolan AB, fyraårig naprapatutbildning
- Statens räddningsverk
 - påbyggnadsutbildning i räddningstjänst för brandingenjörer,
 - tvåårig utbildning i skydd mot olyckor som leder fram till examen i säkerhets- och räddningsarbete,
 - utbildning som leder fram till examen som skorstensfejare,
 - vidareutbildning som leder fram till examen som skorstensfejartekniker, och
 - vidareutbildningarna systematiskt säkerhetsarbete, räddningstjänst samt tillsyn och olycksförebyggande arbete
- Statlig trafikflygarutbildning*
- Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan, lärarutbildning
- Stiftelsen Skandinaviska Kiropraktorhögskolan, fyraårig kiropraktorutbildning
- Stockholms katolska stifts prästseminarium
- Svenska kyrkans diakoniutbildning
- Svenska kyrkans pastoralinstitut i Lund och Uppsala

Utbildning för vilken utbildningsanordnaren får statligt stöd enligt förordningen (0000:0000) om statligt stöd till vissa eftergymnasiala utbildningar och som bidrar till att bevara det svenska kulturarvet

Utbildning inom yrkeshögskolan enligt lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan som inte är uppdragsutbildning

Waldorfseminariet i Kungälv, lärarutbildning

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:990) med instruktion för Högskolans avskiljandenämnd

Härigenom föreskrivs att 1 § förordningen (2007:990) med instruktion för Högskolans avskiljandenämnd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Högskolans avskiljandenämnd har till uppgift att pröva frågor om avskiljande av

1. studenter från högskoleutbildning enligt bestämmelser i högskolelagen (1992:1434) och förordningen (2007:989) om avskiljande av studenter från högskoleutbildning, och

2. studerande inom kvalificerad yrkesutbildning enligt bestämmelser i lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning och förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning.

Föreslagen lydelse

1 §

Högskolans avskiljandenämnd har till uppgift att pröva frågor om avskiljande av

1. studenter från högskoleutbildning enligt bestämmelser i högskolelagen (1992:1434) och förordningen (2007:989) om avskiljande av studenter från högskoleutbildning, och

2. deltagare i utbildning inom yrkeshögskolan enligt bestämmelser i lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan och förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om studerande inom kvalificerad yrkesutbildning som avses i punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:991) med instruktion för Överklagandenämnden för högskolan

Härigenom föreskrivs att 1 § förordningen (2007:991) med instruktion för Överklagandenämnden för högskolan ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Överklagandenämnden för högskolan har till uppgift att pröva överklaganden av vissa beslut inom universitetens och högskolornas område och inom *kvalificerad yrkesutbildning*. Vilka beslut som får överklagas till nämnden anges i förordning.

Föreslagen lydelse

1§

Överklagandenämnden för högskolan har till uppgift att pröva överklaganden av vissa beslut inom universitetens och högskolornas område och inom *utbildningar som står under statlig tillsyn av Myndigheten för yrkeshögskolan*. Vilka beslut som får överklagas till nämnden anges i förordning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om kvalificerad yrkesutbildning som avses i punkten 2 i övergångsbestämmelserna till lagen (0000:0000) om yrkeshögskolan.

Förslag till förordning om upphävande av förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning

Härigenom föreskrivs att förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2009.

1. Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande för utbildning för vilken det före den 1 juli 2009 har beviljats statligt stöd enligt bestämmelserna i samma förordning. Det som i den upphävda förordningen anges om Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning ska i detta fall avse Myndigheten för yrkeshögskolan.

2. Om utbildningsanordnare, som före den 1 juli 2009 beviljats statligt stöd för år 2009 till en utbildning enligt den upphävda förordningen, senast den 31 december 2009 har ansökt enligt förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan, får Myndigheten för yrkeshögskolan på utbildningsanordnarens begäran förordna att beslutet om statligt stöd enligt den upphävda förordningen ska gälla till dess

- att utbildningen ingår i yrkeshögskolan, eller
- att studerande, som antagits till utbildningen innan ansökan avslås, har avslutat utbildningen.

Vad som sägs i 1 gäller även för utbildning, för vilken beslut om statligt stöd har förlängts enligt denna punkt.

Förslag till förordning om upphävande av förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar

Härigenom föreskrivs att förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2009.

1. Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande för statligt stöd som beviljats före den 1 juli 2009, dock längst till och med den 31 december 2012. Det som i den upphävda förordningen anges om Statens skolverk ska i detta fall avse Myndigheten för yrkeshögskolan.

2. Om utbildningsanordnare, som före den 1 juli 2009 beviljats statligt stöd för år 2009 till en utbildning enligt den upphävda förordningen, senast den 31 december 2009 har ansökt enligt förordningen (0000:0000) om yrkeshögskolan att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan, får Myndigheten för yrkeshögskolan på utbildningsanordnarens begäran förordna att beslutet om statligt stöd enligt den upphävda förordningen ska gälla till dess

- att utbildningen ingår i yrkeshögskolan, eller
- att elever, som antagits till utbildningen innan ansökan avslås, har avslutat utbildningen.

Vad som sägs i 1 gäller även för utbildning, för vilken beslut om statligt stöd har förlängts enligt denna punkt.

Förslag till förordning om ändring av förordningen (2000:523) om statsbidrag för att främja internationella kontakter inom skolans område

Härigenom föreskrivs att 1 § förordningen (2000:523) om statsbidrag för att främja internationella kontakter inom skolans område ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Statsbidrag lämnas enligt denna förordning inom det offentliga skolväsendet och till fristående skolor som står under statlig tillsyn för att främja utveckling av internationella kontakter.

Med fristående skolor avses sådana skolor *och utbildningar* sådana skolor som regleras i 9 kap. skollagen (1985:1100) *och förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar.* Med fristående skolor avses sådana skolor som regleras i 9 kap. skollagen (1985:1100).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.
2. 1 § i sin äldre lydelse gäller fortfarande för kompletterande utbildning som avses i punkten 1 i övergångsbestämmelserna till förordningen (0000:0000) om upphävande av förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Detsamma gäller för kompletterande utbildning, för vilken beslut om statligt stöd har förlängts enligt punkten 2 i samma övergångsbestämmelser.

Förslag till förordning om ändring av förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning¹²

dels att 2 kap. 20 §, 3 kap. 9 § och 4 kap. 14 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 20 § ska utgå,

dels att 1 kap. 4 §, 2 kap. 2 §, 3 kap. 2 och 7 §§, 4 kap. 3 § samt 5 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

För att uppnå syftet med den kommunala vuxenutbildningen enligt 11 kap. 2 § skollagen (1985:1100) *skall* kommunens stöd för lärande utöver 1 kap. 9 § skollagen och läroplanen utgå från

1. nationellt eller lokalt fastställda mål i kursplaner inom olika kunskapsområden för grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning *och påbyggnadsutbildningar*, eller

2. den enskildes utbildningsmål som har dokumenterats enligt en individuell studieplan för en eller flera sådana individuella kurser som avses i 2 kap. 7 §.

För att uppnå syftet med den kommunala vuxenutbildningen enligt 11 kap. 2 § skollagen (1985:1100) *ska* kommunens stöd för lärande utöver 1 kap. 9 § skollagen och läroplanen utgå från

1. nationellt eller lokalt fastställda mål i kursplaner inom olika kunskapsområden för grundläggande vuxenutbildning *och* gymnasial vuxenutbildning, eller

2. den enskildes utbildningsmål som har dokumenterats enligt en individuell studieplan för en eller flera sådana individuella kurser som avses i 2 kap. 7 §.

¹² Senaste lydelse av 2 kap. 20 § 2004:640.

2 kap.**2 §¹³**

Inom grundläggande vuxenutbildning finns nationella kurser och lokala kurser.

Inom gymnasial vuxenutbildning finns nationella kurser, lokala kurser, individuella kurser och projektarbete. Med projektarbete avses ett större arbete som genomförs inom ramen för utbildningen.

Inom påbyggnadsutbildning finns nationella kurser och lokala kurser.

3 kap.**2 §**

För att vara behörig att tas emot till en kurs inom gymnasial vuxenutbildning *och påbyggnadsutbildning* skall sökanden dels sakna eller ha brister i sådana kunskaper som kursen avser att ge, dels ha förutsättningar att följa utbildningen.

För att vara behörig att tas emot till en kurs inom gymnasial vuxenutbildning *ska* sökanden dels sakna eller ha brister i sådana kunskaper som kursen avser att ge, dels ha förutsättningar att följa utbildningen.

7 §

Statens skolverk får meddela föreskrifter om särskilda förkunskapskrav till kurser inom gymnasial vuxenutbildning *och påbyggnadsutbildning*.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om särskilda förkunskapskrav till kurser inom gymnasial vuxenutbildning.

Styrelsen för utbildningen får meddela föreskrifter om särskilda förkunskapskrav till lokala kurser.

¹³ Ändringen innebär att tredje stycket upphävs.

4 kap.3 §¹⁴

Som betyg inom grundläggande vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning skall någon av följande beteckningar användas:

Icke godkänt (IG)
Godkänt (G)
Väl godkänt (VG).

Som betyg inom grundläggande vuxenutbildning ska någon av följande beteckningar användas:

Icke godkänt (IG)
Godkänt (G)
Väl godkänt (VG).

5 kap.

1 §

Personer som är bosatta i Danmark eller Finland med självstyrande områden eller i Island eller Norge, och som genom sin tidigare skolgång i hemlandet har sådana förutsättningar som bedöms i huvudsak motsvara svensk grundskoleutbildning eller motsvarande vuxenutbildning, skall i fråga om gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning likställas med sökande från den kommun där den sökta utbildningen anordnas.

Personer som är bosatta i Danmark eller Finland med självstyrande områden eller i Island eller Norge, och som genom sin tidigare skolgång i hemlandet har sådana förutsättningar som bedöms i huvudsak motsvara svensk grundskoleutbildning eller motsvarande vuxenutbildning, ska i fråga om gymnasial vuxenutbildning likställas med sökande från den kommun där den sökta utbildningen anordnas.

Med självstyrande områden avses Färöarna och Grönland samt Åland.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.
2. Påbyggnadsutbildning som studerande påbörjat före den 31 augusti 2009 ska fortsättningsvis anordnas till dess de studerande har avslutat den. Äldre bestämmelser ska tillämpas på sådan utbildning.

¹⁴ Senaste lydelse 2006:1277

Förslag till förordning om upphävande av förordningen (2005:676) om statsbidrag till viss påbyggnadsutbildning

Härigenom föreskrivs att förordningen (2005:676) om statsbidrag till viss påbyggnadsutbildning ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2009.

Den upphävda förordningen gäller dock fortfarande för statsbidrag som beviljats före den 1 juli 2009. Det som i den upphävda förordningen anges om Statens skolverk ska i detta fall avse Myndigheten för yrkeshögskolan.

Förslag till förordning om ändring av förordningen (2007:152) om utbildning vid kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs att 8 och 13 §§ förordningen (2007:152) om utbildning vid kriminalvård i anstalt ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

En sökande är behörig att delta i utbildning som motsvarar gymnasial vuxenutbildning *eller påbyggnadsutbildning* från och med det år han eller hon fyller 18 år, om han eller hon

1. saknar eller har brister i sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,

2. har förutsättningar att följa utbildningen, och

3. uppfyller de särskilda förkunskapskrav som kan vara föreskrivna för motsvarande utbildning inom det offentliga skolväsendet med stöd av 3 kap. 7 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

Behörig är också den som är yngre än vad som anges i första stycket men som har slutfört utbildning på ett nationellt program eller likvärdig utbildning i gymnasieskolan.

I övrigt *skall* föreskrifterna om behörighet i 3 kap. 3 och 4 §§ förordningen om kommunal vuxenutbildning gälla för utbildning som motsvarar gymnasial vuxenutbildning.

En sökande är behörig att delta i utbildning som motsvarar gymnasial vuxenutbildning från och med det år han eller hon fyller 18 år, om han eller hon

1. saknar eller har brister i sådana kunskaper som utbildningen syftar till att ge,

2. har förutsättningar att följa utbildningen, och

3. uppfyller de särskilda förkunskapskrav som kan vara föreskrivna för motsvarande utbildning inom det offentliga skolväsendet med stöd av 3 kap. 7 § första stycket förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning.

I övrigt *ska* föreskrifterna om behörighet i 3 kap. 3 och 4 §§ förordningen om kommunal vuxenutbildning gälla för utbildning som motsvarar gymnasial vuxenutbildning.

13 §¹⁵

Betyg som har satts inom utbildning som motsvarar grundläggande vuxenutbildning får tas in i ett slutbetyg från grundläggande vuxenutbildning.

Betyg som har satts inom utbildning som motsvarar gymnasial vuxenutbildning får tas in i ett slutbetyg från gymnasial utbildning inom det offentliga skolväsendet.

Betyg som har satts inom utbildning som motsvarar påbyggnadsutbildning får tas in i ett slutbetyg från påbyggnadsutbildning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2009.
2. Utbildning som motsvarar påbyggnadsutbildning som studerande påbörjat före den 31 augusti 2009 ska fortsättningsvis anordnas till dess de studerande har avslutat den. Äldre bestämmelser ska tillämpas på sådan utbildning.

¹⁵ Ändringen innebär att tredje stycket upphävs.

Förslag om förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 1994:2) om 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna

Härigenom föreskrivs att bilagan till förordningen (SKOLFS 1994:2) om 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna ska ha följande lydelse.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna förordning ska kungöras i Statens skolverks författningssamling (SKOLFS).
2. Förordningen träder i kraft den 1 juli 2009.
3. Bilagan i dess äldre lydelse gäller dock fortfarande för påbyggnadsutbildning som studerande påbörjat före den 31 augusti 2009.

Bilaga¹⁶*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***1994 ÅRS LÄROPLAN för de frivilliga skolformerna (Lpf 94)****1 Skolans värdegrund och uppgifter**

1.3 Särskilda uppgifter och mål för olika skolformer

Utbildning för vuxna*Uppgifter*

Vuxenutbildningen i komvux och statens skolor för vuxna (SSV) skall, med elevernas tidigare utbildning och livserfarenhet som utgångspunkt, fördjupa och utveckla elevernas kunskaper som grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för deltagande i samhällslivet.

Komvux och SSV *skall* anordna utbildning såväl i enstaka ämnen som för kompetens som svarar mot fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning *eller påbyggnadsutbildning.* Komvux och SSV *ska* anordna utbildning såväl i enstaka ämnen som för kompetens som svarar mot fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning.

¹⁶ Senaste lydelse SKOLFS 2006:29.

1 Grunden för en yrkeshögskola

1.1 Uppdraget

I mina direktiv formuleras uppdraget på följande sätt: ”en särskild utredare ska göra en analys av och lämna förslag till hur eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan ska sammanföras under ett gemensamt ramverk benämnt Yrkeshögskolan”. Det ingår alltså inte i uppdraget att pröva *om* en yrkeshögskola behövs eller vilka motiv som kan finnas för att skapa en sådan.

Frågan om utveckling av och fastare former för eftergymnasial utbildning utanför högskolan har varit kontroversiell. Den genom 1975 års högskolereform fastlagda principen att all eftergymnasial utbildning ska samlas i högskolan och forskningsanknyttas har fortsatt haft många förespråkare. Beslutet att utveckla kvalificerad yrkesutbildning (KY) som en fristående utbildningsform utgjorde ett första större avsteg från principen. Användningen av beteckningen *yrkeshögskola*, som innefattar ordet ”högskola”, för utbildningar, som inte anordnas enligt högskolelagen, kommer sannolikt fortfarande att ifrågasättas. För egen del ser jag begreppet som en naturlig och tydlig markering av att det handlar om kvalificerad, eftergymnasial utbildning, som för den enskilde utgör alternativ till utbildning vid universitet och högskolor.

Förslag om en svensk yrkeshögskola framfördes redan i betänkandet Yrkeshögskolan (SOU 1995:38) av Utredningen om kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning. Benämningen var inspirerad av dels de dåvarande finska försöken att sammanföra olika eftergymnasiala utbildningar i regionala *Yrkeshögskolor*, dels utvecklingen av *Berufsakademie* i flera tyska delstater. Utredningens förslag om en kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning anammades, men med benämningen kvalificerad yrkesutbildning. Statsmakten tog också ställning för att utbildningen skulle utvecklas utanför högskolan.

Det finns anledning att redan inledningsvis betona att likheterna mellan den finska yrkeshögskolan och vad som föreslås i detta betänkande är begränsade. De finska yrkeshögskolornas uppgift är att ge sådan högskoleundervisning för yrkesinriktade expertuppgifter som baserar sig på arbetslivets och arbetslivsutvecklingens krav samt på forskning och konstnärliga utgångspunkter. Inom den finska yrkeshögskolan ryms eftergymnasiala utbildningar, som tidigare anordnades inom ett stort antal vertikalt integrerade institut för yrkesutbildning. Utbildningarna är väsentligen det slags utbildningar som i Sverige fördes in i högskolan i samband med högskolereformen på 1970-talet. Utveckling av tillämpad forskning och utvecklingsarbete är viktiga delar av verksamheten i den finska yrkeshögskolan.

I tyska *Berufsakademie (BA)* kombineras en treårig lärlingsanställning i ett företag med högskolestudier i tolvveckorsintervall. Examen från BA är i stort sett likvärdig med examen från *Fachhochschule* på den tyska reglerade arbetsmarknaden.

Förslagen i det följande går längre än att bara ange en teknisk lösning för administrationen av en heterogen grupp utbildningar, som är eftergymnasiala, men som inte anordnas inom högskolans ram. De syftar till att definiera ramarna för utveckling av en eftersatt sektor av det svenska utbildningssystemet, den kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningen. Mot denna bakgrund är det rimligt att betänkandet innefattar ett försök, att analysera och beskriva vad begreppet *yrkeshögskola* skulle kunna stå för i svensk miljö. I själva verket är en tydlig beskrivning av såväl idé och kunskapsbas som organisation en förutsättning för gränsdragning mot och framtida samarbete med andra delar av utbildningsväsendet, inte minst universitet och högskolor. Är man inte klar över sin egen identitet är allt samarbete svårt.

1.2 Ramverket

Eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan anordnas i dag av en rad olika huvudmän, såväl offentliga som privata. Antalet utbildningsanordnare är mycket stort. Formellt styrs de av flera olika regelverk, nämligen

- lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning och förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning,
- skollagen (1985:1100) och förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning,
- förordningen (2005:676) om statsbidrag till viss påbyggnadsutbildning,
- förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar, samt
- förordningen (2008:48) om statsbidrag för lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken.

Därutöver kan finnas skäl att i detta sammanhang beakta vissa utbildningar inom folkbildningen, främst folkhögskolan, och vissa korta utbildningar med svag eller ingen forskningsanknytning inom högskolan.

I betänkandet Eftergymnasiala yrkesutbildningar – beskrivning, problem och möjligheter (SOU 2006:115) föreslog jag att de eftergymnasiala yrkesutbildningarna utanför högskolan skulle sammanföras under ett ramverk, som skulle kunna benämnas yrkeshögskolan. Idén med ett ramverk var att skapa en organisation som skulle kunna hantera en heterogen grupp utbildningar, skapa ökad tydlighet för studerande och arbetsgivare samt främja kvalitet, uppföljning och utvärdering, men samtidigt bevara de särarter som en mångfald av anordnare ger.

Förslagen i förevarande betänkande innebär – i enlighet med vad som anges i direktiven – att ett ramverk kallat yrkeshögskolan ska skapas. Syftet är alltjämt att säkerställa kvalitet och rättssäkerhet för de studerande samt förenkla regelverken, öka tydligheten och förbättra informationen till de studerande och till arbetsmarknaden. Vidare avses ramverket medverka till effektivare resursanvändning, till tydligare prioriteringar med utgångspunkt i arbetslivets behov samt till mer likvärdiga ekonomiska villkor för anordnare och de studerande. Ramverket ska också medverka till att säkerställa tillgång på sådan yrkeskompetens som efterfrågas av arbetslivet.

För att uppnå de önskade effekterna föreslås i betänkandet att ramverket och utbildningarna inom detta regleras genom

- en lag om yrkeshögskolan,
- en förordning om yrkeshögskolan,
- en förordning om statligt stöd till utbildningar inom yrkeshögskolan, samt
- en instruktion för en myndighet för yrkeshögskolan.

Den nuvarande rättsliga regleringen av utbildningarna – de nyssnämnda författningarna – föreslås samtidigt bli upphävda, vad gäller skollagen och komvuxförordningen i de delar som avser påbyggnadsutbildningar. Detta innebär att det inom det allmänna utbildningsväsendet inte kommer att finnas någon eftergymnasial yrkesutbildning vid sidan om högskolan och yrkeshögskolemyndighetens ansvarsområde.

De fyra nu formellt åtskilda formerna av eftergymnasial yrkesutbildning samlas i ett regelverk. Detta ska lämna stort utrymme för variation när det gäller utbildningens karaktär, uppläggning och innehåll. Regleringen ska väsentligen avse utbildningens kvalitetssäkring och deltagarnas rättstrygghet. Skillnaderna i villkoren för deltagarna och anordnarna ska minska jämfört med nuläget. Nya krav kommer att ställas på en del anordnare och utbildningar. Man bör räkna med att det, precis som när högskolan skapades för drygt 30 år sedan, kommer att krävas en period av anpassning och utvecklingsarbete, innan nuvarande utbildningar följer alla moment i det nya regelverket. Några kanske inte kan möta de nya kraven och därför behöva ställas utanför det statliga systemet för stöd och kvalitetssäkring.

Det ligger i sakens natur att ramverket yrkeshögskolan inte är huvudman för någon utbildning och inte heller är ansvarig anordnare av utbildning. Yrkeshögskolan är ingen juridisk person och inte heller någon fysisk enhet. Det är en samlande beteckning för ett stort antal av varandra oberoende, eftergymnasiala yrkesutbildningar som uppfyller ett antal kvalitativa krav, en beteckning som ska kunna ses som en kvalitetsmärkning av utbildningen.

Utredningar som syftar till förändringar av gymnasieskolan, vuxenutbildningen och arbetsmarknadsutbildningen överlämnar sina betänkanden ungefär samtidigt som jag avslutar detta utredningsarbete. De samråd som skett med dessa utredningar talar för att ingenting av principiell natur påverkar förutsättningarna för

ramverket. Enstaka utbildningar kan däremot påverkas och på någon punkt kan remissinstansernas synpunkter vara betydelsefulla för valet av utbildningsform för att tillgodose ett utbildningsbehov.

För administration av ramverket kommer det att krävas att en ny myndighet skapas. Denna myndighet föreslås därutöver fördela statliga medel till utbildningar inom yrkeshögskolan. Ramverket ska emellertid också kunna omfatta utbildningar som finansieras på annat sätt än genom statsbidrag eller särskilda medel från myndigheten.

Avgränsningen av yrkeshögskolan kan inte utgå från vilka utbildningar som nu regleras genom de nyssnämnda lagarna och förordningarna. I stället är det varje utbildnings kunskapsbas och karaktär som bör avgöra tillhörigheten. Gymnasial yrkesutbildning ska även i fortsättningen anordnas i gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Några mycket korta påbyggnadsutbildningar bör föras till kommunal vuxenutbildning i stället för yrkeshögskolan. Eftergymnasiala yrkesutbildningar, som i högskolelagens mening är högskolemässiga, ska självfallet anordnas av högskolan. För korta yrkesutbildningar inom högskolan, som inte är högskolemässiga, kan yrkeshögskolan vara ett bättre alternativ. För vissa utbildningar inom folkhögskolan kan ramverket yrkeshögskolan vara av intresse som kvalitetsmärkning. För vissa utbildningar som explicit omfattas av uppdraget, främst ett antal kompletterande utbildningar som huvudsakligen förbereder för konstnärlig högskoleutbildning, blir det nödvändigt med en separat lösning utanför yrkeshögskolan, reglerad i en egen förordning.

1.3 Kunskap i yrkeshögskolan

Förslagen i detta betänkande går – som nyss nämnts – längre än att bara forma ett ramverk, under vilket man kan sammanföra vissa nu befintliga utbildningar. Beskrivningen av yrkeshögskolan måste därför börja i ett försök att karaktärisera den kunskap och syn på kunskap som avses präglade yrkeshögskolans utbildningar, inte minst för att göra avgränsningen mot andra utbildningsformer tydlig. En fördjupad diskussion kring dessa frågor finns i avsnitt 6 Yrkeslärande och yrkeskunnande. För att ytterligare förtydliga yrkeshögskolans karaktär redovisas i avsnitt 4 Kvalitetskriterier förslag på kvalitetskriterier och indikatorer.

Arbetslivets behov av nya, förändrade, fördjupade eller breddade kompetenser ställer krav på förändring av utbildningsmöjligheterna. Ambitionen är att förslagen i detta betänkande ska medverka till att arbetslivets efterfrågan på kvalificerad yrkesutbildad personal ska kunna tillgodoses.

Yrkeskunnande

En teoretisk modell för *yrkeskunnande* kan utgöra en dimension i strävandena att karaktärisera utbildningar inom yrkeshögskolan. I aktuell forskning beskrivs yrkeskunnande, kompetens och kvalifikationer på olika sätt. Det är inte heller så att arbetslivet som avnämare, generellt sett har en tydlig uppfattning om vad deras framtida behov av kvalifikationer är. Det som ändå är tydligt är att behovet av utbildning och därmed fördjupade eller breddade kompetenser hela tiden ökar. Ingenting talar för att denna utveckling nått sin slutpunkt.

Såväl förarbetena till införandet av KY som en reguljär utbildningsform (Yrkeshögskolan (SOU 1995:38)) som betänkandet Eftergymnasiala yrkesutbildningar – beskrivning, problem och möjligheter (SOU 2006:115) bygger på tanken, att de eftergymnasiala yrkesutbildningarna utanför högskolan hämtar väsentliga delar av sitt innehåll från den kunskap som genereras i produktionen av varor och tjänster. Utgångspunkten vid utveckling av dessa utbildningar och vid kvalitetssäkringen av dem är arbetslivets behov. Detta bör gälla även för den yrkeshögskola som nu föreslås.

Mot denna bakgrund är det rimligt, att formulera en plattform i form av en beskrivning av begreppet yrkeskunnande. Följande gör inte anspråk på att vara den enda möjliga beskrivningen av begreppet, men den kan tjäna som utgångspunkt för övervägandena om utformningen av yrkeshögskolan.

Per-Erik Ellström¹ har utvecklat ett synsätt på begreppen yrkeskunnande, kompetens och kvalifikationer, som är användbart i detta sammanhang. Han skriver: ”Att vara kompetent, kvalificerad eller yrkeskunnig innebär att man är kompetent etc. för en viss uppgift. Varje försök att definiera dessa begrepp förutsätter därför, åtminstone implicit, en viss uppgift, situation eller kontext.”

¹ Per Erik Ellström: Kompetens utbildning och lärande i arbetslivet, Stockholm 1992.

Med detta synsätt är yrkesutbildning en utbildningsväg som tar sin utgångspunkt i att skapa möjlighet för individer, att skaffa sig kompetenser för olika uppgifter som efterfrågas i arbetslivet. Det yrkeskunnande som yrkeshögskolan ska ge deltagarna möjlighet att tillgodogöra sig, måste därför, vad det gäller innehållet, definieras under ett starkt inflytande av arbetslivet. Ett sådant inflytande är viktigt också mot bakgrund av de snabba förändringarna i arbetslivet, som ständigt medför behov av nya eller förändrade kvalifikationer. Arbetslivets inflytande blir på så sätt en viktig del av kvalitetssäkringen av utbildningarna och deras relevans för individen och för arbetslivet.

Yrkesutbildningen måste alltså i hög grad vara situationsbunden. De uppgifter som deltagaren ska bli kvalificerad att utföra, kräver att han eller hon får tillfälle att utveckla och tillämpa olika former av kunskap samtidigt. De situationer som krävs för att en deltagare ska utveckla yrkeskunnandet, kan sällan i hela sin komplexitet återskapas i utbildningslokaler. Yrkeshögskolans utbildningar måste därför genomföras med en del av utbildningstiden förlagd till arbetsplatser eller på annat sätt genomföras med stark arbetslivsintegration.

För att tydliggöra vad utbildningarna i yrkeshögskolan ska tillföra i form av efterfrågade kvalifikationer är Ellströms analys åter användbar. Han skiljer därvid mellan kompetens och kvalifikation. Han beskriver kompetens som en individs eller grupps förmåga att lösa en uppgift. Det innebär att man kan säga att kompetens är något som individen besitter, medan kvalifikation är något som en arbetsgivare efterfrågar för att utföra arbetsuppgifter.

Ellström utvecklar sin analys genom att göra en uppdelning mellan uppgiftsrelaterade kvalifikationer och ideologiska-normativa kvalifikationer.

Uppgiftsrelaterade kvalifikationer:

- Psykomotoriska kvalifikationer eller manuella färdigheter.
- Kognitiva kvalifikationer som förtrogenhetskunskap, praktisk kunskap (knowing how), teoretisk kunskap (knowing that), intellektuella färdigheter, rutinbaserade färdigheter, regelbaserade färdigheter, kunskapsbaserade färdigheter, metakognitiva färdigheter (förmåga att planera och reflektera över eget tänkande och handlande).

- Sociala kvalifikationer såsom kommunikationsförmåga, ledaregenskaper etc.

Ideologiska-normativa kvalifikationer

- Affektiva kvalifikationer exempelvis attityder, värderingar och motivation.
- Personlighetsrelaterade kvalifikationer såsom noggrannhet, snabbhet, pålitlighet och flit.
- Utvecklingsinriktade kvalifikationer som förmåga att identifiera behov av samt initiera och genomföra en yrkes- och verksamhetsutveckling när det gäller kvalitet, produktivitet eller arbetsmiljö.

Inom kategorin uppgiftsrelaterade kvalifikationer kan psyko-motoriska kvalifikationer även omfatta perceptuell förmåga, dvs. förmåga att uppfatta att något inträffat och pga. detta handla.

Det är viktigt att poängtera att i verkligheten är de olika kvalifikationerna intimt sammanvävda.

Ellström har utvecklat sin analys generellt för kompetens och kvalifikationer i arbetslivet. Den bör dock vara tillämplig på utbildningarna inom yrkeshögskolan. Den kan användas som ett analysinstrument vid planering och utveckling av utbildningar. Den kan medverka till att deltagarna i en utbildning verkligen får möjlighet att utveckla de olika kompetenserna i ett sammanhang och till en nivå som svarar mot arbetslivets efterfrågan och individens behov.

1.4 Yrkeshögskolans karaktär och särart

Yrkeshögskolan ska vara en karriär- och utvecklingsväg för den som har ett mål för sina studier som är direkt relaterat till kvalifikationer som efterfrågas i arbetslivet. Men det kan också vara ett individuellt mål att utveckla en kunskap inom ett yrkesområde, som syftar till någon form av eget företagande.

För arbetslivet ska yrkeshögskolans regelverk ge en möjlighet att initiera och påverka utformningen av utbildningar med ett innehåll, som svarar mot aktuella eller förutsebara behov av arbetskraft inom produktionen av varor och tjänster.

Utbildningarna inom yrkeshögskolan ska, som nämnts, i hög grad baseras på kunskaper, färdigheter och erfarenheter som genereras och utvecklas vid produktionen av varor och tjänster. Denna kunskap är inte alltid systematiskt dokumenterad, men det betyder inte att den inte tål reflexion och analys. Det saknas ofta en traditionell vetenskaplig grund för denna kunskap och den bearbetas sällan i akademisk forskning. Kunskapen har utvecklats i olika produktionsmiljöer och utvecklas förmodligen bäst vidare där. Inte sällan handlar det om kunskap som en gång vunnits genom forskning och som vidareutvecklats i praktisk tillämpning. Utbildningarna ska, liksom alla annan offentlig utbildning i Sverige, bygga på vetenskap i betydelsen motsats till vantro, vidskepelse och kvacksalveri.

Yrkeshögskolans utbildningar ska vara eftergymnasiala och bygga på den grund gymnasieskolan ger. För behörighet ska krävas genomgången gymnasieskola med godkänt slutbetyg eller motsvarande kunskaper förvärvade på annat sätt. Många utbildningar inom yrkeshögskolan kommer att direkt bygga vidare på de kunskaper som de yrkesförberedande utbildningarna i gymnasieskolan avses ge de studerande. Möjligheten att erbjuda yrkesutbildning som bygger på gymnasieskolan, men som saknar direkt grund inom en yrkesutbildning inom gymnasieskolan, ska också finnas.

Arbetslivets förändring med ett ökat kunskapsinnehåll i produkter och produktionsmetoder, förändrad arbetsorganisation och en utveckling mot en allt större tjänstesektor ställer nya krav på arbetskraftens kompetens. Entreprenörskap blir en allt viktigare del av kvalifikationskraven inom många sektorer i arbetslivet. Kraven på att de enskilda medarbetarna tar aktivt del i utvecklingsarbete och det interna kvalitetsarbetet ökar. I detta perspektiv ska yrkeshögskolan kunna erbjuda utbildningar, som ger personer med en grundläggande yrkesutbildning möjlighet att bredda och fördjupa sin kunskap inom olika yrkesområden.

Den grundläggande yrkesutbildningen är ofta fokuserad på färdigheterna att utöva yrket och det är naturligt att så är fallet. Även yrkeshögskolan kommer utveckling av färdigheter att ha en central roll, men de ska utvecklas i ett helhetssammanhang. Det som skiljer de olika utbildningsnivåerna från varandra är att tyngdpunkterna är olika. För den grundläggande yrkesutbildningen är det en tydlig fokusering på färdighetskunskaper. För den kvalificerade yrkesutbildningen förskjuts tyngdpunkten mot förståelse- och förtrogenhetskunskap.

Den kunskapsmässiga grunden kan då behöva breddas med moment som ingår i gymnasieskolans studieförberedande utbildningar. I andra fall handlar det i stället om moment som återfinns i högskolans kursutbud. Oberoende av var den teoretiska grunden hämtas är det utmärkande för utbildningar inom yrkeshögskolan, att det teoretiska innehållet inte behandlas fristående från den yrkeskaraktäristiska kärnan.

Utbildningarna i yrkeshögskolan ska komma till stånd och utvecklas för att det finns ett behov av bestämda kvalifikationer på arbetsmarknaden. I den processen ska arbetslivet ha ett avgörande inflytande över innehållet. Det betyder också att utbildningarna måste kvalitetssäkras med utgångspunkt i arbetslivets behov och krav. Ett, men inte tillräckligt, mått är då deltagarnas ställning på arbetsmarknaden efter utbildningen. Utbildningarnas förmåga att möta arbetslivets behov av kvalifikationer är ett än viktigare kriterium på kvalitet.

Detta utgör också en kärnpunkt vid avgränsningen mellan högskolan och yrkeshögskolan. Högskolans utbildningar kvalitetssäkras ytterst med utgångspunkt i det internationella vetenskaps-samhällets krav. Dess utbildningar utformas – om än mot bakgrund av vilka kvalifikationer som arbetsmarknaden efterfrågar – med samma utgångspunkt, av högskolan själv. Vid utformningen av yrkeshögskolans utbildningar och deras innehåll har arbetslivet ett avgörande inflytande och dess krav är utgångspunkt vid kvalitetssäkring och utvärdering.

Dessa avgörande skillnader mellan yrkeshögskolan och högskolan utesluter självfallet inte att de kunskaper och färdigheter som en studerande eller deltagare faktiskt förvärvat inom ett system, kan bedömas, värderas och – om de är relevanta – tillgodoräknas inom det andra systemet. Lika lite som utbildning i klassiska språk med automatik kan tillgodoräknas i en samhällsvetenskaplig eller naturvetenskaplig utbildning inom högskolan kan en utbildning inom yrkeshögskolan göra detta. Däremot är det rimligt att anta, att exempelvis en kvalificerad verkstadsteknisk yrkesutbildning innehåller moment, som är möjliga att tillgodoräkna i en maskinteknisk högskoleutbildning och omvänt.

Genom en tydlig beskrivning av grunden för yrkeshögskolan är det min ambition att lägga grunden för framtida samarbete mellan de olika formerna av eftergymnasial utbildning. Ett sådant samarbete är nödvändigt för att uppnå en effektiv resurshållning, för att undvika onödigt förlängda utbildningstider, för att kunna

skapa flexibla utbildningsvägar och för att med minskande ungdomskullar kunna möta arbetslivets efterfrågan på kvalificerad arbetskraft.

2 Yrkeshögskolans omfattning

2.1 Bakgrund och sammanfattning

2.1.1 Bakgrund

Enligt direktiven är behovet stort av en utredning som lämnar förslag och underlag till vilka utbildningsformer som bör finnas inom ramen för en yrkeshögskola. Direktiven uppdrar åt utredaren att lämna förslag till vilka av de utbildningar som ska sammanföras under ramverket som ska komma i fråga för statligt stöd inklusive studiestöd.

Direktiven anger fem utbildningsformer inom vilka det bedrivs eftergymnasial yrkesutbildning; kvalificerad yrkesutbildning, påbyggnadsutbildning inom kommunal vuxenutbildning, folkhögskoleutbildning, kompletterande utbildning samt vissa kortare utbildningar vid universitet och högskolor. Vidare påpekas också att viss yrkesutbildning på eftergymnasial nivå förekommer inom arbetsmarknadsutbildningen.

I detta kapitel behandlas de fem utbildningsformerna. Arbetsmarknadsutbildningen tas inte upp särskilt eftersom den snarast är ett system för att finansiera utbildningsinsatser och sörja för deltagarnas försörjning. Utbildningen som sådan kan utgöras av upphandlade platser i reguljär utbildning, eller utbildning som anordnas särskilt på uppdrag av Arbetsförmedlingen. Utöver de av direktiven angivna utbildningsformerna behandlas här också lärlingsutbildning för vuxna inom vissa hantverksområden. Lärlingsutbildningen omfattar jämförelsevis få utbildningsplatser men tas upp eftersom den i dag regleras särskilt och har en tydlig eftergymnasial och yrkesinriktad karaktär.

Statens åtaganden i form av statsbidrag och särskilda medel uppgår till drygt 1,4 miljarder kronor för eftergymnasial utbildning utanför högskolan, varav ungefär 1,1 miljard kronor lämnas till kvalificerad yrkesutbildning. I betänkandet Eftergymnasiala yrkes-

utbildningar – beskrivning, problem och möjligheter (SOU 2006:115) finns en utförlig statistik över de olika utbildningsformerna.

2.1.2 Sammanfattning av förslagen

Förslagen innebär att merparten av de berörda utbildningarna bedöms kunna ingå i yrkeshögskolan och att formella beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan tas av myndigheten efter ansökan från utbildningsanordnaren. (Se avsnitt 13.1 Genomförande).

Kvalificerad yrkesutbildning, påbyggnadsutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen, kompletterande utbildning och lärlingsutbildning för vuxna i vissa hantverksyrken upphör att gälla som separat reglerade former av eftergymnasial yrkesutbildning. Utbildningar inom dessa utbildningsformer avses istället ingå i yrkeshögskolan.

Utbildningar inom kvalificerad yrkesutbildning, påbyggnadsutbildning och lärlingsutbildning för vuxna bedöms generellt ha goda möjligheter att motsvara yrkeshögskolans kvalitetskrav. När det gäller kompletterande utbildningar bedöms endast gruppen yrkesinriktade utbildningar ha möjlighet att ingå i yrkeshögskolan. Bedömningen av vilka som är yrkesinriktade har gjorts av Skolverket.

Vissa eftergymnasiala utbildningar inom konst- och kulturområdet har andra syften och förutsättningar än de som utmärker yrkeshögskolan. Dessa utvecklas därför bäst under ett särskilt regelverk, som presenteras i avsnitt 10.2. De berörda utbildningarna finns i dag främst inom kompletterande utbildningar men ett par återfinns även inom den kommunala påbyggnadsutbildningen.

De eftergymnasiala yrkesutbildningarna inom folkhögskolan föreslås kunna omfattas av kvalitetssäkringssystemet samtidigt som de utgör en del av folkbildningen.

För korta yrkesinriktade högskoleutbildningar som har svag forskningsanknytning och inte bedöms högskolemässiga kan yrkeshögskolans kvalitetssäkringssystem vara ett alternativ till anpassning till högskolans krav. Initiativ till en sådan förändring tas av den berörda högskolan.

Tabell 2.1 Den eftergymnasiala yrkesutbildningens omfattning

Utbildningsform	Antal anordnare	Antal utbildningar	Antal studerande
Kvalificerad yrkesutbildning ¹⁾	221	843	c:a 33 000 ²⁾
Påbyggnadsutbildning ³⁾			c:a 3 000
Kompletterande utbildning ⁴⁾	99	237	c:a 5 400
Folkhögskoleutbildning ⁵⁾	94	117	c:a 4 000
Högskoleutbildning ⁶⁾			c:a 5 200
Lärlingsutbildning för vuxna ⁷⁾	1		c:a 50

1) Siffror från årsredovisningen för år 2006.

2) Individer som varit registrerade någon period under året. Årsstudieplatser är 18 216 år 2006.

3) Skolverkets uppgifter för år 2006. Siffrorna för kommunal påbyggnadsutbildning är något osäkra eftersom ingen samlad uppföljning finns för de utbildningar som inte får statligt stöd.

4) Siffrorna gäller år 2006. Skolverkets redovisning av regeringsuppdrag dnr. 2007:791.

5) Folkhögskolornas informationstjänst, Eftergymnasiala yrkesutbildningar på folkhögskola, EGY, tillhörande CSN:s avdelning B1, (2008-02-13).

6) Siffror för år 2005. Kort yrkesinriktad högskoleutbildning enl. SOU 2006:115.

7) Siffror för år 2007.

2.2 Kvalificerad yrkesutbildning (KY)

2.2.1 Bakgrund

Kvalificerad yrkesutbildning startade efter beslut av riksdagen (prop. 1995/96:145) som försöksverksamhet år 1996. Propositionen utgick från betänkandet Yrkehögskolan (SOU 1995:38) som föreslog att en Yrkehögskola skulle inrättas för kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning. Riksdagen beslutade år 2000 att verksamheten skulle permanentas (prop. 2000/01:63).

KY-utbildningarna är i dag volymmässigt den klart största utbildningsformen av de eftergymnasiala yrkesutbildningarna och när yrkehögskolan startar kommer de att utgöra en mycket stor del av verksamheten.

Av KY-myndighetens årsredovisning för år 2006 framgår att det då pågick 843 utbildningar hos 221 olika anordnare. Under år 2006 har verksamheten omfattat 18 216 årsstudieplatser och totalt fanns 32 562 individer registrerade någon period under året i kvalificerad yrkesutbildning. Under samma år påbörjade 12 772 individer en ny utbildning och 10 223 avslutade en utbildning. Denna verksamhet har täckts av det tilldelade anslaget.

För år 2006 anvisade riksdagen 1 005 957 tkr under anslaget till kvalificerad yrkesutbildning. Anslagsbelastningen var detta år 1 004 302 tkr. En fördelning av medlen på anordnare visar att

primärkommunernas andel uppgår till 44,7 procent och privata anordnare 37,7 procent. Resten fördelas på övriga organisationer, landsting och högskolor.

Platsernas fördelning på utbildningsområden visar att företags-ekonomi, handel & administration står för 23 procent, teknik & teknisk industri 15 procent, personliga tjänster 11 procent, hälso- och sjukvård 9 procent. Övriga områden varierar mellan 1–8 %.

Fördelningen av utbildningar på regioner visar att av de 843 utbildningarna finns 166 i Västra Götalands län, 129 i Stockholms län och 112 i Skåne län. Övriga län varierar mellan 10 i Norrbottens län och 42 i Blekinge län. Gotland har ingen utbildning.

Det starka trycket från anordnare som ansöker om att starta KY-utbildning visar inte på någon avmattning. Av 2007 års ansökningar som var 534 kunde myndigheten bevilja 97. Av KY-myndighetens årsredovisning för år 2006 framgår det att till varje utbildningsplats är det 2,9 sökande.

2.2.2 Överväganden och förslag

Mitt förslag:

Pågående och beslutade utbildningar fullföljs enligt hittills gällande regler och de av Myndigheten för kvalificerade yrkesutbildning fattade besluten. Myndighetsansvaret för dem övergår till Myndigheten för yrkeshögskolan den 1 juli år 2009. Myndigheten för yrkeshögskolan får pröva ansökningar från huvudmännen om eventuell fortsatt verksamhet inom yrkeshögskolan.

De kvalificerade yrkesutbildningar regleras genom ett regelverk som i väsentliga delar överensstämmer med de författningar som föreslås gälla för utbildningar inom ramverket yrkeshögskolan.

Det blir Myndighetens för yrkeshögskolan uppgift att inom ramen för kvalitetssäkringssystemet göra bedömningar om KY-utbildningar uppfyller kraven för utbildning inom yrkeshögskolan. En sådan bedömning sker vid prövning av ansökan om statsbidrag. Möjligheten för utbildningar som får avslag på statbidragsansökan, kan ändå ingå i yrkeshögskolan genom att de omfattas av kvalitetssäkringssystemet.

2.3 Påbyggnadsutbildning

2.3.1 Bakgrund

Påbyggnadsutbildningarna kan i många fall följas tillbaka till specialkurser och högre specialkurser som fanns i gymnasieskolan före 1991 års gymnasireform (prop. 1990/91:85 Växa med kunskaper). Därefter har utbildningarna anordnats inom den kommunala vuxenutbildningen. I kraft av övergångsbestämmelser till skollagen (1985:1100) och senare med stöd av särskild reglering, har de anordnande kommunerna kunnat kräva interkommunal ersättning från elevernas hemkommuner. År 2002 disponerade Skolverket efter beslut av regeringen 8 519 platser med riksintag, att fördelas efter ansökan enligt förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning. Utbildning enligt fyra nationellt fastställda påbyggnadsutbildningar kunde ingå i ramen för den fastställda kvoten för riksrekrytering. Därutöver fanns den nationellt fastställda ramkursplanen för teknikerutbildning, som var riksrekryterande men där ansökan inte behövde göras till Skolverket.

Systemet reformerades år 2005 genom att huvuddelen av påbyggnadsutbildningarna omvandlades och överfördes till den kvalificerade yrkesutbildningen. Några få omvandlades till kompletterande utbildning respektive folkhögskolekurs. Ett mindre antal utbildningar flertalet med lokalt fastställda kursplaner, som inte var lämpliga att föra över till någon annan skolform, fick kvarstå som påbyggnadsutbildningar inom kommunal vuxenutbildning, men med statlig finansiering. Möjligheten för en kommun att anordna och själv finansiera påbyggnadsutbildning kvarstod efter 2005 års reform. För att stimulera utbildning av personal inom vissa bristområden fastställde Skolverket, på regeringens uppdrag, några nationella kursplaner, bl.a. för utbildning till barnskötare och tandsköterska.

Skolverket beslutar om statsbidrag med stöd av förordningen (2005:676) om statsbidrag till viss påbyggnadsutbildning. I samband med reformen justerades det generella statsbidraget till kommunsektorn.

Av förordningen framgår bl.a. riktlinjer för beslut om statsbidrag till en påbyggnadsutbildning:

Statsbidrag får lämnas till kommuner och landsting för påbyggnadsutbildningar som utöver vad som följer av bestämmelserna i

skollagen (1985:1100) och förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning

- bedrivs i samverkan mellan flera kommuner eller landsting,
- anordnas i samråd med företag, organisationer eller andra sammanslutningar som är verksamma inom de branscher som utbildningarna är avsedda för, och
- är inriktade antingen mot ett yrkesområde där behovet av yrkesutbildad arbetskraft inte tillgodoses på annat sätt eller är av särskild betydelse när det gäller att ta till vara angelägna kulturella värden och det svenska kulturarvet.

En förutsättning för statsbidrag är att behöriga sökande från andra kommuner tas emot på samma villkor som sökande från den kommun som anordnar utbildningen. Motsvarande gäller om ett landsting anordnar utbildningen.

Av Skolverkets föreskrifter för lokalt inrättade påbyggnadsutbildningar framgår t.ex. följande.

- Det ska finnas en utbildningsplan som beskriver utbildningens syfte och karaktär.
- Av utbildningsplanen ska framgå hur kartläggningen av arbetsmarknadens behov har skett och hur samverkan med arbetslivet utformas.
- Utbildningen ska omfatta minst 200 verksamhetspoäng, motsvarande tio veckors heltidsstudier.
- Utbildningen får omfatta högst 1 200 verksamhetspoäng, motsvarande sextio veckors heltidsstudier.
- Utbildningen ska vara kursindelad för att den lättare ska kunna erbjudas i flexibla former.
- Utbildningsplanen ska registreras hos Skolverket, som också ger utbildningen en studievägs kod.

2.3.2 Volymer och statsbidrag

Tabell 2.2 Påbyggnadsutbildningar med lokal kursplan och statsbidrag år 2007

Utbildning	Platser	Omfattning	Statsbidrag/plats
Anläggningsmaskinteknik	16	400	47 500
Bilsystemteknik	16	800	100 000
Dans med folklig inr. Falun	8	800	100 000
Flygtekniker	76	800	165 000
Internationell rörsvetsare	20	800	95 000
Motorcykelmekaniker	14	800	60 000
Musik Falun	36	800	100 000
Möbel och inredningssnickare	16	800	80 000
Möbeltapetsering	8	800	80 000
Service och underhåll, vindkraftverk	16	800	80 000
Sömnad vävning	24	800	90 000
Textil mode design	16	1 200	80 000
Trafikflygare	25	800	280 000
Trädgårdsanläggning	16	440	33 750
Yrkesvävare	10	800	55 000

Anm. Omfattningen anges i verksamhetspoäng. 20 verksamhetspoäng omfattar en veckas heltidsstudier enligt förordning (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning

Tabell 2.3 Påbyggnadsutbildningar med nationell kursplan och statsbidrag år 2007

Utbildning	Platser	Omfattning	Statsbidrag/plats
Barnskötare	156	800	39 000
Elinstallation allmän behörighet	46	400	25 000
Trafiklärare	157	1 200	150 000
Yrkesförare gods-transporter	312	800	100 000
Yrkesförare person-transport, buss	480	300	50 625

Totalt fördelar Skolverket ca. 100 miljoner kronor till påbyggnadsutbildningar. I budgeten för år 2008 har regeringen anslagit ytterligare 40 miljoner kronor för statsbidrag till vissa påbyggnadsutbildningar, medlen ska i första hand gå till tandsköterskeutbildning. Antalet intagningsplatser varierar något, men ca 1 200 deltagare börjar varje år någon påbyggnadsutbildning.

Under år 2007 har nya nationella kursplaner fastställts, nämligen för elevassistent, tandsköterska och yrkesförare, godstransporter.

Påbyggnadsutbildningar utan statsbidrag.

För de påbyggnadsutbildningar som inte har statsbidrag är det statistiska underlaget mycket osäkert. Skolverket har uppgift om vilka utbildningar som är registrerade. Däremot finns inga säkra uppgifter om vilka utbildningar som verkligen har startats. I Skolverkets statistik redovisas deltagarna i påbyggnadsutbildningar på kursnivå och inte som deltagare i en sammanhållen utbildning. Antal deltagare och kostnader för utbildningarna är därför svårt att bedöma. Skolverket gör en bedömning att det år 2007 var 1 100 deltagare i kommunalt finansierad påbyggnadsutbildning.

Exempel på påbyggnadsutbildningar med lokalt fastställda kursplaner utan statsbidrag är enligt huvudmannens uppgift till Skolverket

Tabell 2.4 Påbyggnadsutbildningar med lokal kursplan utan statsbidrag

Ambulanssjukvård,	Lackeringsteknik,
Behörig frisör,	Ledarskap inom handel,
Bergarbetare,	Maskinförare,
Bild och form,	Medicinsk dokumentation,
Damskrädderi,	Medicinsk sekreterare,
Elevassistent,	Omsorgsassistent – vårdare,
Fastighetstekniker,	Omvårdnad -omsorg-demens,
Frisör,	Plåtteknik,
Glashantverk,	Produktionsledning bygg,
Herrskrädderi,	Restaurangkock,
Hotell och konferens,	Tandsköterska,
Hunden som yrke steg 2,	Travhästkötare,
Hundinstruktör,	Träteknik,
Hälsostrategier för äldre,	Undersköterska- akutsjukvård,
Hästpédagog,	Vidareutbildning skötare,
Konfektionsteknik,	Vårdadministratör/läkarsek

2.3.3 Påbyggnadsutbildningar i yrkeshögskolan

Mitt förslag:

Pågående och beslutade utbildningar fullföljs enligt hittills gällande regler och de av Skolverket fattade besluten. Myndighetsansvaret för dem övergår till Myndigheten för yrkeshögskolan den 1 juli 2009. Myndigheten för yrkeshögskolan får pröva ansökningar från huvudmännen om eventuell fortsatt verksamhet inom yrkeshögskolan.

Påbyggnadsutbildning är i dag i allt väsentligt en eftergymnasial utbildningsform, som anordnas inom den kommunala vuxenutbildningen. Utbildningarna är relativt korta, en till tre terminer. De har inte sällan startats med utgångspunkt i en uttalad efterfrågan från en lokal eller regional arbetsmarknad. En del har emellertid tillkommit snarare för att ta vara på en unik lärarkompetens i en kommun eller för att locka elever från andra kommuner, än för att tillgodose ett behov på arbetsmarknaden. De flesta av de sistnämnda försvann dock i samband med 2005 års avveckling av rätten till interkommunal ersättning.

Företrädare för arbetslivet har i varierande omfattning haft inflytande på innehållet i utbildningarna. Omfattningen av arbetslivets medverkan vid genomförandet av utbildningen i form av arbetsintegrerat lärande varierar mycket. Möjlighet för arbetslivet att kontinuerligt påverka innehållet i utbildningen genom representation i ledningen saknas, eftersom all kommunal vuxenutbildning styrs av en politisk sammansatt nämnd eller styrelse.

Möjligheten för påbyggnadsutbildningarna att utveckla arbetslivsanknytningen är emellertid goda och många har redan en lokal och regional förankring på arbetsmarknaden. De har också goda förutsättningar att omfattas av yrkeshögskolans kvalitetssäkrings-system. De flesta påbyggnadsutbildningar bör efter en anpassningsperiod kunna uppfylla kriterierna för utbildningar inom yrkeshögskolan.

Ansvar för påbyggnadsutbildningarna bör därför övertas av Myndigheten för yrkeshögskolan den 1 juli år 2009 och pågående utbildning fullföljas enligt de beslut som Skolverket fattat. Myndigheten för yrkeshögskolan får pröva ansökningar från huvudmännen om fortsatt verksamhet inom yrkeshögskolan.

2.3.4 Påbyggnadsutbildningar som inte ska vara yrkehögskoleutbildningar

Mitt förslag:

Förarutbildningarna för buss och godstransporter ska bedrivas som gymnasiekurser inom kommunal vuxenutbildning.

Det finns ett litet antal påbyggnadsutbildningar som inte kommer att kunna anpassas så att de uppfyller kraven för att ingå i yrkehögskolan.

Utbildningarna till bussförare är för korta för att passa in i yrkehögskolan. De är inte heller eftergymnasiala till sin karaktär. Möjlighet finns att gå igenom en förarutbildning hos en privat trafikskola, utan att krav ställs på en genomförd gymnasieutbildning. Motivet för att de anordnas som påbyggnadsutbildning och inte i gymnasieskolan är ålderskravet på 20 år. Ett av skälen för det statliga stödet till utbildningarna är den stora efterfrågan på förare.

Utbildningen till Yrkesförare, godstransporter motsvarar innehållsmässigt till stora delar transportteknisk inriktning av fordonsprogrammet i gymnasieskolan. Yrkesförarutbildningarna bör fortsättningsvis genomföras som yrkeskurser inom den kommunala vuxenutbildningen.

Medel motsvarande dem som nu utgår till kommuner som anordnar förarutbildningarna bör i stället tas upp i det generella statsbidraget till kommunerna.

Påbyggnadsutbildningar som förs till konst och kulturutbildningar

Mitt förslag:

Pågående och beslutade utbildningar fullföljs enligt hittills gällande regler och de av Skolverket fattade besluten. Myndighetsansvaret för dem övergår till Myndigheten för yrkehögskolan den 1 juli 2009. Myndigheten för yrkehögskolan får pröva ansökningar från huvudmännen om eventuell fortsatt verksamhet inom regelverket för konst och kulturutbildningar.

Vissa påbyggnadsutbildningar har en konstnärlig eller kulturell karaktär snarare än en yrkesinriktad. Dessa utbildningar har bättre förutsättningar att fortsätta och utvecklas utanför yrkehögskolan.

Påbyggnadsutbildningarna Dans med folklig inriktning (WES117), Musikutbildning i Falun (WES100), Yrkesvävare (WHV101), Sömnad-vävning (WHV137) och Textil mode design (WHV147) bedömer jag inte bör ingå i yrkehögskolan. Resursmässigt bör de föras till regelverket för konst- och kulturutbildningarna och prövas mot de kvalitetskriterier som ska gälla för dessa utbildningar.

2.4 Kompletterande utbildningar

2.4.1 Bakgrund

Kompletterande utbildningar drivs av en enskild huvudman och stöds i viss utsträckning av staten. Anordnarna har rätt att ta ut elevavgifter i skälighets omfattning. De kompletterande utbildningarna regleras i förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Administrativt hanteras utbildningarna av Skolverket.

En kompletterande utbildning utgör antingen ett komplement till gymnasieskolan eller har lägst genomgången gymnasieskola, gymnasiesärskola eller viss yrkeserfarenhet som antagningskrav.

En utbildning kan åtnjuta statligt stöd i tre kombinationer, i form av

- statlig tillsyn,
- statlig tillsyn och berättiga till studiestöd, eller
- statlig tillsyn, berättiga till studiestöd och statsbidrag.

Några få utbildningar får statsbidrag utan att berättiga till studiestöd.

Det statliga stödet beror på om utbildningen anses *värdefull* eller *särskilt värdefull från nationell synpunkt*. Om utbildningen anses värdefull kan den berättiga till studiestöd om den anses särskilt värdefull kan den även ges statsbidrag. Utbildningen anses värdefull om den ökar tillgången på värdefull yrkesskicklighet inom ett yrke som det finns ett nationellt behov av och om den leder till ett arbete, kompetensutvecklar eller förbereder för studier.

Utbildningen anses som särskilt värdefull om den ger en särskilt kvalificerad kompetens inom ett yrkesområde och tillgodoser behov inom smala yrkesområden eller leder fram till udda yrken. Utbildningen anses även som särskilt värdefull om den bidrar till

att bevara traditionell yrkeskunskap, till att bevara det svenska kulturarvet eller till att utveckla en ny kunskap inom ett framtidsyrke.

Kompletterande utbildning ges inom områdena: Dans, teater och musik; Design, mode; Djurvård; Ekonomi, konsumentekonomi; Kommunikation och media; Flyg; Hantverk; Hudvård, hårvård; Hälsa, friskvård; Konst samt Teknik.

I dag finns cirka 230 olika utbildningar inom denna utbildningsform. Ungefär 5 400 personer studerar på en kompletterande utbildning. Och det finns cirka 100 utbildningsanordnare.¹

Statsbidrag utgår till hantverksutbildningarna med nära 52 miljoner kronor. Konstutbildningarna erhåller statsbidrag med drygt 43 miljoner kronor. Den totala utgiften för statsbidrag för kompletterande utbildning är drygt 141 miljoner kronor.²

Nästan alla utbildningsanordnare tar ut en avgift från de studerande. I genomsnitt utgör avgiften cirka en fjärdedel av den totala utbildningskostnaden.

2.4.2 Kompletterande utbildning i tre kategorier

Mitt förslag:

Pågående och beslutade *yrkesinriktade* kompletterande utbildningar fullföljs enligt hittills gällande regler och de av Skolverket fattade besluten. Myndighetsansvaret för dem övergår till Myndigheten för yrkeshögskolan den 1 juli 2009. Myndigheten för yrkeshögskolan får pröva ansökningar från huvudmännen om eventuell fortsatt verksamhet inom yrkeshögskolan.

Högskoleförberedande respektive *kulturarvsbevarande* utbildningar förs till ett nytt regelverk för konst- och kulturutbildning. (Se avsnitt 10.2).

De kompletterande utbildningarna finns i dag inom vitt skilda utbildningsområden och förbereder för såväl fortsatt utbildning som för arbetslivet. De har olika förutsättningar och syften. För att

¹ Siffror för år 2006. Skolverkets redovisning av regeringsuppdrag, dnr. 2007:791.

² Preliminär fördelning för år 2007 enligt Skolverkets lägesbedömning, dnr. 2007:1033.

de ska kunna hanteras under villkor som bäst passar respektive utbildning är det ändamålsenligt att dela in dem i tre kategorier:

1. Yrkesinriktade utbildningar

Utbildningar som förbereder för arbetsmarknaden och sannolikt leder till arbete/försörjning.

2. Högskoleförberedande utbildningar

Utbildningar inom främst fri konst, musik och teater som huvudsakligen förbereder för högre konstnärlig utbildning.

3. Kulturarvsbevarande utbildningar

Utbildningar som bevarar en kulturhistoriskt värdefull kunskap inom ett yrkes- eller kulturområde men som inte nödvändigtvis leder till arbete/försörjning.

En preliminär fördelning av utbildningarna på de tre grupperna har gjorts i samarbete med Skolverket. En fullständig förteckning över utbildningarna finns i bilaga 4.

Den förstnämnda gruppen, *yrkesinriktade utbildningar*, bör kunna passa in i yrkehögskolan. Dessa utbildningar har i nuvarande ordning fått stöd på grunder som motiveras av arbetsmarknadsrelevans. I en del fall krävs dock troligen att samspelet med arbetslivet fördjupas på ett eller flera områden. Även i andra avseenden behöver många utbildningar utvecklas och anpassas till det nya regelverket. Exempel på utbildningar i denna grupp är dansutbildning, utbildning i grafisk design, skrädderi och ljudteknik.

Den andra gruppen utbildningar, *högskoleförberedande konstnärliga utbildningar*, bör styras av andra kvalitetskriterier än yrkehögskolans för att kunna fortleva. Denna bedömning grundas främst på att utbildningarna huvudsakligen avses förbereda för högskolestudier och syftar inte i första hand till att möta arbetsmarknadens behov. Det utesluter inte att enskilda elever kan ha andra mål för sina studier än fortsatt utbildning. I praktiken är studier vid en kompletterande utbildning en förutsättning för att bli antagen till någon av de konstnärliga högskoleutbildningarna. Således har dessa konstnärliga högskoleförberedande utbildningar en låg arbetsmarknadsrelevans och kan knappast engagera arbetslivet på det sätt som krävs i yrkehögskolan. Exempel på utbildningar inom denna kategori är konstnärlig grundutbildning, musikutbildning, teaterlinje och operastudio.

Även den tredje gruppen, *kulturarvsbevarande utbildningar*, bör staten stödja på andra grunder än arbetsmarknadsrelevans. Med kulturarvsbevarande menas här utbildningar som är bärare och förmedlare av ett svenskt kulturarv, som det är ett nationellt intresse att bevara och stödja. Denna grupp är förhållandevis liten. Exempel på utbildningar i denna kategori är folklig väv och distansutbildningar i Folklig sång och Nyckelharpspel.

I avsnitt 10.2 presenteras ett förslag till ett nytt regelverk för högskoleförberedande konstnärliga utbildningar och kulturarvsbevarande utbildningar.

2.4.3 Utbildningar på gymnasial nivå

I nuvarande ordning har utbildningens nivå avgjorts indirekt genom Skolverkets beslut om studiestöd. Skolverket har haft en större ram att fördela när det gäller studiestödsplatser på gymnasial nivå än för eftergymnasial nivå. I själva verket är behörighetskravet för tillträde till merparten av utbildningarna genomgången gymnasieskola eller motsvarande. Flertalet utbildningar som berättigar till studiestöd på gymnasial nivå är i gag alltså eftergymnasiala. Ett fåtal utbildningar kan dock bedömas vara de facto gymnasiala.

De utbildningar som inte har eftergymnasial karaktär bör inte hanteras i detta sammanhang utan inom gymnasieskolan och komvux. Det är enligt skollagen (1985:1100) möjligt att inom komvux anordna utbildning som är av gymnasial karaktär, även om den inte motsvaras av en kursplan inom gymnasieskolan. Förslag som inom kort läggs fram av Gymnasieutredningen (dir. 2007:8) och utredningen En fristående vuxenutbildning (dir. 2007:32) bör – enligt vad jag erfarit – underlätta en sådan lösning.

2.4.4 Kortkurser

Några utbildningsanordnare, Sätergläntan, Handarbetets Vänner och Erik Sahlström institutet, anordnar vid sidan av längre utbildningar också korta kurser, som erhåller statsbidrag som kompletterande utbildning. Dessa korta kurser passar inte in i det generella regelverk som föreslås och det är svårt att anpassa detta så att kortkursverksamheten skulle innefattas, utan att den upp-

stramning som eftersträvas skulle gå förlorad. Man bör därför pröva om utbildningarna i stället kan anordnas inom folkbildningens ram eller om de bör stödjas direkt av regeringen genom verksamhetsbidrag.

2.5 Folkbildning

2.5.1 Yrkesutbildning i folkbildningen

Folkbildning kännetecknas av att utbildningsformen är fri och frivillig. Folkbildningsaktörerna ska själva formulera mål och bestämma innehåll i utbildningen. Staten stöder folkbildningen genom statsbidrag enligt förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen. Folkbildningsrådet som är en ideell förening fördelar anvisade medel till folkhögskolor och studieförbund.

Folkhögskolorna har kurser på olika nivåer och med olika inriktningar. De långa kurserna varar från en termin upp till flera år. Dessa delas in i så kallade allmänna eller särskilda kurser. De allmänna kurserna är på grundskolenivå eller gymnasial nivå. De gymnasiala kurserna kan ge behörighet till högskolestudier. De särskilda kurserna har en uttalad yrkes- eller ämnesinriktning, t.ex. i musik, mediekunskap, konsthantverk, teater, språk, friskvård, turism.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har i studiestöds-hänseende definierat några av de särskilda kurserna som yrkesinriktade och på eftergymnasial nivå. Det handlar om sammanlagt ungefär 120 särskilda kurser. De mest frekventa inriktningarna är:

Fritidsledarutbildning (22 skolor)

Journalist/Media (12 skolor)

Musiker/kantor (10 skolor)

Idrott/Hälsa (10 skolor)

Tolkutbildning (7 skolor)

Behandlingspedagog (4 skolor)

Antalet deltagare på de särskilda kurserna uppgår varje termin till cirka 13 500. Antalet deltagare som får studiestöd på eftergymnasial nivå är knappt 4 000 per år. Av budgetpropositionen för 2008 framgår att 4 225 personer fanns i folkhögskolans eftergymnasiala yrkesutbildning år 2006.

All undervisning inom folkhögskolan är avgiftsfri för de studerande.

2.5.2 Andra utbildningsformer inom folkhögskolan

Kvalificerad yrkesutbildning

10 folkhögskolor anordnade år 2007 sammanlagt 14 kvalificerade yrkesutbildningar (KY). Det handlade om utbildning till exempelvis behandlingspedagog, kantor och medieproducent. Dessa utbildningars innehåll överlappar delvis folkhögskolekurser med samma inriktning. Utbildningarnas uppläggning skiljer sig åt, eftersom utbildningar som finansieras med statsbidrag från KY-myndigheten bland annat har krav på en längre period av lärande i arbete.

Vid folkhögskolor som kunnat överföra yrkesinriktade särskilda kurser till KY-utbildning, frigörs folkbildningsmedel för motsvarande antal deltagarveckor. Skolorna får då möjlighet att använda volymbidraget från Folkbildningsrådet till andra utbildningar. Systemet utökar därmed i praktiken folkhögskolornas verksamhet.

Påbyggnadsutbildning

I samband med att de interkommunala ersättningarna för kommunala påbyggnadsutbildningar (PU) avvecklades år 2005 överfördes flertalet PU till KY, en till högskolan och ett par till folkhögskolan. Ungefär 100 utbildningsplatser i före detta påbyggnadsutbildning finns nu i stället i folkhögskoleutbildning vid Mora folkhögskola (vård) och Geijerskolan (hantverk, teater, rockmusik etc.). Dessa utbildningar finansierades fram till och med år 2007 med ett riktat statsbidrag till anordnarna. Från och med år 2008 ingår bidraget i folkbildningens allmänna anslag.

SAGA

SAGA-verksamheten (särskild utbildningsåtgärd inom aktivitetsgarantin) pågick mellan åren 2002 och 2007 och hade totalt cirka 30 000 deltagare vid 130 folkhögskolor. Syftet var att ge långtidsarbetslösa de baskunskaper som krävs för att påbörja yrkes-

inriktade studier eller för att återgå till arbetslivet. Utbildningen innehöll studier i kärnämnen och jobbsökaraktiviteter. AMS finansierade utbildningen och Folkbildningsrådet fördelade medlen. Merparten av SAGA-kurserna var separata skraddarsydda kurser men viss SAGA-verksamhet integrerades i folkhögskolornas ordinarie utbud.

En utvärdering av SAGA-verksamheten tyder på att folkhögskolornas kultur med fördel kan sammanflätas med en arbetsmarknadsinriktad kultur. Samverkan mellan folkhögskolorna och arbetsförmedlingarna har förbättrats under åren och ansågs år 2007 av folkhögskolorna själva vara väl utvecklad.³

2.5.3 Folkbildning i yrkeshögskolan

Mitt förslag:

Eftergymnasiala yrkesutbildningar inom folkhögskolan bör efter ansökan och prövning kunna omfattas av yrkeshögskolans kvalitetssäkringssystem.

Givet folkbildningens syfte och mål finns det inget utrymme för staten att styra folkhögskolornas utbildningsinnehåll. Däremot kan skolorna erbjudas möjlighet att utbildningen kvalitetssäkras inom yrkeshögskolan. Varje folkhögskola erbjuds möjligheten att för varje enskild yrkesutbildning ansöka hos Myndigheten för yrkeshögskolan, att utbildningen ska omfattas av yrkeshögskolans kvalitetssäkringssystem.

En sådan åtgärd skulle innebära en inskränkning av folkhögskolans frihet att själv reglera utbildningen. Samma villkor om exempelvis arbetslivsanknytning och ledning skulle gälla för dessa utbildningar som för övriga utbildningar inom yrkeshögskolan. Utbildningens uppläggning och verksamhetsformer eller eventuella ideologiska profil skulle dock inte behöva påverkas.

De utbildningar som nu karakteriseras som eftergymnasiala yrkesutbildningar och berättigar till studiestöd som sådana och som omfattar cirka 4 000 studieplatser skulle i princip kunna kvalitetssäkras inom yrkeshögskolan. Varje utbildning måste dock prövas av Myndigheten för yrkeshögskolan. För ett godkännande skulle sannolikt i flertalet fall ett ökat formellt inflytande över

³ Arbetslinjen inom folkhögskolesatsningen, uppföljning av SAGA 2007 (Folkbildningsrådet och Ramböll management).

verksamheten från berörda delar av arbetslivet behöva utvecklas. Folkbildningsrådet bedömer att ytterligare några utbildningar skulle kunna vara aktuella utöver dem som i dag är klassade som eftergymnasiala yrkesutbildningar. Det gäller främst utbildningar till församlingspedagog.

Finansiering av folkhögskoleutbildning inom yrkeshögskolan

Kostnaden för de folkhögskoleutbildningar som bedöms kunna passa in i yrkeshögskolan kan uppskattas till ca 270 miljoner kronor per år. Det finns två huvudalternativ för hur dessa utbildningar, om de fördes in i yrkeshögskolan, skulle kunna finansieras. Det första är att de även fortsättningsvis finansieras från folkbildningsanslaget och yrkeshögskolan endast står för kvalitets-säkringen. Det andra är att motsvarande medel förs över från folkbildningsanslaget till yrkeshögskolan. Det sistnämnda alternativet är dock knappast realistiskt sett i ett folkbildningsperspektiv. Det är inte rimligt, att en enskild folkhögskola ska kunna besluta om att minska den totalram som anvisats för folkbildningsverksamhet.

Däremot skulle det kunna gagna folkbildningen, att dess yrkesutbildningar granskas och kvalitetssäkras inom ramen för yrkeshögskolan. Visserligen skulle detta innebära krav på ett externt inflytande över utbildningarna, som kan upplevas som främmande inom folkbildningen. Å andra sidan företräder rörelsefolkhögskolornas huvudmän inte sällan det arbetsliv, som utbildningarna är inriktade mot. Landstingsskolorna utbildar inte minst för den kommunala sektorns behov. Ett vidgat inflytande över utbildningarna från arbetslivet skulle därmed, i praktiken, inte nämnvärt inskränka skolans frihet.

Om yrkeshögskolan får hög status hos avnämare och studerande, bör detta i sig vara en drivkraft för folkhögskolorna att söka kvalitetssäkring inom yrkeshögskolan. Vissa utbildningar är dock så välrenommerade att de möjligen inte anser sig behöva någon ytterligare kvalitetsstämpel. Möjligheten att via prövning mot yrkeshögskolans kriterier berättiga till studiestöd på eftergymnasial nivå kan möjligen innebära ett incitament att söka om yrkeshögskolestatus.

Studiestödsfrågan

Förslagen i detta betänkande innebär, som nämnts, bland annat att utbildning inom yrkeshögskolan ska berättiga till studiestöd på eftergymnasial nivå. För folkhögskolans utbildningar prövar i dag CSN på vilken nivå utbildningen kan anses ligga i ett studiestödssammanhang.

Kraven på en likvärdig och enhetlig bedömning av dessa frågor skulle kunna tala för, att den nuvarande ordningen ersätts med ett system där Myndigheten för yrkeshögskolan avgör frågan, genom att pröva om utbildningen kan godtas som utbildning inom yrkeshögskolan. Rätten till studiestöd som eftergymnasial yrkesutbildning skulle alltså kopplas till godkännande inom yrkeshögskolan.

Mot detta talar dock, att det inom folkbildningen kan finnas yrkesutbildningar på eftergymnasial nivå, som är av god kvalitet, men där det ideologiska motståndet mot ett inflytande för arbetslivet av det slag yrkeshögskolan förutsätter skulle skapa konflikter. Svårigheterna att rekrytera deltagare till utbildningarna utan ett adekvat studiestöd skulle tvinga fram nedläggning eller anpassning till yrkeshögskolans krav. Risken är att utbudet av eftergymnasial yrkesutbildning därför skulle minska.

2.6 Kort yrkesinriktad högskoleutbildning

Mitt förslag:

Viss kort högskoleutbildning kan erbjudas en bättre möjlighet till utveckling och bättre anpassning till arbetslivets behov inom yrkeshögskolan än genom forskningsanknytning och anpassning till högskolans kvalitetsnormer.

Enligt direktiven ska förslag lämnas till hur eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan ska sammanföras under ett gemensamt ramverk benämnt yrkeshögskolan. Det finns alltså inget uttryckligt uppdrag att i detta sammanhang se över högskoleutbildningarna. Inom högskolan finns emellertid ett antal korta (högst tvååriga) yrkesinriktade högskoleutbildningar. En del har tillkommit med stöd av beslutet om att införa yrkeshögskoleexamen i högskolan (prop. 2001/02:15). De är till sin karaktär ofta snarlika

bl.a. KY-utbildningar. För den enskilde studerande utgör de inte sällan alternativ till utbildning utanför högskolan.

Företrädare för några lärosäten har vittnat om svårigheten att anpassa vissa kortare yrkesutbildningar till högskolans regelverk och kvalitetskriterier. För att passa in i den examensordning som formas på grundval av Bologna-processen ökar kraven på en förlängning och fördjupning av utbildningen. Högskoleverkets slutrapport om kvalitetsgranskningarna åren 2001-2006 tar upp vissa förslag till systemförbättringar (2007:31 R, s. 89). Verket påpekar att inom universitet och högskolor ges en rad korta yrkesinriktade utbildningar, där den vetenskapliga grunden inte alltid är uttalad eller ens önskvärd. I rapporten framförs att denna typ av utbildningar kanske bäst kommer till sin rätt i andra utbildningsanordnares regi. Högskoleverket uppmanar därför regeringen att tydliggöra gränserna mellan utbildningsanordnare på eftergymnasial nivå.

Högskolor och universitet har en långtgående autonomi när det gäller utbildningsutbud och utbildningarnas innehåll. Vissa utbildningar kan därför inte föras över till en annan utbildningsform genom regeringsbeslut. Däremot kan lärosätena erbjudas möjlighet, att aktualisera en överföring av viss utbildning till yrkeshögskolans kvalitetssäkringssystem. Ett sådant initiativ kan lärosätet ta exempelvis genom att i budgetunderlaget föreslå en överföring.

Möjligheten finns också för lärosätena att till Myndigheten för yrkeshögskolan direkt ansöka om medel för yrkeshögskoleutbildning. Då konkurrerar naturligtvis utbildningen med de utbildningar som genom yrkeshögskoleanslaget redan har bidrag eller särskilda medel.

För flera av högskolans kortare yrkesinriktade utbildningar skulle sannolikt en knytning till yrkeshögskolan erbjuda en bättre möjlighet till utveckling och bättre anpassning mot arbetslivets behov än en forskningsanknytning och anpassning till högskolans kvalitetsnormer. Om högskolan vill kvarstå som utbildningsanordnare efter en omföring är detta möjligt. Finansiering från anslaget till högskoleutbildning är dock inte möjlig eftersom det anslaget endast kan finansiera utbildning som drivs i enlighet med högskoleförfattningarna.

2.7 Lärlingsutbildning för vuxna

2.7.1 Bakgrund

Styrning och finansiering

Stockholms Hantverksförening fick år 2004 i uppdrag av regeringen att bedriva en försöksverksamhet med lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken. Föreningen hade dessförinnan bedrivit en liknande verksamhet med stöd av EU-bidrag. Försöksverksamheten regleras genom förordningen (2004:167) om statligt stöd till försöksverksamhet med lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken. Förordningen gäller till och med den 30 juni 2009. Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning administrerar verksamheten.

Lärlingsutbildningen är på eftergymnasial nivå. Sökande till utbildningen ska ha slutfört för hantverksyrket relevant utbildning inom gymnasieskolan eller genom yrkesverksamhet ha förvärvat motsvarande kunskaper. Utbildningen är upplagd så att 80 procent av utbildningstiden är arbetsplatsförlagd och 20 procent är skolförlagd. Lärlingen är studerande och inte anställd. Försöksverksamheten omfattar utbildning om högst 80 veckor.

Lärlingen får studiestöd och betalar en generell avgift till huvudmannen om 2 100 kronor per termin. Statsbidraget uppgick år 2007 till 76 000 kronor per heltidsstuderande om 40 veckor. Totalt omfattar statsbidraget till försöksverksamheten cirka 3 miljoner kronor per år. Det innebär cirka 50 studerande om året.

I 2007 års vårproposition aviserades att försöksverksamheten med lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken ska göras permanent och utökas. I budgetpropositionen för 2008 är medel avsatta för att utöka antalet årsstudieplatser till 200. Dessa ska spridas över landet. Regleringen föreslås inte förändras i betydande utsträckning.

Begreppet hantverksyrke

Hantverksyrken innehåller en hög grad av praktiskt arbete där själva hantverket innebär att producera något med händerna och ofta i småskalig produktion.⁴ Hantverksföretagen är ofta enmans-

⁴ Stockholms hantverksförening, "Vad är hantverk? – Förteckning över 305 yrken".

eller fåmansföretag. Hantverksyrkena kan indelas i fyra olika områden⁵:

- bygghantverk (ex. plåtslagare, elektriker, målare)
- kulturvårdande hantverk (ex. kakelugnsmakare, stuckatör, smed)
- brukshantverk (hovslagare, sadelmakare, skomakare)
- konsthantverk (silversmed, keramiker, konstsmid)

Till förordningen (2004:167) om statligt stöd till försöksverksamhet med lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken har bifogats en lista med 68 hantverksyrken för vilka statligt stöd kan lämnas.

2.7.2 Lärlingsutbildning i yrkehögskolan

Mitt förslag:

Pågående och beslutade lärlingsutbildningar för vuxna fullföljs enligt hittills gällande regler och de av Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning fattade besluten. Myndighetsansvaret för dem övergår till Myndigheten för yrkehögskolan den 1 juli 2009. Myndigheten för yrkehögskolan får pröva ansökningar från huvudmännen om eventuell fortsatt verksamhet inom yrkehögskolan.

Syftena med lärlingsutbildningen för vuxna överensstämmer med yrkehögskolans. Lärlingsutbildningarna är i hög grad utformade i samverkan med arbetslivet och har en god arbetsmarknadsrelevans. Inom de ramar som yrkehögskolan avses ge finns möjligheter att anordna lärlingsutbildning med en större variationsbredd än vad det hittillsvarande systemet har medgett. Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning har i en utvärdering av försöksverksamheten pekat på att flexibiliteten när det gäller till exempel omfattning och hantverksinriktning bör vara större (dnr. 2007/2365).

Gränsdragningen mellan utbildningar mot konsthantverksyrken inom yrkehögskolan respektive den särskilda ramen för konst- och kulturutbildning kan behöva ses över regelbundet. Det avgörande kriteriet för att en utbildning ska föras till yrkehög-

⁵ Stockholms hantverksförening, ”Starta och driv modern lärlingsutbildning”.

skolan bör vara, att det finns ett arbetsliv som är berett att ställa erforderliga lärlingsplatser till förfogande.

3 Utbildningsplanering och dimensionering

3.1.1 Genomförande av uppdraget

Enligt direktiven ska utredaren göra en uppskattning av dimensioneringen av de olika utbildningar som ska sammanföras under yrkeshögskolan i förhållande till samhällets behov av yrkesutbildad arbetskraft inom olika områden.

Att i bokstavlig mening genomföra detta dimensioneringsuppdrag skulle kräva avsevärt mer tid och resurser än vad en utredning förfogar över och dessutom ett annat arbetssätt. Uppgiften att bedöma arbetslivets behov av utbildad arbetskraft är av sådant slag, att den inte lämpar sig för en engångsinsats. Det är i stället ett arbete, som måste bedrivas fortlöpande inom ramen för en utvecklad planeringsprocess, som inbegriper aktörer på flera nivåer.

Jag har därför tolkat direktiven så, att det är min uppgift, att utarbeta ett förslag till struktur och processer för hur yrkeshögskolan ska hantera dimensioneringsuppgiften. Inom ramen för denna struktur och dessa processer bör inledningsvis särskild uppmärksamhet ägnas förekomsten av överlappningar mellan nuvarande utbildningsformer och anpassning av dimensioneringen av enskilda utbildningar till myndighetens bedömningar av arbetsmarknadens behov på kortare och längre sikt. I fråga om pilotutbildning och hittillsvarande kompletterande utbildningar för jag dock fram konkreta förslag till ändrad dimensionering. Därutöver bedömer jag, att den totala volymen eftergymnasial yrkesutbildning behöver öka.

3.2 Bakgrund

En god utbildningsplanering är viktig för samhället och för individerna. Den kan begränsa samhällets kostnader för outnyttjad tillväxtpotential liksom kostnaderna för omskolning och dubbla yrkesutbildningar. För den enskilde ökar den möjligheten till meningsfull sysselsättning och personlig utveckling.

Historien bjuder på få lyckade exempel då utbildningssystemen har legat steget före utvecklingen på arbetsmarknaden. De stora teknik- och samhällskiftena är oftast svåra att förutse på makronivå. Också arbetsgivarna har svårt att bedöma rekryterings- och kompetensbehoven på längre sikt. I det korta perspektivet förefaller framskrivning av gällande trender vara den vanligaste – och möjligen säkraste – prognosen. Planering av utbildning handlar dock mera sällan om det korta perspektivet.

Trots de uppenbara svårigheterna måste utbildningsmyndigheterna ständigt göra bedömningar av framtida behov av skilda kompetenser. Det handlar då om att kombinera signaler och initiativkraft från både makro- och mikronivå. Prognosmodellernas resultat måste vägas mot tendenser på individnivå och lokala iakttagelser. På samma sätt måste den lokala "närsyntheten" vägas mot ett nationellt perspektiv.

3.3 Planering av eftergymnasial yrkesutbildning, nuläge

3.3.1 KY-utbildning

KY-utbildningen ska utformas så att en hög yrkesrelevans nås, den ska präglas av en stark arbetslivsanknytning och utvecklas och bedrivs i samverkan med arbetslivet (4 § lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning).

Ansvar för behovsanalysen ligger på det lokala och regionala arbetslivet i samarbete med utbildningsanordnaren. I ansökan om statsbidrag ska anordnaren visa att ett arbetsmarknadsbehov finns. Denna redovisning delas upp i två delar, en behovsbeskrivning och en engagemangsbeskrivning. Arbetslivets engagemang är en god indikator på behovet. Att tillräckligt antal platser för lärande i arbete finns, är en tydlig indikation på att arbetsmarknaden efterfrågar personal med den aktuella utbildningen.

Uppföljning och utvärdering är viktiga instrument i behovsanalysen. Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning tittar då på om de studerande har fått jobb efter avslutad utbildning och hur relevanta arbetsuppgifterna är i förhållande till utbildningen.

3.3.2 Påbyggnadsutbildningar inom kommunal vuxenutbildning.

Enligt Skolverkets föreskrifter ska huvudmannen beakta att utbildningen har betydelse i ett lokalt och regionalt perspektiv i fråga om arbetsmarknadens behov. Vidare ska utbildningen inrättas och genomföras i samverkan med arbetslivet. Huvudmannen har skyldighet att i en utbildningsplan beskriva hur kartläggningen av arbetsmarknadens behov har skett och hur arbetslivet medverkar i utbildningen.

Den nationella uppföljningen och utvärderingen ska ske minst vart sjätte år.

3.3.3 Kompletterande utbildning

Skolverket gör utifrån ansökan en bedömning om en utbildning anses värdefull eller särskilt värdefull från nationell synpunkt. I bedömningen beaktas bland annat om utbildningen ökar tillgången på värdefull yrkesskicklighet inom ett yrke som det finns ett nationellt behov av. För att en utbildning ska betraktas som särskilt värdefull beaktas därutöver bland annat om utbildningen tillgodoser behov inom smala yrkesområden eller leder fram till ett udda yrke.

Utbildningsanordnarna ska i ansökan beskriva det nationella värdet av och arbetsmarknadens efterfrågan på utbildningen. Denna bild kompletteras av Skolverkets omvärldskunskap.

Eftersom kriterierna är vaga gör regelverket, enligt Skolverket, det svårt att dra in statsbidrag till utbildningar. Det är därför besvärligt för nya utbildningar som tillgodoser andra, kanske mer angelägna, arbetsmarknadsbehov att få stöd.

3.3.4 Folkhögskoleutbildning

Staten har genom förordning endast angett de vidare syftena för statens stöd till folkbildningen. Det handlar främst om att vissa grundläggande värden ska främjas såsom demokrati och kulturliv. Folkbildningens särställning som fri och frivillig utbildningsform innebär att staten inte föreskriver att t.ex. arbetslivets behov särskilt ska beaktas i utformningen av en utbildning.

En del av folkhögskolornas utbildningar är resultat av samarbete med avnämare och kan då svara mot en efterfrågan i arbetslivet. Denna samverkan vilar dock på frivillig grund och varierar från folkhögskola till folkhögskola.

Det finns ingen nationell uppföljning och utvärdering som fokuserar på matchningen av arbetslivets behov.

3.3.5 Yrkesutbildningar inom högskolan.

Att högskoleutbildning ska svara mot arbetslivets efterfrågan regleras inte närmare i lag och förordning. I regleringsbrev ställs målet upp för den högre utbildningen att den skall svara mot såväl arbetsmarknadens behov som studenternas efterfrågan.

Utifrån högskoleverkets underlag regleras dimensioneringen inom vissa utbildningsgrupper direkt av regeringen via regleringsbrev, såsom t.ex. läkarutbildning och i viss mån lärarutbildning och viss konstnärlig utbildning.

Högskoleverket presenterar regelbundet rapporter med planeringsunderlag för högskoleutbildning. Dessa rapporter syftar till att ge intressenter (lärosäten, studenter, vägledare) en ungefärlig och översiktlig bild av arbetsmarknadens efterfrågan på olika utbildningsgrupper.

I uppföljnings- och utvärderingsarbetet tas matchningen till arbetslivets behov upp.

3.3.6 Arbetsmarknadsutbildning

Arbetsmarknadspolitiken är mitt i en förändringsprocess. Inför den nya struktureringen av verksamheten gör Arbetsförmedlingen bedömningen att arbetsmarknadsutbildningsverksamheten behöver en ökad fokusering på behovsanalyser. Det finns möjlighet att utnyttja prognosmaterialet bättre. Valideringsverktyget måste

användas mer effektivt. Och nationella satsningar bör göras mot expansiva branscher.¹

Nyligen lämnade Utredningen om en flexiblare arbetsmarknadsutbildning sitt slutbetänkande (SOU 2007:112), där behandlas arbetsmarknadsutbildningens förutsättningar och möjliga förbättringar.

3.4 Nationell och regional planering

Det är många myndigheter på olika nivåer som arbetar med frågor som berör matchningen mellan utbildningsutbudet och arbetsmarknadens efterfrågan.

Flera statliga myndigheter och fristående institut har till uppgift att ta fram prognoser och bedömningar över arbetsmarknadens utveckling och behov av arbetskraft. Några av dessa är SCB, Arbetsförmedlingen, NUTEK, Konjunkturinstitutet, ITPS, utbildningsmyndigheterna m.fl.

Den nationella strategin för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007–2013 (N2006/11184/RUT) ska bidra till att skapa konkurrenskraftigare regioner och individer i Sverige. Regeringen har identifierat fyra nationella strategiska prioriteringar för lokal och regional konkurrenskraft och sysselsättning, dvs. Innovation och förnyelse, Kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud, Tillgänglighet samt Strategiskt gränsöverskridande samarbete. Strategin och dess fyra prioriteringar är vägledande för det regionala utvecklingsarbetet, liksom för nationella myndigheters medverkan i det regionala utvecklingsarbetet. Strategin anger även riktlinjer för genomförandet av EU:s strukturfondsprogram i Sverige.

Ansvaret för det regionala tillväxtarbetet i länen vilar på regionala självstyrelseorgan, kommunala samverkansorgan respektive länsstyrelsen i län utan sådana organ. I detta arbete ingår att ta fram en samlad strategi för ett eller flera läns tillväxtarbete, ett s.k. regionalt utvecklingsprogram (RUP). RUP anger inriktning och prioriteringar för regionens utveckling och ska baseras på en analys av de särskilda utvecklingsförutsättningar och den utvecklingspotential som finns i länet, exempelvis när det gäller kompetensförsörjning. RUP ligger till grund för olika program och åtgärder i

¹ Aktivitetsplan för arbetsmarknadsutbildning, AMS 2007.

länet och på flerlänsnivå, som t.ex. regionala tillväxtprogram och EU:s strukturfondsprogram.

Regionala tillväxtprogram (RTP) är ett instrument för ett processorienterat tillväxtarbete på länsnivå. RTP syftar till att samordna insatser inom områden där sektorssamverkan bidrar till att utveckla hållbara lokala arbetsmarknadsregioner utifrån ett näringslivsperspektiv.

AMS fick år 1999 i uppdrag av regeringen att se till att länsarbetsnämnderna inrättade regionala kompetensråd. Tanken med dessa är att de ska samla berörda regionala aktörer för att stärka regionens kompetensförsörjning. Regionala kompetensråd samlar i regel representanter för näringslivet, arbetstagarorganisationer, kommuner, universitet och högskolor, länsstyrelser och arbetsmarknadsmyndigheter. Den faktiska verksamheten och aktiviteten inom råden varierar mellan länen.

Den nya myndigheten för yrkeshögskolan måste fungera i en utvecklad samverkan med dessa intressenter. Myndigheten ska inte utveckla en egen prognosverksamhet. Det är i stället i en bred samverkan, som myndighetens omvärldskunskap kan utvecklas och bidra till att den gör rätt prioriteringar mellan ansökningar om stöd. Den kan också få underlag för bedömning av vilka kvalifikationer som visar en vikande efterfrågan på arbetsmarknaden.

3.5 En struktur för planering och dimensionering

3.5.1 Modellen

Dimensioneringen och planeringen av utbildningarna inom yrkeshögskolan ska bygga på en kombination av initiativ på lokal och regional nivå, uppföljning och utvärdering av pågående verksamhet samt en väl utvecklad omvärldsbevakning i samverkan med många andra aktörer. Det är en ständigt pågående process, som ska bidra till att utbildningsutbudet inom yrkeshögskolan kontinuerligt förnyas. Det hindrar naturligtvis inte att det inom yrkeshögskolan kan finnas utbildningar som tillgodoser en över tid stabil efterfrågan på kvalifikationer.

3.5.2 Initiering av ny utbildning

Mitt förslag:

Initiering av ny utbildning ska ske huvudsakligen i ett samspel mellan arbetsliv, utbildningsanordnare och andra intressenter på lokal eller regional nivå.

Det är i arbetslivet som man först identifierar behov av personal med nya kvalifikationer. I mötet mellan företrädare för företag, fackliga organisationer, branscher, utbildningsanordnare och samverkansorgan på lokal och regional nivå konkretiseras behoven. Idéer föds, utvecklas och drivs vidare. Inte sällan initieras frågan om en ny utbildning av en utbildningsanordnare.

Identifiering av utbildningsbehov kan också ske på nationell nivå. Det kan vara centrala branschorganisationer, yrkesnämnder eller myndigheter som i sin omvärldsbevakning identifierar långsiktiga förändringar på arbetsmarknaden och därmed behov av nya kvalifikationer hos arbetskraften. Ett enstaka företags svårigheter att rekrytera personer med rätt kompetens ger sällan upphov till ny utbildning. När samma signaler kommer från många företag och kanaliseras till olika samverkansorgan definieras utbildningsbehovet tydligare.

Myndigheten för yrkeshögskolan ska också själv, eller i samarbete med andra myndigheter, kunna initiera en utbildning genom att redovisa sin avsikt att fastställa en utbildningsplan. Det kan vara ett sätt för myndigheten att stimulera anordnare att engagera sig på ett område där samhället har intresse av god tillgång på arbetskraft med rätt kvalifikationer, t.ex. inom vård och omsorg.

3.5.3 Ansökningsförfarande

Mitt förslag:

Beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan eller tilldelas statsbidrag, ska grundas på en ansökan från en utbildningsanordnare.

Ansökningsförfarandena inom kvalificerad yrkesutbildning och kompletterande utbildning, har visat sig vara ett effektivt sätt att ta tillvara de utvecklingskrafter som finns på lokal och regional nivå. Det är också en ordning som, så långt möjligt, säkerställer att ini-

tiativen grundas i verkliga behov av arbetskraft med vissa kvalifikationer och ett engagemang från arbetslivets sida. Planeringsprocessen bör därför byggas upp med ansökningar från utbildningsanordnare som en hörnpelare.

Ansökan bör visa på vilket sätt arbetslivet deltar i planering och genomförande av utbildningen. Av ansökan bör framgå hur utbildningen är infogad i ett regionalt sammanhang genom att den är förankrad i regionala organ som har ansvar för utvecklingen av utbildning och kompetensförsörjning.

Kompetensförsörjningen och därmed utbildningsmöjligheterna på eftergymnasial nivå är centrala för den regionala tillväxten. I det perspektivet blir det viktigt att den regionala nivån har ett inflytande över de prioriteringar som myndigheten ska göra. Enskilda lokala initiativ behöver värderas i ett regionalt perspektiv.

Om inflytandet från den regionala nivån sker i form av yttranden över ansökningar som redan har lämnats in, blir det ett reaktivt inflytande. Det byråkratiserar och formaliserar hanteringen och motverkar flexibilitet och snabba beslutsvägar. En utbildningsanordnare bör i stället inför en ansökan söka samverka med de regionala organ eller partnerskap som är mest lämpade att bedöma utbildningens betydelse för den regionala tillväxten, arbetslivets efterfrågan av den specifika kompetensen och arbetslivets engagemang i utbildningen.

3.5.4 Att vara en del av yrkeshögskolan

Mitt förslag:

Beslut om att en utbildning omfattas av yrkeshögskolans kvalitetssäkringssystem fattas av Myndigheten för yrkeshögskolan.

Yrkeshögskolan utgör ett ramverk, som omfattar eftergymnasiala yrkesutbildningar som uppfyller vissa kvalitativa krav. Ett av ramverkets syften är att medverka till att dimensioneringen av utbildningar är rimligt anpassad till behoven av arbetskraft inom skilda sektorer. Det ska främja en helhetsbedömning och förhindra att utbildningar med mycket olika karaktär och omfattning syftar till att möta samma efterfrågan inom ett arbetsmarknadssegment.

Det grundläggande beslutet i planeringsprocessen blir att Myndigheten för yrkeshögskolan godtar eller avslår en ansökan från en utbildningsanordnare om att omfattas av yrkeshögskolans kvali-

tetssäkringssystem. Detta beslut grundas på en prövning av ansökan mot de kvalitativa krav som skulle följa av ett förverkligande av de förslag som förs fram i detta betänkande. Till ett positivt beslut kan kopplas krav på vissa utvecklingsinsatser. Till beslutet kopplas ett beslut om antalet årsplatser.

Som framgår av förslagen i avsnitt 9.3 innebär ett sådant beslut att deltagarna i utbildningen är berättigade till statligt studiestöd. Det innebär också att anordnaren åläggs ett antal skyldigheter som följer av kvalitetssäkringssystemet. Beslutet utgör vidare en förutsättning för att anordnaren ska kunna komma ifråga för statsbidrag inom yrkeshögskolan.

När yrkeshögskolan bildas, tar den nya myndigheten för yrkeshögskolan över det administrativa ansvaret för ett stort antal utbildningar som fullföljs enligt hitillsvarande regelverk och fattade beslut. Prövningen mot de kvalitativa krav som yrkeshögskolan ställer och av utbildningens dimensionering får ske successivt i samband med att frågan om fortsatt statligt stöd blir aktuell.

Grunden för att hålla isär frågan om att omfattas av kvalitetssäkringssystemet och frågan om statsbidrag till utbildningen är att yrkeshögskolan ska vara öppen för alla initiativ, som syftar till kvalitativt god utbildning som leder till en för arbetsmarknaden relevant kompetens. Systemet ska inte utestänga utbildningar endast på grund av de ekonomiska resursernas begränsning. Dessutom underlättar det både för myndigheten och för anordnarna, att ett godkännande av en utbildning gäller tills vidare, men prövas regelbundet genom kvalitetssäkringssystemet. Arbetet med upprättande och prövning av ansökningar kan på så sätt begränsas jämfört med nuvarande ordning inom kvalificerad yrkesutbildning.

3.5.5 Statligt ekonomiskt stöd

Mitt förslag:

Beslut om statligt ekonomiskt stöd till en anordnare av en utbildning fattas av Myndigheten för yrkeshögskolan.

Utbildningar som omfattas av yrkeshögskolans kvalitetssäkringssystem kan erhålla statsbidrag eller, när det gäller statliga myndigheter, särskilda medel. Beslut om statligt ekonomiskt stöd fattas av Myndigheten för yrkeshögskolan. Beslutet ska avse ett visst belopp för ett högsta antal årsplatser.

Myndigheten förutsätts disponera en ekonomisk ram för statligt stöd. Beslut om stöd ska grundas på en ansökan från utbildningsanordnaren. Om resurserna inte räcker till samtliga sökande ska myndigheten prioritera mellan dem. Därvid ska myndigheten utgå från i vilken grad utbildningen i kvalitativt och kvantitativt hänseende svarar mot arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft. Vidare ska myndigheten kunna ta hänsyn till i vilken grad utbildningen medverkar till att inom ett smalt yrkesområde utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande av betydelse för individen och samhället. Särskild hänsyn ska tas till i vilken grad utbildningen finansieras av arbetslivet.

Beräkningen av bidragets storlek ska ta sin utgångspunkt i de faktiska kostnaderna för utbildningen. Hänsyn ska också tas till hur det ekonomiska ansvaret fördelas mellan samhället, arbetslivet eller andra finansiärer.

Ett beslut om statligt ekonomiskt stöd ska också innebära att utbildningsanordnaren inte får ta ut avgifter av deltagarna.

3.5.6 Utfasning av utbildning

Mitt förslag:

Beslut om utfasning av utbildning som förlorat relevans för arbetsmarknaden eller inte längre uppfyller kvalitetskriterierna fattas av Myndigheten för yrkeshögskolan.

Det tredje ledet i planeringsprocessen är utfasning av utbildning som förlorat sin arbetsmarknadsrelevans eller inte längre lever upp till de kvalitetskrav som gäller. Utfasningen kan ske successivt genom minskat eller indraget statligt stöd och minskad dimensionering eller genom uteslutning från kvalitetssäkringssystemet, dvs. från yrkeshögskolan.

Utfasning kan givetvis ske på initiativ från en utbildningsanordnare, som inte önskar fortsätta anordna en viss utbildning. Skälen kan vara interna hos anordnaren eller grundas på bedömningar av utbildningens relevans för arbetslivet och bland de studerande. En nyhet jämfört med nuvarande system är emellertid, att Myndigheten för yrkeshögskolan fortlöpande ska pröva om de skäl som motiverade att en utbildning accepterats inom yrkeshögskolan eller att den fått statligt stöd fortfarande är giltiga.

På grundval av en utvecklad omvärldsbevakning, uppföljning av pågående verksamhet, kvalitetsgranskning, tillsyn och utvärdering ska myndigheten fortlöpande pröva utbildningsutbudet inom yrkeshögskolan. Denna verksamhet ersätter delvis den återkommande prövning av ansökningar som inom KY inneburit stor arbetsbelastning på myndigheten och – inte minst – anordnarna.

Beslut om att en utbildning inte längre ska anordnas inom yrkeshögskolan måste fattas med omsorg om såväl anordnare som deltagare. Deltagare som påbörjat en utbildning måste alltid beredas möjlighet att fullfölja denna i realistiska former. Innan ett definitivt beslut om utfasning fattas ska en anordnare ges tillfälle att rätta till brister i den mån sådana anförs som grund för att fasa ut utbildning.

En fungerande utfasning av utbildningar med lägre kvalitet eller relevans är en förutsättning för att planeringssystemet ska fungera. Genom utfasningen skapas utrymme för förnyelse också vid oförändrade totalramar.

3.5.7 En förstärkt omvärldsbevakning

Mitt förslag:

En kvalificerad omvärldsbevakning ska utvecklas inom Myndigheten för yrkeshögskolan.

Utbildningar inom yrkeshögskolan ska sålunda regelbundet prövas bland annat mot arbetsmarknadens efterfrågan på arbetskraft med vissa kvalifikationer. Det finns en risk inom utbildningssystemen, att man över tid tenderar att fokusera mer på den formella kompetens som utbildningen avses ge, än att kontinuerligt pröva innehållet mot förändringar av kvalifikationskraven. En sådan utveckling av yrkeshögskolan måste undvikas. Det är viktigt att arbetet i myndigheten präglas av en stor öppenhet och att man utan skygglappar tar till sig signaler från omvärldsbevakning, kvalitetssäkring och utvärdering.

Utvecklingen av arbetsmarknaden följs noga, som nyss nämnts, av flera myndigheter. Myndigheten för yrkeshögskolan ska inte själv utveckla någon prognosverksamhet utan söka samarbete med befintliga aktörer. Förutsättningarna för myndigheten att vinna respekt och att dess beslut uppfattas som legitima skapas genom en kvalificerad omvärldsbevakning. I avsnitt 11 En ny myndighet före-

slår jag att betydande resurser tillförs myndigheten för att den ska kunna utveckla en sådan verksamhet. Jag föreslår också att till ledningen ska knytas två särskilda organ som har till uppgift att bredda underlaget för myndighetens bedömningar.

Myndigheten för yrkeshögskolan arbete inom planeringsprocessen ska präglas av stor öppenhet och transperans. Myndighetens beslut kan ha stor ekonomisk betydelse för den utbildningsanordnare som berörs. Beslut som uppfattas som felaktiga eller oskäligen kan snabbt skada myndighetens legitimitet. Den får ett betydande inflytande över kompetensförsörjningen inom viktiga delar av arbetslivet. Därigenom kan den komma att uppfattas som maktfullkomlig. Det är därför viktigt att myndigheten och dess anställda närmar sig uppgifterna med betydande ödmjukhet.

4 Kvalitetskriterier

4.1 Utgångspunkter

Yrkeshögskolan ska kännetecknas av att utbildningen anpassas till arbetslivets behov. Dess styrformer behöver därför präglas av flexibilitet. Ett mål- och resultatstyrt system av samma typ som inom grund- och gymnasieskolan skulle inte fungera inom yrkeshögskolan. Regering och myndighet måste lämna över en stor del av ansvaret för målformuleringen till den lokala, anordnarnivån. Det nationella ansvaret handlar då främst om att säkerställa ett kvalitetssäkringssystem. Ett vedertaget sätt att arbeta med kvalitets-säkring utan tungrodda regelverk är att skapa kvalitetskriterier och identifiera relevanta indikatorer.

Begreppet kvalitet bör här uppfattas som ett subjektivt begrepp för vilket någon, subjektet, bestämmer vissa kvalitetskriterier. Detta innebär att prioriteringar inom yrkeshögskolan ska bygga på kvalitetskriterier och att indikatorer ska utvecklas för att mäta i vad mån dessa kriterier uppfylls. De kriterier som redovisas i det följande utgör också ett sätt att närmare konkretisera de egenskaper som bör vara kännetecknande för utbildning inom yrkeshögskolan. Kännetecknande för en effektiv kvalitetssäkringsprocess är att även målen ska vara föremål för prövning. Grundläggande kvalitetskriterier bör beskrivas av regeringen i propositionen. Det blir sedan myndighetens uppgift att efter samråd med berörda intressenter precisera och öppet redovisa vilka kriterier som myndigheten tillämpar. Myndigheten har också att utveckla indikatorer och följa upp dem över tid.

De här redovisade kriterierna är inspirerade av den internationella utvecklingen på området, framförallt kvalitetsarbetet inom Bolognaprocessen, samt av kvalitetsnormer inom existerande utbildningsformer i Sverige. De har anpassats till och kompletterats med kriterier som springer ur yrkeshögskolans särskilda förut-

sättningar. Kriterierna gäller yrkeshögskolans utbildningar, alltså inte myndighetens arbete. De kan delas in i två typer, de som avser utbildningens innehåll och de som avser de yttre förutsättningarna för denna. Gränsen mellan de två kategorierna är inte skarp. Inte sällan finns det en tydlig koppling mellan innehåll och yttre förutsättningar.

En indikator är enligt Nationalencyklopedin en ”mätbar egenskap eller omständighet som kan användas för att kvantitativt uttrycka kvalitetsnivån hos någon del av en verksamhet”. De är ofta naturligt kvantifierbara. Till exempel kan antalet producerade varor i timmen vara ett mått på produktionens effektivitet. Om syftet är att påvisa en kvalitativ egenskap, som ofta är fallet inom utbildning, kan man i stället använda sig av skalor för att kvantifiera åsikter, känslor eller uppfattningar. Till exempel kan en indikator på om skolmiljön är god, vara andelen elever som upplever att skolmiljön är bra, mindre bra eller dålig. Eftersom vi har att göra med människor och olika individers bedömning så blir det naturligtvis ingen exakt vetenskap, utan endast en indikation på sakernas tillstånd.

4.2 Innehållsliga kriterier

Kriterium: Arbetsmarknadsrelevans

Utbildningen är relevant för arbetsmarknaden.

Utbildningens innehåll ska vara relevant för ett specifikt behov på arbetsmarknaden och svara mot samhällets behov av kompetens. Utbildningen ska samtidigt relatera till individens långsiktiga behov av uppehälle och karriärsutveckling.

Indikatorer på arbetsmarknadsrelevans kan vara:

- Arbetsmarknadsrelevans i kursernas målbeskrivning
- Deltagarnas kunskapsresultat i relation till efterfrågade kvalifikationer
- Deltagarnas sysselsättning viss tid efter utbildningen
- Deltagarnas lön och arbetsvillkor efter utbildning
- Arbetsgivarnas uppfattning om relevansen av examinerade/nyanställdas kompetens
- De examinerades uppfattning om utbildningens relevans för sysselsättningen

Kriterium: Integration i yrkeslärandet

Utbildningen integrerar färdighetskunskap och förståelsekunskap.

Utbildningens innehåll ska ge ett brett yrkeskunnande och ska genom arbetslivsanknytning präglas av en integration mellan teoretiskt och praktiskt kunnande, s.k. förståelsekunskap och färdighetskunskap. Genom arbetslivsanknytningen ska en förtrogenhet med yrket uppnås och därigenom också en progression i yrkeskunnandet. (Se avsnitt 6 för en diskussion om begreppen).

Indikatorer för integration i yrkeslärandet kan vara:

- Utbildningens kunskapsbredd
- Graden arbetslivsanknytning i de teoriska momenten
- Graden av förståelsekunskap som utvecklas under lärande på en arbetsplats

Kriterium: Entreprenörskap

Utbildningen genomsyras av ett entreprenöriellt tänkande.

Kriteriet grundas på NUTEKS definition av entreprenörskap som ”en dynamisk och social process, där individer, enskilt eller i samarbete, identifierar möjligheter och gör något med dem för att omforma idéer till praktiska och målinriktade aktiviteter i sociala, kulturella eller ekonomiska sammanhang”.

Entreprenörskap handlar alltså inte bara om nyföretagande utan om företagsamhet i en vidare mening. Utbildning inom yrkeshögskolan bör vara uppbyggd så att entreprenörskapsprocessen främjas. Entreprenörskap är inget enskilt ämne utan bör ses som ett förhållningssätt vilket ska genomsyra utbildningen. Samtidigt är utbildning inom det smalare begreppet företagande också viktigt inom många utbildnings- och arbetsområden.

Indikatorer på kriteriet om entreprenörskap kan vara:

- Entreprenörskap i policydokument, utbildningsplan och kursplan
- Pedagogiska förutsättningar för kreativa processer
- Deltagarnas uppfattning om förutsättningar finns för problem-baserat lärande och entreprenöriellt tänkande
- Förekomst av utbildningsmoment om villkoren för eget företagande

Kriterium: Hållbar utveckling

Utbildningen genomsyras av hållbar utveckling som förhållningssätt.

Utbildningen ska rusta deltagarna med ett förhållningssätt som främjar en hållbar utveckling med hänsyn till miljö, ekonomisk och social välfärd, rättvisa och jämställdhet.

Indikatorer för kriteriet hållbar utveckling:

- Förekomst av policy/plan för hållbar utveckling
- Hållbar utveckling i kursplaner
- Deltagarnas kunskaper om möjliga miljörisker och miljökonsekvenser inom yrkesområdet
- Deltagarnas kunskaper om övriga möjligheter att inom yrkesområdet bidra till hållbar utveckling
- Utsträckning som kvinnor/män/olika samhällsgrupper söker sig till utbildningen

4.3 Organisatoriska kriterier

Kriterium: Kompetent personal

Undervisande och handledande personal har den kompetens som krävs.

Den undervisande och handledande personalen ska visa både pedagogisk skicklighet och gedigen yrkeskunskap. (Se avsnitt 7.3 för en diskussion om begreppen).

Pedagogisk skicklighet och yrkeskunskap kan uppnås på flera sätt. Inom yrkeshögskolan bör det inte ställas krav på en formell pedagogisk utbildning. Däremot kan utbildning och kompetensutveckling antas verka kvalitetshöjande på utbildningen.

Indikatorer för kriteriet kompetent personal kan vara:

- Andel deltagare som är nöjda med undervisningen eller handledningen
- Omfattningen av det pedagogiska utvecklingsarbetet
- Deltagarnas progression i yrkeskunnande
- Andel undervisande och handledande personal med formell pedagogisk och relevant ämnesteoritisk utbildning
- Andelen undervisande och handledande personal med dokumenterad kunskap om och erfarenhet från yrkesområdet
- Aktualitet i den undervisande och handledande personalens yrkeskunskaper
- Yrkeserfarenhetens längd hos den undervisande och handledande personalen

Kriterium: Tillräckliga resurser

Utbildningen erbjuder lämpliga och tillräckliga resurser för lärande.

Kriteriet bör tolkas både kvalitativt och kvantitativt. Behovet av resurser måste bedömas utifrån utbildningens specifika mål. Det kan handla om tillgång till datorutrustning, annan teknisk utrustning, lämpliga lokaler och bibliotek. Det kan också handla om exempelvis vägledning och rådgivning. Stödet till deltagarna måste vara utformat med utgångspunkt i deras behov.

Kriteriet är utformat under förutsättningen att anordnaren har att, givet ett begränsat statligt bidrag eller en skälig deltagaravgift, använda och fördela befintliga resurser optimalt.

Indikatorer för kriteriet tillräckliga resurser kan vara:

- Deltagarnas uppfattning av om ändamålsenliga resurser finns
- Personalens uppfattning av om ändamålsenliga resurser finns
- Förekomsten av ändamålsenliga lokaler, utrustning, läromedel
- Utsträckning som anordnaren samverkar med andra aktörer för att uppnå en god resursanvändning

Kriterium: Arbetslivsanknytning

Utbildningen genomförs i väsentliga delar som arbetslivsanknutet lärande.

Utbildningen ska genom sin organisation och uppläggning säkerställa en tydlig arbetslivsanknytning. Det arbetslivsanknutna lärandet ska organiseras och genomföras på ett sådant sätt att det speglar yrkesområdets bredd och ger möjlighet till utveckling av färdighets-, förståelse- och förtrogenhetskunskap.

Indikatorer för arbetslivsanknutet lärande kan vara:

- Arbetslivsföreträdares upplevda inflytande över utbildningen
- Arbetslivets engagemang i utformning och planering av utbildningen
- Arbetslivets insatser vid utbildningens genomförande
- Omfattning av det arbetslivsanknutna lärandet

Kriterium: Samverkan

Utbildningens innehåll och utformning skapas i samverkan med samhällets och arbetslivets intressenter.

Vilka aktörer och perspektiv som bör ha ett inflytande över utbildningen varierar naturligtvis beroende på utbildningens syften och mål. Vissa mer generella perspektiv bör dock alltid vara representerade i en utbildnings utformning:

1. Arbetsmarknadsperspektivet
2. Universitets- och högskoleperspektivet
3. Gymnasieperspektivet
4. Det lokala och regionala perspektivet

Indikatorer för kriteriet samverkan kan vara:

- Utsträckning som formerna för samverkan är dokumenterade
- Aktörernas upplevda inflytande över innehåll och utformning
- Aktörernas engagemang i utbildningens planering och genomförande
- Förekomst av överenskommelser om tillgodoräknande av faktiska kunskaper

Kriterium: Konsekvent bedömning

Deltagarna blir konsekvent bedömda efter kriterier som är offentliga.

Bedömningen och betygssättningen av deltagarnas prestationer är mycket viktig för utbildningens kvalitetssäkring och status. Det har stor betydelse för deltagarens fortsatta karriär. Det är därför angeläget att bedömningen görs professionellt och tar hänsyn till den kunskap som finns om prov och examinationsprocesser. Det är också viktigt att man utvecklar konsekventa synsätt på reell kompetens (validering).

Likvärdigheten i bedömningen av studerandeprestationer är betydelsefullt för yrkeshögskolans kvalitet.

Indikatorer för kriteriet konsekvent bedömning kan vara:

- Utsträckning som bedömningen mäter i vad mån deltagaren nått utbildningsmålen
- Förekomst av tydliga och offentligt tillgängliga kriterier för betygssättning
- Examinators förståelse för bedömningens roll i lärandeprocessen
- Examinators möjlighet till samspel med andra bedömare
- Arbetslivets medverkan i bedömningsprocessen
- Användningen av validering i bedömningsprocessen

Kriterium: Flexibelt lärande

Utbildningen är flexibelt organiserad.

Utbildningen bör vara anpassad och tillgänglig för individer med olika bakgrund och i olika livssituationer. Rätten att i viss utsträckning välja tid och plats för sitt lärande bör finnas.

Möjligheterna till ett flexibelt lärande ökar i takt med den teknologiska utvecklingen. Distanslärande har underlättats avsevärt tack vare internet-användandet. För att ett flexibelt lärande verkligen ska realiseras måste den pedagogiska utvecklingen hålla jämna steg med den teknologiska. Härvid är möjligheten till kontakt med andra deltagare och lärare för reflexion, kritiskt tänkande och diskussion viktig. Individen ska ges möjlighet att identifiera sitt eget sätt att lära. Utbildningen bör anpassas så att en individuell lärandestil är möjlig.

Indikatorer för flexibelt lärande kan vara:

- Deltagarnas möjligheter att välja tid och plats för lärandet
- Möjligheter till utbildning på deltid
- Tillgänglighet till lärare och andra deltagare
- Deltagarnas sammansättning med avseende på ex. utbildnings- och yrkesbakgrund, ålder, kön, m.m.
- Sammansättningen av rekryteringsbasen (de sökande)
- Deltagarnas uppfattning om möjligheterna till en individuell lärandestil
- Användningen av validering

5 Kvalitetssäkring

5.1 Definitioner

5.1.1 Uppföljning och utvärdering

Med uppföljning menas en fortlöpande och systematisk insamling av information som beskriver den verksamhet man har ett ansvar för. Denna information bygger oftast på kvantitativa data men kan också vara av kvalitativ karaktär. De data som samlas in ska beskriva verksamheten utifrån dess mål och kvalitetskriterier. Uppföljningens syfte är att visa om – och till vilken grad – målen och kvalitetskriterierna har blivit uppfyllda.

Begreppet utvärdering har definierats som en ”noggrann efterhandsbedömning av utfall, slutprestationer eller förvaltning i offentlig verksamhet, vilken avses spela en roll i praktiska besluts-situationer.”¹ Definitionen utgår från två huvudprinciper. För det första betyder betoningen på noggrannhet krav på ett gott empiriskt underlag för all utvärdering. Den information en fortlöpande och systematisk uppföljning ger är ett sådant viktigt underlag. För det andra understryks vikten av relevans. Syftet med utvärdering är att analysera utfall, slutprestationer eller förvaltning i förhållande till de mål och kvalitetskriterier som är fastslagna för verksamheten. En utvärdering ska således göras utifrån ett uttalat syfte och användas som ett underlag för beslut. En utvärdering är på så sätt framåtsyftande och utvecklingsinriktad, trots att den bygger på en tillbakablickande efterhandsbedömning.

¹ Evert Vedung, Utvärdering i politik och förvaltning, Studentlitteratur 1998.

5.1.2 Tillsyn

Tillsyn är statens instrument att säkerställa att lagar, förordningar och föreskrifter följs av dem som omfattas av regelverket. Begreppet tolkas emellertid delvis olika av statliga myndigheter. Ett gemensamt kriterium är dock att tillsyn ska leda till ett myndighetsbeslut där tillsynsmyndigheten konstaterar om tillsynsobjektet följer gällande regelverk eller inte.

År 2000 tillsatte regeringen en särskild tillsynsutredning (dir. 2000:62) som fick i uppdrag att utreda hur den statliga tillsynen skulle kunna bli tydligare och effektivare. En viktig uppgift var att avgränsa och definiera vad tillsyn var och genom detta säkerställa att statlig myndighetsutövning blev mer likvärdig och därmed också mer rättssäker. I sitt förslag till regeringen Tillsyn. Förslag om en tydligare och effektivare tillsyn (SOU 2004:100) definierar utredningen tillsyn som en ”oberoende och självständig granskning av tillsynsobjekt som syftar till att kontrollera om tillsynsobjekt uppfyller de krav och villkor som följer av lag, EU-förordning eller annan föreskrift och av särskilda villkor som har meddelats i anslutning till sådana föreskrifter samt beslut om åtgärder som syftar till att vid behov åstadkomma rättelse av den objektsansvarige”.

Definitionen syftar i första hand att markera tillsynens kontrollerande uppgift och skilja den från annan verksamhet, som ibland kombineras med tillsyn, t.ex. rådgivning och utvecklingsstöd. Utredningen lyfter också fram en tillsynsmyndighets rätt och skyldighet att ingripa mot de tillsynsobjekt som på något sätt bryter mot gällande regelverk. Tillsyn måste, enligt utredningen, således kopplas till någon typ av verksamt sanktionssystem.

För att tillsyn ska kunna genomföras krävs att regelverket är så tydligt att det inte lämnar utrymme för tolkning. Inom utbildningssektorn har regelverket ofta även en normgivande roll för att så tydligt som möjligt formulerar statens kvalitetsmål för verksamheten. Detta komplicerar dock användningen av tillsynsinstrumentet. Exempel på detta är författningstexter av typ att ”utbildningen ska bedrivas med god kvalitet”, ha tillskapats i ”samverkan med arbetslivet” och ”studerande ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen”.

Eftersom det ”rena” tillsynsinstrumentet bara kan fastslå vad som bryter mot ett regelverk och vad som inte gör det, behövs en metodik för en rättssäker och likvärdig bedömning som härleds ur det gällande regelverket. För att lösa detta dilemma har bl.a. Skol-

verket, Högskoleverket och KY-myndigheten byggt upp integrerade och/eller parallella verksamheter för kvalitetsgranskning som en del i myndighetsutövningen gentemot tillsynsobjekten. Här görs kvalitetsbedömningarna utifrån en komparativ skala som då bättre kan beskriva graden av måluppfyllelse och därmed också graden av möjlig kvalitetsförbättring.

5.1.3 Granskning av kvalitetssäkringsprocessen

Till det statliga ansvaret att granska och kontrollera uppnådd kvalitet och regelefterlevnaden har under de senaste decennierna tillförts uppgiften att granska och kontrollera tillsynsobjektens kvalitetssäkring av den egna verksamheten. Statens uppgift blir då att kontrollera att det finns ett system för kvalitetssäkring hos utbildningsanordnaren, att det tillämpas i verksamheten och att det fungerar.

5.2 Kvalitetssäkring inom yrkeshögskolan

5.2.1 Uppföljning och utvärdering

Uppföljning

Den nya myndigheten ska vara ansvarig statistikmyndighet inom sitt ansvarsområde. Den kommer att behöva bygga upp en fullgod uppföljning framförallt vad gäller resultatuppföljning. För att åstadkomma detta behöver myndigheten ha tillgång till ett studerande- och studiedokumentationssystem där studerandeprestationer kan följas på individnivå.

Myndigheten behöver också bygga upp ett uppföljningssystem som utgår från författningarna och de fastställda kvalitets-kriterierna. Här kan ingå resultatmått såsom uppgifter om deltagarnas etablering på arbetsmarknaden efter examen och bedömningar av hur väl de kompetenser som deltagarna erhållit överensstämmer med arbetslivets behov. Det kan också omfatta processrelaterade uppgifter såsom former för och innehåll i utbildningens arbetslivsanknytning eller omfattningen av undervisning och handledning.

Utvärdering

Syftet med datainsamlingen, oavsett om den har sitt ursprung i olika databaser, tillsyn eller inspektion, är att skapa underlag för myndighetens beslut och för en oberoende utvärdering. I båda fallen är kraven höga när det gäller god empiri och hög relevans.

Myndigheten har att löpande följa, granska och värdera den verksamhet som bedrivs inom ramverket. Ett avgörande motiv för att skapa ramverket är behovet av kvalitetssäkring av de berörda utbildningarna. Myndigheten har också att avgöra hur de begränsade ramarna till ekonomisk stöd till eftergymnasial yrkesutbildning ska fördelas. Därutöver krävs en återkommande fristående utvärdering av såväl yrkeshögskolan som system, som av enskilda utbildningar eller grupper av utbildningar och av myndighetens eget arbete.

De data som samlas in ska kunna ligga till grund för en värdering av

1. kvaliteten i enskilda utbildningar,
2. utbildningsanordnares förmåga att anordna utbildningar,
3. utbildningsbehov inom olika yrkesområden eller regioner,
4. inriktning och omfattning av det samlade utbildningsutbudet inom yrkeshögskolan, och
5. myndighetens arbete och arbetssätt.

De tre första områdena innefattas i myndighetens löpande arbete med prövning av ansökningar, fördelning av statsbidrag och utfasning av utbildningar. Inom dessa områden måste myndigheten bygga upp en hög intern kompetens. Den omvärldskunskap som byggs upp i samverkan med branscher, parter, myndigheter och andra organisationer och institutioner är ett nödvändigt underlag i det löpande arbetet.

Det fjärde och femte området behöver också uppmärksammas av myndigheten, t.ex. inom ramen för en återkommande egenutvärdering. Det är emellertid viktigt för att myndighetens legitimitet inte ska ifrågasättas, att den har resurser att låta oberoende institutioner, t.ex. vid universitet och högskolor, utvärdera olika aspekter av verksamheten inom såväl yrkeshögskolan som myndigheten.

5.2.2 Tillsyn

Tillsynen inom yrkeshögskolan bör, precis som inom högskole- och skolområdet, fokusera på enskilda deltagares rättigheter. Här ska den nya myndigheten bygga upp en god beredskap för att hantera anmälningar och klagomål.

En mer generell tillsyn som syftar till att avgöra om utbildningsanordnare följer viktiga delar av regelverket bör också ingå som en del i de besök på utbildningar som myndigheten kommer att göra som en del i den kvalitetskontrollerande verksamheten.

5.2.3 Kvalitetsgranskning, inspektion

Inspektionsbesök på utbildningar

Erfarenheterna från Högskoleverket, Skolverket och KY-myndigheten pekar entydigt på vikten av att tillsynsmyndigheter gör fysiska besök på de utbildningar som ligger inom deras ansvarsområden. Inte minst ger denna typ av besök möjlighet till en nära dialog mellan granskare och granskad, som ger legitimitet till både granskningsprocessen och dess resultat. Vid besöken får också den granskande myndigheten tillfälle att träffa förutom utbildningsanordnaren även undervisande personal, deltagare och representanter för samverkande organisationer, företag eller myndigheter.

Det är viktigt att betona att en kvalitetsgranskande verksamhet inte bara syftar till att identifiera och åtgärda brister. Även verksamheter som bedrivs med god kvalitet bör få detta bekräftat av sin tillsynsmyndighet. Det är betydelsefullt att den myndighet som har att bedöma vad som är god, mindre god eller otillräcklig kvalitet på en utbildning har referensramar som täcker hela ansvarsområdet.

Inom yrkeshögskolan är det angeläget att inspektionerna sker med relativt täta intervall. Till skillnad mot skolväsendet och högskolan bygger inte yrkeshögskolan på fasta institutioner. Verksamheten vilar i stället i stor utsträckning på lärarinsatser som köps eller lånas in från arbetslivet. Man kan inte räkna med att utbildningsanordnaren som sådan generellt är bärare av en pedagogisk tradition och förhållningssätt. Detta motiverar i sig att utbildningarna granskas ofta. Inspektionerna ger också, tillsammans med data från uppföljning och utvärderingsinsatser, underlag för myndighetens kontinuerliga prövning av utbildningarnas kvalitet och dimensionering. En tät återkoppling från kvalitetsgranskningen till

arbetet med planering och dimensionering av yrkeshögskolan är nödvändig för att upprätthålla en god anpassning till arbetslivets behov av kvalificerade medarbetare.

Underlag för inspektion

Ett inspektionsbesök hos en utbildningsanordnare ska vara väl förberett av myndigheten. Den kunskap som finns internt på myndigheten, t.ex. i studiedokumentationssystemet och i andra databaser, är en given kunskapskälla.

Högskoleverket har i sin utvärdering av lärosäten en längre tid arbetat med strukturerade självvärderingar från lärosätena inför utvärderingsbesöken. Dessa självvärderingar består både av kvantifierbara uppgifter såsom antalet studenter, lärarkompetens, genomsnittlig undervisningstid, undervisningsformer, examination osv. och av kommenterande och analyserande texter. I Skolmyndighetsutredningens betänkande *Tre nya skolmyndigheter* (SOU 2007:79) understryker utredaren att den nya inspektionsmyndigheten bör få i uppdrag att utveckla bättre former för självvärderingar inom skolsektorn där de nationella – inte lokala – målen ska utgöra referensbakgrund för självvärderingarna.

Kvalificerade och uttömmande självvärderingar från utbildningsanordnare är en förutsättning för en fungerande kvalitetssäkring av yrkeshögskolan. Hur dessa konkret ska utformas blir en viktig uppgift för den nya myndigheten att avgöra. Några utgångspunkter är att en utbildningsanordnares självvärdering ska utgå från nationella kvalitetskriterier och att den ska innehålla både faktauppgifter och en kritisk analys av den egna verksamheten. Analysen ska också vara tydligt evidensbaserad.

Genomförande av inspektionsbesök

Skolverket genomför idag inspektionsbesök i huvudsak med egen personal. Inför varje inspektionsbesök i en kommun sätts ett inspektörsteam samman, där både skolformskompetens och juridisk kompetens ska ingå.

Inom högskoleområdet bedöms verksamhetens kvalitet i hög grad utifrån det internationella vetenskapssamfundets normer och värderingar. Vid Högskoleverkets kvalitetsgranskning består därför

bedömargrupperna helt av externa experter. Högskoleverkets egen personal organiserar besöken och ansvarar för administrativa uppgifter. Den analys och de bedömningar som avslutar kvalitetsgranskningen och som är underlag för Högskoleverkets beslut, är helt bedömargruppens ansvar att ta fram.

Yrkeshögskolan har i detta avseende vissa likheter med högskolan. Verksamhetens kvalitet ska sålunda ytterst utvärderas mot krav, som inte har angivits av statsmakten. I högskolans fall är det internationella vetenskapssamhället normgivande, i yrkeshögskolans fall arbetslivet.

Externa bedömare från arbetslivet bör därför vara ett viktigt inslag i myndighetens kvalitetsgranskning.

5.2.4 Kontroll av systematiskt kvalitetsarbete

Ett systematiskt kvalitetsarbete ska vara en förutsättning för att få anordna utbildning inom yrkeshögskolan. Anordnarens eget arbete med kvalitetssäkring har betydelse genom att det initierar systematiska utvärderingsprocesser, som syftar till att identifiera brister i verksamheten, analysera orsakerna till bristerna och därefter vidta lämpliga åtgärder för att lösa dem. Det ger även insyn som underlättar för staten – och samverkande aktörer och intressenter – att bedöma kvaliteten i verksamheten.

Den nya myndigheten kommer att behöva bygga upp en god kompetens inom kvalitetssäkringsområdet. Bedömningar hur anordnare arbetar med kvalitetssäkring av utbildningarna bör vara en viktig del i myndighetens fortlöpande granskning av verksamheten. Detta är särskilt viktigt med tanke på den stora mångfald i fråga om anordnare, utbildningsformer och utbildningsinriktningar som kommer att finnas inom yrkeshögskolan.

5.2.5 Transparens

Den nya myndigheten bör ta fram en strategi för transparens eller genomsynlighet, där Internet utnyttjas som en lätt tillgänglig anslagstavla. All offentlig information om pågående och kommande utbildningar inom ramverket kan på så sätt enkelt göras tillgänglig för exempelvis arbetsgivare, deltagare och vägledare. Detta gäller särskilt sådan information som speglar kvaliteten i utbildningen.

Dessutom skulle myndigheten kunna utveckla en ordning som innebär att utbildningsanordnare inom ramverket har ett fungerande system för internetbaserad information.

5.2.6 Sanktioner

Villkoren för utbildningar inom yrkeshögskolan skiljer sig principiellt från utbildning inom skolväsendet och högskolan. Alla utbildningar har en tillfällig karaktär i så måtto att arbetslivet ska efterfråga de kvalifikationer som utbildningen syftar till att ge. Upphör arbetsmarknadens efterfrågan på vissa kvalifikationer ska den berörda utbildningen upphöra. Avveckling eller utfasning av en utbildning ska därför inte ses som en sanktion, utan som ett naturligt och nödvändigt inslag i verksamheten.

Däremot ska myndigheten ha befogenhet att ompröva ett beslut om att en utbildning ska omfattas av ramverkets kvalitetssäkring eller tilldelas statsbidrag eller särskilda medel. Om en utbildning åsidosätter regelverket, inte längre uppfyller de kvalitativa krav som gäller eller i övrigt åsidosätter sina åtaganden ska statsbidraget kunna återkallas eller i vissa fall återkrävas. Utbildningsanordnaren ska ges tillfälle att rätta till bristerna och hänsyn måste tas till deltagarna i pågående utbildning, men sanktionsmöjligheten är ett viktigt yttersta medel för myndigheten.

6 Yrkeslärande och yrkeskunnande

6.1 Inledning

I betänkandets inledningskapitel görs ett försök att tydliggöra yrkeshögskolans identitet och särart. I kapitel 4 redovisas ett antal kvalitetskriterier för utbildningar inom yrkeshögskolan, vilka bör bidra till att fördjupa bilden av utbildningarnas karaktär. I förevarande avsnitt redovisas i sammandrag några forskningsbaserade beskrivningar av yrkeskunnande, yrkeslärande och lärande i arbete. De utgör viktiga utgångspunkter för mina resonemang och förslag. Det bör också bidra till att ytterligare tydliggöra yrkeshögskolans identitet. Mina förslag om utbildningarnas utformning och om bedömning, betyg och examenssystem motiveras huvudsakligen på detta sätt.

Resonemangen i detta avsnitt bör också kunna tjäna som vägledning för anordnare av eftergymnasial yrkesutbildning, vars utbildningar ska föras in i yrkeshögskolan och som behöver inleda ett utvecklingsarbete för att långsiktigt svara mot de krav som ska ställas inom ramverket. Avsnittet bygger på aktuell vetenskaplig litteratur och har sammanställts i samarbete med fil. dr. Carl-Gustav Carlsson vid Stockholms universitet.

6.2 Yrkeslärande

Yrkeslärande är i första hand en mental fråga och inte primärt en fråga om handrörelser. I uttrycket mental inkluderas tanke, vilja och känsla.¹ Att lära sig utföra ett visst arbete kan till viss del vara en fråga om motorisk färdighetsträning, men inte enbart, utan det förutsätter också en mental process. Det som lärs ska både ge perspektiv, förståelse och konkreta konsekvenser för handlandet.

Fokus i yrkesutbildning ligger på samspelet mellan å ena sidan individens föreställningar, förväntningar och förutsättningar och å andra sidan arbetsuppgifternas komplexitet, svårighetsgrad och inbördes sammanhang. Samspelet mellan hur lärandesituationer organiseras, arbetsuppgifternas innehåll och individen utmärker det yrkesdidaktiska kunskaps- och verksamhetsområdet.

6.2.1 Praktiskt kunnande

Praktisk kunskap är ofta förknippat med något som ska utföras och benämns färdighetskunskap, vilket skulle kunna vara en motsvarighet till teoretisk kunskap som ofta benämns förståelsekunskap.

Men praktiskt kunnande² är inte en mekanisk process där man följer ett antal uppställda regler. Det går inte att lära sig behärska ett yrke eller kunskapsområde genom att lära sig ren teknik. Man lär sig att göra, genom att få omdömen om en genomförd uppgift. Detta ger egna erfarenheter; genom allt fler erfarenhetssituationer lär man sig tekniken.

I Läroplansutredningens betänkande Skola för bildning (SOU 1992:94) delas kunskap upp i fyra olika former som innefattar begreppen fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet.

Fakta är kunskap som information. Kunskapen är av teorikaraktär som är oberoende av yrkeskultur och tradition.

¹ Se vidare Kylén 1992; En helhetssyn på skolan. I: Björklid, P & Fischbein, S (red) Individens samspel med miljön. Nilsson, L; Den bortglömda arbetsuppgiften. I DS 2000:62; Samverkan mellan skola och arbetsliv. Om möjligheterna med lärande i arbete.

² Göranzon, B 1988; Den inre bilden. Aspekter på kunskap och handling. Molander, Bengt 1996/2000; Kunskap i handling. Göranzon, Bo 1990; Det praktiska intellektet. Josefsson, Ingela 1991; Kunskapens former. Perby, Maja-Lisa 1995; Konsten att bemästra en process. Om att förvalta yrkeskunnande. Polanyi, M 1983; The tacit Dimension.

Förståelse är kunskap som meningsskapande. Förståelsekunskapen innebär att förstå samband och innebörd av olika förlopp inom ett yrkesområde. Förståelsekunskapen är också relaterad till yrkestradition.

Färdighet är kunskap som utförande. I färdighetskunskapen ingår kunskapen om att använda kroppens olika förmågor.

Förtrogenhet är kunskap som omdöme. Förtrogenhetskunskapen har att göra med kunskap om hur man kan utföra vissa uppgifter genom att man genom erfarenhet tillägnar sig ett sätt att lösa yrkesrelaterade problem.

I sammanhanget betonas att det inte finns någon given hierakisk ordning mellan dessa kunskapsformer. En utbildnings uppgift är att ge möjlighet för individen att tillägna sig och utveckla de olika kunskapsformerna. Det som skiljer olika utbildningar från varandra är att tyngdpunkterna är olika. För den grundläggande yrkesutbildningen är det en tydlig fokusering på färdighetskunskaper. För den kvalificerade yrkesutbildningen förskjuts tyngdpunkten mot förståelse- och förtrogenhetskunskap.

6.2.2 Progression i yrkeskunnande

En vanlig referens och utgångspunkt vid beskrivning av hur människan tillägnar sig ett kunnande finns i bröderna Dreyfus' arbeten³. De presenterar en modell som innefattar fem stadier då man tillägnar sig en färdighet.

1. *Novis*: Novisen lär sig regler och använder sig av dem för att styra sina handlingar.
2. *Börjar lära sig*: Erfarenheterna gör att novisen nu fått tillgång till föredömen och goda exempel på meningsfulla aspekter av olika situationer som används som komplement till reglerna.
3. *Kompetent yrkesutövning*: Efterhand som förebilderna och de goda exemplen blir för många för att kunna införlivas på ett bra sätt, utvecklas färdigheter i att välja ut de aspekter som är viktigare än andra och uppmärksamma dessa. Engagemanget ökar och yrkesutövaren känner ansvar för sina insatser på området.

³ Dreyfus, H. & Dreyfus, E. S. 1986; Mind over Machine. The Power of Human Intuition and Expertise in the Era of the Computer. Se även bröderna Dreyfus artikel; Mästarlära och experters lärande i Nielsen & Kvale 2000; Mästarlära.

4. *Yrkesskicklighet, kompetens*: Regler och principer ersätts med situationsbetingade sonderingar; intuitivt beteende ersätter rationellt genomtänkta reaktioner. Man ser vad som måste göras, utan några kalkylerande betraktelser över alternativa möjligheter.

5. *Expertis*: Man vet nu inte bara vad som ska göras i en viss situation utan också hur det ska göras. Experten skiljer omedelbart mellan de situationer som kräver en viss form av handling och de situationer där man måste bete sig på ett annat sätt.

I en antologi⁴ skriver Håkan Zandén om sin egen yrkesprogression. Han beskriver det första stadiet när han enbart följde regler och rutiner, som att han var "omedvetet okunnig" om behovet av yrkeskunnande på arbetsplatsen. Nästa stadium när han fick ökat ansvar beskriver han som en insikt som "medvetet okunnig". Efter utbildning och ytterligare erfarenheter så genomförde han sitt arbete där han tyckte sig vara "medvetet kunnig". Fortsätter med ytterligare kurser och nya praktiska erfarenheter genom att byta arbetsplatser och bedömer att han nått en nivå som han kallar "omedvetet kunnig". Han avslutar med att han nu påbörjar sin väg mot en forskarutbildning som han tror leder till nivån "medvetet okunnig".

Zandéns beskrivning visar att resonemangen om progression i yrkeskunnande har relevans även inom tjänstesektorn.

Några exakta gränser mellan stegen låter sig naturligtvis inte göras. Det går inte heller att placera in individer i ett klart avgränsat stadium.

Kraven på kompetens inom ett yrkesområde för ett visst stadium är inte heller statiska, utan de förändras över tid i takt med att arbetslivets behov förändras. Det som med stor säkerhet kan sägas är, att kraven hela tiden kommer att öka och förändras. Därmed kommer också kraven att öka på att det ska finnas utbildningsmöjligheter som är anpassade efter behovet på arbetsmarknaden.

⁴ Arbetsintegrerat lärande, Högskolan Väst, Studentlitteratur.

6.2.3 Att tillägna sig yrkeskunnande på arbetsplats

Lärande i arbete eller arbetsplatsförlagt lärande kopplas ofta till teorierna om erfarenhetsbaserat lärande.

En utgångspunkt för erfarenhetsbaserat lärande är Kolbs lärandebegrepp⁵. Han beskriver lärandet som en process där kunskap skapas genom omvandling av erfarenhet. Lärandet är en utveckling av kunskap och förmåga att handla. I detta sammanhang anges fyra sätt att lära: konkret erfarenhet, reflektiv observation, abstrakt begreppsbyggnad och aktivt experimenterande. Kolb konstaterar att yrkeskunnande är en erfarenhetsbaserad och handlingsinriktad kunskap som det inte enbart går att teoretiskt läsa sig till hur en uppgift skall utföras.

Yrkeskunnande är något som infinner sig genom deltagande i yrkeskulturella miljöer. Lärandets sociala aspekt, det vill säga att lärandet sker i en praxisgemenskap, där den lärande kan tillägna sig en yrkesidentitet genom att hela tiden göra, pröva och öva tills ett kunnande erhålls, är viktig för att förstå progressionen i yrkeskunnandet. Att lära i arbetslivet innebär att deltagaren tar del av arbetsplatsens rytm, språk samt får erfarenhet av olika mänskliga relationer som kan uppstå på en arbetsplats.

Lärprocessen på en arbetsplats kan vara tämligen osynlig till skillnad från skolförlagd undervisning, där de olika momenten ofta delas upp och lyfts fram ur sitt sammanhang. Genom deltagande i arbetet med andra mer erfarna yrkesmän, lär sig deltagaren handlag och problemlösning utan att alltid själv vara medveten om, att det är en undervisningssituation.

Bedömningen av arbetet sker kontinuerligt genom dels kommentarer från mer erfarna kollegor eller handledare, dels genom att den produkt som tillverkats, eller den tjänst eller vara som levererats fungerar eller att arbetsmomentet som utförts visar sig omedelbart vara användbart. Lärandet på arbetsplatsen ger en omedelbar respons på kunnande. Det bidrar även till att utveckla en yrkesidentitet, som är svår att tillägna sig i skolmiljö.

Nielsen och Kvale har beskrivit fyra aspekter av lärprocessen⁶.

Den första är *yrkesgemenskap*. Den innebär att lärandet sker i en social organisation, i sin traditionella form som en yrkesmässig gemenskap i produktion. Genom deltagande i produktiva aktivi-

⁵ Kolb, D. A, 1984; *Experiential Learning. Experience as the Source of Learning and Development*.

⁶ Nielsen & Kvale 2003; *Praktikkens Læringslandskab – At lære gennem arbejde*.

teter tillägnar sig den lärande gradvis yrkets väsentliga färdigheter, kunskaper och värden genom att röra sig från ett perifert deltagande till att bli en fullvärdig medlem av yrkeskåren.

Den andra är att tillägna sig *yrkesidentitet*. Det sker genom att man lär sig ett yrkes många färdigheter och är ett steg på vägen för att behärska yrket, vilket är avgörande för att etablera en yrkesidentitet.

Det tredje är *lärande utan formell undervisning*. Därmed menas att det med arbetsplatsen följer en social struktur, där det finns möjlighet att observera och imitera det arbete som utförs.

Slutligen *utvärdering*, vilken huvudsakligen sker i arbets-situationen, genom kontinuerlig prövning av färdigheter och genom respons på hur produkterna eller tjänsterna fungerar och genom kundernas reaktioner.

6.2.4 Bedömning av yrkeskunnande

I anslutning till redovisningarna av kompetensbegreppet, yrkeskunnande och erfarenhetsbaserat lärande är det naturligt att ställa frågan hur utförs bedömning inom yrkesutbildning? Eftersom alla sinnen berörs i begreppet yrkeskunnande behöver bedömning utföras med hjälp av olika metoder. Generellt föreligger ett behov av att kunna dels synliggöra vilken kompetens som krävs för olika yrken i olika miljöer, dels bedöma hur en persons kunnande svarar upp mot den kompetensen. Traditionellt handlar bedömning av kunskap om att bedöma intellektuella förmågor där det praktiska genomförandet åsidosätts. Vid bedömning inom yrkesutbildning ska den intellektuella förmågan och den praktiska genomförande-förmågan vara väl sammanflätade.

Varför ska man göra en bedömning, vad ska bedömas, vem ska göra bedömningen, hur ska bedömningen gå till och när ska bedömningen ske? De fem frågorna hänger ihop och det finns inga på förhand givna svar på någon av frågorna, utan dessa måste hanteras i ett sammanhang.

För utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan blir det viktigt att utveckla den egna kompetensen när det gäller bedömning och synliggörande av yrkeskunnande. Nya metoder för bedömning av yrkeskunnande har på uppdrag av Skolverket utvecklats av PRIM-gruppen vid Stockholms universitet under den senaste tioårsperi-

oden.⁷ För den eftergymnasiala yrkesutbildningen och sådant yrkeskunnande som en person tillgodogjort sig genom informellt lärande i arbetslivet, återstår mycket utvecklingsarbete. I det perspektivet kan arbetet som utförts av Valideringsdelegationen utgöra ett av flera underlag. I allmänna termer är det emellertid angeläget att betona att bedömningen ska handla om den bedömdes (deltagarens) faktiska yrkeskunnande, oberoende av hur detta kunnande förvärvats. I Myndighetens för yrkeshögskolan uppföljning av anordnarnas arbete med kvalitetssäkring kommer bedömning av yrkeskunnande och formerna för kunskapskontroll, att vara viktiga områden.

6.3 Dokumentation och examina

6.3.1 Lärande i arbete

Mitt förslag:

Utbildningarna i yrkeshögskolan ska ha ett väsentligt inslag av arbetslivsanknutet lärande.

Inom yrkesutbildningen har strävan varit att den ska ske i en samverkan mellan utbildningsanordnare och arbetsliv. En viktig fråga har då varit på vilket sätt som arbetslivet tar en aktiv del i utbildningen och då i första hand ger möjlighet för deltagare att genomföra delar av sin utbildning på arbetsplatser.

Utbildning som bedrivs i samverkan med arbetslivet har skapat många namn och begrepp under den senaste 20-årsperioden. Praktik, APU – arbetsplatsförlagd utbildning, APL – arbetsplatslärande, AIL – arbetsintegrerat lärande, LPA – lärande på arbetsplats och LIA – lärande i arbete är exempel på beteckningar som använts och används.

Många upplever ett behov av att ringa in begreppen och skapa tydliga definitioner av vad de står för. Det är inte säkert att det vore en bra utveckling och kanske skulle motverka en utveckling av nya former för arbetsplatsernas möjlighet att bidra till progression av deltagarnas yrkeskunnande. En begränsad syn på hur arbetslivsanknutet lärande kan organiseras, skulle också stänga ute en del av de utbildningar som i dag är eftergymnasiala yrkesutbildningar.

⁷ Bedömning av yrkeskunnande från Carlsson C-G, Gerrevall P, Pettersson A, 2007; Bedömning av yrkesrelaterat kunnande.

Att utveckla formerna för arbetslivsanknytning av lärandet blir en utmaning för yrkeshögskolan. Begreppet LIA (lärande i arbete) är inom KY starkt förknippat med att en bestämd del av utbildningstiden ska vara förlagd till arbetsplats. För att inte en stor del av de eftergymnasiala yrkesutbildningarna ska hamna utanför möjligheten att ingå i yrkeshögskolan, måste formerna för arbetslivsanknytning utvecklas. Denna utveckling måste utgå från den kunskap som finns om hur yrkeskunnande utvecklas i samspel med produktion. Även om deltagarna inte alltid behöver befinna sig på en arbetsplats i bestämda perioder måste undervisning och handledning samt undervisande personal och handledande personal ha en stark anknytning till arbetslivet. Arbets- och övningsuppgifter behöver utformas så att en reell progression i lärandet kan uppnås.

Utveckling av arbetslivsanknytning

De utbildningar som i dag har en svag koppling till arbetslivet i sin undervisning, måste ges viss tid för att utveckla arbetsformer som möjliggöra ett arbetslivsanknutet lärande.

Hantverksutbildningar som riktas till yrkesområde där företagen ofta är enmansföretag behöver en flexibel syn på hur arbetslivsanknutet lärande kan organiseras. Den försöksverksamhet med lärlingsutbildning för vuxna i vissa hantverksyrken som har bedrivits sedan år 2004 är ett exempel på hur sådan utbildning kan organiseras.

Ett arbetslivsanknutet lärande borde också kunna uppnås genom att utbildningsanordnaren i samverkan med en bransch eller "skråföreträdare", nyföretagarorganisationer och möjliga finansierare, utvecklar en affärsidé som ger möjlighet att starta en verksamhet som utbildningen är ämnad för.

För utbildningar som har svårt att finna tillräckligt stora arbetsplatser kan tillämpning av projektarbeten och utvecklingsuppgifter hos företagen vara andra möjliga vägar att uppnå vissa av kriterierna för ett arbetslivsanknutet lärande.

Myndigheten för yrkeshögskolan bör genom sina uppföljningar och utvärderingar av kvalitetssäkringssystemet kunna stödja och främja utvecklingen av det arbetslivsanknutna lärandet.

6.3.2 Dokumentation av kunskaper inom yrkeshögskolan

Poängsystem

Mitt förslag:

Utbildningens omfattning ska anges med ett poängsystem där 100 poäng motsvarar heltidsstudier under 20 veckor.

När fasta studiegångar infördes vid de filosofiska fakulteterna år 1969 (prop. 1969:4) infördes också det poängsystem, som sedan dess tillämpats inom universitet och högskolor, där 1 poäng motsvarade en veckas heltidsstudier. Som en följd av den s.k. Bologna-processen sker nu inom högskolan en övergång till ett system där 60 poäng motsvarar ett läsårs heltidsstudier. Inom KY tillämpas ett system med 40 KY-poäng per läsår.

Modellen med 1 poäng för en veckas studier är enkel och mycket tilltalande. När högskolan nu går över till 1,5 poäng per vecka skulle yrkeshögskolan kunna anpassas till denna norm.

Tillämpningen av numeriskt lika, men ändå inte helt jämförbara poängsystem inom KY och högskolan har emellertid skapat förvirring. Frågan om tillgodoräknande av KY-poäng inom högskolan är ständigt aktuell. I det föregående har vikten av att kunna tillgodoräkna kunnande som förvärvats i det ena systemet när man går över till det andra betonats. Möjligen skulle diskussionen om tillgodoräknande underlättas om yrkeshögskolan använde ett annat poängsystem än högskolan. Fokus skulle då riktas mot förvärvade kunskaper i stället för numeriska värden.

Jag föreslår därför att en veckas heltidsstudier skall motsvara 5 poäng och en termin därmed 100 poäng.

*Examina***Mitt förslag:**

Utbildningen får avslutas med yrkeshögskoleexamen om den omfattar minst 300 poäng.

Utbildning som omfattar minst 400 poäng och innehåller minst 25 % lärande i arbete och ett självständigt arbete, får avslutas med kvalificerad yrkeshögskoleexamen.

Yrkesutbildning i Sverige har traditionellt inte avslutats med examen eller någon form av samlad examination. Yrkesutbildningen har dokumenterats i ett betygssdokument, i någon form av utbildningsbevis eller i ett intyg på genomgångna kurser. Detta förfaringssätt har inom landet varit väl förankrat och accepterat av eleverna, utbildningsväsendet och arbetslivet. Undantagen har varit vissa hantverksyrken, där gesäll- och mästarprov förekommit i Hantverksföreningarnas regi.

Internationellt skiljer sig det svenska systemet för yrkesutbildning på denna punkt från i stort sett alla andra EU-länder. Där avslutas yrkesutbildningar med en examen. Detta försvårar inte bara förståelsen för det svenska systemet, utan det leder också till ett outtalat, men ofta synligt ifrågasättande om en svensk utbildning utan examen kan hålla en hög kvalitet. En ordning med examina i yrkeshögskolan skulle sannolikt underlätta mobiliteten och erkännande av de svenska utbildningarna i andra länder.

På det nationella planet kommer en examensordning i yrkeshögskolan att underlätta för aktörerna på svensk arbetsmarknad att känna igen utbildningarna och veta vad de står för. För individen kan examen från yrkeshögskolan betyda att ställningen på arbetsmarknaden stärks. En examensordning bidrar dessutom troligen till att höja utbildningens status.

Av det föregående har framgått att lärande på arbetsplatsen, i samarbete med yrkeskunniga personer, har stor betydelse för fördjupningen av yrkeskunnandet. I en sådan situation kan man nå betydligt längre än i ett skolförlagt lärande. Detta motiverar att det i yrkeshögskolan bör finnas två olika examina.

Den allmänna examen bör benämnas *yrkeshögskoleexamen* och kräva att deltagaren har fullgjort vad som krävs för att bli godkänd på alla moment i en utbildning omfattande minst 300 poäng. För *kvalificerad yrkeshögskoleexamen* bör krävas dels att utbildningen omfattar minst 400 poäng, dels att minst en fjärdedel av utbild-

ningstiden utgjorts av lärande i arbete. Vidare bör krävas ett självständigt arbete.

Skillnaden på examenskraven mellan de två examina är dels omfattningen av utbildningen, dels vilka möjligheter som deltagarna har haft att fördjupa sitt yrkeskunnande i ett arbetsplatsförlagt lärandet. Det självständiga arbete eller examensarbete som ska ingå i den kvalificerade yrkeshögskoleexamen ska ta sin utgångspunkt i det som är centralt för progressionen i yrkeskunnandet. Ett fördjupat yrkeskunnande bygger på erfarenhetsbaserat lärande och det i sin tur blir tydligast i lärandet som sker på arbetsplatserna. Examensarbete bör därför utgöras av deltagarnas reflektioner om sitt eget lärande och kunskapsutveckling, kopplad till de arbetslivsanknutna lärsituationerna. Det bör råda stor frihet i fråga om formerna för dokumentation av dessa reflexioner.

I utbildningsplanen för en utbildning ska anges om utbildningen kan avslutas med en examen och vilka krav som i så fall ska gälla. Utbildningsplanen fastställs av myndigheten. Den deltagare som av någon anledning inte vill ta ut examen ska kunna få ett utbildningsbevis. För båda formerna av dokumentation gäller, att det ska framgå vad utbildningen innehåller och vilka mål som deltagaren uppnått.

Av den kursplan som fastställs av utbildningsanordnaren ska framgå vilka betyg som ska användas. Som betyg bör få användas något av uttrycken Icke godkänd och Godkänd eller Icke godkänd, Godkänd och Väl godkänd.

Myndigheten för yrkeshögskolan bör bemyndigas att utfärda ytterligare föreskrifter för att säkerställa likvärdigheten i fråga om examina, examensarbete, utbildningsbevis och betyg.

Dokumentation i ett EU-perspektiv

En allt viktigare aspekt på hur utbildningar utformas och hur de kvalitetssäkras är hur de förstås och accepteras i andra länder. För utbildningar vid universitet och högskolor pågår nu ett intensivt arbete på svenska lärosäten att anpassa och kvalitetssäkra utbildningarna i enlighet med de så kallade Bologna-processen. Även inom yrkesutbildningsområdet har det under de senaste 10 åren pågått olika projekt i syfte att öka transparensen i de nationella systemen och därmed öka möjligheterna för mobilitet. År 2002 inleddes den s.k. Köpenhamnsprocessen som syftar till att finna

gemensamma former för erkännande av yrkesutbildningar inom EU.

För närvarande pågår utveckling av European Qualifications Framework (EQF) som ger möjligheter att beskriva utbildningsnivåer utifrån utbildningens mål (learning outcomes). Det är nödvändigt för Myndigheten för yrkeshögskolan att aktivt följa och delta i det europeiska utvecklingsarbetet för att placera in den svenska yrkeshögskolan på den europeiska utbildningskartan.

7 Utbildningens organisation m.m.

7.1 Utgångspunkter

Förslaget om yrkeshögskolan innebär att ett ramverk ska skapas, som lämnar utrymme för utbildningar med olika karaktär, tradition och huvudmannaskap. Syftet är inte att utveckla en ny ”skolform” med krav på betydande enhetlighet. Däremot är avsikten att i vissa avseenden utforma enhetliga regler, som medverkar till att säkerställa utbildningarnas kvalitet, deltagarnas rättssäkerhet och en effektiv resursanvändning. En precisering av yrkeshögskolans idé och karaktär är också nödvändig för att möjliggöra gränsdragning mot andra utbildningsformer, särskilt högskolan.

Den föreslagna regleringen av utbildning inom yrkeshögskolan innebär att vissa utbildningar, främst påbyggnadsutbildningar och kompletterande utbildning, behöver utvecklas och anpassas för att passa in i yrkeshögskolan. Detta gäller främst utbildningarnas arbetslivsanknytning och formerna för ledning och styrning av dem.

Även inom ramen för den föreslagna regleringen är emellertid friheten stor för anordnarna, att själva bestämma formerna för och innehållet i verksamheten. I flera avseenden ersätts jämförelsevis detaljerade regler i nuvarande författningar med en uppsättning kvalitetskriterier, dvs. närmast med en form av målstyrning.

7.2 Lokal ledning och styrning

7.2.1 Styrinstrument m.m.

Hur en utbildning ska genomföras lokalt regleras dels genom styrdokument, dels genom beslut av en lokal ledning för verksamheten. I nuvarande system används olika kombinationer av utbildnings- och kursplaner samt lednings- eller styrgrupper. En lokal skolledning, ”rektor”, spelar i vissa fall en viktig roll. Ytterst har naturligtvis lärare och handledare stort inflytande över verksamhetens praktiska utformning.

Utbildningsplanen är ett övergripande dokument, som i flera fall fastställs av den myndighet som också beslutar att utbildningen får anordnas inom det aktuella regelverket. Utbildningsplanerna definierar bl.a. utbildningens mål, huvudsakliga innehåll, omfattning och utbildningsanordnare.

Kursplanen fastställs oftast lokalt och beskriver bl.a. uppläggning och omfattning av undervisning och handledning samt mål för och innehåll i kurser och delkurser.

Inom KY och kompletterande utbildningar finns en lokal ledningsgrupp, som bl.a. antar deltagare till utbildningen och ansvarar för att verksamheten bedrivs i enlighet med styrdokumentet och andra villkor som kan vara kopplade till exempelvis ett statsbidrag. Påbyggnadsutbildningarna är en del av den kommunala vuxenutbildningen och är underställd den politiska nämnden i kommunen. Den dagliga ledningen utövas där av en skolledare.

7.2.2 Övervägande och förslag

Daglig ledning

Mitt förslag:

Vid varje utbildning ska det finnas en person som har ansvaret för det dagliga arbetet i verksamheten.

I nuvarande reglering, utom för påbyggnadsutbildningarna, finns inga föreskrifter om ledningen av den dagliga verksamheten hos en utbildningsanordnare. Ledningsansvaret ligger inom KY på ledningsgruppen. För deltagarna är det otillfredsställande om det inte finns en person, som har ett av anordnaren utpekade dagligt ansvar för utbildningen. I en välfungerande utbildning spelar detta för-

modligen mindre roll, men när problem uppstår är det viktigt att en sådan person finns. Det gäller inte minst inom utbildningar, där flertalet lärare och handledare har sin huvudsakliga verksamhet i andra företag eller förvaltningar och endast är tillgängliga för deltagarna vid vissa undervisnings- eller handledningstillfällen.

Jag har inte bedömt att det finns behov att definiera befogenheterna för den person som har den dagliga ledningen. Det bör varje utbildningsanordnare avgöra själv.

Ledningsgrupp

Mitt förslag:

Det ska finnas en ledningsgrupp för varje utbildning. Flertalet av ledamöterna ska vara företrädare för arbetslivet.

Utbildningar inom yrkeshögskolan ska ta sin utgångspunkt i och startas utifrån ett behov på arbetsmarknaden. Innehållet ska definieras med hänsyn till arbetslivets efterfrågan på specifika kvalifikationer. Utbildningarna ska kvalitetssäkras och utvärderas med utgångspunkt i arbetslivets behov. Utbildningen ska genomföras med väsentliga inslag av arbetslivsanknutet lärande. Det ekonomiska åtagandet för en utbildning inom yrkeshögskolan delas mellan det offentliga, arbetslivet och individen.

För varje utbildning inom yrkeshögskolan ska det finnas en ledningsgrupp. Med de nyssnämnda utgångspunkterna för utbildningar inom yrkeshögskolan är det rimligt, att arbetslivets inflytande över och ansvar för utbildningen görs tydligt genom att en majoritet i ledningsgruppen företräder det arbetsliv som efterfrågar utbildningen. Med ett starkt inflytande över utbildningens innehåll och genomförande följer också ansvar för att utbildningen kan genomföras med en stark arbetslivsanknytning.

Ledningsgruppen bör ha minst 5 medlemmar. I gruppen bör alltid den person som har ansvaret för det dagliga arbetet i verksamheten och en företrädare för deltagarna ingå. Därutöver avgör utbildningsanordnaren gruppens sammansättning. Det är ändå viktigt att poängtera att en bred representation alltid är värd att eftersträva.

Ledningsgruppen ska ansvara för att utbildningen genomförs i enlighet med lag och förordning samt de styrdokument som har fastställts. Den ska fastställa kursplaner för utbildningen och anta

studerande. Ledningsgruppen ska vidare pröva frågor om tillgodoräknande av kunskaper som förvärvats genom annan utbildning eller på annat sätt. Examens- och utbildningsbevis ska utfärdas av ledningsgruppen som också ska svara för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs.

För de utbildningar som avses leda till kvalificerad yrkeshögskoleexamen bör ytterligare krav ställas på ledningsgruppens sammansättning. De längre och mer kvalificerade utbildningarna hämtar sannolikt en större del av det teoretiska innehållet från moment, som ingår i de studieförberedande programmen inom gymnasieskolan eller den grundläggande högskoleutbildningen. En representation för högskolan respektive gymnasieskolan i ledningsgruppen kan ses som ett led i kvalitetssäkringen av utbildningen. Det innebär inte att högskolan eller kommunen som sådana garanterar utbildningens kvalitet, men det säkerställer att ledningsgruppen innehåller tillräcklig kompetens för sitt uppdrag.

Genom högskolans och kommunens representation i ledningsgruppen grundläggs också en samverkan mellan utbildningsformerna. Denna samverkan är förutsättningen för att man i förväg ska kunna redovisa villkoren för att kunskaper, som är förvärvade i den ena utbildningsformen, ska kunna tillgodoräknas i den andra.

Utbildningsplan

Mitt förslag:

Myndigheten för yrkeshögskolan ska efter förslag från utbildningsanordnaren godkänna en utbildningsplan.

Den nationella styrningen av utbildningarnas innehåll inom yrkeshögskolan måste i högre grad än för andra delar av det offentliga utbildningsväsendet, präglas av en stor lokal frihet som ger möjlighet till flexibilitet och anpassning till förändringar i arbetslivet.

I anslutning till att Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar att en utbildning ska omfattas av ramverkets kvalitetssäkring ska myndigheten fastställa en utbildningsplan. Denna ska innehålla uppgifter om vem som är ansvarig utbildningsanordnare och eventuella övriga utbildningsanordnare som anlitas. Av planen ska framgå utbildningens mål, inriktning och huvudmoment samt dess omfattning och kraven för examen. Vidare ska utbildningsplanen ange utbildningens uppläggning och organisation samt antalet timmar

lärar- eller handledarledd verksamhet. Slutligen ska framgå eventuella krav på särskilda förkunskaper och metoder för urval mellan sökande samt hur utbildningen kvalitetssäkras. Utbildningsplanen utgör på så sätt ett viktigt underlag för myndighetens bedömning av en ansökan från en anordnare.

Kursplan

Mitt förslag:

Ledningsgruppen ska fastställa en kursplan för varje utbildning.

Kursplaner ska fastställas av ledningsgruppen för utbildningen. Kursplanerna visar vilka kurser som utbildningen omfattar, kursernas benämning, målen för dem och det huvudsakliga innehållet i varje kurs, samt hur många poäng kurserna omfattar. Av kursplanen ska också framgå principerna för betygssättning och formerna för kunskapskontroll.

För utbildningar med inriktningar som kräver nationellt likvärdigt innehåll får Myndigheten för yrkeshögskolan meddela föreskrifter om vilka kunskaper och färdigheter som deltagarna ska ha uppnått vid utbildningens slut. Det bör i första hand avse utbildningar som formellt eller reellt är behörighetsgivande för ett visst yrke eller funktion. I flertalet fall styrs utbildningens innehåll då av de krav en tillsynsmyndighet ställer. Som exempel kan nämnas trafiklärare, pilot och allmän el-behörighet där innehållet reellt sett anges av respektive Vägverket, Luftfartsstyrelsen och Elsäkerhetsverket.

Den internationella utvecklingen med ökade krav på igenkännande av utbildningar mellan länder, kan medföra ett ökat behov av styrning för vissa utbildningar. Myndigheten ska då i samverkan med arbetslivet bedöma om det för några yrkesområden finns anledning att utfärda föreskrifter som säkerställer nationell likvärdighet beroende på internationella branschöverenskommelser.

7.3 Personal för undervisning och handledning

Den undervisande och handledande personalen är ofta utbildningens främsta resurs. Genom regleringar för samtliga utbildningsformer, utom folkhögskolan, markeras betydelsen av lärarnas kompetens. Kraven på denna kompetens tycks dock formuleras olika både mellan och inom respektive utbildningsform.

Av de eftergymnasiala utbildningsformerna är det endast påbyggnadsutbildningen, som kräver en längre formell lärarutbildning. Samma reglering gäller där som för gymnasieskolan. För vissa lärare vid högskola och universitet krävs en högskolepedagogisk utbildning, som normalt omfattar cirka tio veckor. Staten ställer inga krav på folkhögskolans lärare, men erbjuder utbildning till folkhögskollärare. Lärare och handledare i kvalificerad yrkesutbildning och kompletterande utbildning ska enligt förordningarna vara kompetenta för den verksamhet som de ska bedriva. Det fordras ingen formell utbildning och det finns heller ingen särskild lärarutbildning för dessa sistnämnda skolformer.

Läraryrket som sådant är inte självklart. Idag kallas den pedagogiska personalen vid de eftergymnasiala utbildningarna lärare, både i regleringar och i folkmun. Den som har till uppgift att stödja en elevs eller deltagares lärande kallas normalt för lärare. Men utvecklingen går mot formalisering och ökad reglering av läraryrket. I detta betänkande används ibland, i enlighet med gängse språkbruk, beteckningen lärare och handledare för de personer som genomför undervisning och handledning inom yrkeshögskolan. Denna terminologi har valts enbart av praktiska skäl och innebär inget ställningstagande för att endast personer med en formaliserad lärarutbildning skulle kunna vara verksamma inom yrkeshögskolan.

En stor del av utbildningen inom yrkeshögskolan kommer, som en följd av kravet på en stark arbetslivsanknytning, att genomföras med hjälp av personer, som inte har formell lärarutbildning. Ytterligare en anledning till att så måste vara fallet, är att det av naturliga skäl saknas adekvat lärarutbildning för kvalificerad yrkesutbildning och kompletterande utbildning. De nuvarande utbildningsformerna har intill de senaste åren varit av så begränsad omfattning, att en särskild lärarutbildning inte aktualiserats.

Detta innebär naturligtvis inte att frågan om lärarnas och handledarnas kompetens är oviktig. Utbildningens kvalitet inom yrkeshögskolan kommer i hög grad att vara beroende av att lärare och

handledare med erforderlig ämnesmässig och pedagogisk kompetens kan rekryteras. Ett viktigt kvalitetskriterium inom yrkeshögskolan handlar, som framgår av avsnitt 4.3, om lärarnas kompetens för sin uppgift. I likhet med nuvarande författningar föreslås också en reglering som kräver att den undervisande och handledande personalen har den kompetens som krävs.

Begreppet lärarkompetens kan i detta sammanhang delas upp i pedagogisk kompetens respektive ämnes/yrkeskompetens. Dessa eller liknande begrepp har behandlats bland annat i flera statliga utredningar.

1992 års högskoleutredning Frihet Ansvar Kompetens, Grundutbildningens villkor i högskolan (SOU 1992:1) utredde begreppet pedagogisk skicklighet. Där togs ett antal kriterier upp som här i modifierad form kan förklara pedagogisk kompetens i yrkeshögskolan:

- Förmåga att strukturera och organisera kunskapsmassan i kurser och i den egna undervisningen
- Förmåga att förmedla engagemang och intresse för ämnet
- Förmåga att aktivera deltagarna till egen inläring
- Förmåga till kommunikation med deltagare och arbetsliv
- Förmåga till helhetssyn och förnyelse

Begreppet yrkeskompetens har i utbildningssammanhang bland annat tagits upp i betänkandet Hög Ribban! Lärarkompetens för Yrkesutbildning (SOU 1994:101). Där behandlades kompetenskraven för yrkeslärare. Yrkeskompetens kan enligt utredningen bedömas utifrån yrkesverksamhetens

- relevans,
- längd,
- aktualitet, och
- kvalifikationsnivå.

I förarbetena till propositionen (prop. 1998/99:110) om de kompletterande utbildningarna beskrevs lärarkompetens i termerna: ”kompetenta lärare har goda yrkeskunskaper, pedagogisk förmåga, social kompetens, kunskap om samhällets mål för undervisning i frivilliga skolformer samt förmåga att utvärdera och kritiskt granska sin undervisning och skolans verksamhet” (SOU 1998:11).

Dessa synsätt på pedagogisk skicklighet och yrkeskompetens kan vara aktuella vid rekrytering av personal, kompetensutveckling och kvalitetsgranskning i yrkeshögskolan.

Arbetslivet avses få ett starkt inflytande över utbildningen inom yrkeshögskolan. Med detta inflytande följer ett ansvar. En del av detta ansvar handlar om att medverka till att personer med relevant kompetens för en utbildning också kan engageras för undervisning och handledning.

Det är emellertid inte givet att den som har adekvata kunskaper i sak, också har den pedagogiska erfarenheten eller förmågan. Man bör dock inte bortse från, att många av dem som har en formell lärarutbildning är yrkesverksamma inom andra delar av samhället än utbildningsväsendet. För att stärka den pedagogiska skickligheten hos lärare och handledare bör det åligga utbildningsanordnarna att erbjuda kompetensutveckling.

Det bör vara en angelägen uppgift för Myndigheten för yrkeshögskolan att – inom ramen för sitt uppdrag att stödja utvecklingen av verksamheten – främja pedagogisk fortbildning av personer som medverkar i undervisning och handledning.

7.4 Flexibelt lärande

Yrkeshögskolans huvuduppgift är att tillgodose arbetslivets behov av kvalificerade medarbetare. Utbildningen av dem ska genomföras med en stark arbetslivsanknytning, helst i form av lärande i arbete. Målgruppen för utbildningarna är bred. Såväl ungdomar som kommer direkt från gymnasiet som vuxna med några års yrkeserfarenhet och yrkesverksamma som behöver stärka sin kompetens kommer att söka sig till yrkeshögskolan.

För att kunna möta alla deltagares behov av stöd för sitt lärande, måste utbildningarna inom yrkeshögskolan präglas av stor flexibilitet. Yttre förutsättningar kan i det enskilda fallet begränsa de möjliga formerna, men utgångspunkten måste vara en hög grad av anpassning till de aktuella behoven.

Många skäl talar för att man utnyttjar möjligheterna till distansutbildning för hela utbildningar eller som ett inslag i denna, t.ex. under den arbetsplatsförlagda delen av en utbildning. Rekryteringen av deltagare och tillgången till praktikplatser kan underlättas, om de geografiska hindren undanröjs. Möjligheterna för yrkesverksamma att ta del av moment och delkurser som led i en

kompetensutveckling – inom ramen för personalutbildning eller på eget initiativ – ökar kraftigt om utbildningen huvudsakligen ges på distans. Yrkeslärandet gynnas självfallet om det kan genomföras på arbetsplatsen. Den moderna tekniken öppnar många olika möjligheter att stödja vuxnas lärande oberoende av plats och tid.

En utbildning som i hög grad bygger på en nära samverkan med arbetslivet behöver också anpassa sig till arbetslivets årsrytm. Terminsindelningen, som i grunden är utformad för att möta bondesamhällets behov av arbetskraft, medger sällan ett effektivt resursutnyttjande. Det är rimligare att anpassa utbildningarnas längd till vad utbildningsmålen kräver än till terminssystemet. Ett arbetsår på ca 40 veckor dominerar emellertid inom utbildningsväsendet och deltagarnas valmöjligheter underlättas av en i huvudsak gemensam tidpunkt för kursstart kring månadsskiftet augusti/september.

En utbildning som är anpassad till det flexibla lärandet utnyttjar också möjligheten till validering och tillgodoräknande av reell kompetens på ett systematiskt sätt. Det kan avkorta utbildningstiden för deltagarna och därmed öka systemets kapacitet.

8 Ett delat åtagande

8.1 Bakgrund

I dagens svenska system för grundläggande yrkesutbildning finns primärt tre intressenter: det allmänna, företrätt av staten och kommunerna, arbetslivet, företrätt av parterna på arbetsmarknaden, branscher och av andra organisationer samt den enskilde deltagaren. Rollfördelningen är tydlig. Stat och kommun (inom det ”gröna området” även landstingen) svarar för finansiering och/eller anordnande, Arbetslivet tar emot de utbildade och medverkar i varierande omfattning till att möjliggöra arbetsplatsförlagd utbildning (APU) och att definiera utbildningsbehoven. Den enskilde investerar något eller några år av sitt liv i utbildning. Dagens situation har huvudsakligen sin grund i utvecklingen under förra seklet. Något annat än marginella förändringar av denna rollfördelning har under senare år sällan diskuterats.

Eftergymnasial yrkesutbildning var ursprungligen universitetens huvuduppgift. Efter reformationen och under stormaktstidens territoriella expansion tillkom universiteten i Lund, Åbo, Dorpat och Greifswald för att möta statens behov av utbildade och lojala präster, domare och ämbetsmän. Också senare handlade eftergymnasial yrkesutbildning i hög grad om utbildning för samhällliga behov inom skola, vård, omsorg och förvaltning.

Jämfört med den teoretiskt inriktade utbildningen inom skolväsendet och på universitetsnivå väcktes statsmaktens engagemang för det vi i dag menar med yrkesutbildning sent. Före industrialiseringen och införandet av näringsfrihet i mitten av 1800-talet reglerades yrkesutbildningen inom skräväsendet. Först i början av 1900-talet tillkom en offentlig utredning om behovet av en tidsenlig och industriorienterad utbildning på en lägre nivå, den s.k. tekniska kommittén. Efter det första världskriget tillkommer de första statliga yrkesutbildningsstadgorna och ett statligt ekonom-

iskt stöd till kommunala lärlings- och yrkesskolor, vilka förutsatte en fungerande lärlingsutbildning.

Under 1930- och 40-talen framfördes politiska krav på lagstiftning om lärlingsutbildning. Parterna avvisade krav på lagstiftning och förordade – i Saltsjöbadsavtalets anda – reglering av yrkesutbildningen via kollektivavtal. I början av 1940-talet avstod man medvetet från att lagstifta om arbetslivets ekonomiska ansvar för lärlingsutbildning. På den punkten skiljer sig Sverige från många andra länder, t.ex. Danmark. Beslutet blev dock långsiktigt betydelsefullt. Under samma tidsperiod stärktes emellertid arbetslivets inflytande över yrkesutbildningens innehåll. År 1944 skapades arbetsmarknadens yrkesråd och Kungl. Överstyrelsen för yrkesutbildning (KÖY).

Under de följande årtiondena ökade de statliga anslagen till kommunala yrkesskolor och landstingsdriva verkstadsskolor. Under 1960-talet förlorar den företagsförlagda utbildningen, relativt sett, i betydelse. Tillkomsten av den sammanhållna gymnasieskolan i början av 1970-talet innebar en breddning av innehållet i yrkesutbildningarna samtidigt som karaktären av färdigutbildning försvagades. Den grundläggande yrkesutbildningen integrerades helt i skolan och arbetslivet ”befriades” i praktiken från formellt ansvar.

Arbetslivet utövade centralt även fortsättningsvis stort inflytande på innehållet i utbildningen genom ett väl utvecklat samarbete mellan å ena sidan Skolöverstyrelsen – senare Skolverket – och å den andra yrkesnämnder och branschorganisationer. På den lokala nivån var samarbetet av mycket varierande omfattning och form.

Med översynen av den gymnasiala yrkesutbildningen (ÖGY) 1986 presenterades förslaget, att arbetslivets ekonomiska åtaganden skulle regleras på nationell nivå. Någon sådan reglering kom dock inte till stånd, utan man hänvisade till olika former av samarbetsavtal på lokal nivå.

Någon diskussion om arbetslivets, utanför den offentliga sektorn, eventuella medansvar för finansieringen av utbildningen inom universitet och högskolor har inte förts. Däremot har stort intresse ägnats åt frågor om statens ersättning till kommuner och landsting för deras medverkan i läkar- och tandläkarutbildningen. Denna diskussion handlade naturligtvis till någon del om avnämarnas ekonomiska medansvar.

Inte heller för högskolans utbildningar inom teknik och ekonomi, som direkt är riktade mot industrins och näringslivets behov, har medfinansiering av utbildningskostnaderna från arbetslivets sida varit aktuell. Andra former av samarbete mellan dessa utbildningsanordnare och arbetslivet är dock sedan länge väl utvecklade. Det har handlat om forskning, om medverkan i undervisning och – inte minst – om examensarbeten.

Med tillkomsten av KY i mitten 1990-talet bröts nya vägar i två avseenden. Dels etablerades, för första gången efter högskole-reformen, en ny eftergymnasial utbildningsform utanför högskolan, dels skapades en utbildningsform, där arbetslivet svarade för ca en tredjedel av utbildningskostnaden. Grunden för detta åtagande från arbetslivets sida var att det fick ett avgörande inflytande över utbildningens innehåll och dimensionering.

För den tredje parten i yrkesutbildningen, den enskilde deltagaren, har utbildning inom de offentliga systemen under de senaste 50 åren varit avgiftsfri. Dessförinnan förekom terminsavgifter på relativt måttlig nivå inom flera utbildningsformer. Deltagandet har under de senaste decennierna stimulerats med olika former av familje- och studiestöd. Elevavgifter, i vissa fall höga avgifter, är regel bland de kompletterande utbildningarna.

8.2 Utbildningsmålets förändring

Den grundläggande yrkesutbildningen i gymnasieskolan är yrkesförberedande. Färdigutbildning förutsätts ske efter anställning i ett företag. Inom vissa branscher avspeglas detta förhållande i kollektivavtalens reglering av ingångslöner m.m. För att betraktas som fullärd arbetare och därmed få full betalning krävs inte sällan ett eller flera års yrkeserfarenhet.

Såväl arbetslivets utveckling som förändringar inom gymnasieskolan har accentuerat detta förhållande. Det ökade kunskapsinnehållet i produkter och produktionsmetoder liksom ny arbetsorganisation kräver djupare och bredare kompetens av de anställda. Möjligheterna för eleverna att nå de kompetensnivåerna inom gymnasieskolans tre år har minskat. Denna utveckling inom arbetslivet var en av de drivande faktorerna bakom tillkomsten av den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) i mitten av 1990-talet.

Breddningen av gymnasieskolans program vid gymnasiereformen år 1992, innebar, jämfört med det tidigare linjegymnasiet, både en

generalisering och fördjupning av utbildningens innehåll. Antalet utgångar från gymnasieskolan minskade drastiskt. Detta medförde emellertid också att eleverna nådde en lägre grad av yrkesspecifik specialisering. Behovet och omfattningen av färdigutbildning i företag efter anställning ökade sålunda med programgymnasiet. Också dessa förändringar har medverkat till kraven på en eftergymnasial yrkesutbildning.

Den nu sittande Gymnasieutredningen (U 2007:01) arbetar med alternativ, som innebär en högre andel karaktärsämnen och ett större antal utgångar än i den nuvarande gymnasieskolan. Detta kan antas leda till att en något högre grad av färdigutbildning blir möjlig inom vissa yrkesområden. Behovet av eftergymnasial yrkesutbildning påverkas dock knappast mer än marginellt. Den högre kompetensnivå som yrkeshögskolan syftar till kan sällan nås inom ett treårigt gymnasieprogram.

När KY utvecklades erbjöds arbetslivet att på ett avgörande sätt påverka utbildningens innehåll och dimensionering. Detta utökade inflytande kan, vid sidan av förskjutningen av ansvaret för färdigutbildningen, ha varit en avgörande faktor för att näringslivet var berett att medverka vid finansieringen av den kvalificerade yrkesutbildning.

8.3 Ett förändrat åtagande

8.3.1 Arbetslivets åtagande

Mitt förslag:

Inom yrkeshögskolan bör krävas ett större åtagande från arbetslivets sida när det gäller den eftergymnasiala yrkesutbildningen än vad som är vanligt i fråga om den grundläggande yrkesutbildningen.

Etableringen av – och en tänkt tillväxt av – yrkeshögskolan utgör en rimlig utgångspunkt för att i generella termer pröva ansvarsfördelningen mellan det allmänna och det arbetsliv som är avnämare av den utbildade arbetskraften.

Yrkeshögskolan innebär, principiellt sett, en vidgning av det allmännas åtagande. Detta är delvis förorsakat av arbetslivets förändring, delvis av utvecklingen av gymnasieskolan. Detta motiverar ett större åtagande från arbetslivets sida när det gäller den efter-

gymnasiala yrkesutbildningen än vad som är vanligt i fråga om den grundläggande yrkesutbildningen, precis som skedde vid etableringen av KY.

Ett annat starkt skäl för ett ökat åtagande från arbetslivets sida är det inflytande över utbildningens innehåll och inriktning som följer av den föreslagna utformningen av yrkeshögskolan. Arbetslivet ges genom förslagen stort inflytande över hela processen från initiering till genomförande av utbildningarna inom yrkeshögskolan. Konstruktionen borgar för att de utbildningar som anordnas svarar mot behov som verifieras av arbetslivet. Med ett stort inflytande följer såväl incitament till engagemang som krav på ansvarstagande.

Det större åtagandet från arbetslivets sida kan ta sig många uttryck. Det behöver anpassas till situationen inom varje bransch eller utbildning. Arbetslivets ökade åtagande bör därför ta sig uttryck i ett brett engagemang i utbildningen, ett engagemang som anpassas till utbildningens, branschens och företagets karaktär. Med hänsyn till betydelsen av lärande på arbetsplatsen för progressionen i yrkesutbildningen, är tillhandahållande av platser för lärande i arbete (LIA) en viktig och angelägen form av medfinansiering av den eftergymnasiala yrkesutbildningen även utanför nuvarande KY.

De personer som ska svara för undervisning och handledning inom yrkeshögskolan kommer i stor utsträckning att behöva frigöras från ordinarie uppgifter i företag eller förvaltningar. En generös inställning från arbetsgivarna är här nödvändig om utbildningens kvalitet ska kunna upprätthållas. Det handlar i första hand om att ge möjlighet dvs. tid till medverkan, men kan även avse lönekostnader.

Speciallokaler och dyrbar eller skrymmande utrustning är ibland en förutsättning för en realistisk yrkesutbildning. Att ställa sådana till en utbildningsanordnares förfogande stör produktionen, men kan vara ett avgörande bidrag till en kvalitativt god yrkesutbildning.

Ett engagemang som tar sig uttryck i aktiv medverkan vid initiering, utvärdering eller utfasning av utbildning eller medverkan i ledningsgrupper är också en förutsättning för att yrkeshögskolans syften ska kunna nås. Erfarenheterna av KY pekar entydigt på, att när ett sådant engagemang saknas på lokal nivå, återverkar det menligt på utbildningens kvalitet.

Alla de nämnda formerna för konkretisering av arbetslivets åtagande utgör en ekonomisk belastning för det eller de företag som direkt berörs. Möjligheten att rekrytera personal med adekvat kompetens är emellertid en förutsättning för en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig verksamhet.

En grundläggande svårighet i sammanhanget är att fördela kostnaderna för detta åtagande på ett rimligt sätt mellan företagen och inom branscher. I andra länder har detta problem angripits lagstiftningsvägen eller genom frivilliga överenskommelser. Kollektiva fonder, lagreglerad uttaxering av avgifter och skattelättnader är tre använda metoder. Samtliga modeller har också vid olika tillfällen aktualiserats i Sverige, främst för finansiering av personalutbildning. De har aldrig fått erforderligt politiskt stöd. Inom några branscher med mycket stor andel enmans- och småföretag finns dock överenskommelser om gemensam finansiering av enskilda företags medverkan i den grundläggande yrkesutbildningen.

Det saknas förmodligen politiska förutsättningar för att i Sverige genom lagstiftning tvinga fram en medfinansiering av den eftergymnasiala yrkesutbildningen från arbetslivets sida. Ett annat skäl att nu avstå från att föreslå en sådan lösning är, att den eftergymnasiala yrkesutbildningen, i kvantitativa termer, fortfarande riktar sig mot en relativt begränsad del av arbetsmarknaden. Alltför många skulle uppleva det oskäligt att bidra till en utbildningsform, som saknar relevans för den egna verksamheten.

Det är därför en angelägen uppgift för branscher, som för sin kompetensförsörjning är beroende av yrkeshögskolan, att hitta former för utjämning av kostnaderna mellan de företag som aktivt medverkar och övriga. De överenskommelser som finns inom el- och installationsbranscherna borde kunna fungera som förebilder för andra.

8.3.2 Den enskildes åtagande

Mitt förslag:

Elevavgifter ska inte förekomma vid utbildningar som åtnjuter statsbidrag.

Bland de utbildningar som är aktuella att föra in i yrkeshögskolan förekommer elevavgifter vid de kompletterande utbildningarna och inom lärlingsutbildningen för vuxna till vissa hantverksyrken. De statliga bidragen – i den mån de utgår – utgör då endast en delfinansiering. Avgifterna ska vara skäligen, men är ändå betungande för deltagarna. De medverkar, enligt företrädare för bl.a. de konstnärliga högskolorna, till att i socialt hänseende snedvrider rekryteringen till utbildningarna.

Yrkeshögskolan får karaktär av en del av det offentliga utbildningsväsendet. Också utbildningarna med enskild huvudman inom ramverket får offentlig karaktär, genom att de omfattas av den statliga kvalitetssäkringen och studiestödssystemet. Övrig offentlig utbildning är avgiftsfri i Sverige. Som ett led i strävandena att begränsa skillnaderna i villkor för de studerande inom yrkeshögskolan bör möjligheten för anordnare att ta ut elevavgifter upphöra i de fall utbildningen stöds med statsbidrag. Statsbidragen bör då höjas, en höjning som delvis bör finansieras genom en minskning av antalet utbildningsplatser som åtnjuter statligt stöd.

Inom yrkeshögskolan ska det också kunna finnas utbildningar, som kan vara viktiga för individen men har ett lägre nationellt intresse och därför inte åtnjuter statligt ekonomiskt stöd. Elevavgifter är då en förutsättning för verksamheten. Avgifter som är skäligen i förhållande till utbildningskostnaden, bör accepteras i dessa fall.

Att mer allmänt ställa ökade krav på åtagande från den enskilde deltagarens sida är inte rimligt. Redan den omständigheten, att arbetslivets och gymnasieskolans förändringar leder till förlängda studietider för att nå anställningsbarhet, innebär att individen får satsa ytterligare tid och därmed resurser på utbildning.

Det statliga åtagandet

Mitt förslag:

Omfattningen av den eftergymnasiala yrkesutbildningen ska öka. 300 miljoner kronor bör successivt tillföras yrkeshögskolan. Medel ska därutöver tillföras för att kompensera bortfallet av vissa elevavgifter.

De statliga bidragen till KY, påbyggnadsutbildningar och kompletterande utbildningar uppgår budgetåret 2008 till ungefär 1 400 miljoner kronor. Dessa medel fördelas mellan utbildningsanordnare efter beslut av respektive KY-myndigheten och Skolverket. Myndigheten för yrkeshögskolan förutsätts förfoga över motsvarande ekonomiska ramar från den 1 juli 2009. Beloppet kommer att behöva justeras dels för de utbildningar som inte går över till yrkeshögskolan, dels för eventuella volymförändringar.

Den totala omfattningen av det statliga åtagandet bestäms genom riksdagens beslut om anslaget till yrkeshögskolan. Det är rimligt, att detta av regeringen kopplas till ett prestationskrav uttryckt som ett lägsta antal utbildningsplatser. Det bör dock ankomma på myndigheten att fördela tilldelade medel mellan utbildningsanordnare.

Det statliga åtagandet omfattar även ekonomiskt stöd till deltagarna, studiestöd. Ett viktigt inslag i strävandena att skapa större enhetlighet är förslaget, att all utbildning inom yrkeshögskolan ska berättiga till studiestöd som eftergymnasial utbildning. Förändringen skulle dels beröra högst ett tusental deltagare i kompletterande utbildningar, som nu endast står under statlig tillsyn och som skulle komma att omfattas av kvalitetskontrollen inom ramverket, dels deltagare i sådan utbildning som i dag betraktas som gymnasial i studiestödshänseende. En ram för antalet studiestöd skulle kunna vara en väg för totaldimensionering av ramverket från statsmaktens sida om en sådan skulle bli aktuell.

Den statliga satsningen på eftergymnasial yrkesutbildning är liten jämfört med satsningen på högskoleutbildning. En direkt jämförelse är varken möjlig eller rimlig eftersom verksamheternas syften är så olika. Man kan dock notera att statens satsning över budgeten på eftergymnasial utbildning för de drygt 50 procent av en årskull som inte söker sig till högskolan är mindre än 10 procent av anslagen till högskoleutbildning (exklusive forskarutbildning). Antalet studieplatser inom eftergymnasial yrkesutbildning är drygt

10 procent av högskolans antal helårsstuderande. Detta förhållande återspeglar naturligtvis ställningstagandet på 1970-talet att den eftergymnasiala utbildningen skulle anordnas inom högskolan, men också att högskoleutbildning oftast är avsevärt längre än en eftergymnasial yrkesutbildning.

Det är även ett uttryck för att den eftergymnasiala yrkesutbildningen utvecklats först under den senaste tioårsperioden. Det är en utveckling som drivits fram av arbetslivets krav på en mer kvalificerad yrkesutbildning än vad gymnasieskolan kan erbjuda. Efterfrågan på personal med mer kvalificerad yrkesutbildning manifesteras inte minst genom det stora antalet ansökningar att få anordna KY-utbildning. Från att ha initierats med utgångspunkt i behov inom tillverkningsindustrin finns och efterfrågas KY nu inom ett mycket stort antal branscher. Det finns anledning att erinra om att varje sådan ansökan innefattar ett löfte om ett avsevärt ekonomiskt åtagande från berörda arbetsgivare. KY-myndighetens uppföljningsundersökningar visar också att utbildningarna i mycket hög utsträckning leder till anställning.

Mot bakgrund av utvecklingen inom den kvalificerad yrkesutbildningen bedömer jag, att den totala volymen eftergymnasial yrkesutbildning behöver öka. Flera allmänna tendenser i arbetslivet talar också för detta. Kunskapsinnehållet i såväl produktionsprocesser som produkter ökar ständigt. Det ställer krav på både djupare och bredare kompetenser hos de anställda. Det är just denna utveckling som låg bakom initiativen att skapa KY i början av 1990-talet. Utvecklingen av arbetsorganisationen vid produktionen av varor och tjänster verkar i samma riktning. När den enskilde medarbetarens ansvar ökar följer krav på bredare kompetenser. Sysselsättningen inom såväl den offentliga som privata tjänstesektorn förväntas enligt Statistiska Centralbyrån (SCB) att öka.

SCB bedömer (Trender och prognoser 2005 m.fl.) att det kommer att bli ett överskott på högskoleutbildade inom bl.a. samhällsvetenskap, ekonomi, handel och administration och att efterfrågan på gymnasialt utbildade inom dessa områden kommer att minska. SCB:s arbetskraftsbarometer 2007 anger brist på t.ex. verkstads-, fordons- och tele-/elektronikutbildade samt utbildade inom drift-, underhåll-, VVS- och kylteknik, medan det är god tillgång på exempelvis samhällsvetare. SCB:s material tar inte upp den eftergymnasiala yrkesutbildningen specifikt, men det tekniska området är ett där arbetslivets företrädare särskilt pekar på behov av efter-

gymnasial yrkesutbildning. Bristen på omvårdnadsutbildade på gymnasial nivå bedöms bli mycket stor. Behovet av omvårdnadsutbildade med mer specialiserad kunskap inom äldreomsorgen uppmärksammas t.ex. inom utredningen om yrkeskrav inom äldreomsorgen (dir. 2007:155). Utredningen om flexibla arbetsmarknadsutbildning (SOU 2007:112) pekar på två tendenser, nämligen en ökad andel arbeten som kräver högskoleutbildning och en ökad konkurrens om arbete mellan personer som har mer utbildning än arbetena kräver.

Man bör kunna dra slutsatsen att det finns en alltför omfattande utbildning inom vissa delar av högskolan i förhållande till arbetsmarknadens behov samtidigt som det finns underskott inom andra områden. Vidare finns det behov av mer icke-akademisk yrkesutbildning inom flera områden, bl.a. teknik och tillverkning samt omvårdnad. Den eftergymnasiala yrkesutbildningen belyses, som nämnts, inte särskilt, men det finns anledning att anta att utbyggd eftergymnasial yrkesutbildning inom vissa områden bättre skulle motsvara arbetsmarknadens behov än en del av den nuvarande högskoleutbildningen. De förändringar av yrkesutbildningen inom gymnasieskolan som förbereds inom Gymnasieutredningen (dir. 2007:08) avses leda till, att något mer tid kan anslås till yrkesämnen på kärnämnenas bekostnad. Förändringen möter dock inte de utbildningsbehov som yrkeshögskolans utbildningar avses tillgodose.

Den demografiska utvecklingen med stora pensionsavgångar och små ungdomskullar under det närmaste decenniet kan förutses leda till svårigheter att ersätta den kompetens som lämnar arbetsmarknaden. Tillflödet till arbetsmarknaden kommer av vara avsevärt lägre än avgångarna. Detta kommer att kräva kompetensutveckling av vuxna för att arbetslivets efterfrågan på vissa kvalifikationer ska kunna mötas. Konjunkturrådet framhåller i sin rapport 2008, att ”det behövs åtgärder för att ge dem [människor, som ska ha sin försörjning genom arbete] förutsättningar för att utveckla sin kompetens och kunskap samt sin förmåga att anpassa sig till omvärldsförändringar”. Delar av dessa kvalifikationer kan förvärfvas genom eftergymnasial yrkesutbildning.

Ansvar för att sådan kompetensutveckling kommer till stånd ligger delvis på arbetsgivarna. Från individens synpunkt är det emellertid viktigt, att inte vara utelämnad till arbetsgivarens välvilja för att kunna förbättra sin ställning på arbetsmarknaden. Yrkeshögskolans roll bör vara att tillhandahålla såväl utbildningskapacitet

som ett kursutbud, till innehåll och form är lämpat för uppdragsutbildning och arbetsmarknadsutbildning, men även sökbart för enskilda individer.

Inom de nuvarande utbildningsformer som yrkeshögskolan avses omfatta finns också utbildningar, som kan bedömas vara mer omfattande än vad som motsvarar arbetslivets och samhällets behov. SCB:s rapporter pekar bl.a. på att medieområdet samt handels- och administrationsutbildningar kan vara sådana områden. Den struktur för planering och dimensionering av utbildningen inom yrkeshögskolan som föreslås i avsnitt 3 avses leda till, att vissa utbildningar fasas ut eller ges minskad volym. Därmed kan resurser omfördelas till mer angelägna områden. Enligt min bedömning behöver emellertid den totala omfattningen av den eftergymnasiala yrkesutbildningen öka. Det innebär ett ökat åtagande från såväl staten som arbetslivet.

Mot denna bakgrund föreslår jag att 300 miljoner kronor successivt tillförs yrkeshögskolan med början år 2009. Mycket talar för att en sådan resursförstärkning kan finansieras genom omprioritering av resurser från högskolan. De kraftigt minskade ungdomskullarna under det kommande decenniet medverkar till att en sådan omföring bör kunna ske utan att den kvalitetsförstärkning av högskolan som regeringen aviserat äventyras eller att andelen av en ungdomskull som börjar en högskoleutbildning behöver minska.

8.4 Fördelning av statens stöd

8.4.1 Beräkning av statligt stöd

Mitt förslag:

Statsbidraget till en utbildningsanordnare ska beräknas med utgångspunkt i de faktiska kostnaderna för utbildningen, arbetslivets åtagande och kostnaderna för jämförbara utbildningar.

Myndigheten kommer att behöva ta över de prioriteringar och bindningar, som följer av KY-myndighetens och Skolverkets beslut under år 2008 eller tidigare. Möjligheten att fatta beslut om utbildning som helt styrs av yrkeshögskolans regelverk kommer att vara begränsat tidigare än inför budgetåret 2010, om inte ytterligare medel tillförs yrkeshögskolan.

Den föreslagna modellen utgår från att utbildningar kan omfattas av yrkeshögskolans kvalitetssäkringssystem utan att utbildningskostnaderna finansieras inom yrkeshögskolans ram. Myndigheten förutsätts alltså, på grundval av ansökningar, prioritera och pröva vilka utbildningar som ska ges ekonomiskt stöd. Utgångspunkten för denna prövning bör vara i vilken grad utbildningen i kvalitativ och kvantitativt hänseende svarar mot arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft. Utbildningar med relativt sett lägre arbetsmarknadsrelevans bör alltså ges lägre prioritet vid fördelningen av medlen. Ett undantag kan vara att en utbildning medverkar till att utveckla eller bevara ett kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället. Utbildningar där arbetslivets åtagande är stort, bör också ges hög prioritet.

Utvecklingen av principer för beräkning av statsbidragen eller de särskilda medlen för olika utbildningar blir en strategisk uppgift för myndigheten. Förutsättning för ett med varje anordnare förhandlat bidrag, av det slag som förekom under försöksverksamheten med KY, föreligger knappast. En långtgående schablonisering, å andra sidan, skulle troligen leda till såväl över- som underfinansiering av enskilda utbildningar. Mot en långtgående schablonisering talar även de mycket stora skillnaderna mellan de utbildningar som kommer att innefattas i yrkeshögskolan.

Myndigheten bör mot denna bakgrund arbeta med ett system där statsbidraget (de särskilda medlen) differentieras med utgångspunkt i

1. de faktiska kostnaderna för utbildningen, och
2. hur det samlade ekonomiska ansvaret delas mellan staten och andra finansiärer.

Vid beräkningen av statsbidraget (de särskilda medlen) bör myndigheten också ta hänsyn till kostnaderna för jämförbara utbildningar hos andra anordnare. Andra än marginella skillnader måste vara sakligt välmotiverade för att kunna accepteras.

Riksrevisionen har vid sin granskning av KY-verksamheten (RiR2006:13) särskilt pekat på betydelsen av att myndigheten följer upp de faktiska kostnaderna hos utbildningsanordnarna. En sådan uppföljning ger ett viktigt kompletterande underlag vid beräkningen av statsbidragens storlek på grundval av anordnarens an-

sökan. I avsnitt 11 har jag föreslagit att behovet av resurser för detta ändamål beaktas när myndighetens resursram beräknas.

8.4.2 Planeringsproblematiken

Den modell för finansiering av utbildning som anordnas av enskilda och offentliga anordnare och som tillämpats inom den kvalificerade yrkesutbildningen och som nu föreslås för yrkeshögskolan är förknippad med särskilda svårigheter. Problemen har sin grund i två svårpåverkbara omständigheter.

Den första är det statliga budgetsystemet, som bygger på årliga beslut av riksdagen. En myndighet kan inte utan riksdagens be- myndigande på statens vägnar göra åtaganden i förhållande till enskild, som sträcker sig bortom det aktuella budgetåret. Samtidigt sträcker sig utbildningen ofta över två budgetår och anordnarna behöver rimligt stabila planeringsförutsättningar.

Den andra omständigheten har att göra med, att den centrala myndigheten inte förfogar över anordnarna och än mindre över deltagarna. Om en utbildning kommer till stånd och vilket statsbidrag som då ska utgå, beror på hur många deltagare, som söker sig och blir antagna till utbildningen. Det förhållandet att en utbildning leder till kvalifikationer, som efterfrågas på arbetsmarknaden, innebär inte nödvändigtvis att den lockar deltagare.

KY-myndigheten har i samarbete med Ekonomistyrningsverket samt Utbildnings- och Finansdepartementen under flera år arbetat för att minimera olägenheterna med det tillämpade systemet. Sannolikt går dessa inte att undvika, utan att man ändrar huvudmannskapet för utbildningarna eller vidtar andra drastiska – och orealistiska – åtgärder. Ett självförvaltningssystem av den typ som skapats för folkbildningen skulle t.ex. förflytta problemen från den statliga myndigheten till ett enskilt rättssubjekt, men inte lösa dem.

Svårigheterna bör i stället mötas genom att myndigheten utvecklar en egen hög kompetens och förfinade prognosmetoder inom området. Självfallet ska den ekonomiska uppföljningen utgöra ett centralt underlag för myndighetens dimensioneringsbeslut. Trender inom ungdomsgruppernas värderingar och utbildningsval bör också vara en del av myndighetens omvärldsbevakning. I avsnitt 11 En ny myndighet beräknas resurser för att myndigheten ska kunna utveckla nödvändig kompetens.

9 Villkor för deltagarna i utbildningen

9.1 Målgrupper

Mitt förslag:

En viktig målgrupp för yrkeshögskolan är unga vuxna som fullgjort gymnasieskolan. Den ska också erbjuda yrkesverksamma kompetensutveckling i form av kortare kurser och kurspaket med reducerad studietakt i flexibla former.

Utbildningarna inom yrkeshögskolan ska vara eftergymnasiala. Det innebär att de bygger på gymnasieskolans utbildning, i första hand de grundläggande yrkesutbildningarna. Också i de fall relevant grundläggande yrkesutbildning saknas inom gymnasieskolan ska yrkeshögskolan kunna erbjuda en yrkesutbildning, som mer allmänt bygger på de kunskaper gymnasieskolan ska ge.

Yrkeshögskolan kommer på så sätt att erbjuda en möjlighet till fördjupning inom det yrkesområde, som en elev valt i gymnasieskolan. Yrkeshögskolan blir en intressant väg till vidare utveckling efter gymnasiet för det stora antal gymnasieelever, som inte uppfattar akademiska studier som ett relevant alternativ.

En viktig målgrupp för yrkeshögskolan är sålunda ungdomar som fullgjort gymnasieskolan. Det är dock rimligt att räkna med, att insikten om behovet av och intresset för fördjupning av yrkeskunskandet växer först efter några års yrkeserfarenhet. Erfarenheterna från den kvalificerade yrkesutbildningen stöder en sådan bedömning.

Yrkeshögskolan bör också kunna få stor betydelse genom att erbjuda yrkesverksamma kompetensutveckling i form av kortare kurser och kurspaket med reducerad studietakt i flexibla former. Den demografiska utvecklingen kommer, som nämnts, att ställa krav på kraftfulla insatser för kompetensutveckling av

arbetskraften under det närmaste årtiondet. Pensionsavgångarna kommer vida att överstiga tillskottet av unga till arbetskraften.

En anpassning av yrkeshögskolans utbildningar så att de kan utnyttjas av enskilda och företag för kompetensutveckling under pågående anställning, kommer att utgöra ett viktigt bidrag till kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden. De bör också kunna utnyttjas inom arbetsmarknadsutbildningen.

9.2 Behörighet och urval

Eftersom utbildningen inom yrkeshögskolan avses bygga på gymnasieskolan bör behörighetsbestämmelserna utformas så att den som fått slutbetyg från ett fullständigt nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan och har lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng är behörig att antas till utbildning inom yrkeshögskolan.

Även den som fått slutbetyg från gymnasial vuxenutbildning och har lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng, eller har en svensk eller utländsk utbildning som motsvarar de nämnda kraven, eller är bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge och där är behörig till motsvarande utbildning, ska vara behörig. Vidare ska den som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen vara behörig.

Detta innebär att behörighetskraven avviker från dem som kommer att gälla för utbildning inom högskolan från den 1 januari 2010. Skillnaden består i att något krav på betyg från vissa kärnämneskurser, som inte är obligatoriska i programmet, inte ställs. Det är emellertid rimligt att en avslutad utbildning på ett yrkesinriktat program i gymnasieskolan leder till behörighet att antas till yrkeshögskolan utan särskilda villkor. Däremot kan det bli aktuellt att ställa krav på särskilda förkunskaper, som är nödvändiga för att deltagaren ska kunna tillgodogöra sig en viss utbildning. Sådana krav bör få avse kunskaper från en eller flera kurser som erbjuds inom ett och samma nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper. Det bör också kunna avse yrkeserfarenhet, som kan vara av betydelse för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för. Det bör vidare vara möjligt att för behörighet ställa krav på att vissa sakliga förutsättningar för utbildningen och för att

kunna utöva yrket är uppfyllda. Det kan då handla om krav på fullgott färgseende och liknande fysiska förutsättningar.

Trots att dessa behörighetskrav är mycket generösa bör det finnas en möjlighet till en friare prövning av en sökandes förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen och utöva yrket. Det kan gälla personer från miljöer med helt annat utbildningssystem än det svenska, som bedöms ha särskilda förutsättningar för ett yrke. Det kan också gälla exempelvis hantverksyrken, där speciell färdighet eller fallenhet är av stor betydelse. Upp till en femtedel av platserna bör kunna utnyttjas för en sådan fri prövning.

Om antalet platser inom en utbildning är mindre än antalet behöriga sökande, ska utbildningsanordnaren göra ett urval. Hänsyn ska då tas till den sökandes möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen. Vid urvalet får en eller flera av följande urvalsgrunder användas: betyg, särskilt prov, tidigare utbildning och yrkeserfarenhet.

9.3 Studiestöd

9.3.1 Bakgrund

Studiestödssystemet

Det finns två olika typer av studiestöd; studiehjälp och studiemedel. Inom studiehjälpen lämnas ett generellt så kallat studiebidrag om 1 050 kronor i månaden (under särskilda förutsättningar kan även ett extra tillägg, ett inackorderingstillägg och ett bidrag för dagliga resor lämnas). Studiehjälpen kan lämnas till personer som är under 20 år och som läser på grundläggande eller gymnasial nivå. Studiemedel består av både lån och bidrag. För fyra veckors heltidsstudier kan lån och bidrag om tillsammans cirka 7 400 kronor lämnas. Personer över 20 år kan få studiemedel för grundläggande och gymnasial utbildning (särskilda regler gäller för avdelning A3, se nedan). För eftergymnasial utbildning lämnas studiemedel utan nedre åldersgräns.

Studiestöd kan lämnas till studerande vid de utbildningar som bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. I bilagan till studiestödsförordningen (2000:655) finns en förteckning över de läroanstalter och utbildningar som berättigar till studiestöd.

Bilagan är indelad i två huvudavdelningar, avdelning A och avdelning B. Utbildningarna i avdelning A definieras som grundläggande eller gymnasiala och utbildningarna i avdelning B som eftergymnasiala. Vidare finns underavdelningarna A1, A2, A3, B1 och B2. Villkoren för stöd skiljer sig åt mellan avdelningarna, till exempel vad gäller åldersgräns, antal veckor med studiemedel och avskrivningsmöjligheter.

- *Åldersgräns.* En person som är över 20 år kan få studiemedel för utbildning i avdelning A1 och A2, dvs. på grundläggande eller gymnasial nivå. Före 20 års ålder kan studiehjälp lämnas för utbildning i avdelning A1 och A2. För utbildning i avdelning A3, B1 och B2 finns ingen nedre åldersgräns för rätt till studiemedel.
- *Antal veckor med studiemedel.* En person som har en avslutad gymnasial utbildning kan få studiemedel i 80 veckor för utbildning i avdelning A. För utbildning i avdelning B kan studiemedel lämnas för 240 veckor.
- *Avskrivning.* Studier vid utbildningar under avdelning A1 och A3 kan ge rätt till avskrivning av studielån under förutsättning att individen studerar vidare på högskola eller universitet.

Studiestödsreglering för yrkesutbildning

Dagens yrkesutbildningar finns under olika avdelningar i bilagan till studiestödsförordningen och berättigar därmed till studiestöd på olika villkor. Påbyggnadsutbildning och viss kompletterande utbildning berättigar till studiestöd enligt avdelning A2 i bilagan till studiestödsförordningen. Viss kompletterande utbildning, folkhögskolans eftergymnasiala yrkesutbildningar och KY-utbildning berättigar till studiestöd enligt avdelning B1.

Detta innebär att studiestödsvillkoren skiljer sig åt för de studerande i de olika utbildningsformerna. Till exempel måste man ha fyllt 20 år för att få studiemedel för studier vid en påbyggnadsutbildning eller vissa kompletterande utbildningar (A2), yngre studerande får studiehjälp. Däremot finns det inte någon nedre åldersgräns för studiemedel om man studerar vid vissa andra kompletterande utbildningar (B1), folkhögskoleutbildningar eller vid en KY-utbildning.

9.3.2 Studiestöd på lika villkor

Mitt förslag:

All utbildning i yrkeshögskolan ska berättiga till studiestöd enligt avdelning B1 i bilagan till studiestödsförordningen.

Uppdraget att förenkla och förtydliga systemet för eftergymnasial yrkesutbildning innebär att regleringen av det statliga studiestödet behöver uppmärksammas. För individen är de ekonomiska villkoren för studier ofta avgörande vid val av utbildning eller mellan utbildning och arbete. Villkoren för studiestöd är därför en viktig markering från staten till den enskilde om utbildningens värde.

Det är en naturlig följd av en samlad reglering för yrkeshögskolan, att även studiestödsregleringen blir enhetlig.

Yrkeshögskolan innebär i många avseenden en skärpning av kvalitetskraven på utbildningarna. Denna kvalitetshöjning bör också tydligt signaleras till deltagarna, genom att all utbildning som omfattas av systemet ska vara studiestödsberättigande. Eftersom all utbildning inom yrkeshögskolan förutsätts vara eftergymnasial bör den definieras som sådan också i studiestödshänseende. Utbildning inom yrkeshögskolan bör därför vara studiestödsberättigande enligt avdelning B1 i bilagan till studiestödsförordningen.

De utbildningar som föreslås bli reglerade utanför yrkeshögskolan har andra förutsättningar, vilket innebär att motiv och villkor för studiestödet också skiljer sig åt. För de kompletterande utbildningar och vissa påbyggnadsutbildningar som överförs till ett nytt system för konst- och kulturutbildning föreslås en särskild reglering (se avsnitt 10.2). Förslagen innebär att högskoleförberedande konstnärlig utbildning ska berättiga till stöd enligt avdelning A3, medan kulturarvsbevarande utbildningar ska berättiga till stöd enligt avdelning B1.

9.4 Rättssäkerhet

Deltagarnas rättigheter och rättssäkerhet varierar mellan de utbildningsformer som föreslås föras samman till ramverket yrkeshögskolan. Generellt kan sägas att hithörande frågor är bättre reglerade i utbildningar med statlig eller kommunal huvudman än när huvudmannen är enskild fysisk eller juridisk person.

Utgångspunkten bör vara att skillnaderna mellan olika utbildningar ska vara så små som möjligt.

9.4.1 Studiedokumentation

Mitt förslag:

Regeringen bör uppdra åt organisationskommittén för yrkeshögskolan att inleda utvecklingen av ett system för dokumentation av deltagare och studieresultat.

I avsnitt 11 betonas betydelsen av att Myndigheten för yrkeshögskolan tillförs resurser för att bygga upp och driva ett system för registrering av deltagare och studieresultat. Inom nuvarande kommunal vuxenutbildning sker detta genom rapportering till Statistiska centralbyrån (SCB). För utbildningar med enskild huvudman saknas samlad dokumentation på individnivå. Om huvudmannen avvecklar sin verksamhet försvinner dokumentationen. KY-myndigheten har med otillräckliga resurser byggt upp ett enkelt eget system för ändamålet.

Universitet och högskolor har ett gemensamt system, Ladok. Det är ett nationellt system för studieadministration inom högre utbildning i Sverige. Det består av ett antal delsystem och produkter som ger stöd till olika delar av den studieadministrativa processen. Systemet ägs av högskolorna tillsammans genom ett konsortium. I dag ingår 35 högskolor i konsortiet samt Centrala studiestödsnämnden (CSN). Systemets uppgifter används för rapportering till bl.a. CSN och till SCB. Utbildningsdepartementet får sitt underlag genom högskolornas uttag av Ladokuppgifter. Systemutvecklingen sker gemensamt för alla högskolor, men varje högskola äger sin egen installation och sitt eget Ladokregister.

Utbildningarna inom yrkeshögskolan skiljer sig i väsentliga avseenden från högskolans. Det bör dock vara möjligt att med stöd av den kunskap och de erfarenheter som finns inom SCB och Ladok-organisationen jämförelsevis snabbt bygga upp ett studieadministrativt system anpassat till yrkeshögskolans behov. Jag föreslår att regeringen uppdrar redan åt den organisationskommitté, som bör tillsättas för att förbereda inrättandet av yrkeshögskolan, att inleda ett samarbete med SCB och Ladok i syfte att skapa ett system för dokumentation av

deltagare och studieresultat. Erforderliga medel för att inleda utvecklingsarbetet bör ställas till kommitténs förfogande.

9.4.2 Avskiljande

Mitt förslag:

Deltagare i utbildning inom yrkeshögskolan med statlig, kommunal eller landstingskommunal huvudman ska under vissa villkor kunna avskiljas från utbildningen.

Inom högskolan och inom KY finns möjlighet att under vissa villkor avskilja en studerande från utbildningen. En motsvarande reglering bör gälla för utbildningar inom yrkeshögskolan. En deltagare ska kunna avskiljas tills vidare från utbildningen i fall då deltagaren

- lider av psykisk störning,
- missbrukar alkohol eller narkotika, eller
- har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet.

Som ytterligare förutsättning för ett avskiljandebör gälla, att det bedöms föreligga en påtaglig risk att deltagaren kan komma att skada annan person eller värdefull egendom under utbildningen.

Frågor om avskiljande bör prövas av Högskolans avskiljandenämnd enligt 8-21 §§ förordning (2007:989) om avskiljande av studenter från högskoleutbildning. Deltagarens motpart hos nämnden enligt 7 § andra stycket i den förordningen ska vara den ansvariga utbildningsanordnaren. Nämndens beslut i avskiljandefrågor bör få överklagas till allmän förvaltningsdomstol av deltagaren och utbildningsanordnaren. Ett beslut om avskiljande ska, om den som har avskiljts begär det, omprövas efter två år.

Denna reglering av avskiljande bör dock vara begränsad till de fall utbildningens huvudman är staten, en kommun eller ett landsting. Regeringen och riksdagen har tidigare bedömt att en sådan inskränkning är rimlig (se t.ex. prop. 2001/02:27 s. 68 och 75, prop. 2000/01:63 s. 31 f., förordningen (2007:989) om avskiljande av studenter från högskoleutbildning). Motsvarande frågor bör, när det handlar om utbildning med enskild huvudman, regleras i civilrättsliga former. Inom yrkeshögskolan kan det handla om att enskilda utbildningsanordnare tecknar ett skriftligt avtal med

motsvarande innebörd med de deltagare som antas till en utbildning.

Ett beslut om avskiljande ska alltid innebära att deltagaren tills vidare inte får fortsätta den pågående utbildningen. Det ska också innebära att deltagaren tills vidare inte får antas till eller fortsätta annan utbildning av samma slag som anordnas av staten, en kommun eller ett landsting, om inte avskiljandenämnden beslutar något annat.

Ett beslut om avskiljande innebär också att deltagaren tills vidare inte får antas till eller fortsätta någon annan utbildning inom yrkeshögskolan som anordnas av staten, en kommun eller ett landsting, om det anges i beslutet.

9.4.3 Försäkringar

Mitt förslag:

Myndigheten för yrkeshögskolan bör ansvara för att deltagare i utbildning är försäkrade för personskada m.m.

Myndigheten för yrkeshögskolan ska ansvara för att personer, som är antagna till och bedriver utbildning inom yrkeshögskolan, är försäkrade för personskada. Principiellt kan man hävda att detta bör vara ett åliggande för varje utbildningsanordnare. Med hänsyn till att antalet anordnare är mycket stort, många av dem är jämförelsevis små och resurssvaga samt att samtliga deltagare bör ha ett likvärdigt skydd, är det ändamålsenligt att myndigheten svarar för försäkringsskyddet för alla deltagare.

Försäkringen ska avse sådan skada som har uppkommit till följd av olycksfall eller framkallats av sådan smitta som avses i 5 § förordningen (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd, om skadan har inträffat i samband med utbildning inom yrkeshögskolan i Sverige. Försäkringen ska inte ge rätt till ersättning i den mån deltagaren har rätt till ersättning med stöd av författning eller kollektivavtal.

Myndigheten för yrkeshögskolan ska också ansvara för att det finns en ansvarsförsäkring som avser skador som deltagare orsakar arbetsgivaren eller företagaren under utbildningsmoment som genomförs vid företag i Sverige.

Försäkringarna ska tecknas av Myndigheten för yrkeshögskolan genom överenskommelser med Kammarkollegiet.

Överenskommelserna och ändringar i dessa ska träffas med förbehåll för regeringens godkännande.

10 Särskilda utbildningar

10.1 Pilotutbildningar

10.1.1 Bakgrund

I direktiven uppdras åt utredaren att lämna förslag om hur ansvaret för speciella och särskilt kostnadskrävande utbildningar, t.ex. flygutbildningar, där bl.a. nationella intressen eller internationella konventioner eller regler måste beaktas, ska fördelas mellan staten, annan huvudman, arbetslivet och andra intressenter.

Frågan om fördelningen mellan samhällets, arbetslivets och den enskildes åtagande behandlas i avsnitt 8.3. Den avvägning som redovisas där med en starkare betoning av arbetsgivarnas ansvar än vad som traditionellt gäller i Sverige, bör gälla all eftergymnasial yrkesutbildning oberoende av kostnadsnivån. Det är i sammanhanget värt att notera, att inom universitet och högskolor görs ingen åtskillnad avseende den enskildes eller arbetsgivarnas åtaganden mellan t.ex. civilingenjörs- och läkarutbildning å ena sidan och allmän humanistisk eller samhällsvetenskaplig utbildning å den andra. Samhällets åtagande regleras genom att kostnadsnivån påverkar dimensioneringen. Flygutbildningarna kännetecknas, utöver kostnadsnivån, av att de är mycket attraktiva. Vidare vänder de sig mot en utpräglad internationell arbetsmarknad. Omfattningen av samhällets åtagande bör därför bestämmas vid dimensioneringen genom en avvägning mellan behovet av utbildad arbetskraft i landet och tillgängliga resurser.

Givet en viss omfattning av det statliga åtagandet måste höga krav ställas på en effektiv resursanvändning. Det innebär i det flesta fall att utbildningen ska anordnas på ett någorlunda enhetligt sätt i en utbildningsform. Mycket små elevgrupper är normalt kostnadsdrivande, varför en koncentration av utbildningarna till få orter behöver eftersträvas. Ett samarbete med den närmast berörda delen av arbetslivet kan – i förekommande fall – begränsa kostnaderna,

särskilt för investeringstunga delar av utbildningarna. Detta synsätt utgör grunden för mina förslag i det följande.

Dagens flygutbildningar är svåröverskådliga och har de mest varierande finansieringsformerna inom det eftergymnasiala utbildningsområdet. Villkoren för de studerande är också mycket olika. En person som vill utbilda sig till pilot kan i vissa fall själv få betala hundratusentals kronor. För dem som kommer in på offentligt finansierade utbildningar är själva utbildningen gratis. Inom de offentligt finansierade utbildningarna har deltagarna rätt till studie-stöd, liksom vid utbildning hos vissa, men inte alla, privata utbildningsanordnare.

Samtidigt som utbildning till piloter anordnas inom fyra olika ”skolformer”, är utbildningarna hårt reglerade till både tid och innehåll. Kraven för olika certifikaten är internationellt reglerade av organisationen Joint Aviation Authority (JAA).

10.1.2 Regelverket

Joint Aviation Authority är en europeisk samverkansorganisation som fastställer minimikrav på utbildningarna. Varje land beslutar sedan genom lagstiftning hur dess rekommendationer ska följas. Föreskrifter utfärdas av varje lands tillsynsmyndighet, för Sveriges del har Luftfartsstyrelsen ansvaret. JAA:s minimirekommendationer måste följas, men det finns möjligheter för det enskilda landet att skärpa bestämmelserna. Luftfartsstyrelsens föreskrifter innebär en skärpning av JAA:s bestämmelser.

Inom EU pågår förändringar av systemet. JAA som organisation är på väg att ersättas av en ny flygsäkerhetsorganisation, som kommer att ta över uppgifterna. Den nya myndigheten heter European Aviation Safety Authority (EASA). Den stora förändringen blir, att området kommer att regleras genom gemensam EU-lagstiftning.

10.1.3 Behörigheter

En utbildningsanordnare får behörighet av Luftfartsstyrelsen att utbilda för vissa certifikat och uppdelningen av certifikat är följande:

PPL = Privat Pilot Licens.

Certifikatet ger möjlighet att flyga enmotoriga plan, men inte i kommersiell luftfart.

CPL = Commercial Pilot Licens.

Certifikatet ger möjlighet att flyga enmotoriga plan i kommersiell fraktluftfart.

ATPL = Airline Transport Pilot Licens.

Certifikatet ger möjlighet att flyga flermotoriga plan i passagerartrafik.

IR = Instrument rating.

Detta är ett särskilt certifikat för instrumentflygning och därmed mörkerflygning. Utbildningen för detta certifikat ges i kombination med ATPL-utbildningen.

ME = Multi engine.

Certifikatet gäller för flermotoriga plan.

MCC = Multi crew cooperation.

Detta är kurs som ger behörighet att flyga i tvåpilotsflygplan. Kapten och styrman.

ATPL-utbildningen är en omfattande teorikurs som erbjuds inom påbyggnadsutbildningen i Västerås och vid TFHS i Ljungbyhed. På dessa utbildningar erbjuds också ME, IR och MCC.

De olika delkurserna erbjuds vid vissa kompletterande utbildningar som fristående moduler. I andra utbildningar integreras kurserna om målet är att nå ATPL-behörighet.

ATPL-teorikursen är grunden för att få en anställning som pilot i passagerartrafik, men den måste alltid kombineras med en typutbildning på den aktuella flygplanstypen, som genomförs hos flygbolagen. Det är inte ovanligt att den enskilde själv får betala typutbildningen.

I de följande avsnitten så används benämningen ATPL-behörighet. Det omfattar då också övriga behörigheter.

10.1.4 Offentliga anordnare

Inom det offentliga utbildningssystemet sker utbildningen i tre olika skolformer.

Inom ramen för specialutformade program vid gymnasieskolan i Västerås och Arvidsjaur ges utbildning för certifikaten PPL och

CPL under årskurserna 2 och 3. Utbildningen bedrivs med riksintag. Västerås har 30 och Arvidsjaur 50 intagningsplatser. Till de 80 platserna söker årligen ca. 500 elever. Urval mellan sökande sker inte enbart på grundval av betyg, utan man använder sig även av obligatoriska psykologiska tester. Testerna genomförs av inhyrda konsulter.

Som påbyggnadsutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen ges utbildning till trafikflygarcertifikatet ATPL. Utbildningen anordnas i Västerås och har 25 intagningsplatser. Utbildningen har årligen ca 80 sökande. Urvalet mellan sökande sker på grundval av betyg i kombination med psykologiska tester. Testerna genomförs även här av inhyrda konsulter.

Trafikflygarhögskolan vid Lunds universitet, TFHS, utbildar till trafikflygarcertifikatet ATPL. Utbildningen har hittills varit 2-årig och har 12 intagningsplatser. Inför 2008 års antagningar har utbildningen förändrats och anpassats till den nya examensordningen. Det innebär att TFHS kommer att erbjuda ett treårigt trafikflygarprogram. Inom TFHS bedrivs även flygläro-utbildning och en mindre del uppdragsutbildning för försvaret, kustbevakningen och polisen. Ledarskapskurser och kurser för service management inom flygbranschen bedrivs också.

10.1.5 Fysiska förutsättningar

I Västerås och Arvidsjaur bedrivs utbildningarna på kommunernas flygplatser. Flygplatserna drivs av kommunen eller kommunalt bolag och utbildningarna betalar start och landningsavgifter. Flygplatsen i Arvidsjaur är utpekad som flygplats med riksintresse av Luftfartsverket. TFHS bedriver sin utbildning på flygplatsen i Ljungbyhed. Den flygplatsen ägdes förut av Klippans kommun, men har övertagits av byggbolaget PEAB. TFHS betalar start och landningsavgifter till PEAB.

I Västerås och Arvidsjaur hyr man flygplanen och flyglärarna från Scandinavian Aviation Academy, SAA (f.d. Bromma Flygskola). TFHS har egna flygplan som ägs av Lunds universitet. Antalet flygplan uppgår i dag till 11. TFHS har även fast anställda flyglärare.

10.1.6 Anordnare av kompletterande utbildning m.m.

Utbildningar som anordnas av enskilda anordnare kan få visst statligt stöd genom förordningen om kompletterande utbildningar. Åtta kompletterande utbildningar har någon form av statligt åtagande. Alla utbildningarna står under statlig tillsyn. Vid sex av dem har deltagarna rätt till studiemedel enligt avdelning B1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655), dvs. studiemedel för eftergymnasial utbildning. Antalet studiestöd är begränsade till totalt 130.

Alla anordnarna erbjuder utbildning fram till certifikat CPL, vilket ger möjlighet att flyga i kommersiell fraktflygtrafik. Två av de åtta skolorna ger också möjlighet att ta ATPL-behörighet, vilket är grunden, i kombination med flygbolagens typutbildningar, för att flyga i passagerartrafik.

Flyginstruktörsutbildning erbjuds vid fyra av de 8 skolorna. Utbildningens längd varierar något, men 44 veckor är ett genomsnitt.

Helikopterutbildning bedrivs vid en av skolorna. Utbildningen berättigar till studiestöd för 8 platser. Utbildningens längd är 88 veckor.

10.1.7 Övriga flygutbildningar med statligt stöd

Pilotutbildningar bedrivs även inom andra offentligt finansierade verksamheter. Den ojämförligt största är Försvarmaktens flygförarutbildningar. Utbildningarna är baserad på Malmen i Linköping. Här bedriver försvaret grundutbildningar för stridspiloter. Utbildningen sker utifrån Regler för Militär luftfart. Någon direkt samverkansmöjlighet mellan den civila flygfarten och den militära är svår att se när det gäller flygplan. Undantaget är de militära fraktflygplanen, som i sin uppgift mer liknar kraven för den civila flygfarten. TFHS vid Lunds universitet bedriver på uppdrag av Försvarmakten utbildning för detta ändamål.

Försvarmaktens grundläggande utbildning av helikopterförare utförs från och med år 2007 av det tyska arméflygets Heeresfliegerwaffenschule i Bückeburg några mil utanför Hannover. Vid samma skola utbildas även den tyska polisens helikopterpiloter. Den militära utbildningen är 14 månader lång och omfattar 200

flygtimmar, varav hälften genomförs i simulator. Den första svenska kullen om fyra piloter examineras under år 2009.

Polisflyget, som organisatoriskt tillhör Rikspolisstyrelsen, bedriver en egen flygskola för helikopterpiloter. Skolan är samlokaliserad med Polisflygets bas på Göteborg City Airport. Utbildningen sker enligt Bestämmelser för Civil Luftfart (BCL), omfattar 200 flygtimmar och tar ett och ett halvt år att genomföra. Skolan har en fast anställd lärare, medan övriga instruktörer till vardags arbetar som piloter inom polisflyget. När pilotutbildning bedrivs tjänstgör instruktörerna vid skolan. Teoriutbildningen köps in från en privat flygskola.

En statlig utredning, Helikopterutredningen (dir. 2007:108), ser för närvarande över hur den offentliga sektorns användning av helikoptertjänster kan bli mer effektiv. I deras uppdrag ingår dock inte frågan om utbildning av helikopterförare.

10.1.8 Flygklubbar

Det finns ett stort antal flygklubbar, som inom sin verksamhet ger möjlighet att utbilda sig till piloter för mindre flygplanstyper. Utbildningen leder oftast till PPL-certifikat, och därmed rätten att framföra flygplan i icke kommersiell trafik. Denna verksamhet ligger helt utanför det offentliga utbildningssystemet.

10.1.9 Pilotutbildning i yrkeshögskolan

Mitt förslag:

Den offentligt finansierade pilotutbildningen utanför försvarsmakten ska bedrivas inom yrkeshögskolan.

I februari år 1999 redovisade Skolverket ett regeringsuppdrag, En översyn av det statliga stödet till flygutbildningar, U98/3405/V U38/3497/UH. I denna rapport föreslog Skolverket med stöd av Svensk Pilotförening (SPF) och Luftfartsinspektionen, att trafikflygarutbildningen skulle bedrivas som en eftergymnasial utbildning. Skolverket föreslog med stöd av SPF, att utbildningen skulle bedrivas som högskoleutbildning av TFHS vid Lunds universitet och därmed ge högskolepoäng. Luftfartsinspektionen tog enbart ställning till att trafikflygarutbildning inte skulle bedrivas inom gymnasieskolan. (Luftfartsinspektionens uppgifter har sedan år 2005 övertagits av Luftfartsstyrelsen.)

Vid den tidpunkt när uppdraget redovisades fanns inte kvalificerad yrkesutbildning (KY) som reguljär utbildningsform. Eftergymnasial utbildning förutsattes ske inom högskolan och det var därför naturligt att Skolverket föreslog högskolan som anordnare. Samtidigt föreslogs i utredningen, att det statliga stödet till de kompletterande skolorna i form av studiemedel och tillsyn skulle behållas. Skolverkets förslag förverkligades endast delvis, utbildningen inom gymnasieskolan och komvux avvecklades inte. Utbildningen bedrivs nu i fyra skolformer, inom gymnasieskolan, inom kommunal vuxenutbildning, inom högskolan och som kompletterande utbildning. Genom studiestödssystemet stödjer staten ett antal enskilda kompletterande utbildningar.

Utbildningen till pilot är en av de mest reglerade yrkesutbildningarna i utbildningssystemet. Utbildningen styrs både till innehåll och till tid av internationella överenskommelser. Detta innebär i sig, att det är en utbildning som passar dåligt in i den akademiska traditionen. Innehållet och utformningen av utbildningar inom högskolan bestäms normalt av högskolan själv. Den akademiska utbildningen avser att utveckla ett kritiskt förhållningssätt byggt på vetenskaplig grund med en stark forskningsanknytning. Utbildningar inom högskolan ska också kvalitetssäkras med utgångspunkt i det internationella vetenskapssamhällets kriterier.

Pilotutbildningen måste kvalitetssäkras enligt de kriterier som ställts upp i de internationella överenskommelserna. I de tester som

föregår antagning till pilotutbildningarna ligger fokus på individens spatiala förmåga, simultankapacitet kopplad till stresstålighet, perceptuell förmåga, finmotorik och personliga egenskaper. Yrket i sig är strikt reglerat, allt från vilken klädsel som ska bäras till säkerhetsregler och checklistor som ska följas på exakt samma sätt vid varje start och landning. Sammantaget kräver yrket människor, som accepterar och kan arbeta i en hårt reglerad miljö. Utrymmet för kreativitet och egna initiativ under yrkesutövningen är mycket begränsat.

Därmed inte sagt att yrket inte har behov av djup i utövarnas teoretiska kunskaper. Det kräver god grund i många ämnen för att deltagarna ska kunna tillägna sig tekniska kunskaper, navigationskunskaper och förståelse för flygegenskaper. Språkkunskaper och kunskaper om andra kulturer är en naturlig del av en utbildning för en internationell arbetsmarknad.

Deltagarnas bakgrund när de påbörjar pilotutbildningarna inom respektive TFHS i Lund och påbyggnadsutbildningen i Västerås skiljer sig åt på ett markant sätt. Under de två senaste åren hade praktiskt taget samtliga studerande som påbörjade utbildningen i Lund avslutat en högskoleutbildning eller i några fall officersutbildning. I Västerås, med dubbelt så många intagningsplatser, hade under samma period ingen nybörjare på utbildningen till ATPL-behörighet genomgått någon högskoleutbildning. Organisationen av utbildningen inom universitetet i Lund och de urvalsmetoder som tillämpats har uppenbarligen medverkat till omotiverat långa studietider och att de studerande gått igenom dubbla högskoleutbildningar. Även om en avveckling av högskoleutbildningen sannolikt påverkar rekryteringsbilden för en ny utbildning inom yrkeshögskolan talar även detta förhållande mot fortsatt pilotutbildning inom högskolan.

Mot denna bakgrund bedömer jag att pilotutbildningen passar väl in i yrkeshögskolan, såsom den utformas genom förslagen i detta betänkande, medan den har lite gemensamt med högskoleutbildningarna. Huvuddelen av de nuvarande utbildningarna sker också i former, som föreslås föras in i yrkeshögskolan. Några andra än historiska skäl att fördela resurserna för dessa mycket kostsamma utbildningar mellan yrkeshögskolan och högskolan föreligger inte.

Det är, som tidigare nämnts, viktigt att utbildningarna inom yrkeshögskolan utvecklar samarbete med universitet och högskolor. Pilotutbildning inom yrkeshögskolan skulle med fördel kunna

byggas på med managementkurser, kunskap om "human factors", olika typer av ledarskapskurser eller med tekniska fördjupningskurser i enlighet med TFHS och Luleå tekniska universitets planer. På det sättet kan en möjlig kandidatexamen inom det flygtekniska området skapas även om själva pilotutbildningen ligger utanför högskolan.

Behovet

Arbetsmarknaden inom flygbranschen är inte en nationell arbetsmarknad utan den kanske mest gränsöverskridande som vi har i dag. Det är därför svårt att bedöma behovet i ett nationellt perspektiv. Flertalet bedömare tycks anse att behovet av utbildade piloter kommer att öka. Det beror dels på ett ökat resande inom Sverige, men också på ökat resande till andra länder, inte minst till och från länder som har en snabb ekonomisk utveckling. Det finns dock många osäkerhetsfaktorer. Resandet är påtagligt konjunkturkänsligt. Terrorattackerna den 11 september 2001 medförde temporärt en kraftig minskning av flygtrafiken i hela världen. Ansträngningarna att begränsa den globala uppvärmningen kan komma att innebära restriktioner för flygtrafiken. Vidare skulle en eventuell framtida höjning av uttaget av flygtid inom alla flygbolag till den nivå som tillämpas av lågprisbolagen påtagligt påverka behovet piloter för passagerartrafik.

Två stora internationella, av varandra oberoende undersökningar har genomförts av flygplanstillverkarna Airbus (Global Market Forecast 2007-2026) och Boeing (Current Market Outlook). De redovisar i huvudsak samstämmiga bedömningar. Undersökningarna visar på ett årligt behov av ca 17 000 piloter världen över. Av dessa bedöms 4 000 behöva rekryteras inom flygbolagen i Europa. Det är mycket svårt att med detta underlag uppskatta omfattningen de svenska behoven. En inom branschen vanlig bedömning är ett årligt behov av 100-150 piloter för passagerartrafik.

Statens åtagande

Mitt förslag:

Staten ska finansiera utbildning till ATPL-behörighet för 55 utbildningsplatser i en tvåårig utbildning.

I dag svarar samhället för kostnaderna för utbildning som leder fram till ATPL-behörighet med 25 platser vid påbyggnadsutbildningen i Västerås och 12 platser vid TFHS. Dessutom finansierar det allmänna utbildning till certifikat CPL med 80 platser inom gymnasieskolans årskurs 2 och 3 i Västerås och Arvidsjaur. Utbildningen för CPL bedrivs med 50 platser i Arvidsjaur och 30 platser i Västerås. Totalt finansierar det stat och kommun utbildningskostnader för 117 utbildningsplatser inom någon form av pilotutbildning. Åtagandet kan också beskrivas som 37 platser för fullständig utbildning till ATPL och 55 platser för utbildning till CPL.

Arbetsmarknaden för dem som avslutar utbildningen med enbart CPL-certifikat, som ger rätt till fraktflyg med enmotoriga plan, är mycket begränsad. Det kan ifrågasättas om utbildningen utgör en fullständig yrkesutbildning i egentlig mening. Den kan också utnyttjas för ungdomar som egentligen eftersträvar ett PPL-certifikat. Det offentliga åtagande bör därför enbart omfatta fullständig utbildning till ATPL-behörighet.

Förslaget innebär att pilotutbildning inte längre ska anordnas inom gymnasieskolan. Jag har på denna punkt samrått med Gymnasieutredningen (U 2007:01).

På grundval av en avvägning mellan en uppskattning av behovet och kostnaderna för åtagandet föreslår jag, att staten ska finansiera kostnader för 55 utbildningsplatser i en tvåårig utbildning, som leder fram till ATPL-behörighet. Detta är en ökning med närmare 50 procent av det offentliga åtagandet för utbildning till ATPL-behörighet. Motivet för denna förändring är främst strävan, att använda den offentliga satsningen på pilotutbildning på ett med hänsyn till arbetsmarknadens behov så effektivt sätt som möjligt.

Den föreslagna volymen tillgodoser sannolikt inte hela behovet av piloter Sverige. Det bör därför vara möjligt för anordnare att utan statligt ekonomiskt stöd, inom ramen för yrkeshögskolan, erbjuda pilotutbildning i den omfattning som vid varje tidpunkt bedöms rimlig. Det finns givetvis heller inget som hindrar en anordnare, att därutöver på rent kommersiella villkor erbjuda utbildning på flygområdet.

10.1.10 Kostnader

Mitt förslag:

Statens åtagande bör inledningsvis beräknas till ca 32 miljoner kronor per år.

För de elever som först går två år på gymnasieskolans specialutformade program i Västerås och Arvidsjaur och därefter påbyggnadsutbildningen till ATPL-behörighet på ett år i Västerås utgår statsbidrag för påbyggnadsutbildningen med 282 000 kronor per årsstudieplats. Kostnaden för gymnasieutbildningen är, enligt uppgifter från skolorna i Västerås och Arvidsjaur, 292 000 kronor per år, varav 182 000 kronor kan uppskattas vara merkostnader för flygutbildningen jämfört med annan yrkesutbildning i gymnasieskolan.

TFHS vid Lunds universitet har ett särskilt åtagande att utbilda trafikflygare. I statsbudgeten för 2008 uppgår anslaget till 21 753 000 kronor. Medlen avser driften av TFHS och inom den ramen utbildas 12 studenter årligen i en två-årig utbildning. Detta motsvarar en kostnad per årselevplats på drygt 900 000 kronor. Den höga kostnaden per plats kan till viss del förklaras med höga fasta kostnader, där underhållet av egna flygplan är en del.

Anordnarna av kompletterande utbildning har olika deltagaravgifter. Den skola som utbildar flest piloter, BF Scandinavian Aviation Academy, tar ut en avgift på 535 000 kronor för hela utbildningen till ATPL-behörighet. Det motsvarar en kostnad per årsstudieplats på ca 280 000 kronor.

Merkostnaderna för pilotutbildningarna inom gymnasieskolan med 80 elever i årskurs 2 och 80 elever i årskurs 3 kan uppskattas till 29 miljoner kronor. För de 25 utbildningsplatserna i påbyggnadsutbildningen utgår statsbidrag med 7 050 000 kronor. TFHS disponerar ett särskilt anslag på 21 753 000 kr för 24 utbildningsplatser. Det sammanlagda offentliga åtagandet, utöver studie-stöd, uppgår således till omkring 58 miljoner kronor.

Kostnaderna per årsstudieplats i påbyggnadsutbildningen och hos de kompletterande utbildningarna ligger något under 300 000 kronor. Kostnaden för 110 årsstudieplatser inom yrkeshögskolan bör därför beräknas till ca 32 miljoner kronor i 2007 års prisnivå. En utökad offentlig satsning på en fullständig yrkesutbildning till trafikflygare skulle på detta sätt kunna förenas med en begränsning av det allmännas kostnader med över 25 miljoner kronor.

10.1.11 Studiestöd

Mitt förslag:

De särskilda besluten om studiestöd för kompletterande utbildning vid BF Scandinavian Aviation Academy AB och vid Flygteoriskolan i Barkaby AB upphör att gälla.

Vid införandet av yrkeshögskolan föreslås att eftergymnasiala yrkesutbildningarna ska uppfylla ett antal kriterier och att utbildningarna ska omfattas av ett gemensamt kvalitetssäkringssystem för att ingå i yrkeshögskolan och därmed vara berättigade till olika former av statligt stöd.

Bedömningen om en utbildning kan ingå i och därmed få statligt stöd, görs av Myndigheten för yrkeshögskolan efter ansökan av utbildningsanordnaren.

Om en statlig pilotutbildning till ATPL-behörighet med 55 årsplatser förverkligas inom yrkeshögskolan behöver omfattningen av statens stöd till övrig pilotutbildning omprövas. Det ökade statliga åtagandet bör innebära att antalet platser i studiestödsberättigande pilotutbildning utan statlig finansiering minskar i motsvarande mån. De särskilda besluten om studiestöd till utbildning vid BF Scandinavian Aviation Academy AB och Flygteoriskolan i Barkaby AB bör ersättas med att utbildningarna prövas inom ramen för yrkeshögskolan. Man bör i det sammanhanget också pröva om utbildning till enbart CPL-certifikat bör ses som en fullständig yrkesutbildning och kunna anordnas inom yrkeshögskolan.

10.1.12 Närliggande utbildningar med flyganknytning

Inom flygområdet finns utöver pilotutbildningen, utbildning till flygmekaniker och flygtekniker. Den förstnämnda utbildningen sker inom gymnasieskolans fordonsprogram, medan den senare anordnas som statligt finansierad påbyggnadsutbildning i Luleå, Västerås och Nyköping. Också dessa utbildningar är mycket kostnadskrävande och styrs av internationella regelverk.

Man bör enligt min mening pröva om det finns samordningsvinster vid en samlokalisering av utbildningarna av flygteknisk underhållspersonal och piloter. Möjligheterna till samverkan med en kommersiell flygplats och därmed kommersiella flygbolag bör vara en fördel i båda fallen. Tillgång till luftrum för utbild-

ningsändamål är en annan faktor, som måste påverka valet av anordnare och utbildningsort inom flygområdet. Därutöver behövs möjligheterna att rekrytera lärare och elever samt de sociala förhållandena för eleverna under utbildningstiden vägas in.

Det är rimligt att anta, att det också inom detta område finns skalfördelar, varför antalet anordnare bör vara litet.

10.1.13 Helikopterutbildning

Mitt förslag:

Regeringen bör utreda hur en civil utbildning till helikopterförare kan organiseras och finansieras.

Helikopterförarutbildning för den privata sektorns behov och som är offentligt finansierad finns f.n. hos en anordnare av kompletterande utbildning. Högst åtta deltagare har rätt till statligt studiestöd, men något statsbidrag utgår inte till anordnaren. Helikopterutredningen (dir. 2007:108) ser över hur den offentliga sektorns användning av helikoptertjänster kan bli mer effektiv. I dess uppdrag ingår dock inte frågan om utbildning av helikopterförare.

Behovet av helikopterförare inom den civila sektorn är växande. Polisen bedriver i dag egen helikopterförarutbildning på Göteborg City Airport. Sjöräddningen och sjukvården är andra offentligt verksamheter som är beroende av att det utbildas tillräckligt med helikopterförare. Helikoptern har också stor betydelse för utvecklingen av upplevelseindustrin, inte minst i Norrland, liksom inom flera andra näringsgrenar.

Mycket talar för att en grundläggande helikopterförarutbildning bör komma till stånd inom det offentliga utbildningsväsendet. De höga kostnaderna motiverar att man noga prövar möjligheterna till samordning mellan en sådan utbildning och den som bedrivs av polisen. En möjlighet kan vara att sådan utbildning inordnas i yrkeshögskolan.

Jag föreslår därför att regeringen låter utreda hur en civil utbildning till helikopterförare kan organiseras och finansieras.

10.2 Konst- och kulturutbildningar

10.2.1 Ett särskilt regelverk

Mitt förslag:

Högskoleförberedande konstnärliga utbildningar och kulturarvsbevarande utbildningar bör regleras genom ett särskilt regelverk som formar ett ramverk för kvalitetssäkring och statligt ekonomiskt stöd.

Enligt utredningsuppdraget ska utredaren lämna förslag till hur eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan ska sammanföras under ett gemensamt ramverk benämnt yrkeshögskolan. Utgångspunkten för förslagen i betänkandet är att yrkeshögskolans utbildningar ska präglas av arbetsmarknadsrelevans och arbetslivsanknytning. Detta är varken rimligt eller möjligt att förverkliga för ett stort antal av de kompletterande utbildningarna och för ett par påbyggnadsutbildningar (se avsnitt 2.2 och 2.3). Som antytts i det föregående bör de därför regleras i särskild ordning. I det följande redovisas hur administration, finansiering och kvalitetssäkring kan regleras för dessa utbildningar.

En reglering för konst- och kulturutbildningar kan när det gäller avgränsningen mellan olika utbildningsområden utgå ifrån den befintliga förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Samtidigt bör en ny förordning i sin uppbyggnad ansluta till den föreslagna regleringen för yrkeshögskolans utbildningar. Detta för att förenkla systemen och öka likvärdigheten mellan utbildningsformerna, främst ur ett deltagar- och anordnarperspektiv. Men även myndighetens arbete underlättas om regleringen för de båda systemen följer samma logik. Detta innebär att den föreslagna förordningen reglerar ett ramverk för kvalitetssäkring och fördelning av statligt ekonomiskt stöd till konst- och kulturutbildningar.

Benämningen kompletterande utbildningar syftar på att utbildningarna, när förordningen skrevs, kompletterade gymnasieskolans utbildningar. De flesta av dagens kompletterande utbildningar ligger dock i själva verket på en eftergymnasial nivå. Därför föreslås här att utbildningsformen även formellt sett ska definieras som eftergymnasial. Dessutom ska regleringen även omfatta vissa nuvarande påbyggnadsutbildningar. Därmed är inte heller benämningen kompletterande utbildningar längre adekvat. I det följande kommer

dessa utbildningar att med ett samlingsnamn kallas ”konst- och kulturutbildningar”. I den föreslagna förordningen blir benämningen mer generell, ”vissa eftergymnasiala utbildningar”.

10.2.2 Statligt stöd

Statligt stöd till kompletterande utbildningar kan i dag erhållas efter ansökan och prövning av Skolverket. Ett ansökningsförfarande bör gälla även i det nya systemet för konst- och kulturutbildningarna.

De kompletterande utbildningarna åtnjuter i dagens system statligt stöd i tre olika former. Samtliga utbildningar står under statlig tillsyn. Därutöver kan de kompletterande utbildningarna efter beslut av Skolverket berättiga till studiestöd och i vissa fall även tilldelas statsbidrag. Ett syfte som uttrycks i direktiven är att göra systemet tydligare och begränsa skillnaderna i villkor för de studerande och anordnarna.

Det här föreslagna systemet för konst- och kulturutbildning innebär att statligt stöd kan ges i två former. En utbildning kan endast komma att omfattas av statlig kvalitetssäkring eller både av statlig kvalitetssäkring och statsbidrag. Utbildningar i båda kategorier ska berättiga till studiestöd.

*Statlig tillsyn***Mitt förslag:**

Möjligheten för en utbildning att stå under statlig tillsyn utan några andra förmåner upphör.

År 2007 stod 67 utbildningar enbart under statlig tillsyn enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Denna form av statligt stöd tillkom främst i syfte att anpassa det svenska regelverket till den EG-rättsliga regleringen av momsbefrielse för utbildningstjänster (se prop. 1996/97:10).

Av konkurrensskäl kräver EG-rätten att enskilda utbildningsanordnare likabehandlas vad gäller statligt stöd. Det innebär att samma villkor måste gälla för alla utbildningsanordnare för rätten att erhålla statliga förmåner. I detta avseende skiljer sig inte mitt förslag från nuvarande ordning. Likabehandlingsprincipen står fast men kraven för att omfattas av det föreslagna nya systemet för kvalitetssäkring och studiestödsberättigande är högre (se nästa avsnitt) än för att på motsvarande sätt endast ställas under statlig tillsyn i det nuvarande systemet.

Detta förslag medför sannolikt att antalet utbildningar som omfattas av någon typ av statligt stöd kommer att minska. De utbildningar som inte accepteras inom ramverket kan fortfarande bedrivas utan statligt stöd, utanför systemet.

*Statlig kvalitetssäkring och studiestödsberättigande***Mitt förslag:**

Konst- och kulturutbildningar som omfattas av statlig kvalitetssäkring ska berättiga till studiestöd.

Förslagen om yrkeshögskolan innebär att alla utbildningar som omfattas av kvalitetssäkringssystemet ska berättiga till studiestöd. Detsamma bör gälla i systemet för konst- och kulturutbildningarna.

Statlig kvalitetssäkring för konst- och kulturutbildningar innebär dels att staten erbjuder tillsyn i betydelsen att författningarna efterlevs, dels en kvalitetsgranskning av verksamheten mot vissa kvalitetskriterier. Dessutom garanterar systemet en rättssäker studiedokumentation.

De föreslagna författningsknutna villkoren för att omfattas av kvalitetssäkringssystemet är i flera fall mer långtgående än motsvarande villkor för statlig tillsyn eller studiestödsberättigande i det nuvarande systemet för kompletterande utbildning. Den föreslagna regleringen är mer detaljerad när det gäller exempelvis utbildningsplan, betyg, tillgodoräknande och ledningsgrupp. För en utförligare motivering och beskrivning av dessa regleringar hänvisas till motsvarande skrivningar för yrkeshögskolan.

Det är svårt att avgöra i vilken omfattning anordnare som i dag endast står under statlig tillsyn kommer att ansöka om samt beviljas statlig kvalitetssäkring och studiestödsberättigande i det nya systemet. Vissa anordnare som står under statlig tillsyn har ansökt till Skolverket om studiestödsberättigande för ett visst antal platser. Dessa anordnare tycks därmed ha bedömt att de har möjlighet att möta de utökade krav som studiestödsberättigandet i dag innebär. Det handlar om cirka 1 000 platser totalt i kompletterande utbildning, varav cirka 200 platser inom konst- och kulturutbildningar.

Statsbidrag

Mitt förslag:

Statsbidraget till konst- och kulturutbildningarna omfördelas så att deltagaravgifterna inom utbildning som erhåller statsbidrag kan avvecklas. Utbildning som endast omfattas av statlig kvalitetssäkring och studiestöd får finansieras med deltagaravgifter.

I likhet med vad som föreslås i fråga om yrkeshögskolan bör konst- och kulturutbildningar som åtnjuter statligt ekonomiskt stöd inte kunna ta ut deltagaravgifter. Deltagaravgifterna vid konstutbildningarna verkar påtagligt socialt segregande, vilket återverkar på rekryteringen till de högre konstnärliga utbildningarna. Deras ansträngningar att bredda den sociala basen för rekryteringen av studenter motverkas av deltagaravgifterna vid de förberedande utbildningarna.

Avveckling av deltagaravgifterna förutsätter att statsbidraget ökar i motsvarande mån. En sådan ökning kan finansieras genom att antalet utbildningsplatser med statsbidrag minskas, uppskattningsvis med ungefär 220 platser.

Jag gör bedömningen att de högskoleförberedande konstnärliga utbildningarna är överdimensionerade i förhållande till omfattningen av den konstnärliga högskoleutbildningen. Det bör ankomma på myndigheten att i samråd med de konstnärliga högskolorna och andra intressenter prioritera och fördela utbildningsplatserna mellan utbildningsanordnarna.

Regelbunden omprövning

Systemet för konst- och kulturutbildningarna måste precis som yrkeshögskolan byggas upp så att gamla utbildningar regelbundet provas. En utbildning som en gång har kommit i åtnjutande av statsbidrag måste kunna förlora bidraget även om kvalitén fortfarande håller måttet. Detta kan exempelvis ske då en konkurrerande utbildning bättre uppfyller syftena med utbildningsformen. På samma sätt bör en utbildning som endast omfattas av kvalitets-säkringssystemet utfasas ur systemet om utbildningen inte längre uppfyller de kvalitativa kraven.

10.2.3 Utbildningens längd

Mitt förslag:

Utbildningens omfattning ska motsvara heltidsstudier under minst 16 veckor och högst 80 veckor.

Regleringen när det gäller möjligheten att studera på deltid bör mjukas upp jämfört med förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Inte heller bör de krav på omfattning i antal lärarledda timmar som finns i nuvarande förordning regleras på nationell nivå.

Staten stödjer också denna typ av utbildning inom folkbildningen, där är det även möjligt att för kortare perioder förkovra sig i ett hantverk eller i en konstform. Syftet med den här föreslagna utbildningsformen är dock att utbildningen ska förbereda för högre konstnärliga studier eller bevara ett kulturellt arv. Detta låter sig troligen inte göras under en kortare tid än knappt en termin, det vill säga 16 heltidsveckor eller motsvarande. Samtidigt är det viktigt, både för den enskilde och för samhället, att den förberedande nivån inte sträcker sig över en alltför lång tid. Högst två års

studier, 80 heltidsveckor eller motsvarande, är en rimlig avgränsning som överensstämmer med omfattningen av de flesta nuvarande kompletterande utbildningarna.

10.2.4 Studiestödsreglering

Mitt förslag:

Högskoleförberedande konstnärliga utbildningar bör berättiga till stöd enligt avdelning A3 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655). Kulturarvsbevarande utbildningar bör berättiga till stöd enligt avdelning B1.

Kompletterande utbildningar kan idag vara studiestödsberättigande enligt antingen villkoren för avdelning A2 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655) eller villkoren i avdelning B1. Utbildningarna i avdelning A definieras som grundläggande eller gymnasiala och utbildningarna i avdelning B som eftergymnasiala. En person som har en avslutad gymnasieutbildning och är över 20 år kan få studiemedel under 80 veckor för utbildning i avdelning A2. För avdelning B1 finns ingen nedre åldersgräns för rätt till studiemedel och individen kan få stöd för 240 veckor.

Skolverket har haft att fördela ett begränsat antal studiestödsplatser inom de respektive avdelningarna, varav ramen för avdelning A har varit avsevärt större än ramen för avdelning B. Många utbildningar har därför definierats som gymnasiala i studiestöds hänseende trots att anordnarna och Skolverket bedömer att utbildningen snarare är eftergymnasial.

Utbildningar inom det konstnärliga utbildningsområdet låter sig dock inte indelas i eftergymnasial och gymnasial nivå på samma enkla sätt som utbildningar inom många andra utbildningsområden. Den konstnärliga utbildningsbanan är avsevärt längre än inom de flesta andra områden. De högskoleförberedande konstnärliga utbildningarna är därmed svåra att självklart placera in i som gymnasiala eller eftergymnasiala. De konstnärliga högskolorna kräver inte formellt att sökande ska ha gått igenom en förberedande utbildning efter avslutat gymnasium. I praktiken antas emellertid få personer som inte gått igenom en sådan utbildning. Det har delvis att göra med att för antagning krävs ett mått av konstnärlig och personlig mognad, som tar tid och kräver handledning. Den förberedande konstnärliga utbildningen får således

betraktas som en nödvändig mellannivå och den medverkar till att den svenska konstnärliga högskoleutbildningen håller en internationellt sett hög nivå.

Studiestödsregleringen är inte anpassad efter förutsättningarna på detta område. Många studerande kommer direkt från gymnasiet och är ofta 18-19 år, vilket innebär att de inte kan få studiemedel om utbildningen står under avdelning A2. Är utbildningen däremot studiestödsberättigande enligt avdelning B1 finns ingen nedre åldersgräns för rätt till studiemedel. Däremot begränsas antalet veckor med studiemedel till 240 veckor på eftergymnasial nivå, vilket innebär att den studerande inte har tillräckligt många veckor med studiemedel kvar för en fullständig masterutbildning inom högskolan.

Den så kallade basårsutbildningen vid universitet och högskolor berättigar till studiestöd enligt avdelning A3. Det innebär att utbildningen är definierad som gymnasial men berättigar, till skillnad från annan utbildning på gymnasial nivå, till studiemedel även före 20 års ålder. Målgruppen för dessa utbildningar är de som avser att påbörja en högskole- eller universitetsutbildning. Utbildningsformerna basårsutbildning respektive förberedande konstnärlig utbildning har principiellt olika karaktär men individernas situation är i högsta grad jämförbar.

De konstnärliga utbildningarna som kan anses vara huvudsakligen högskoleförberedande bör således vara studiestödsberättigande enligt avdelning A3 i bilagan till studiestödsförordningen.

Förutsättningarna för de studerande vid de kulturarvsbevarande utbildningarna skiljer sig från de högskoleförberedande utbildningarna. De kulturarvsbevarande utbildningarna syftar inte till högre studier utan för den enskilde handlar det främst om att förkovra sig inom ett speciellt område. De kulturarvsbevarande utbildningarna definieras som främst eftergymnasiala och bör därför berättiga till stöd enligt avdelning B1.

10.2.5 Administration

Mitt förslag:

Konst- och kulturutbildningarna ska administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Den närmare utformningen av kriterier för prioritering och kvalitetsgranskning ska fastställas av myndigheten efter samråd med berörda intressenter.

När en myndighet för yrkeshögskolan skapas innebär det att en organisation särskilt utformad för eftergymnasial utbildning utanför högskolan kommer att byggas upp. Denna organisation bör kunna nyttjas även för administrationen av konst- och kulturutbildningarna.

Under utredningsarbetet har olika alternativ till att lägga administrationen på Myndigheten för yrkeshögskolan prövats. Att behålla administrationen på Skolverket har uteslutits eftersom denna myndighet inte bör ha ansvar för eftergymnasial utbildning. Folkbildningsrådet administrerar statsbidrag till delvis snarlika utbildningar inom folkhögskolor och studieförbund. Rådet är emellertid en enskild juridisk person som bl.a. har till uppgift att fördela statens stöd till folkbildningen mot bakgrund av folkbildningens fria och självständiga ställning. Det statliga stödet till de här aktuella utbildningarna bör hanteras av en statlig myndighet med den öppenhet och de styrningsmöjligheter som följer av förvaltningslagen.

De övriga alternativ som övervägts är, förutom Myndigheten för yrkeshögskolan, Högskoleverket, Statens kulturråd och de konstnärliga högskolorna. De konstnärliga högskolorna har en överlägsen kompetens i sak, men saknar en gemensam organisation för administration, prioriteringar och kvalitetssäkring. De har därför bedömts vara ett olämpligt alternativ. Kulturrådet skulle vara ett tänkbart alternativ, men huvudprincipen i svensk förvaltning är att den allmänna utbildningen hålls samman inom Utbildningsdepartementets ansvarsområde. Högskoleverket har valts bort av två skäl, dels handlar det inte om utbildning som regleras genom högskolelagen, dels har verket i övrigt inte till uppgift att fördela medel till utbildningsverksamhet.

Myndigheten kommer att inom regelverket för yrkeshögskolan hantera vitt skilda utbildningar med minsta gemensamma nämnare att de svarar mot arbetslivets behov. En mycket viktig förutsättning för myndighetens arbete blir en nära samverkan med före-

trädare för berörda branscher och parter. De konstnärliga och kulturarvsbevarande utbildningarna skiljer sig från yrkeshögskolans utbildningar genom att de inte i första hand syftar till att möta arbetslivets behov. Men givet utbildningarnas särskilda syften bör samma princip om samverkan med företrädare för avnämare gälla som i yrkeshögskolan. Det handlar då om de konstnärliga högskolorna, intresseorganisationer som kan vara berörda och enskilda med erkänd ställning inom respektive område.

Det är inte möjligt eller lämpligt att i förordning definiera innehållslig kvalitet för de aktuella konst- och kulturutbildningarna. Det bör i stället åligga myndigheten att i nära samråd med berörda intressenter formulera grunderna för prioriteringar och utforma kvalitetskriterier för utbildningarna.

Mot bakgrund av förordningen och fastställda kriterier ska myndigheten fatta beslut om vilka utbildningar som ska omfattas av kvalitetssäkringssystemet för de enskilda konst- och kulturutbildningarna och vilka som ska vara berättigade till statsbidrag. Myndigheten ska i dessa frågor arbeta med stor öppenhet och offentligt publicera vilka kriterier som den tillämpar.

Det bör ankomma på myndigheten att själv välja formerna för samverkan med intressenterna. En fast grupp som utses för viss tid skapar kontinuitet och tydlighet, men kan utesluta ett antal intressen. Mer tillfälligt sammansatta grupper som ofta växlar har andra nackdelar.

11 En ny myndighet

11.1 Utgångspunkter

Mitt förslag:

En ny myndighet för yrkeshögskolan skapas, som tar över uppgifter från KY-myndigheten, Skolverket och Myndigheten för skolutveckling. KY-myndigheten avvecklas därmed.

Av direktiven framgår att uppdraget innefattar att lägga fram förslag om hur yrkeshögskolan ska administreras. Genom tilläggsdirektiven (dir. 2007:121) utvidgades uppdraget formellt till att omfatta frågan om hur verksamheten vid Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning (KY-myndigheten) ska förhålla sig till det nya ramverket yrkeshögskolan. Denna myndighet omfattades då inte längre av översynen av organisationen av de statliga förvaltningsmyndigheterna inom skolväsendet m.m. (dir. 2007:28 och 122). Utöver KY-myndigheten berörs Skolverket och Myndigheten för skolutveckling direkt av de förslag till en yrkeshögskola som redovisats i det föregående. De båda sistnämnda myndigheterna har nu uppgifter rörande den kommunala vuxenutbildningen, dit påbyggnadsutbildningarna hör. Skolverket har därutöver uppgifter rörande de kompletterande utbildningarna.

Skulle utbildningar som nu anordnas inom högskolan eller folkbildningen föras in i yrkeshögskolan, påverkas inte uppgifterna för någon central förvaltningsmyndighet i nämnvärd omfattning.

11.2 Uppgifter

Enligt förslagen i det föregående ska den nya myndighetens uppgifter i fråga om yrkeshögskolan sammanfattningsvis vara följande.

1. Besluta om vilka utbildningar som yrkeshögskolan ska omfatta.
2. Besluta om statligt stöd till utbildningar.
3. Ansvara för dokumentation av deltagare och av deras studieresultat.
4. Utöva tillsyn över utbildningar.
5. Ansvara för uppföljning av utbildningarna och utbildningsanordnarnas kvalitetsarbete.
6. Säkerställa att all verksamhet utvärderas.
7. Främja utveckling av utbildningar och utbildningarnas kvalitet.
8. Säkerställa att verksamheten vid myndigheten bedrivs med hög kvalitet.
9. Svara för ekonomisk uppföljning.
10. Ansvara för vissa försäkringsfrågor.
11. Utgöra behörig myndighet när det gäller att utfärda utbildningsbevis enligt EG-direktivet 2005/36/EG.
12. Ansvara för en samlad information om utbildningarna.

Därutöver föreslås myndigheten fullgöra i huvudsak motsvarande uppgifter i fråga om vissa utbildningar, som inte ingår i yrkeshögskolan. Det gäller de huvudsakligen högskoleförberedande konstnärliga utbildningarna samt vissa kulturarvsbevarande utbildningar bland de kompletterande utbildningarna.

11.3 Arbetsformer

Utbildningarna inom yrkeshögskolan ska kännetecknas av en stark arbetslivsanknytning samt utvecklas och bedrivs i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnare. Arbetslivet förutsätts få ett starkt inflytande också över myndighetens prioriteringar och beslut. En kvalificerad omvärldsbevakning med inriktning på förändringar av kompetensbehoven på arbetsmarknaden är en förutsättning för att myndighetens verksamhet ska vinna respekt och upplevas som legitim. Myndigheten måste ha breda kontaktytor såväl mot företag, myndigheter, branscher och näringslivsorganisationer som mot arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer. Detta gäller både nationellt och på regional nivå. Också förändringar av ungdomars prioriteringar och intresseområden behöver följas. Myndigheten ska ha kontakter med forskningsinstitutioner och

tankesmedjor. Arbetsmarknadens förändringar och utvecklingen av utbildningssystemen i andra länder behöver följas.

Myndighetens uppgifter innefattar myndighetsutövning mot enskilda fysiska och juridiska personer, som kan ha stor ekonomisk betydelse. Kraven på en effektiv, rättssäker och oberoende hantering av förvaltningsärenden är därför höga. Grunderna för myndighetens prioriteringar och beslut måste vara offentliga och transparenta.

Med de föreslagna uppgifterna får myndighetens prioriteringar betydande konsekvenser såväl för den långsiktiga kompetensförsörjningen inom vissa segment av arbetsmarknaden, som för villkoren för ett stort antal anordnare av eftergymnasial yrkesutbildning. Kraven på integritet och oberoende liksom på ett fortlöpande inre kvalitetsarbete måste ställas högt. Samtidigt krävs öppenhet och lyhördhet för förändringar i omvärlden. Detta gäller såväl förmågan att tidigt identifiera efterfrågade kvalifikationer, som att fasa ut utbildningar med avtagande relevans.

Uppföljning och kvalitetssäkring av utbildningarna förutsätter löpande kontakter med och besök hos utbildningsanordnarna. Innebörden av denna verksamhet har diskuterats i kapitel 5. Det kan självfallet ifrågasättas om de kontrollerande uppgifterna, uppgiften att främja utveckling av utbildning inom yrkeshögskolan samt uppgiften att prioritera mellan och fördela resurser till utbildningarna ska utföras av en och samma myndighet. I andra sammanhang har man ansett att den kontrollerande och den främjande uppgiften bör skiljas åt, liksom den prioriterande och beslutande från den utvärderande.

Verksamhetens omfattning inom yrkeshögskolan är dock för liten för att uppgifterna på ett meningsfullt sätt skulle kunna delas mellan två myndigheter. Myndighetens arbete med prövning av frågor om prioritering och utfasning av utbildningar måste i hög grad grundas på kunskap, som vinnas i arbetet med tillsyn och kvalitetsgranskning. Man bör i stället genom organisationen av arbetet i myndigheten säkerställa att jävsliknande situationer inte uppstår. Vidare är det centralt att utvärderingen upphandlas från fristående institutioner.

Myndighetens insatser för att främja verksamheten ska inte innefatta stöd till enskilda anordnare. Däremot kan generella insatser som stöder exempelvis den undervisande och handledande personalens kompetensutveckling, vara viktiga mot bakgrund av att flertalet av dem sannolikt saknar lärarutbildning. Myndigheten

skulle kunna medverka till att ändamålsenliga studiematerial finns tillgängliga. Det kan avse pedagogiskt material om exempelvis handledning, bedömning, betygsättning och utveckling av flexibelt lärande.

Erfarenheterna från KY-myndighetens arbete visar att särskild uppmärksamhet måste ägnas den ekonomiska planeringen samt villkoren och formerna för statsbidrag till enskilda och juridiska personer.

Det europeiska samarbetet rörande yrkesutbildning kan bedömas få en allt större betydelse för utformningen av svenska utbildningar och för de utbildades möjligheter att arbeta inom övriga EU. Mångfalden reglerade yrken i flertalet andra europeiska länder kräver ett utvecklat internationellt kontaktnät om inte Sverige och svenskt utbildad arbetskraft ska missgynnas vid en ökande mobilitet bland yrkesutbildade. Kunskap om utvecklingen av yrkesutbildningen, inte minst på eftergymnasial nivå, blir viktig.

All verksamhet förutsätts bedrivas med ett kvalificerat IT-stöd.

11.4 Erforderliga kvalifikationer

Myndigheten behöver en kvalificerad ledning, som samtidigt kan verka för utveckling av en strategisk del av yrkesutbildningen och hålla samman en verksamhet, som ska genomföras av hundratals utbildningsanordnare. Förmåga till överblick och utåtriktade kontakter behöver förenas med insikter om villkoren för statlig myndighetsutövning. Ledningen behöver ett stabbsstöd i form av en controller, en chefsjurist och en informationschef.

Informationen om yrkeshögskolans utbildningar till studerande, arbetsgivare och andra intressenter kräver specialistkompetens. Svårigheterna, att få en samlad och jämförbar information om de många eftergymnasiala yrkesutbildningarna utanför högskolan, var ett motiv bakom riksdagens tillkännagivande i samband med dess beslut om vuxenutbildningen med anledning av den allmänna motionstiden år 2003. Eftersom antalet anordnare är stort och många av dem är jämförelsevis resurssvaga, är det rimligt att myndigheten ges ett vidare informationsansvar än det som åvilar Skolverket eller Högskoleverket.

Prövningar av ansökningar att ingå i yrkeshögskolan, prioritering mellan ansökningar om statsbidrag eller särskild medel och den rullande omprövningen av beslut om tillhörighet respektive statligt

stöd kräver utvecklad analytisk förmåga samt goda insikter om såväl yrkesutbildning som arbetslivets efterfrågan på kvalifikationer. Denna kompetens uppnås endast genom samverkan mellan medarbetare med olika kvalifikationer. Verksamheterna kan behöva metodstöd av forskarutbildad personal. Behovet av juridisk kompetens är uppenbart.

Myndighetens föreslagna fokusering på kvalitetsfrågorna behöver förankras vetenskapligt. Också myndighetens beställarkompetens när det gäller utvärdering och konsultrapporter m.m. bör säkerställas genom forskarutbildade medarbetare.

Den omfattande statsbidragshandlingen kräver kvalificerad ekonomisk kompetens när det gäller planering, beslut och praktisk hantering. Bristen på ekonomisk uppföljning av verksamheten hos anordnarna har, när det gäller KY-myndigheten, kritiserats av Riksrevisionen. Myndigheten behöver kompetens och resurser härför.

De konstnärliga och kulturarvsbevarande utbildningarna kommer att kräva särskild kompetens inom myndigheten. Även om bedömningar och prioriteringar ska ske i samarbete med de konstnärliga högskolorna och andra intressenter behöver myndigheten egen kompetens på området.

Ett kvalificerat IT-stöd inom alla sektorer kräver att specialkompetens finns inom myndigheten.

11.5 Myndighetens storlek

Mitt förslag:

Myndigheten bör inledningsvis dimensioneras för ungefär 55 anställda.

Vid KY-myndigheten finns f.n. 28 anställda, motsvarande ca 26 årsarbeten. Inom Skolverket arbetar mellan fem och sju personer helt eller delvis med handlingen av kompletterande utbildningar och påbyggnadsutbildningar. Myndighetens för skolutveckling insatser rörande påbyggnadsutbildningarna har ingått som en mindre del av dess arbete med vuxenutbildningen, vilket totalt omfattat ca tre årsarbetskrafter.

Som jämförelseobjekt vid mina bedömningar har jag i det följande använt bemanningen av KY-myndigheten. Handlingen av de utbildningar som nu utgör KY kommer att vara en viktig del också av den nya myndighetens verksamhet. Antalet utbildningsanord-

nare inom Myndigheten för yrkeshögskolans ansvarsområde kan beräknas öka med 100 % jämfört med nuvarande KY-utbildningar. Yrkeshögskolan innebär också en påtaglig ambitionshöjning när det gäller de centrala insatserna för nuvarande kompletterande utbildningar och påbyggnadsutbildningar. Hanteringen av de konstnärliga och kulturbevarande utbildningarna enligt ett särskilt regelverk utanför yrkeshögskolan innebär att ytterligare uppgifter tillkommer.

Arbetet med hantering av ansökningar om statligt stöd är relativt resurskrävande. Enligt den enkät till samtliga anställda vid KY-myndigheten, som utredningen genomfört, används närmare 30 procent av den totalt arbetade tiden (exklusive semestrar och andra ledigheter) till olika faser av ansöknings- och beviljandeprocessen. Till verksamhetsgrenen ”tillsyn”, vilken torde inbegripa alla former av granskning på plats av en utbildning, förs knappt tre årsarbetskrafter motsvarande drygt 11 procent.

Andra mer omfattande verksamhetsgrenar inom KY-myndigheten är verksamhetsstyrning med ca 12 procent, ekonomi- och personaladministration 9 procent, information med 7 procent samt IT, övrig administration och omvärldsanalys med vardera ca 5 procent av den totalt arbetade tiden under år 2006.

Enligt min mening är det viktigt att den nya myndigheten tillförs resurser i sådan omfattning att en påtaglig ambitionshöjning jämfört med den nuvarande KY-myndigheten blir möjlig inom områdena

1. uppföljning, tillsyn och kvalitetsgranskning,
2. ekonomisk planering och ekonomisk uppföljning av anordnarnas verksamhet,
3. omvärldsanalys,
4. utvärdering, samt
5. studerande- och studiedokumentation.

Ett centralt inslag i den kvalitetsförstärkning som yrkeshögskolan avses innebära är en förstärkt uppföljning, tillsyn och kvalitetsgranskning. Myndigheten bör ha resurser för regelbundna besök hos alla utbildningsanordnare, förslagsvis vart tredje år. Den högre omsättningen av utbildningar motiverar tätare inspektioner än inom skolan eller högskolan, där sexårsintervall eftersträvas. Med nuvarande omfattning på verksamheten innebär det ca 200 tillsynsbesök per år, som ska förberedas, genomföras och efterarbetas.

Detta kan uppskattas kräva en förstärkning med minst fyra årsarbetskrafter.

Den ekonomiska hanteringen inom myndigheten blir omfattande. Erfarenheten från KY-myndigheten visar att planeringen av utbildningsverksamhet, som ska genomföras av fristående anordnare med statligt ekonomiskt stöd, rymmer många osäkerhetsfaktorer och därför är komplicerad. Det statliga budgetsystemet med årliga beviljningar framtvingar suboptimala lösningar. Uppföljning av anordnarnas faktiska kostnader för verksamheten kräver att ytterligare resurser tillförs. En förstärkning med fem årsarbetskrafter kan vara erforderlig.

Omvärldsanalysen är tydligt eftersatt i nuvarande system. Inom KY-myndigheten redovisas drygt ett manår. En förstärkning med fem årsarbetare, varav två kvalificerade handläggare med forskarutbildning krävs.

Myndigheten ska, som nämnts, inte själv genomföra utvärdering av verksamhet inom yrkeshögskolan, men ska initiera utvärderingsarbete lokalt och upphandla studier från oberoende institutioner. För detta krävs en utvecklad beställarkompetens. Myndigheten behöver en samordnare med forskarkompetens inom området.

I en utbildningsorganisation, som bygger på verksamhet hos ett stort antal anordnare och där kontinuiteten hos den enskilde anordnaren inte är säkerställd, riskerar dokumentation av studerande och studieresultat att gå förlorad. Företrädare för regeringen har nyligen pekat på detta problem när det gäller fristående skolor. Deltagarnas rättssäkerhet och möjligheten att över tid lägga samman kurser till en examen kräver att myndigheten tar ansvar för deltagar- och studiedokumentationen. Universitet och högskolor har för sin del samordnat detta arbete i Ladok. KY-myndigheten har själv utvecklat ett enkelt dokumentationssystem, som dock av kostnadsskäl håller en otillfredsställande standard. Den nya myndigheten behöver tillföras resurser för att utveckla ett system, kvalitativt likvärdigt med Ladok och möjligen genom samarbete med Ladok eller SCB. För löpande administration av systemet kommer att krävas ett par årsarbetskrafter.

Sammanfattningsvis bör myndigheten tillföras resurser, utöver dem som f.n. tas i anspråk på central nivå för de aktuella utbildningarna (31–33 årsarbeten), med

1. 4 årsarbetskrafter för inspektions-/uppföljnings-/tillsyn,
2. 5 årsarbetskrafter för ekonomisk styrning och uppföljning,
3. 5 årsarbetskrafter för kvalificerad omvärldsanalys,

4. 1 årsarbetskraft för utvärdering, och
5. 2 årsarbetskrafter för studiedokumentation, samt
6. medel för en controller, en chefsjurist och en informationschef.

Myndigheten bör således omfatta ungefär 55 årsarbetare, varav minst 6 med forskarutbildning. Därutöver behöver myndigheten tillföras resurser för utveckling och drift av ett system för studerande- och studiedokumentation.

11.6 Myndighetens namn

Mitt förslag:

Myndigheten bör för dagligt bruk benämnas "NAAVET"

En praktisk, men oegentligt benämning av myndigheten skulle vara "yrkeshögskolan". Myndigheten bedriver dock själv ingen utbildning och begreppet ska stå för mycket mer än den samordnande myndigheten. Denna benämning bör därför förbehållas det ramverk som konstituerar yrkeshögskolan och där myndigheten utgör ett administrativt nav. I konsekvens härmed bör inte heller begrepp som "yrkeshögskolan i x-regionen" användas. Däremot kan en utbildning "ingå i" eller "omfattas av" yrkeshögskolan eller "kvalitetssäkras inom denna".

Varje kombination av orden yrkeshögskola och myndighet blir språkligt otymplig. Ordet "Yrkeshögskolemyndigheten" innehåller 9 stavelser och 24 bokstäver. I analogi med Skolverket och Högskoleverket skulle Yrkeshögskoleverket vara möjligt, men också det är otympligt. Å andra sidan är det rimligt, att en myndighets namn avspeglar dess verksamhet och ansvarsområde. Den formella benämningen i författningarna bör därför vara Myndigheten för yrkeshögskolan.

Under senare år har emellertid akronymer eller bearbetningar av sådana använts både som formella beteckningar och som praktiska dagliga benämningar för att man ska komma ifrån långa och otympliga namn. Vilken typ av verksamhet som åsyftas är inte alltid uppenbar. Vinnova, Verva och Nutek är exempel på sådana.

Mot denna bakgrund skulle myndigheten för dagligt, praktiskt bruk kunna benämnas NAAVET. Beteckningen ansluter till myndighetens roll i nätverket. Det är också en förkortning av en engelskspråkig benämning, som skulle kunna vara "National

Authority for Advanced Vocational Education and Training (NAAVET)".

11.7 Lokalisering

Mitt förslag:

Myndigheten ska lokaliseras till Norrköping.

Utgångspunkter

Ett ställningstagande till frågan om myndighetens lokalisering kräver analys av flera olika faktorer.

Utgångspunkten måste vara att skapa en rationell och kostnads-effektiv organisation, som väl motsvarar de krav som statsmakten ställer på myndigheten. Hur man väljer att lokalisera myndigheten är då av betydelse. Villkoren för det kontaktnät som myndigheten kommer att ha och formerna för dessa kontakter påverkar såväl verksamhetens kvalitet som kostnaderna för arbetstid, resor och andra kommunikationer.

För samtliga funktioner är möjligheterna att rekrytera personal med rätt kompetens av avgörande betydelse. Det är givetvis möjligt att över tid kompensera kvalifikationsbrister hos den personal som kan rekryteras på en viss ort, men utbildningskostnaderna och effektivitetsförlusterna kan under en tid bli påtagliga. Statskontorets utvärdering av tidigare utlokalisering av statliga verk (1989:8B) visar att sådana problem finns, men att de är övergående.

En central del av myndighetens verksamhet ska vara omvärldsbevakning. Den ska etablera samarbete inom ett brett nätverk i syfte att identifiera förändringar av kompetensbehoven i arbetslivet. Såväl statliga centrala och regionala organ som regionala samverkansorgan och arbetslivets organisationer på central och regional nivå är berörda. Också forskningsmiljöer inom och utom universitet och högskolor är viktiga kontakter i detta arbete.

Prövning av ansökningar är väsentligen en skriftlig procedur och är relativt oberoende av lokaliseringsort, under förutsättning att kompetent personal kan rekryteras.

Uppföljning, kvalitetskontroll och tillsyn förutsätter besök hos anordnarna och det finns alltid ett intresse att minimera restider

och resekostnader. Långa resor motverkar också strävandena att nå klimatmålen.

En samlad lokalisering

Vid mina överväganden har jag arbetat med några alternativ. Ett första val anges av direktiven, som formulerar uppdraget att föreslå *hur* myndigheten ska lokaliseras. Det handlar då om frågan om en sammanhållen myndighet på en ort eller en delning på två eller flera orter. Myndigheten kommer att vara relativt liten, drygt 50 årsarbetare. Det går inte att utskilja någon verksamhetsgren, som är så väsensskild eller fristående från övrig verksamhet, att den bildar en naturlig enhet med rimlig omfattning. Båda dessa omständigheter talar för att verksamheten hålls samman på en ort.

Inspektion och tillsyn skulle, vad det gäller tid och resor, kunna gynnas av en spridning till flera orter, men dessa aktiviteter svarar för en begränsad del av verksamheten, som i övrigt skulle lida av en splittring. Endast mycket starka skäl av annan art än verksamhetens rationalitet och kostnadseffektivitet skulle, enligt min mening, kunna motivera en delning mellan två eller flera orter.

Grunder för valet av ort

Jag har tolkat uppdraget att föreslå *hur* verksamheten ska lokaliseras också innebär val av ort. Av avgörande betydelse vid detta val är, som nämnts, kompetensförsörjningen. De relativt speciella arbetsuppgifter som kommer att prägla verksamheten förutsätter, att personer med goda insikter om yrkesutbildning och arbetsmarknad kan rekryteras. Normalt torde det krävas högskoleutbildning av den handläggande personalen, för flera – som tidigare nämnts – forskarutbildning. Detta talar för en lokalisering nära något av de större universiteten, där möjligheterna att rekrytera och, inte minst, behålla expertis inom olika områden kan antas vara större än i landet i övrigt.

Det breda nätverk av kontakter på såväl nationell som regional nivå, som myndigheten måste arbeta med, innebär krav på goda kommunikationer och begränsade restider till stora delar av landet. Visserligen kan mycket av dessa kontakter skötas via elektroniska medier, men värdet av det personliga mötet är ovedersägligt.

För tillsyn och inspektion är det fysiska mötet ett oeftergivligt krav. Den helt övervägande delen av de utbildningar som yrkeshögskolan avses omfatta finns i Svealand och Götaland. Av KY utbildningarna fanns åren 2006 och 2007 ungefär 55 procent i Götaland, 35 procent i Svealand och 10 procent i Norrland. För de kompletterande utbildningarna är motsvarande siffror 31, 66 och 3 procent.

Uppföljning, tillsyn och kvalitetsgranskning skulle påtagligt underlättas om myndigheten lokaliserades centralt i södra hälften av landet. En betydande del av de organisationer och inrättningar som ska ingå i myndighetens kontaktnät finns i Stockholm. Det ligger ett betydande värde i att det är möjligt att genomföra möten med företrädare för myndigheten utan övernattningar eller stora arbetstidsförluster i form av resor. Sammantaget talar myndighetens verksamhet entydigt mot en lokalisering i landets nordligare eller sydligaste delar. En sådan skulle försvåra och fördyra verksamheten och medföra påtagliga effektivitetsförluster.

Jag har utgått från att en ny statlig myndighet inte ska förläggas till Stockholms-, Göteborgs- eller Malmö/Lund-regionerna. Jag har därutöver avstått från att utgå från sysselsättnings- eller regionalpolitiska motiv vid mina ställningstaganden, men väl försökt värdera dem från ett sådant perspektiv. De skäl som år 2000 anfördes för att förlägga KY-myndigheten till Hässleholm har jag inte beaktat särskilt.

KY-myndigheten som hinder och resurs

Jag har försökt bedöma värdet av den kompetens inom området som utvecklats vid den nuvarande KY-myndigheten. Personalen vid KY-myndigheten har självfallet sammantaget en kompetens, som i vissa delar skulle vara av värde för den nya myndigheten. Viktigare i sammanhanget är dock att yrkeshögskolan inte utgör en utvidgning av den nuvarande kvalificerade yrkesutbildningen. Den nuvarande kvalificerade yrkesutbildningen kommer att utgöra en del av yrkeshögskolan, men yrkeshögskolan är något mer och större och delvis väsensskilt från nuvarande kvalificerade yrkesutbildning. Nuvarande påbyggnadsutbildningar och kompletterande utbildningar samt eventuellt ytterligare utbildningar ska också rymmas inom ramverket.

Yrkeshögskolan ska sålunda etableras som ett nytt koncept med egen tydlig identitet vid sidan av traditionella strukturer i det svenska utbildningssamhället. Det vore då oklokt att bygga den nya myndigheten med en stor andel personal, som präglats av KY-verksamheten som har en mycket stark egen profil. Det skulle tveklöst komma att försvåra arbetet, att ge yrkeshögskolan en egen identitet.

Vid mina överväganden har jag sökt väga in hur långtgående statens sociala ansvar kan vara för de personer, som nu är knutna till KY-myndigheten och Skolverket, och om detta bör påverka förslaget om lokalisering. Jag har då konstaterat att riksdag och regering vid de senaste förbandsnedläggningarna och påföljande omlokalisering av statlig verksamhet såg allvarligt på konsekvenserna för berörd personal. Särskilda insatser gjordes för den personal som blev övertalig på en ort eller som valde att inte följa med vid utlokaliseringen från Stockholm.

Skolmyndighetsutredningen föreslår inte några särskilda åtgärder för personal som blir övertalig på en ort i samband med förslagen om ny organisation av förvaltningsmyndigheterna inom skolväsendet (Tre nya skolmyndigheter (SOU 2007:79)). Det generella skyddsnät som finns för statligt anställda vid omstrukturering av verksamhet bedöms uppenbarligen vara tillräckligt.

Den nya myndigheten tar över administration av den kvalificerade yrkesutbildningen, de kompletterande utbildningarna och påbyggnadsutbildningarna. Det bör därför, enligt min bedömning, handla om sådan övergång av verksamhet som avses i 6 b § lagen (1982:80) om anställningsskydd. De anställda vid de nu ansvariga myndigheterna ska därför erbjudas att gå över till den nya myndigheten. Erfarenheterna från andra omlokaliseringar, främst utlokalisering från Stockholm, tyder dock på att få medarbetare väljer att flytta med till en ny ort.

Förslaget

Ett långtgående hänsynstagande till de anställda vid KY-myndigheten kan inte vara utgångspunkten för ett lokaliseringsbeslut. Placeringen av KY-myndigheten i Hässleholm har medfört olägenheter och medförde, särskilt inledningsvis, svårigheter att rekrytera och behålla kvalificerade medarbetare. Även om Hässleholm har goda tågförbindelser med Malmö/Lund-området och med

Mälardalen, genererar denna lokalisering långa resor och därmed tidspillan. Möjligheterna att i Hässleholm eller dess närhet nyrekrytera medarbetare med de kvalifikationer som den nya myndigheten behöver måste bedömas vara begränsade.

Möjligheterna till nära samverkan med andra myndigheter inom utbildningsområdet skulle kunna utgöra motiv för en viss lokalisering. Samtliga aktuella myndigheter, Högskoleverket och, enligt skolmyndighetsutredningens förslag, från den 1 juli 2008 Skolverket och Skolinspektionen ligger dock huvudsakligen i Stockholm. Verksamheten vid det Specialpedagogiska institutet (SIT) i Härnösand har inga eller få beröringspunkter med den nya myndighetens verksamhet. De geografiska skäl som talar mot Hässleholm, talar i än högre grad mot Härnösand.

Sammantagna leder mina överväganden till att den nya myndigheten bör lokaliseras inom pendlingsavstånd från Stockholm. På orter som Västerås, Eskilstuna och Norrköping finns en industriell tradition och kultur, som skulle göra dem till ett naturligt hemvist för en myndighet för eftergymnasial yrkesutbildning. De två sistnämnda kommunerna har båda framgångsrikt tagit emot utlokalisering av statlig verksamhet. På alla tre orterna, liksom i Örebro, finns förutom relativ närhet till de största universiteten också mindre universitet eller högskolor. Förutsättningarna att rekrytera personal med den erforderliga kompetensen bör vara goda. Den nya myndigheten skulle sannolikt med framgång kunna byggas upp på var och en av dessa orter.

I det slutliga valet mellan dessa fyra orter utgör den starka forskningsmiljön kring yrkesutbildning som finns vid universitetet i Linköping ett tungt argument för att förlägga myndigheten till Norrköping. Den föreslagna avvecklingen av verksamheten vid Nationellt centrum för flexibelt lärande i Norrköping kan också anföras som argument för denna lokalisering.

*Ledning***Mitt förslag:**

Myndigheten ska vara ett enrådighetsverk med insynsråd. Myndighetens ledning ska åläggas att till sig knyta fristående särskilda organ.

På grundval av den förvaltningspolitiska propositionen (prop. 1997/98:136) beslutade riksdagen om principer för utformningen av förvaltningsmyndigheternas ledning. I budgetpropositionen för 2007 (prop. 2006/07:1) angav regeringen, att ambitionen är att styrelser med begränsat ansvar inte längre ska förekomma. En ny myndighetsförordning ersatte den 1 januari 2008 verksförordningen (1995:1322), varvid endast de tre ledningsformerna enrådighetsmyndighet, styrelsemyndighet och nämndmyndighet regleras.

Den föreslagna myndigheten kommer att ha ansvar för fördelning av betydande ekonomiska resurser, inledningsvis ca 1,4 miljarder kronor. Den ska också svara för myndighetsutövning, som kan ha betydande ekonomiska konsekvenser för enskild. Öppenhet och transparens i prioriteringar och beslut är förutsättningar för att den ska vinna legitimitet. Insyn från de berörda är därför angelägen. Den ska vidmakthålla ett brett kontaktnät med olika delar av samhället för att kunna göra rimliga avvägningar och bedömningar. Den ska utöva tillsyn och kontroll av enskilda utbildningsanordnare.

Mot denna bakgrund bör myndigheten utformas som en enrådighetsmyndighet med insynsråd. I detta råd bör ingå företrädande för såväl arbetsliv som utbildningsanordnare.

I syfte att förebygga ensidighet eller bristande kreativitet vid prioriteringarna bör myndighetens ledning i instruktionen åläggas att till sig knyta två oberoende beredningsgrupper (särskilda organ), som med sekretariatsresurser från myndigheten har till uppgift att regelbundet redovisa bedömningar av förändringar av kvalifikationskraven på arbetsmarknaden. Syftet, att bredda underlaget för myndighetens prioriteringar och beslut och undvika intrycket av en monolitisk maktstruktur, talar för att myndighetschefen inte ska vara ordförande i de särskilda organen.

Enligt min bedömning är det särskilt angeläget att beredningsgrupperna fokuserar dels på uppkommande, men ännu inte manifesta behov, dels på kompetensbehov som kan vara på väg att

fasas ut. Ledamöterna i dessa beredningsgrupper bör i första hand sökas utanför de partsintressen som kommer att vara starka aktörer i myndighetens dagliga kontaktnät.

12 Kostnader

12.1 Merkostnader och besparingar

De förslag som förs fram i detta betänkande har ett antal anslagsmässiga och budgetmässiga konsekvenser. De förslag som innebär kostnadsökningar för staten är utvidgning av rätten till studiestöd, kompensation för avveckling av elevavgifter, reformering av pilotutbildningen samt uppbyggnaden av den nya myndigheten. Vidare medför en allmän volymökning av den eftergymnasiala yrkesutbildningen en kostnadsökning.

Förslagen om överföring av nuvarande utbildningar till yrkeshögskolan innebär att de beslut som fattats av Skolverket och KY-myndigheten gäller för den tid de avser också efter den 1 juli 2009. Utbildningarna kommer alltså att successivt prövas enligt de kvalitetskrav som ramverket ställer upp och myndigheten ges möjlighet att fatta beslut om finansiering och eventuellt statligt stöd med utgångspunkt i de förutsättningar som yrkeshögskolan ger. De kostnadsökningar och besparingar som redovisas i det följande kommer därför att förverkligas successivt t.o.m. budgetåret 2011. Den exakta tidpunkten är beroende av hur Skolverkets och KY-myndighetens beslut är utformade i det enskilda fallet. Myndigheten föreslås också få bemyndigande att i det enskilda fallet förlänga gällande reglering, om det är nödvändigt för att en prövning ska kunna göras.

Studiestöd

Rätten till statligt studiestöd föreslås utvidgad till samtliga utbildningar som omfattas av ramverket. Totalt berör utvidgningen principiellt ca 1 000 årsplatser inom kompletterande utbildningar, som nu endast har statlig tillsyn. Kalkylmässigt beräknas 700 av

dem klara kvalitetskraven i yrkeshögskolan och sålunda bli studie-stödsberättigande. Merkostnaden beräknas till 25 200 tkr.

Elevavgifter

Elevavgifter förekommer inom de kompletterande utbildningarna och lärlingsutbildningen för vuxna till vissa hantverksyrken. Förslagen innebär att de ska avvecklas. Enligt uppgifter från Skolverket utgör de i genomsnitt 22 procent av den totala utbildningskostnaden för de högskoleförberedande konstnärliga och de kulturbevarande utbildningar samt i genomsnitt 29,7 procent för de yrkesförberedande utbildningarna.

Avvecklingen av elevavgifterna bör till viss del kompenseras med höjda statliga bidrag. Det är inte sannolikt att samtliga utbildningar kommer att klara de kvalitetskrav som ramverket ställer. Inom ramverket ställs krav på en stark arbetslivsanknytning bl.a. i form av lärande i arbete, vilket minskar kostnaderna för utbildningsanordnaren. Det är vidare rimligt att anta att utbildningsvolymen minskar vid en prövning mot arbetslivets och samhällets behov. Avvecklingen av elevavgifterna bör därför kalkylmässigt kompenseras till 70 procent för yrkesförberedande och kulturarvsbevarande utbildningar. För de högskoleförberedande utbildningarna föreslås, av skäl som redovisats i avsnitt 10.2, ingen kompensation. Lärlingsutbildningen bör kompenseras fullt ut. Den uteblivna kompensationen leder kalkylmässigt till en minskning av antalet utbildningsplatser, som i sin tur minskar behovet av studie-stöd.

Kostnader och volymförändringar som följer av förslagen framgår av följande sammanställning.

Ändamål	Total ut- kostnad tkr.	Antal platser	Elevavgifter tkr.	Kom- pensation tkr.	Volym- minskning	Minskat studie- stöd tkr.
Högskoleförberedande	83 903	994	18 459	0	220	7 920
Yrkesutbildning	81 774	842	24 278	16 995	75	2 700
Kulturbevarande	25 177	210	5 539	3 877	14	504
Lärlingsutbildning		200	420	420	0	-

Pilotutbildningen

En statligt finansierade tvåårig pilotutbildning till ATPL-behörighet med 55 intagningsplatser inom yrkeshögskolan beräknas medföra en årlig kostnad på ca 32 000 tkr. Härtill kommer kostnader för studiestöd på 3 960 tkr. Förslaget leder emellertid också till stora kostnadsminskningar för staten och kommunerna.

Avvecklingen av TFHS i Lund medför en besparing på 21 700 tkr. Eftersom nästan samtliga deltagare i denna utbildning har en grundläggande högskoleutbildning, är det inte rimligt att beräkna en alternativkostnad för annan högskoleutbildning. Även studiestödskostnaderna bör därför minska med ca 850 tkr.

Avvecklingen av pilotutbildningen till CPL-certifikat inom gymnasieskolan innebär ett bortfall av 160 årsplatser med en beräknad kostnad av 292 tkr per elev. Man bör dock räkna med att dessa elever i stället går ett annat gymnasieprogram, kalkylmässigt beräknat till 110 tkr per elev. Den totala nettobesparingen inom gymnasieskolan på ca 29 miljoner kronor avser kommunernas kostnader. Kostnaderna för studiestöd påverkas inte.

Påbyggnadsutbildningen i Västerås ersätts av den nya utbildningen vilket innebär en besparing på 7 500 tkr och minskat studiestöd med 900 tkr.

En utökning av den statliga utbildningen till ATPL-behörighet motiverar att antalet studiestödsberättigande platser i nuvarande kompletterande utbildningar minskar i motsvarande mån, vilket innebär en besparing på 3 060 tkr.

Myndigheten

Kostnaderna för uppbyggnad av den nya myndigheten är schablonmässigt skattad till 1 000 tkr per medarbetare. Kostnaden ligger i nivå med kostnaderna i KY-myndigheten. En ökning med 24 medarbetare kostar då 24 000 tkr. Kostnaden för utveckling av ett system för studiedokumentation är mycket svår att beräkna. Här markeras kostnaden med 10 000 tkr. Också kostnaderna för utveckling av verksamheten i Hässleholm är svåra att beräkna, men uppskattas till 10 000 tkr.

Ökning av utbildningsvolymen

En successiv utökning av utbildningsvolymen med 5 000 platser under de närmaste åren kan beräknas kosta 300 miljoner kronor.

12.2 Finansiering

De redovisade förändringarna innebär en nettokostnadsökning – utöver en eventuell allmän volymökning – på knappt 53 miljoner kronor. Jag förordar att denna merkostnad finansieras genom en minskning av antalet utbildningsplatser inom yrkeshögskolan med drygt 500. Siffran bygger på en genomsnittskostnad för utbildning på 60 tkr och för studiestöd på 36 tkr per plats.

En utökning av utbildningsvolymen bör, som framgått av avsnitt 8.3 Ett förändrat åtagande finansieras genom omföring av medel från anslagen till högskoleutbildning.

12.3 Omföringar

Huvudprincipen för förslagen är att statliga medel motsvarande dem som nu disponeras för kvalificerad yrkesutbildning, påbyggnadsutbildning, kompletterande utbildningar och lärlingsutbildning för vuxna ska föras till yrkeshögskolan. I avsnitt 12.1 Merkostnader och besparingar redovisas de kostnadsökningar och besparingar som följer av förslagen. Därutöver har förslagen ett antal anslagsmässiga konsekvenser som redovisas i det följande.

Medel motsvarande dem som nu disponeras för högskoleförberedande konstnärlig utbildning och kulturarvsbevarande

utbildning förs, med de justeringar som redovisas i avsnitt 12.1, till ett anslag för vissa eftergymnasiala utbildningar (konst- och kulturarvsutbildningar) ($65\,444 + 19\,638 + 3\,877 =$) 88 959 tkr. Till detta anslag förs även medel motsvarande dem som nu disponeras för vissa statligt finansierade påbyggnadsutbildningar inom konst- och kulturområdet (7 200 tkr).

Förarutbildningen föreslås övergå till den kommunala vuxenutbildningen. Medel som nu beräknas för statligt finansierad påbyggnadsutbildning, ($31\,200 + 24\,288 =$) 55 488 tkr, bör då i stället beräknas under anslaget till statens allmänna bidrag till kommunerna. Samtidigt avses yrkeshögskolan omfatta de nu kommunalt finansierade påbyggnadsutbildningarna, där kostnaden kan beräknas till 47 640 tkr motsvarande nära 800 platser. Om staten ska överta kostnadsansvaret för dessa, bör motsvarande medel föras från statens allmänna bidrag till kommunerna till anslaget till yrkeshögskolan.

13 Genomförande och konsekvensanalys

13.1 Genomförande

Avsikten är att yrkeshögskolan ska kunna sjösättas den 1 juli 2009. Vid denna tidpunkt upphör påbyggnadsutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen, den kvalificerade yrkesutbildningen (KY), de kompletterande utbildningarna och lärlingsutbildningen för vuxna till vissa hantverksyrken som separat reglerade former av eftergymnasial yrkesutbildning. Det nya regelverket för vissa eftergymnasiala utbildningar inom konst och kulturområdet föreslås gälla från samma tidpunkt. Vid samma tidpunkt bör Myndigheten för yrkeshögskolan överta ansvaret för utbildningarna från KY-myndigheten och Skolverket.

Genomförandet måste ske så att pågående utbildning och deltagarna i denna påverkas så lite som möjligt. Principen bör vara att KY-myndighetens och Skolverkets beslut enligt nuvarande regelverk ska gälla under den tidsperiod som beslutet avser, även för tid efter den 1 juli 2009. Ingångna avtal och gjorda åtaganden ska gälla. Deltagare, som påbörjat en utbildning före den 31 augusti 2009 enligt nuvarande regelverk, ska kunna fullfölja denna. Övergångsbestämmelser till de berörda författningarna ska ge formell grund för en sådan ordning.

Yrkeshögskolan kommer sålunda i viss mening att förverkligas successivt. Detta är också av praktiska skäl nödvändigt, eftersom Myndigheten för yrkeshögskolan inte skulle kunna pröva alla cirka 850 utbildningar inför höstterminen år 2009. KY-myndigheten och Skolverket måste fatta beslut om statsbidrag eller särskilda medel för hela år 2009 och enligt hittillsvarande principer göra åtaganden för tiden därefter. Beslut som har en räckvidd bortom år 2011 bör dock undvikas, men kan bli nödvändiga t.ex. i fråga om utbildning på deltid.

De uppgifter avseende pågående eller beslutad utbildning, som enligt nu gällande reglering ankommer på KY-myndigheten respektive Skolverket, ska efter den 1 juli 2009 fullgöras av Myndigheten för yrkeshögskolan i enlighet med nu gällande författningar, med stöd av övergångsbestämmelser. Den nya lagen om yrkeshögskolan och de nya förordningarna ska sålunda tillämpas först på utbildning som beslutats av Myndigheten för yrkeshögskolan. Under åtminstone ett par år kommer Myndigheten för yrkeshögskolan att behöva administrera flera separata regelverk.

Motiven för att låta hela ansvaret gå över till den nya myndigheten är två. Det bör förenkla för utbildningsanordnarna att ha *en* central myndighet att vända sig till oavsett när det formella beslutet om en utbildning fattades. Det andra argumentet har sin grund i organisatoriska förändringar på myndighetsområdet. Den nuvarande KY-myndigheten avses upphöra den 1 juli 2009 och kan således inte fullgöra några andra än avvecklingsuppgifter efter denna tidpunkt. Skolverket omformas den 1 oktober 2008. Verket måste visserligen fatta beslut om statsbidrag till kompletterande utbildningar och påbyggnadsutbildningar för år 2009 under hösten 2008, men har i övrigt knappast intresse av att bygga upp en organisation för en verksamhet som de inte ska ansvara för i fortsättningen.

Samtliga kompletterande utbildningar, påbyggnadsutbildningar och KY-utbildningar, som pågår våren 2009 och som inte upphör vid vårterminens utgång, bör därför administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan med stöd av övergångsbestämmelserna. Många av dessa utbildningar kommer att vara mindre väl anpassade till det nya regelverket. Det gäller särskilt påbyggnadsutbildningar och kompletterande utbildningar, men även en del KY-utbildningar.

Det är inte praktiskt möjligt för myndigheten att under sina första verksamhetsmånader pröva samtliga utbildningar mot de kriterier som ska gälla för ramverket. Det är sannolikt också praktiskt omöjligt för anordnarna att utveckla och anpassa utbildningarna till yrkeshögskolans krav eller kraven för statligt stöd som konst och kulturutbildning under perioden mellan riksdagsbeslutet och sommaren 2009. Granskningen och värderingen av utbildningarna mot de nya kvalitetskriterierna måste därför ske successivt. Denna process kommer att ställa krav på att många utbildningar anpassas och förändras och myndigheten måste bistå anordnarna med tydliga anvisningar om vilka villkor som kommer att gälla. Prövningen kan dock leda till att myndigheten bedömer att ett antal utbildningar

inte möter kraven. De kommer därmed att ställa utanför varje form av statligt stöd.

Den nya myndigheten kommer under hösten 2009 att behöva ta ställning till ansökningar, som avser utbildning som avses starta under år 2010, liksom till ansökningar om fortsatt ekonomiskt statligt stöd till utbildning som bedrivits under år 2009. Av samma skäl som nyss redovisats kan dessa uppgifter komma ställa orimliga krav på den nyinrättade myndigheten. Man bör därför acceptera att myndighetens första prövning av ansökningar om fortsatt statligt stöd i många fall får karaktär av förlängning av gällande beslut.

13.2 Konsekvensanalys

13.2.1 Kommunerna

Som framgått av förslagen kommer KY-myndigheten i Hässleholm att upphöra och verksamheten i Hässleholm att avvecklas. Det innebär att ett 25-tal arbetstillfällen, som skapades för att kompensera förbandsnedläggningarna i Hässleholm, avvecklas efter drygt åtta år. Enligt förslag från Skolmyndighetsutredningen, Tre nya skolmyndigheter (SOU 2007:79), ska också Nationellt Centrum för Flexibelt Lärande (CFL), vars ledning lokaliserades till Hässleholm med samma motiv, avvecklas den 1 juli 2008. Denna nedläggning berör mindre än 10 anställda i Hässleholm.

Konsekvenserna för den berörda personalen har berörts i avsnitt 10. En ny myndighet. Förutsättningarna för dem, som inte väljer att flytta med verksamheten, att hitta annan statlig anställning i Hässleholm är begränsade. Möjligheterna till pendling ut från Hässleholm är dock goda. Flera anställda vid KY-myndigheten pendlar f.n. in från bl.a. Malmö/Lund-området.

Hässleholms kommun har nära 50 000 invånare och drygt 21 000 arbetstillfällen. Kommunen har under 2000-talet haft en positiv befolkningsutveckling och ökat med ca 1 300 personer. Ett bortfall av ca 25 arbetstillfällen (0,12 procent) bör ha marginell betydelse. Den psykologiska betydelsen av att två statliga myndigheter i kommunen avvecklas i stort sett samtidigt kan vara viktigare.

Inte heller etablering av Myndigheten för yrkeshögskolan i Norrköping kan antas ha någon avgörande betydelse för kommunens utveckling. Trots avståndet i tid mellan avvecklingen av CFL i

Norrköping och den nya myndighetens tillkomst kan nyetableringen ha betydelse för dem som friställs. Verksamheternas art och kraven på de anställdas kvalifikationer skiljer sig visserligen åt i rätt så hög grad, men ett antal övergångar skulle kunna vara möjliga.

De gymnasiala pilotutbildningarna i Västerås och Arvidsjaur föreslås upphöra. Detsamma avses gälla utbildningen till ATPL-behörighet vid TFHS i Lund. Förslaget innebär att en ny, sammanhållen, tvåårig utbildning till ATPL-behörighet med 55 platser anordnas inom yrkeshögskolan, i första hand på orter där den kan samordnas med utbildningarna till flygmekaniker och flygtekniker, dvs. Västerås, Nyköping och Luleå. Omfattningen av de pilotutbildningar som därutöver kan komma att anordnas utan statligt ekonomiskt stöd inom yrkeshögskolan får prövas av den nya myndigheten.

Förändringen innebär ett bortfall av ca 100 elever från gymnasieskolan i Arvidsjaur, praktiskt taget samtliga från andra kommuner. Skolans kostnader för flygutbildningen kan beräknas till ca 30 miljoner per år. Även om flyginstruktörer och flygplan f.n. hyrs in från ett stockholmsbaserat företag, kommer en nedläggning av pilotutbildningen att påverka kommunen negativt. Man bör därför pröva om den nya pilotutbildningen inom yrkeshögskolan till en mindre del kan lokaliseras till Arvidsjaur och där genomföras i samarbete med Luleå.

Avvecklingen av trafikflygarhögskolan vid Lunds universitet återverkar främst på verksamheten vid f.d. flygflottiljen i Ljungbyhed i Klippans kommun.

13.2.2 Utbildningsanordnarna

Två syften med den föreslagna reformen är att stärka kvaliteten på den eftergymnasiala yrkesutbildningen och att öka tydligheten för studerande och arbetsgivare. De föreslagna åtgärderna kommer att kräva anpassning från utbildningsanordnarnas sida.

För all utbildning inom yrkeshögskolan ska gälla samma grundläggande kvalitetskriterier. Det gäller bl.a. prioritering med utgångspunkt i arbetslivets behov, direkt inflytande för arbetslivet på utbildningens innehåll och arbetsintegrerat lärande. Anordnarna av KY har sannolikt en verksamhet som är väl anpassad till de nya kriterierna. Övergångsproblemen för anordnarna av KY kan förväntas bli små.

Bland anordnarna av kompletterande utbildningar är spännvidden stor. De högskoleförberedande konstnärliga utbildningarna och de kulturarvsbevarande utbildningarna bör, som framgått, inte föras till yrkeshögskolan utan till en särskild reglering, administrerad av Myndigheten för yrkeshögskolan. Förändringarna för dem gäller väsentligen att det statliga stödet omfördelas så att elevavgifterna kan avskaffas för de utbildningar som får statligt stöd. Antalet bidragsberättigade utbildningsplatser kan då beräknas minska med ca en femtedel och alla nuvarande skolor kommer inte att kunna erhålla statsbidrag. Myndigheten för yrkeshögskolan avses få i uppdrag att, i samråd med de konstnärliga högskolorna och andra intressenter, göra den nödvändiga prioriteringen inför budgetåret 2010. De kulturarvsbevarande utbildningarna förs in under samma regelverk men bortfallet av elevavgifter kompenseras delvis genom att nya resurser tillförs. De mycket korta kurserna bör dock föras över till folkbildningen. Organisationskommittén bör få i uppdrag att inleda överläggningar med Folkbildningsrådet och de berörda huvudmännen.

För övriga kompletterande utbildningar gäller, att deras ställning i yrkeshögskolan prövas när nuvarande beslut av Skolverket upphör att gälla. Då ska myndigheten för yrkeshögskolan pröva en ansökan från anordnaren. Den bedöms då med utgångspunkt i kriterierna inom yrkeshögskolan. Utbildningsanordnare, som inte kan eller önskar utveckla verksamheten, kan komma att ställas utanför ramverket och därmed utan statligt stöd, studiestöd eller kvalitetskontroll.

Påbyggnadsutbildningarna upphör att vara en del av den kommunala vuxenutbildningen, oavsett om de är statligt eller kommunalt finansierade. Skolverkets beslut om finansiering gäller för år 2009. Elever som påbörjat utbildningen före den 31 augusti 2009 ska kunna fullfölja denna enligt hittillsvarande regler. Ansökan om fortsatt verksamhet ska prövas av Myndigheten för yrkeshögskolan enligt de nya kriterierna. Flertalet utbildningar kan komma att behöva utveckla formerna för arbetslivsanknytningen. Av praktiska skäl kan en del i praktiken komma att drivas vidare som påbyggnadsutbildning med stöd av övergångsbestämmelser t.o.m. läsåret 2010/11.

De påbyggnadsutbildningar som är kortare än en termin, främst förarutbildningarna, bör inte föras in i yrkeshögskolan utan anordnas inom kommunal vuxenutbildning. Utbildningarna är i egentlig mening inte eftergymnasiala, utan anordnas nu som

påbyggnadsutbildning eftersom de p.g.a. ålderskrav inte kan anordnas i gymnasieskolan. Medel för dessa utbildningar, ca 24 miljoner kronor, bör återföras till den kommunala sektorn. Några påbyggnadsutbildningar inom kulturområdet bör inte föras till yrkeshögskolan utan i stället till regleringen av de konstnärliga och kulturarvsbevarande utbildningarna.

De kommunalt finansierade påbyggnadsutbildningarna med nationellt fastställd kursplan, ca 1 120 platser, kommer också att övergå till yrkeshögskolan. Kvalitetsgranskning och dimensionering m.m. blir därmed en fråga för Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningarna riktar sig i hög grad mot den kommunala arbetsmarknaden. En fortsatt kommunal finansiering är därför inte orimlig. Alternativt kan medel för dessa utbildningar, enligt Skolverkets uppskattning knappt 50 miljoner kronor, föras från den kommunala sektorn till yrkeshögskolan.

För samtliga utbildningsanordnare gäller att Myndigheten för yrkeshögskolan har att ta ställning till utbildningens dimensionering i ett nationellt och ett regionalt perspektiv. Denna prövning kan innebära att utbildningskapacitet behöver avvecklas, dvs. att utbildningar ställs utanför statligt stöd, studiestöd och kvalitetsgranskning.

13.2.3 Deltagarna

Deltagare som påbörjat sin utbildning före den 31 augusti 2009 ska kunna fullfölja utbildningen enligt de villkor som gällde vid utbildningens start. Detta ska också gälla deltagare som startar vid en senare tidpunkt i de fall kursstarten grundas på ett beslut som fattats enligt gällande reglering.

Reformen syftar inte minst till att minska skillnaderna i villkor för deltagarna i eftergymnasial yrkesutbildning. Sålunda avses all utbildning inom yrkeshögskolan berättiga till statligt studiestöd för eftergymnasial utbildning (enligt avdelning B1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655)). De studerande kommer att omfattas av ett studiedokumentationssystem som innebär att studieresultat sparas och kan verifieras även om utbildningsanordnaren avvecklar sin verksamhet.

14 Författningskommentarer

14.1 Förslaget till lag om yrkeshögskolan

1 §

Av paragrafen framgår de huvudsakliga syftena med lagen. Bestämmelserna i lagen ska alltid tolkas så att tillämpningen på bästa sätt tjänar dessa syften.

Merparten av utbildningarna inom yrkeshögskolan avses att komma till stånd och utvecklas för att det finns efterfrågan av bestämda kvalifikationer på arbetsmarknaden. Av *andra stycket* framgår dock att bestämmelserna i lagen även har till syfte att tillgodose behov av eftergymnasial yrkesutbildning inom smala yrkesområden. I dessa fall kan det vara svårt att visa något behov av utbildningen på arbetsmarknaden. Däremot kan det från samhällets sida finnas intresse av att bevara vissa yrkeskunskaper. Vidare kan utbildningen ha betydelse för personers försörjning. Utbildningen skulle kunna avse t.ex. förgyllare, konstgjutare eller modist.

De utbildningar som omfattas av *andra stycket* ska, liksom övriga utbildningar inom yrkeshögskolan, avses leda till försörjning genom förvärvsarbete för deltagarna. Detta betyder inte att utbildningen måste leda till ett helt nytt förvärvsarbete utan den kan också innebära att deltagarens kunskaper inom yrkesområdet utvidgas, fördjupas eller utvecklas.

Grunden för ramverket yrkeshögskolan har behandlats i avsnitt 1.2.

2 §

Paragrafen anger innebörden av olika begrepp som används i lagen.

Begreppet *deltagare* motsvarar vad som avses med student i högskolan.

Innebörden av *uppdragsutbildning* är densamma som i dag anges i 3 § förordningen (2006:906) om kvalificerad yrkesutbildning som uppdragsutbildning.

Med *yrkeshögskolan* avses samtliga utbildningar som ingår i denna. Yrkeshögskolan är således en samlande beteckning för ett stort antal oberoende eftergymnasiala yrkesutbildningar.

Definitionen av *årsplats* motsvarar vad som avses med årselevplats enligt 15 § förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Det är regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som enligt 12 § beslutar om hur många årsplatser en utbildning inom yrkeshögskolan ska omfatta. Om utbildningen är kortare än ett år eller bedrivs på mindre än heltid, kommer antalet deltagarplatser vara fler än antalet beviljade årsplatser.

3 §

I paragrafen anges att det är regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som beslutar om vilka utbildningar som ska ingå i yrkeshögskolan. Av 1 kap. 5 § förslaget till förordning om yrkeshögskolan framgår att det är en ny myndighet, Myndigheten för yrkeshögskolan, som ska fatta dessa beslut.

4 §

Av paragrafen framgår vilka som kan anordna en utbildning inom yrkeshögskolan. Bestämmelsen motsvarar 1 § lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning.

5 §

Paragrafen innehåller grundläggande bestämmelser om hur verksamheten inom yrkeshögskolan ska utformas. De angivna värderingarna ska genomsyra hela verksamheten. Bestämmelserna tar

inte bara sikte på utbildningens innehåll utan också på t.ex. undervisningsmetoder och hur alla som verkar inom yrkeshögskolan ska uppträda i relation till deltagarna. Övriga regler om yrkeshögskolan måste således tolkas mot bakgrund av dessa bestämmelser.

Enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen ska det allmänna verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Detta kommer till uttryck genom att all verksamhet ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar.

Aktningen för varje människas egenvärde är också en viktig värdegrund. Det är även angeläget att alla former av mobbning motverkas och att på alla sätt främja att människor av olika ursprung och bakgrund i vårt land ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Strävan mot jämställdhet mellan könen är ett annat centralt mål.

Vidare är respekten för vår gemensamma miljö viktig. Yrkeshögskolan ska verka för att deltagarna tillägnar sig en på kunskap grundad respekt för vår gemensamma miljö och det ansvar som var och en därför har gentemot sina medmänniskor och kommande generationer.

Motsvarande bestämmelser finns i 1 kap. 2 och 9 §§ skollagen (1985:1100).

6 §

I paragrafen anges de kunskaper som en utbildning inom yrkeshögskolan ska bygga på. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 3 § lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning. Tillägget att utbildningen väsentligen ska bygga på de kunskaper som fås på nationella eller specialutformade program, innebär att utbildningen i viss omfattning kan avse kunskapsområden som inte har motsvarighet i gymnasieskolan. I dessa delar kommer utbildningen således ha karaktär av grundläggande yrkesutbildning.

7 §

Av paragrafen framgår de övergripande målen för utbildningen. Paragrafen motsvarar i huvudsak 4 § lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning.

I *andra punkten* har *erfarenhetsbaserade* kunskaper lagts till. Med detta avses sådana kunskaper som skapas genom omvandling av deltagarens egna erfarenheter. Yrkeslärande och olika kunskapsformer har behandlats i avsnitt 6.

8 §

Av paragrafen framgår att en anordnare av en utbildning inom yrkeshögskolan kan ansöka om statsbidrag eller särskilda medel. Enligt 4 § förslaget till förordning om statligt stöd till utbildningar inom yrkeshögskolan ska ansökan om statsbidrag eller särskilda medel lämnas till Myndigheten för yrkeshögskolan.

Till skillnad mot vad som i dag gäller för kvalificerad yrkesutbildning innebär bestämmelsen att statsbidrag eller särskilda medel inte är en förutsättning för att utbildningen ska omfattas av kvalitetssäkringssystemet, dvs. ramverket yrkeshögskolan enligt förslaget. Däremot är det en förutsättning att utbildningen ingår i yrkeshögskolan för att anordnaren ska kunna få statsbidrag eller särskilda medel. Det är givetvis möjligt att samtidigt ansöka såväl om att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan som om statligt stöd för utbildningen.

Den finansiella ansvarsfördelningen har behandlats i avsnitt 8.

9 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om deltagareavgifter. Möjligheten för en utbildningsanordnare att ta ut sådana avgifter har behandlats i avsnitt 8.3.2.

10 §

I paragrafen anges att en utbildning inom yrkeshögskolan även får bedrivas som uppdragsutbildning. Utbildningsanordnaren måste dock anmäla detta till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Enligt 2 § förslaget till förordning om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning ska anmälan lämnas till Myndigheten för yrkeshögskolan.

Bestämmelsen omfattar alla utbildningar inom yrkeshögskolan. Således får såväl utbildningsanordnare som får statsbidrag eller

särskilda medel för en utbildning som utbildningsanordnare som inte får sådant statligt stöd bedriva utbildningen som uppdragsutbildning.

Bestämmelsen motsvarar 2 § andra stycket lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning.

11 §

Paragrafen anger att regeringen får meddela föreskrifter om att en myndighet får ta ut avgifter av utbildningsanordnare som bedriver utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning. Myndigheten ska kunna ta ut avgifter av utbildningsanordnaren för sådana kostnader som är förknippade med uppdragsutbildningen, t.ex. kostnader för studiedokumentation, administration, tillsyn och uppföljning.

Bestämmelsen motsvarar 2 § tredje stycket lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning.

12 §

Av paragrafen framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beslutar om hur många årsplatser en utbildning inom yrkeshögskolan ska omfatta. Myndigheten för yrkeshögskolan ska enligt 1 kap. 6 § förslaget till förordning om yrkeshögskolan i sitt beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan ange högsta antalet årsplatser.

Ett grundläggande syfte med yrkeshögskolan är att utbildningarna inom denna ska komma till stånd och utvecklas för att det finns efterfrågan av bestämda kvalifikationer på arbetsmarknaden. Det ska således inte utbildas fler personer än vad arbetsmarknaden förmår ta emot. Detta är viktigt för att det ska finnas tilltro till och möjligheter för utbildningar inom yrkeshögskolan att erbjuda utbildning som leder till förvärvsarbete.

När det gäller utbildningar med inriktning mot smala yrkesområden kan det vara svårt att bedöma efterfrågan av arbetskraft med denna utbildning. Det är dock angeläget, liksom för övriga utbildningar inom yrkeshögskolan, att det inom dessa områden inte utbildas fler personer än vad som kan anses rimligt för att utbildningen ska leda till förvärvsarbete.

Utbildningsplanering och dimensionering har behandlats i avsnitt 3.

13 §

Paragrafen innehåller bestämmelse om vilka krav som ska gälla för de personer som anlitas för undervisning eller handledning. Något krav på att de ska ha en formell lärarutbildning finns inte. Personalen för undervisning och handledning har behandlats i avsnitt 7.3.

Bestämmelsen motsvarar 5 § lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning.

14 §

Av paragrafen framgår att utbildningsanordnaren ska se till att kompetensutveckling anordnas för den personal som har hand om undervisning eller handledning. Kompetensutvecklingen kan avse t.ex. pedagogisk kompetens.

Personalen för undervisning och handledning har behandlats i avsnitt 7.3.

15 §

I *första stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka examina som får avläggas. Vilka examina en utbildning ska få avslutas med har behandlats i avsnitt 6.3.2. Bestämmelsen motsvarar en del av 6 § lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att utbildningsanordnaren anförtros uppgiften att utfärda utbildningsbevis och examensbevis enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Bestämmelsen motsvarar 7 § lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning.

16–18 §§

Av 16 § framgår att utbildningar inom yrkeshögskolan ska vara öppna för alla som uppfyller behörighetskraven. Detta innebär att de urvalsgrunder som tillämpas inte får sätta öppenheten ur spel genom att vara direkt eller indirekt diskriminerande. Enligt 3 kap. 6 § förslaget till förordning om yrkeshögskola ska vid urval hänsyn tas till den sökandes möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen. I 3 kap. 7 § samma förordning anges att betyg, särskilt prov, tidigare utbildning och yrkeserfarenhet får användas som urvalsgrunder.

I 17 och 18 §§ finns bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om behörighetsvillkor och urvalskriterier som ska tillämpas vid utbildningar inom yrkeshögskolan.

19 §

I *första stycket* anges det att deltagarna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen. Ytterligare bestämmelse om deltagarinflytande finns i 4 kap. 3 § förslaget till förordning om yrkeshögskolan. Enligt den bestämmelsen ska det finnas minst en företrädare för deltagarna i utbildningens ledningsgrupp.

Av *andra stycket* framgår att utbildningsanordnaren ska verka för att deltagarna tar aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Det kan gälla utbildnings- och undervisningsfrågor eller mer övergripande principiella frågor. Alla deltagare ska kunna påverka utbildningen genom förslag och konstruktiv kritik. Detta kan ske genom kursutvärderingar. Deltagarna bör sedan få del av resultaten av dessa för att kunna delta i diskussioner om förbättringar. Det ligger på utbildningsanordnaren att praktiskt underlätta och på andra sätt uppmuntra och medverka till att deltagarna aktivt engagerar sig i utvecklingsarbetet.

Motsvarande bestämmelser finns i 1 kap. 4 a § högskolelagen (1992:1434).

20 och 21 §§

Av 20 § framgår att regeringen får meddela föreskrifter om att en deltagare tills vidare ska avskiljas från utbildningen under vissa förutsättningar. Avskiljande har behandlats i avsnitt 9.4.2.

Bestämmelsen motsvarar 9 § lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning.

I 21 § finns bestämmelser om vem som ska pröva frågor om avskiljande och om överklagande av sådan frågor. Bestämmelsen motsvarar 10 § lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning.

22 §

Paragrafen anger att det ska finnas en särskild överklagandenämnd som prövar frågor om överklagande av vissa beslut. Av 8 kap. 2 § första stycket förslaget till förordning om yrkeshögskola framgår att beslut av ansvarig utbildningsanordnare om avslag på en deltagares begäran att få examens- eller utbildningsbevis får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

Enligt 8 kap. 2 § andra stycket förslaget till förordning om yrkeshögskolan ska även vissa beslut av ett universitet eller en högskola som har staten som huvudman få överklagas till Överklagandenämnden för högskolan. Det är beslut om att en sökande inte uppfyller kraven på behörighet för att bli antagen till utbildningen och beslut om tillgodoräknande av utbildning.

Nämndens beslut med anledning av överklagande dit får inte överklagas.

Bestämmelsen motsvarar 11 § lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning.

23 §

I paragrafen anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om utbildningarna inom yrkeshögskolan. Föreskrifterna kan avse organisationen av utbildningen hos utbildningsanordnaren och om deras befattning i övrigt med utbildningen. Bestämmelsen motsvarar 12 § lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Punkten 1 anger att lagen träder i kraft den 1 juli 2009. Samtidigt upphör lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning att gälla.

Av *punkten 2* framgår att lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning ska fortsätta att gälla för de utbildningar för vilka utbildningsanordnare beviljats statligt stöd före den 1 juli 2009. Med att statligt stöd ska ha beviljats före nämnda dag, avses att beslutet om statligt stöd ska ha meddelats senast den 30 juni 2009.

Vidare anges det i *punkten 2* att lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning ska fortsätta att gälla även för utbildningar, för vilka beslut om statligt stöd har förlängts enligt *andra punkten* i övergångsbestämmelserna till förslaget till förordning om upphävande av förordningen (2001:1131) om kvalificerad yrkesutbildning.

Enligt *andra punkten* i nyss nämnda övergångsbestämmelser får Myndigheten för yrkeshögskolan under vissa angivna förutsättningar besluta att tidigare beslut om statligt stöd ska fortsätta att gälla till dess att beslut har meddelats i ansökningsärendet om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan. Grunden för denna möjlighet är att myndigheten inledningsvis troligen inte kommer att hinna pröva alla ansökningar. Utbildningsanordnaren måste därför kunna ges möjlighet till kontinuitet i sin verksamhet.

Om Myndigheten för yrkeshögskolan sedan beslutar att utbildningen, för vilken tidigare beslut har förlängts, ska ingå i yrkeshögskolan, kommer utbildningen att omfattas av de nya bestämmelserna från och med den dag beslutet börjar gälla. Skulle myndigheten i stället avslå ansökan, ska de studerande som antagits till utbildningen innan avslagsbeslutet vunnit laga kraft få avsluta denna enligt äldre bestämmelser.

Genomförande har behandlats i avsnitt 13.1.

14.2 Förslaget till lag om bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om statligt stöd till vissa eftergymnasiala utbildningar

Förslaget till förordning om statligt stöd till vissa eftergymnasiala utbildningar innehåller bestämmelser om kommuners och landstings organisation och verksamhetsformer samt deras befogenheter och åliggande när kommunen eller landstinget anordnar utbildning som omfattas av förordningen. För att regeringen ska kunna meddela dessa bestämmelser krävs enligt 8 kap. 5 och 7 §§ regeringsformen bemyndigande i lag.

14.3 Förslaget till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Föreslagna ändringar är följd av att påbyggnadsutbildning inom kommunal vuxenutbildning inte ska finnas som utbildningsform från och med den 1 juli 2009. Studerande som påbörjat påbyggnadsutbildning före den 31 augusti 2009 ska dock få avsluta utbildningen enligt äldre bestämmelser.

Överföring av påbyggnadsutbildningar till yrkeshögskolan har behandlats i avsnitt 2.2.4 och genomförande i avsnitt 13.1.

14.4 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Statens skolverk har i dag tillsyn över bl.a. påbyggnadsutbildningar och kompletterande utbildningar. Enligt 7 kap. 36 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess i denna tillsynsverksamhet för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. Bestämmelsen är tillämplig på uppgifter som inkommer från såväl andra myndigheter som från enskilda.

Sekretessen gäller med ett rakt skaderekvisit, dvs. det föreligger presumtion för att uppgifterna är offentliga. Syftet med sekretessen är att skydda typiskt sett känsliga uppgifter om enskildas personliga förhållanden. Uppgifter om betyg och studieresultat är sådana uppgifter som typiskt sett inte omfattas av sekretess. Sekretessen

gäller inte för uppgifter som tas in i beslut i ett ärende. (se prop. 2005/06:161 s. 101)

Grunden för att införa sekretess i Skolverkets tillsynsverksamhet var bl.a. att frånvaron av ett sekretesskydd kunde medföra att enskilda avstod från att skicka in uppgifter som var väsentliga för att ett ärende skulle kunna utredas på ett fullgott sätt. Det skulle kunna avse känsliga uppgifter i t.ex. läkarintyg och psykologutlåtanden. Om uppgifterna ändå skickades in riskerade de att bli offentliga, vilket kunde leda till stort obehag för den enskilde. (se prop. 2005/06:161 s. 63 ff.) Av samma skäl bör motsvarande sekretess gälla i Myndigheten för yrkeshögskolans tillsynsverksamhet.

Kommittédirektiv

Utredning om införandet av en yrkeshögskola **Dir.** **2007:50**

Beslut vid regeringssammanträde den 29 mars 2007

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall göra en analys av och lämna förslag till hur eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan skall sammanföras under ett gemensamt ramverk benämnt Yrkeshögskolan. Utredaren skall utarbeta förslag till de lag- och förordningstexter som behövs för att införa detta ramverk. Utredarens förslag skall syfta till att förenkla och förtydliga systemet för eftergymnasial yrkesutbildning samt till att underlätta prioritering och resursfördelning på nationell nivå. Förslagen skall vidare syfta till att säkerställa att uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring sker inom området. Utredaren skall analysera det statliga och offentliga åtagandet vad gäller yrkesutbildning på eftergymnasial nivå. Utredaren skall även lämna förslag till struktur för Yrkeshögskolan och ange hur ansvar och administration för denna verksamhet skall se ut. Utredaren skall klargöra hur olika former av eftergymnasiala yrkesutbildningar tillgodoser olika intressenters behov, uppskatta dimensioneringen av de utbildningar som skall sammanföras under Yrkeshögskolan samt bedöma hur ansvaret för finansieringen av utbildningarna skall fördelas och i vilken utsträckning studiefinansiering kan komma i fråga. Ansvaret för särskilt kostnadskrävande utbildningar, t.ex. flygutbildningar, skall uppmärksammas.

Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 29 februari 2008.

Bakgrund

Med stöd av den tidigare regeringens bemyndigande den 23 mars 2006 gav chefen för dåvarande Utbildnings- och kulturdepartementet en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn och en djupare analys av den eftergymnasiala yrkesutbildningen utanför högskolan (dir. 2006:33). Regeringen beslutade den 2 november 2006 tilläggsdirektiv (dir. 2006:108) som innebar en tidigareläggning av slutredovisningen till den 31 december 2006.

Utredaren överlämnade den 11 januari 2007 betänkandet Eftergymnasiala yrkesutbildningar - beskrivning, problem och möjligheter (SOU 2006:115). Betänkandet behandlar delar av de frågeställningar som formulerats i de ursprungliga direktiven.

Av betänkandet framgår bl.a. att den eftergymnasiala yrkesutbildningen kännetecknas av mångfald vad gäller utbudet men även svåröverskådlighet vad gäller skillnader och likheter mellan utbildningsformerna, liksom i fråga om bl.a. statens stöd och regelverkens utformning. Utredaren anser att det saknas principer för vilka villkor som skall ligga till grund för den eftergymnasiala yrkesutbildningen. Utredaren anser också att problemen handlar både om hur utbudet är dimensionerat i förhållande till arbetslivets behov och om hur utbildning initieras, finansieras och följs upp. Utredaren föreslår att de utbildningsformer som staten bör stödja skall infogas i ett ramverk med en paraplyorganisation med uppgift bl.a. att svara för prioriteringar och resursfördelning på nationell nivå samt säkerställa att utvärdering och kvalitetsssäkring sker. Ramverket skulle kunna benämnas Yrkeshögskolan. Ett sådant ramverk förutsätter enligt utredaren ingen förändring av nuvarande huvudmannaskap för utbildningarna. Utredaren framhåller vidare att en nära samverkan mellan arbetsmarknadsutbildningen och den eftergymnasiala yrkesutbildningen är viktig. En sådan bör enligt utredaren omfatta bl.a. analyser av behov och förändringar på arbetsmarknaden. Utredaren anser att hela eller delar av utbildningar knutna till ramverket bör kunna utgöra viktiga inslag i arbetsmarknadsutbildningen.

Utredaren framhåller samarbetet inom EU och den så kallade Köpenhamnsprocessen som syftar till att främja livslångt lärande, kvalitet och rörlighet. Ett ömsesidigt förtroende för de nationella

systemen är enligt utredaren en förutsättning för att samarbetet inom EU skall fungera.

Regeringen gör bedömningen att det eftergymnasiala yrkesutbildningssystemet utanför högskolan bör förenklas så att oönskade överlappningar mellan utbildningar och utbildningsformer reduceras och ingångarna i systemet blir tydligare.

Tidigare utredningar och överväganden

Utredningen om kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning

Den 21 april 1994 beslutade den dåvarande regeringen direktiv för en utredning om kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning (dir. 1994:36). Utredningens uppdrag var bl.a. att definiera behovet av kvalificerad yrkesutbildning på eftergymnasial nivå, bedöma behovet av avgränsningar mellan den kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningen och andra utbildnings-sektorer och lämna underlag till ställningstaganden i fråga om strukturen för den kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningen.

Utredaren överlämnade i mars 1995 betänkandet Yrkeshögskolan - Kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning (SOU 1995:38) i vilket det föreslogs att en parallell organisation för kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning vid sidan av högre utbildning skulle inrättas. Denna borde benämnas yrkeshögskola för att markera att det rörde sig om en alternativ studieväg som var likvärdig, men väsensskild från högskoleutbildning. Utredaren föreslog att vissa kompletterande utbildningar och kommunala påbyggnadsutbildningar skulle överföras till yrkeshögskolan.

Införandet av kvalificerad yrkesutbildning

Den efterföljande regeringen beslutade att en försöksverksamhet med en ny kvalificerad yrkesutbildning med stark arbetslivsanknytning skulle bedrivas under ledning av en kommitté (dir. 1996:26 och 1996:41). Kommittén skulle även ta fram underlag för ställningstaganden till hur denna verksamhet kunde inordnas i utbildningssystemet.

Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning lämnade i oktober 1999 sitt slutbetänkande KY Kvalificerad yrkesutbildning (SOU

1999:122). Kommittén ansåg att kvalificerad yrkesutbildning borde ges en reguljär form inom utbildningssystemet samt att kommunala påbyggnadsutbildningar och kompletterande utbildningar - de senare med sin särart i behåll - borde införas under samma organisatoriska ram i form av en samlad, nationell administration.

Lagen (2001:239) om kvalificerad yrkesutbildning trädde i kraft den 1 januari 2002. Kvalificerad yrkesutbildning blev en egen, reguljär utbildningsform inom det offentliga utbildningssystemet. Den dåvarande regeringen inrättade en särskild myndighet med uppgift att administrera den nya kvalificerade yrkesutbildningen. Övriga, befintliga former för eftergymnasial yrkesutbildning bedömdes inte vara aktuella att inordna i denna struktur.

Riksdagens tillkännagivande

Riksdagen gav med anledning av utbildningsutskottets betänkande 2003/04:UbU8 till känna att en översyn av den eftergymnasiala yrkesutbildningen var nödvändig (rskr. 2003/04:184). Utskottet ansåg att bilden av den eftergymnasiala yrkesutbildningen var svåröverskådlig. I juni 2004 förordnades därför en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att analysera utbudet av eftergymnasial utbildning. Arbetsgruppens kartläggning publicerades i dåvarande Utbildnings- och kulturdepartementets skriftserie år 2005. Kartläggningen pekade bl.a. på behovet av en mer sammanhållen och effektiv organisation av den eftergymnasiala yrkesutbildningen.

Behovet av en utredning om införandet av en yrkeshögskola

Det finns flera utbildningsformer inom vilka det bedrivs eftergymnasial yrkesutbildning: kvalificerad yrkesutbildning, påbyggnadsutbildning inom kommunal vuxenutbildning, folkhögskoleutbildning, kompletterande utbildning samt vissa kortare utbildningar vid universitet och högskolor som mer specifikt är inriktade mot ett visst yrke. De har vuxit fram under olika epoker och i olika sammanhang för att svara mot aktuella eller förväntade behov. Yrkesutbildning på eftergymnasial nivå förekommer också inom arbetsmarknadsutbildningen.

I betänkandet Eftergymnasiala yrkesutbildningar - beskrivning, problem och möjligheter (SOU 2006:115) lämnas vissa fakta om utbildningsformerna och bedömningar som ger en god plattform för en grundligare analys och utredning. Regeringen gör bedömningen att viktiga frågeställningar återstår att utreda införas. De eftergymnasiala yrkesutbildningarna skall fungera som vidareutbildning där gymnasieskolans yrkesutbildningar inte är tillräckligt omfattande eller saknas. Det behöver klargöras hur den eftergymnasiala yrkesutbildningen påverkas av en reformerad gymnasieskola och vuxenutbildning, vilka eftergymnasiala yrkesutbildningsformer som staten helt eller delvis bör stödja och vilka förutsättningar för studiefinansieringen som skall gälla. Detta gäller inte minst för olika kostnadskrävande utbildningar inom systemet. Vidare behöver det klargöras vilka möjligheterna och konsekvenserna blir för de olika utbildningsformer som bör inordnas under ett gemensamt ramverk samt vilka behov de kan tillgodose i 2000-talets samhälle. Dessa senare frågeställningar har inte behandlats i ett sammanhang under de senaste decennierna.

Utgångspunkten skall vara att de eftergymnasiala yrkesutbildningarna vid sidan av befintlig högskoleutbildning skall kunna tillgodose samhällets behov av yrkeskunnig arbetskraft i vid bemärkelse. Ansvarsfördelningen mellan olika intressenter och parter behöver analyseras liksom formerna för finansiering av utbildningarna inom ramverket Yrkeshögskolan.

Det är angeläget att frågorna om flygutbildningarnas villkor, omfattning och hemvist samtidigt blir föremål för övervägande. Kännetecknande för flygutbildningarna är att deras innehåll och utförande i stor utsträckning styrs av internationella konventioner och regelverk. Utbildningarna saknar en tydlig plats inom det svenska utbildningssystemet. Det finns ett flertal olika utbildningar vilka leder till olika certifikat för privat- och trafikflygare, helikopterpiloter, helikoptertekniker, flygtrafiklärare, flygtekniker och flygmekaniker. De bedrivs inom olika utbildningsformer, har olika huvudmän, olika former av statligt stöd samt olika villkor för finansieringen. Vissa utbildningar anordnas av privata anordnare och står av olika skäl helt utanför de statliga stödformerna. Det är även möjligt att utbilda sig till trafikflygare utomlands. Det är önskvärt att förenkla utbildningsstrukturen och klarlägga behovet på arbetsmarknaden inom flygområdet. Frågan om hur ansvaret och kostnaderna skall fördelas mellan staten, annan huvudman, arbetslivet och andra intressenter behöver utredas.

Det är av vikt att kvalitetssäkringen av utbildningarna som sammanförs inom ramverket särskilt uppmärksammas. En tydlig uppföljning och utvärdering av och tillsyn över utbildningarna måste säkerställas. Det finns också ett behov av att klarlägga hur ramverkets former och organisation i dessa avseenden skall se ut.

Validering och erkännande av reell kompetens liksom tillgodoräknande mellan utbildningsformer är frågor som rönt allt större intresse, bl.a. genom det europeiska och nordiska samarbetet. Den av den förutvarande regeringen tillsatta Valideringsdelegationen berörde i december 2006 i Delrapport från Valideringsdelegationen (dnr VLD 2006/81.5) bl.a. olika aspekter på validering. Det behöver inte minst inom yrkesutbildningsområdet tydliggöras vilka villkor och förhållanden som bör gälla.

Mot denna bakgrund bedöms behovet vara stort av en utredning som lämnar förslag och underlag för ett ställningstagande i fråga om bl.a. vilka utbildningsformer som bör finnas inom ramen för en yrkeshögskola samt om dess struktur och funktion i utbildningssystemet.

Uppdraget

En särskild utredare skall göra en analys av och lämna förslag till hur eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan skall sammanföras under ett gemensamt ramverk benämnt Yrkeshögskolan. Utredarens förslag skall syfta till att förenkla och förtydliga systemet för eftergymnasial yrkesutbildning samt till att underlätta prioritering och resursfördelning på nationell nivå. Förslagen skall vidare syfta till att säkerställa att uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring sker inom området. Utgångspunkten skall vara att olika huvudmän även fortsättningsvis skall kunna bedriva utbildningar inom ramverket. Utredaren skall utarbeta förslag till de lag- och förordningstexter som behövs för att införa ramverket. Utredaren skall analysera det statliga och offentliga åtagandet vad gäller yrkesutbildning på eftergymnasial nivå. Utredaren skall även lämna förslag till struktur för Yrkeshögskolan och ange hur ansvar och administration för denna verksamhet skall se ut. Utredaren skall i en eventuell redovisning av de ekonomiska konsekvenserna av förslagen enligt 14 § kommittéförordningen (1998:1474) särskilt beakta hur statens

kostnader för studiefinansiering kan komma att påverkas av de förslag som utredaren lämnar.

Utredaren skall

- klargöra hur olika former av eftergymnasiala yrkesutbildningar tillgodoser olika intressenters behov,
- lämna förslag på hur det eftergymnasiala yrkesutbildningssystemet utanför högskolan kan förenklas så att oönskade överlappningar mellan utbildningar och utbildningsformer reduceras och ingångarna i systemet blir tydligare,
- lämna motiverade förslag om vilka av de utbildningar som skall sammanföras under Yrkeshögskolan som skall komma i fråga för statligt stöd inklusive studiestöd och i vilken utsträckning samt på vilket sätt stödet skall lämnas,
- göra en uppskattning av dimensioneringen av de olika utbildningar som skall sammanföras under Yrkeshögskolan i förhållande till samhällets behov av yrkesutbildad arbetskraft inom olika områden,
- föreslå hur gränsdragningen i fråga om olika huvudmäns ansvar för de utbildningar som skall sammanföras under Yrkeshögskolan skall se ut för att uppnå en så hög samhällsekonomisk effektivitet som möjligt,
- analysera och bedöma hur ansvaret för planering, utförande och finansiering av de aktuella utbildningsformerna skall organiseras och fördelas mellan olika regionala och nationella intressen samt mellan stat och kommun,
- lämna förslag om hur ansvaret för speciella och särskilt kostnadskrävande utbildningar, t.ex. flygutbildningar, där bl.a. nationella intressen eller internationella konventioner eller regler måste beaktas, skall fördelas mellan staten, annan huvudman, arbetslivet och andra intressenter,
- föreslå former och organisation för en enhetlig kvalitetssäkring innefattande tillsyn över och uppföljning samt utvärdering av utbildningar som skall sortera under Yrkeshögskolan,
- lämna förslag om hur validering och tillgodoräknande av utbildningar, t.ex. vad avser utländsk utbildning, delar av högskoleutbildning m.m., skall hanteras inom Yrkeshögskolans ramverk,

- bedöma hur gymnasieskolans och den gymnasiala vuxenutbildningens utveckling påverkar den eftergymnasiala yrkesutbildning som skall sammanföras under Yrkeshögskolan, och
- bedöma hur det europeiska och nordiska samarbetet avseende bl.a. ökad transparens mellan ländernas yrkesutbildningar samt arbetskraftens rörlighet påverkar Yrkeshögskolan.

Samråd

Utredaren skall samråda med utredningen om en reformerad gymnasieskola (dir. 2007:8), utredningen om en fristående vuxenutbildning (dir. 2007:32), utredningen om översyn av myndighetsstrukturen inom skolväsendet m.m. (dir. 2007:28) och utredningen om en flexiblare arbetsmarknadsutbildning (dir. 2006:70 och 2006:125).

Utredaren skall även samråda med Valideringsdelegationen och andra berörda myndigheter, arbetsmarknadens intressenter samt berörda studerandeorganisationer.

Redovisning av uppdraget

Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 29 februari 2008.

(Utbildningsdepartementet)

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Yrkeshögskoleutredningen (U 2007:07) Dir. 2007:121

Beslut vid regeringssammanträde den 30 augusti 2007

Utvidgning av uppdraget

Med stöd av regeringens bemyndigande den 29 mars 2007 gav ansvarigt statsråd en särskild utredare i uppdrag att bl.a. göra en analys av och lämna förslag till hur eftergymnasiala yrkesutbildningar utanför högskolan skall sammanföras under ett gemensamt ramverk benämnt Yrkeshögskolan (dir. 2007:50).

Regeringen ger nu utredaren i uppdrag att utöver det som omfattas av de ursprungliga direktiven också föreslå hur verksamheten vid Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning skall förhålla sig till det nya ramverket benämnt Yrkeshögskolan. Utredaren skall, bl.a. med beaktande av myndighetsförordningen (2007:515) utarbeta nödvändiga författningsförslag och även föreslå hur den samordnade myndighetsorganisationen för Yrkeshögskolan skall lokaliseras.

Uppdraget skall fortfarande redovisas senast den 29 februari 2008.

(Utbildningsdepartementet)

Referensgrupp

Utredningen har sammankallat en referensgrupp. Vid fyra tillfällen har frågeställningar och underlag till betänkandet diskuterats: Den 19 juni 2007, den 23 oktober 2007, den 6 december 2007 och den 17 januari 2008.

Referensgruppen har bestått av följande personer:

Berggren, Jonas	Svenskt Näringsliv
Bolin, Staffan	Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning
Edgren, Jan	Valideringsdelegationen
Ekström, Peter	Fria konstnärliga och hantverksinriktade utbildningar (FRIKS)
Emriksdotter, Barbro	Sveriges kommuner och landsting (SKL)
Harrysson, Monica	Arbetsförmedlingen
Hektor, Ulrika	Svenska Industritjänstemannaförbundet (f.r.o.m 1 jan 2008 Unionen)
Henriksson, Lars-Åke	Landsorganisationen i Sverige (LO)
Håkansson, Signild	Folkbildningsrådet
Laurelli, Eva	Myndigheten för Skolutveckling
Lundborg, Olof	Lärarnas riksförbund (LR)
Malm, Ylva	Skolverket
Nordlund, Eva	Valideringsdelegationen
Ottosson, Christina	Skolverket
Rehnström, Peder	Regionförbundet Östsam
Söderberg, Mats	Sveriges kommuner och landsting (SKL)
Thapper, Karin	Teknikföretagen
Thorén, Anders	Fria konstnärliga och hantverksinriktade utbildningar (FRIKS)
Westlund, Elyv	Mälardalens högskola
Zune, Jean-Pierre	Högskoleverket (HSV)
Öhlund, Gunni	Valideringsdelegationen

Kompletterande utbildningar i tre kategorier

Skolverket har på utredningens uppdrag gjort en preliminär fördelning över dagens kompletterande utbildningar i tre kategorier, högskoleförberedande (H), kulturarvsbevarande (K) och yrkesinriktade (Y). I nedanstående fördelning är även korttidskurser inkluderade. Utredningen har dock föreslagit att dessa hanteras särskilt. (Se avsnitt 2.4)

KATEGORI	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
YRKESHÖG- SKOLA			
(H) Högskoleförberedande utbildningar			
H	Dömen Konstskola Göteborg	Måleri grundläggande konstnärlig utbildning, 68 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Dömen Konstskola Göteborg	Grafik grundläggande konstnärlig utbildning, 68 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Dömen Konstskola Göteborg	Skulptur grundläggande konstnärlig utbildning, 68 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Falkenbergs Konstskola	Konstskola på nätet I, 34 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Falkenbergs Konstskola	Konstskola på nätet II, 34 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Folkuniversitetet Stockholm	Designutbildning – konstruktion och sömnad, 27 veckor	Tillsyn, studiestöd
H	Folkuniversitetets Art College	Fotolinjen med digital inriktning	Tillsyn, studiestöd
H	Folkuniversitetets Art College	Inredning och design, 37 veckor	Tillsyn, studiestöd
H	Folkuniversitetets Art College	Mode design, 37 veckor	Tillsyn, studiestöd

KATEGORI	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
(H) Högskoleförberedande utbildningar			
H	Folkuniversitetets Art College	Silversmide	Tillsyn, studiestöd
H	Gerlesborgsskolan Bohuslän	Konstnärlig grundutbildning, 68 veckor	Tillsyn, studiestöd statsbidrag
H	Gerlesborgsskolan Stockholm	Konstnärlig grundutbildning 68 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Gerlesborgsskolan Stockholm	Konstnärlig grundutbildning, 34 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Gerlesborgsskolan Stockholm	Konstutbildning grundläggande, 68 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Gotlands Konstskola	Fotografi, Video och Web	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Gotlands Konstskola	Konstnärlig grundutbildning "andra året" inriktning projektkonst	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Gotlands Konstskola	Konstnärlig grundutbildning, 1 år	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Gotlands Konstskola	Konstnärlig grundutbildning: inriktning skulptur	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Gotlands Tonsättarskola	Komposition-Fri konst	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Gotlands Tonsättarskola	Kompositionslinje, 74 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Grafikskolan i Stockholm	Konstgrafik grundutbildning, 76 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Göteborgs Konstskola	Konstnärlig grundutbildning i grafik, 66 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Göteborgs Konstskola	Konstnärlig grundutbildning i måleri, 2 år	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Göteborgs Konstskola	Konstnärlig grundutbildning i skulptur, 66 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Göteborgs Konstskola	Konstnärlig idégestaltning, 33 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Hellefors Design College ändrat till FIDU: Formens Hus	Förberedande Industri Design Utbildning FIDU	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Konstskolan Basis	Konstnärlig grundutbildning fördjupningsår, 36 veckor	Tillsyn, studiestöd
H	Konstskolan Basis	Konstnärlig grundutbildning, 36 veckor	Tillsyn, studiestöd
H	Konstskolan i Stockholm	Grundläggande konstnärlig utbildning, Konstlinjen & Formlinjen	Tillsyn, studiestöd
H	Konstskolan Idun Lovén	Konstnärlig utbildning i målning, 68 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag

KATEGORI YRKESHÖG- SKOLA	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
(H) Högskoleförberedande utbildningar			
H	Konstskolan Idun Lovén	Konstnärlig utbildning i skulptur, 68 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Kulturama	Jazz, Rock/soul, sångare och musikerlinje - ett år heltid	Tillsyn, studiestöd
H	Kulturama	Klassisk sång och musiklinje år 1 och 2 heltid, 74 veckor	Tillsyn, studiestöd
H	Kulturama	Operastudio år 1 heltid,	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Kulturama	Operastudio år 2 heltid,	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Kulturama	Teaterlinje år 1 och 2 heltid, 74 veckor	Tillsyn, studiestöd
H	KV Konstskola	Bild och rumsgestaltning, 37 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	KV Konstskola	Färg och form - fördjupning, 37 veckor (fd Konstnärlig grundläggande utbildning II, 37 veckor)	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	KV Konstskola	Konstnärlig grundläggande utbildning I, 37 veckor)	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Lilla Akademiens Diplombildning i Musik	Lilla Akademiens Diplom utbildning i Musik, 36 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Lunds Konst o Designskola	Lunds Konst o Designskola	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Nyckelviksskolan	Bild och grafisk form, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Nyckelviksskolan	Konst och formgivning, Tre-dimensionell form, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Nyckelviksskolan	Konsthantverk och formgivning, Allmän, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Nyckelviksskolan	Konsthantverk och formgivning, Keramik, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Nyckelviksskolan	Konsthantverk och formgivning, Metall, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Nyckelviksskolan	Konsthantverk och formgivning, Textil 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Nyckelviksskolan	Konsthantverk och formgivning, Trä 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Pernbys målarskola	Grundläggande konstnärlig utbildning, 2 år, 74 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Skara Skolscen	Förberedande scenisk utbildning, 52 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Stenebyskolan	Förberedande/kompletterande utbildning för konsthantverk och design, 80 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag

KATEGORI	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
(H) Högskoleförberedande utbildningar			
H	Stockholms Elementära Teaterskola	Teaterutbildning, 1 år	Tillsyn, studiestöd
H	Studieförberedandet i Umeå	Folkmusiklinjen i Umeå	Tillsyn, studiestöd
H	Studieförberedandet i Umeå	Musikutbildning, 1 år nivå 1	Tillsyn, studiestöd
H	Studieförberedandet i Umeå	Musikutbildning, 1 år nivå 2	Tillsyn, studiestöd
H	Sundsvalls Konstskola	Sundsvalls konstskola, Utvecklingsår 35 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Sundsvalls Konstskola	Sundsvalls konstskola-basår, 35 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Umeå Konstskola	Grundläggande konstutbildning, 34 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Umeå Konstskola	Konstnärlig fördjupning 1 år	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Västerås Konstskola	Konstnärlig grundutbildning, 68 veckor	Tillsyn, studiestöd
H	Örebro Konstskola	Konstnärlig grundutbildning A, 66 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Örebro Konstskola	Konstnärligt grundutbildning B, Konstskola på teckenspråk	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
H	Österlenskolan för Konst och Design	Grundutbildning i Konst och Design, 72 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag

KATEGORI	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
(K) Kulturarvsbevarande utbildningar			
K	Capellagården	Keramik påbyggnad, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Capellagården	Keramik, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Capellagården	Korttidskurser	Tillsyn, statsbidrag
K	Capellagården	Möbel- och inredningssnickeri påbyggnad, 80 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Capellagården	Möbel- och inredningssnickeri, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Capellagården	Textil påbyggnad, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Capellagården	Textil, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Eric Sahlström Institutet	Distanskurs i Folkmusik på fiol	Tillsyn, statsbidrag
K	Eric Sahlström Institutet	Distanskurs i nyckelharpsbygge, 404 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Eric Sahlström Institutet	Distanskurs i nyckelharpspel, 110 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Eric Sahlström Institutet	Distansutbildning i Folkdans	Tillsyn, statsbidrag
K	Eric Sahlström Institutet	Folklig sång och berättande	Tillsyn, statsbidrag
K	Eric Sahlström Institutet	Folkmusik med särskild inriktning på nyckelharpspel, 32 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Eric Sahlström Institutet	Grundläggande pedagogisk utbildning i folkdans, 34 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Eric Sahlström Institutet	Korttidskurs i folkmusik, -sång och -dans	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Bildväv fortsättningskurs I, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Bildväv fortsättningskurs II, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Bildväv grundkurs, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Bindningslära med datoranvändning fortsättningskurs I, 40 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Bindningslära med datoranvändning fortsättningskurs II, 40 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Bindningslära med datoranvändning, 40 timmar	Tillsyn, statsbidrag

KATEGORI	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
(K) Kulturarvsbevarande utbildningar			
K	Handarbetets Vänners skola	Finknyppling, 50 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Högre hemslöjdsutbildning, 80 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Knyppling formgivning, 50 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Knyppling fortsättningskurs I, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Knyppling grundkurs, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Knyppling provinsiell 50 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Knypplingfördjupning II 50 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Knypplingfördjupning, III, 50 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Knypplingfördjupning, I, 50 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Konstsömnad fortsättningskurs I, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Konstsömnad fortsättningskurs II, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Konstsömnad grundkurs I, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Korttidskurser	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Stickning fortsättningskurs I, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Stickning fortsättningskurs II, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Stickning grundkurs, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Stickning med broderi, 60 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Stickresan genom Sverige, 60 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Syntetfärgning fortsättningskurs I, 40 timmar	Tillsyn, statsbidrag

KATEGORI	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
YRKESHÖGSKOLA			
(K) Kulturarvsbevarande utbildningar			
K	Handarbetets Vänners skola	Synteffärgning grundkurs, 40 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Textil hantverksutbildning, 120 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Träslöjd fortsättningskurs I, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Träslöjd grundkurs, 80 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Vävning fortsättningskurs I, 120 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Handarbetets Vänners skola	Vävning grundkurs, 120 timmar	Tillsyn, statsbidrag
K	Hantverkscentrum i Tibro AB	Förgyllning 60 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Hantverkscentrum i Tibro AB	Träbildhuggeri 60 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Skrivarakademin i Stockholm	Barn- och ungdomslitteraturlinjen	Tillsyn, studiestöd
K	Skrivarakademin i Stockholm	Skrivarlinjen, 60 veckor	Tillsyn, studiestöd
K	Skrivarakademin i Stockholm	Skrivarlinjen, distans	Tillsyn, studiestöd
K	Sätergläntan Hemslöjdens Gård	Folklig väv fördjupningsår, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Sätergläntan Hemslöjdens Gård	Folkligt smide fördjupningsår, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Sätergläntan Hemslöjdens Gård	Folkligt smide grundår, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Sätergläntan Hemslöjdens Gård	Slöjd och hantverkstekniker 1-5 veckor	Tillsyn, statsbidrag
K	Sätergläntan Hemslöjdens Gård	Sömnad - folkligt mode fördjupningsår, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Sätergläntan Hemslöjdens Gård	Sömnad - folkligt mode grundår, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Sätergläntan Hemslöjdens Gård	Trä - form och tradition fördjupningsår, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Sätergläntan Hemslöjdens Gård	Trä - form och tradition grundår, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
K	Sätergläntan Hemslöjdens Gård	VÄV form och tradition, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd statsbidrag

KATEGORI	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
(Y) Yrkesinriktade utbildningar			
Y	Idéum	Tekniskt nyskapande, 32 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Airways Flygutbildning	Privatflygare (PPL), 24-27 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Airways Flygutbildning	Trafikflygare (CPL), 32 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Balettakademien Göteborg	Danslinjen, 105 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Balettakademien Göteborg	Musikallinjen, 105 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Balettakademien Stockholm	Dansutbildning 107 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Berghs School of Communication	Interaktiv kommunikation-webbkreatör, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Berghs School of Communication	Interaktiv kommunikation-webbstrateg, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Berghs School of Communication	Marknadskommunikation, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Berghs School of Communication	Mediedesign - Grafisk Design, 80 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Berghs School of Communication	Produktionsledning – operativ projektledning, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Berghs School of Communication	Reklam - art direction/copywriting - 78 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Berghs School of Communication	Script, manus och text, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Berghs School of Communication	Strategisk information och PR, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Capellagården	Ekologisk trädgårdsodling, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Danscenter Stockholm	Danslinje med street, 35 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Dansforum	Performing Arts School, 105 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Designskolan Malmö	Produktutbildning, 18 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Designskolan Malmö	Textil designutbildning 36 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Diagonalakademien	Animation och experimentfilm, 80 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag

KATEGORI	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
(Y) Yrkesinriktade utbildningar			
Y	Floristutbildarna	Fördjupningsutbildning till florist, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Floristutbildarna	Grundutbildning till florist, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Flyguppdraget AB	ATPL teori	Tillsyn, studiestöd
Y	Flyguppdraget AB	Flyginstruktör (FI),12 månader	Tillsyn, studiestöd
Y	Flyguppdraget AB	MCC Multi crew course	Tillsyn, studiestöd
Y	Folkuniversitetet Gotland	Svensk Musikbransch, 1 år	Tillsyn, studiestöd
Y	Folkuniversitetet Stockholm	Inrednings och byggnads arkitekturlinjen	Tillsyn, studiestöd
Y	Formakademin i Lidköping	Grafisk hantverksteknik, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Formakademin i Lidköping	Keramisk hantverksutbildning, 37 veckor, år 1	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Formakademin i Lidköping	Keramisk hantverksutbildning, 37 veckor, år 2	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Forsbergs Skola	Copywriting, 64 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Forsbergs Skola	Grafisk Design, 64 veckor	Tillsyn, studiestöd, Ej Statsbidrag som upphör
Y	Forsbergs Skola	Rörlig grafisk design, 64 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Fotoskolan i Stockholm	Yrkeslinjen inriktning digital bildbehandling	Tillsyn, studiestöd
Y	Fotoskolan i Stockholm	Yrkeslinjen inriktning fotografi, 80 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Fotoskolan Skåne	Fotoskolan Skåne, 34 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Fotoskolan Skåne	Fotoskolan Skåne, projektår 17 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Gotlands Dansutbildningar	Dans- och gestaltungslinje, 74 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Grafikskolan i Stockholm	Konstgrafik , fortsättning inriktning Artist Books 38 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	IBS International Business School	IBS ettåriga internationella affärsutbildning, 39 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Ingvar Strandhs Blomster skola	Florist -gesällutbildning	Tillsyn, studiestöd
Y	Ingvar Strandhs Blomster skola	Florist -grundutbildning	Tillsyn, studiestöd

KATEGORI	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
(Y) Yrkesinriktade utbildningar			
Y	Komplementärmedicinska Högskolan (KMH-skolan)	Medicinsk Massage terapeut	Tillsyn, studiestöd
Y	Kulturama	Artist och Musikproducent - Yrkeslinjen ett år heltid	Tillsyn, studiestöd
Y	Kulturama	Danslinje år 1 och 2 heltid, 74 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Kulturama	Filmlinjen år 1 heltid, 37 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Kulturama	Filmproduktion 1 år heltid, 37 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Kulturama	Fotolinjen, år 1 heltid 37 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Kulturama	Högre fotografisk utbildning, ett år heltid	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Kulturama	Komposition och Musikproduktionslinje år 1, 37 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Kulturama	Musikallinje år 1 och 2 heltid, 74 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Kulturama	Scenkonstlinje År 1 och 2 heltid	Tillsyn, studiestöd
Y	Kungsair Training	Modulbaserad trafikpilotutbildning, praktisk del, modulerna CPL, IR och CRME, 10 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Lid-Air	Flygläro/instruktörsutbildning, 52 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Lid-Air	Trafikflygarutbildning, 104 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Malmö Tillskärarakademi	Mode och produktionstekning, 18 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Malmö Tillskärarakademi	Yrkesinriktad utbildning i mönsterkonstruktion och modeteckning, 36 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Medicinskt Kursforum	Idrottsmassör	Tillsyn, studiestöd
Y	Medicinskt Kursforum	Massage terapeut	Tillsyn, studiestöd

KATEGORI	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
(Y) Yrkesinriktade utbildningar			
Y	Medieskolan	Copywriter/Manusförfattare	Tillsyn, studiestöd
Y	Medieskolan	Cross Media Producer, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Medieskolan	Digital Design	Tillsyn, studiestöd
Y	Medieskolan	Grafisk kommunikation, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Medieskolan	Webbredaktör	Tillsyn, studiestöd
Y	Nordisk Designskola	Designutbildning, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Nordisk Designskola	Skodesignutbildning	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Nyckelviksskolan	Hantverkspedagogisk yrkesutbildning, 80 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Palm Fine Arts utbildningscenter för dekorativt måleri	Måleridesign, 74 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Ridskolan Strömsholm	Islandshästutbildning på Strömsholm, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	SAE Institute	Audio Diploma program, 48 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	SAE Institute	Film making Diploma program, 48 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Scandinavian Hair Academy	Frisörutbildning 4 terminer	Tillsyn, studiestöd
Y	Smedja Volund	Smidesutbildning, 38 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Stenebyskolan	Yrkesinriktad utbildning Finsnickeri och Möbelrestaurering, 80 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Stenebyskolan	Yrkesinriktad utbildning Läder-skinn- päls-hantverk, 80 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Stockholms Tillskärar-akademi	Skrädderi Dam, 18 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Stockholms Tillskärar-akademi	Skrädderi Gesäll Dam klänning, 38 v	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Stockholms Tillskärar-akademi	Skrädderi Klänning, 18 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Studiefrämjandet i Stockholm	Bildpsykoterapi, Steg 1, 68 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Studio Blue	Ljudtekniker/Producentlinjen, 64 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Sturup IFR Center	Modulindelad flygutbildning med modulerna PPL, IR A, och CPL, ca 40 veckor	Tillsyn, studiestöd

KATEGORI YRKESHÖG- SKOLA	SKOLA	UTBILDNING	BESLUT
(Y) Yrkesinriktade utbildningar			
Y	Svensk Pilotutbildning	Flygläroverutbildning, 44 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Svensk Pilotutbildning	Trafikflygarutbildning Helikopter	Tillsyn, studiestöd
Y	Svensk Pilotutbildning	Trafikflygarutbildning med modulerna PPL, IR, CPL och ATPL, 110 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y	Svensk Pilotutbildning	Type ratings	Tillsyn, studiestöd
Y	Tillskärarakademin i Göteborg	Direktris, 38 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Tillskärarakademin i Göteborg	Modist, 76 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Tillskärarakademin i Göteborg	Skrädderi & Konfektion, 76 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y	Tillskärarakademin i Göteborg	Teaterkostym/Historiska dräkter, 76 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y+H	Medieskolan	TV journalistik, 20 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y+K	Sadelmakeriskolan i Tärnsjö	Sadelmakeriutbildning grundutbildning, 80 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y+K	Sadelmakeriskolan i Tärnsjö	Sadelmakeriutbildning, ge- sällutbildning, 45 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y+K	Skogshästen-Kvinnersta- skolan	Kuskutbildning, bruks- och skogskörning, 60 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y+K	Urmakareskolan	Urmakareutbildning ge- sällutbildning, 40 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y+K	Urmakareskolan	Urmakareutbildning grund utbildning, 80 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Y förbered	Ballettakademien Umeå - Folkuniversitetet	Förberedande danslinje, heltid	Tillsyn, studiestöd
Y förbered	Stockholms Tillskärar akademi	Basår, 36 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y förbered	Stockholms Tillskärar akademi	Mönsterkonstruktör, 18 veckor	Tillsyn, studiestöd
Y förbered	Tillskärarakademin i Göteborg	Mönsterkonstruktion med sömnad, 36 veckor	Tillsyn, studiestöd, statsbidrag
Gymnasial	Installatörernas Utbild- ningscentrum IUC	Lärlingsutbildning till VVS- montör, 16 veckor	Tillsyn, statsbidrag
Y sär	Konstskolan Linnea	Konstskolan LINNEA 3 år	Tillsyn, statsbidrag
Kulturcent- rum Skåne	Kulturcentrum Skåne, 3 år	Dans, teater, musik	Tillsyn, studiestöd